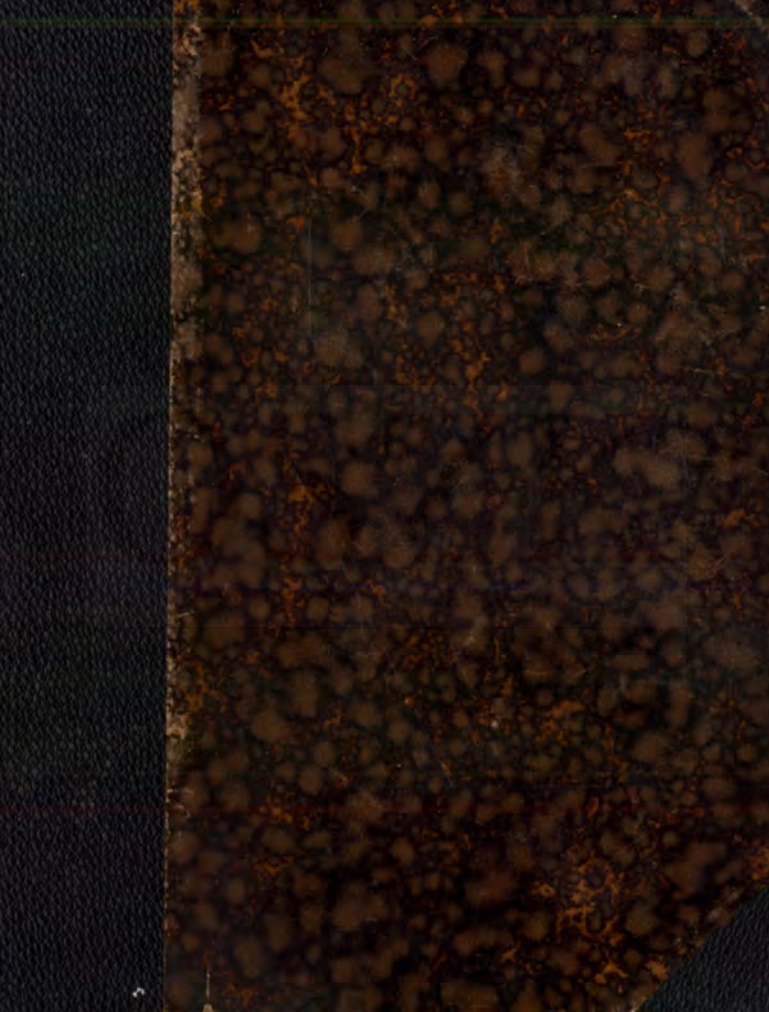


251915

DICKENS  
NICKLEBY

5-6.

N. M.









# NICKLEBY MIKLÓS

ÉS CSALÁDJÁNAK

## ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI.

---

REGÉNY

IRTA

BOZ (DICKENS).

FORDITOTTA

BENEDEK ALADÁR.

---

MÁSODIK OLCSÓ KIADÁS.

---

V. ÉS VI. KÖTET.

---

BUDAPEST.  
AIGNER LAJOS.

OSAKA

# NICKLEBY MIKLÓS

ÉS CSALÁDJÁNAK

## ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI.

---

REGÉNY.

IRTA

BOZ (DICKENS).

FORDITOTTA

BENEDEK ALADÁR.

---

MÁSODIK OLCSÓ KIADÁS.

---

V. KÖTET.

---

BUDAPEST.  
AIGNER LAJOS.



251.915

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA  
Nyomtatv. Növedeknapló  
1894. évf. 131. sz.

## Negyvenötödik fejezet.

Ralph egy régi ismeretséggel meghasonlik. Meglátjuk, hogy egy tréfa néha-néha még férj és feleség között is hova viszi a dolgot.

Vannak emberek, kik nem más célra élnek, mint arra, hogy meggazdagodjanak, bármily eszközök által ériék is el azt, emberek, kik rendszabásaik alávalóságáról és gyalázatosságáról tökéletesen meg vannak győződve, de mindamellett — még önnön magok irányában is — az erkölcsi becsületesség hangját szinlelik, és az emberiség megromlottsága felett fejcsóválva sóhajtanak. — Nem egy a legnyomorubb gazemberek közül, kik valaha a földön jártak — vagy inkább — mert a járáshoz legalább egyenes állás és férfias tartás szükséges — kik valaha a legocsmányabb és legszűkebb ösvényeken csusztak-másztak át az életen, feljegyezgetik naplóikban minden napnak történetét, és egy szabályszerű kelet- és kölcsönkönyvet vezetnek az éggel, a melyből mindig szép fölösleg esik az ő javokra. Már akár szándékos öncsalás legyen az, vagy valóban reményt tápláljanak az ily emberek, hogy az eget magát is megcsalhatják, és maguknak hasonló bánásmóddal kincseket szerezhetnek a másik világra, mely őket képesekké

tette, itt alant kincseket gyűjteni — mindegy, elég hogy az tény. És oly könyvvitel — mint bizonyos önéletrajzok, melyekkel a világ háborgattatott — bizonyosan nem hibázhatja el, hogy magát hasznosnak ne bizonyítsa, a meny nyiben tudniillik a feljegyző angyalnak idejét és fáradságát kiméli meg.

Nickleby Ralph nem ebből az emberfajból való volt. Szigorú, mogorva és kérlelhetetlen volt, sémmivel nem gondolt egyébbel — örökélet, vagy nem — mint két szenvedélye kielégítésével, egyik a fősvénység, mely jellemének első és tulnyomó vonása volt, és azután gyűlölete. — Mintán ő úgy tetette magát, mintha magát is csak oly teremtménynek tartaná, melyben az embernek természete tisztán kifejeztetik, nem volt neki nehéz, tulajdonképi lényét általában a világ előtt elrejteni, míg belsőjében minden gonosz csel fölött, melyet kifőzött, örvendezett. A szentírásnak egyetlen tanítása, melyet Ralph betű szerint követett, ama felhívásból állott: „Ismerd meg magadat.“ Ő magát igen jól ismerte, s minthogy józnak vélte, minden embert szintén azon kaptafára ütötnék tekinteni, gyűlölte őket; mert bár senki se gyűlöli magát, — mivel még a leghidegebbek is közöttünk vajmi nagy önszeretetet táplál — mégis legtöbben, a nélkül hogy tudnák, maguk szerint itélik a világot, és általában úgy találja az ember, hogy azok, kik az emberi természetet kigunyolni szokták, s úgy tettetik, mintha megvetnék azt: a maguk legroszabb és legkevésbbé szeretetreméltó példányaihoz tartoznak.

Egyébiránt egyelőre senkivel mással nincs dolgunk, mint Ralphal, ki ott állt, és Newmann Roggs-ra mogorva homlokráczokkal nézett, míg e becsületes ember

ujjatlan keztyűit széthuzogatta, azokat gondosan balkeze tenyerére helyezte, jobbjaival a ránczokat rajtuk kisimitotta, s végre oly szórakozott tekintettel tekergette össze azokat, mintha e fölötté fontos munka egyáltalában nem engedne neki időt más dolgokra ügyelni.

— A várost elhagyni? — kérde Ralph halkkal. Önnek tévednie kellett; menjen oda még egyszer.

— Nem tévedtem — felelt Newmann — nem készülöben van elmenni, hanem már elment.

— Hát mi lett belőle? — dörmögé Ralph boszus mozgással.

— Azt nem tudom, — mondá Newmann — hanem elment.

Az „elment“ szónak ismétlése Newmann Roggsnak annál nagyobb örömet látszott okozni, minél jobban mérgeződött Ralph a fölött. Teljes és kerek nyomatékkal mondta ő azt ki, s annyira nyujtotta, a mennyire illendő módon csak lehetséges volt, és még midőn — hogy figyelmet ne gerjeszsen, — már elhallgatott, még akkor is azt morogta magában, mintha az már neki kéjt szerzett volna.

— És hová ment? — kérde Ralph.

— Franciaországba — felelt Newmann. — Az orbáncz visszajövetelének veszélye, még gonoszabb rohama — az agyvelőre. Az orvosok utazni küldötték — és így elment.

— És Fridrik lord? — kérde újra Ralph.

— Az is elment — felelt Newmann.

— És a kapott ütlegeket eltűri? — mondá Ralph elfordulva. — És daganatjait magával viszi, és elillan a nélkül, hogy egy szóval megboszulná magát, vagy csak legkisebb elégtételt is keresne!

— Ő ahoz nagyon beteg, — felelt Newmann.

— Nagyon beteg? — ismétlé Ralph. — A pokolba! én megboszulnám magam még a halotti ágyon is. Igen, ez esetben még annyival sietőbben elhatározom arra magamat, és annyival kevésbé késném — azaz ha neki volnék. De ő nagyon beteg — szegény sir Mulberry nagyon beteg.

Mig Ralph e szavakat a legnagyobb megvetés hangján és legnagyobb felindulással mondta, Newmannak gyorsan intett, hogy a szobát hagyja el, bevetette magát székébe, és lábaival a padolaton türelmetlenül tombolt.

— A kölyök meg van boszorkányozva — mondta Ralph, fogait csikorgatva. Minden körülmény védelmére esküszik. Beszéljen csak nekem valaki a szerencse kedvezéséről! Mit tehet még a pénz is ilyen ördögi szerencse ellen?

Kezeit türelmetlenül zsebeibe dugta, de az épen említett megjegyzés daczára is vigaszt kellett hogy találjon ott, mert képe valamivel derültebbé lőn, és ámbár még mindig mély barázdák látszottak homlokán, azok mégis inkább számolásra, mint reménytelenségre mutattak.

— No és ennek a Hawknek ismét vissza kell jönnie, mormogá Ralph, és ha jól ismerem az embert, — és csak gondolom is hogy úgy van, — úgy haragja időközben aligha vesztett hevességéből. Neki ridegen kellett élnie. — A betegszoba egyformasága az ő életmódja szerinti embernek — semmi mulatságok — semmi inni való — semmi játék — semmi, a mit ő szeret, és a mi által él. Nem valószínű, hogy elfeledte, miszerint mindezek okozójának megfizetni tartozik. Kevesen tennék azt, és ő legkevésbé — nem! nem!

Mosolygott és fejét csóválta, gondolkodott, állát ke-

zére támasztotta, és ujra mosolygott. Egy kis szünet után felkelt és meghuzta a csengetyüt.

— Squers ur nem volt itt? kérdé Ralph.

— Oh igen, tegnap este. Én őt itt hagytam, mikor haza mentem, felelt Newmann.

— Azt jól tudom, te bolond — mondá Ralph felpezdülve. — Azóta nem volt itt megint? Volt itt ma reggel?

— Nem, — volt Newmannak csaknem kiáltó válasza.

— Ha eljön, mig én távol leszek — ő ma kilencz órakor bizonyosan eljön — hát várjon, és ha még valakit hoz magával — talán egy másikat hozand magával — szakasztá félbe Ralph hirtelen, várjon az is.

— Hát mindakettő várjon? — kérdé Newmann.

— Igen, felelt Ralph, haragos pillantást vetvén reá. — Segitsen ezt a kabátot felhuznom, és ne csacsogjon mindent utánam, mint egy krákogó papagáj.

— Bár papagáj volnék, — mondá Newmann bosszusan.

— Én sem bánám — felelt Ralph, kabátjába bujva, ugy már régen kitekerhettem volna a nyakát önnek.

Newmann semmit sem válaszolt erre a bókra, hanem csak egy pillanatig elnézett Ralph válla felett, mert épen a kabát gallérját igazította meg hátul — mintha jó kedve volna őt orron csipni. De a mint Ralph pillantásaival találkozott, azonnal visszahuzta eltévedt ujjait, s a maga vörös orrát dörzsölte bámulatos hevességgel.

Ralph nem méltatta tovább semmire csodálatos szolgálját, csak egy fenyegető pillantásra és azon megintésre, hogy vigyázzon, és ne éljen hamis fogásokkal; aztán fogta kalapját s keztyűit és eltávozott.

Ugy látszott hogy neki igen rendkívüli és vegyes ismeretsége van, és fölötte ritka látogatásokat tett — majd nagy, pompás házakban, majd kis és szegényes gunyhókban — de mindig ugyanazon egy okból, tudniillik pénz végett. Az ő képe előkelő védencei ajtónállói és inasai előtt bűvszer volt, mely neki azonnali elfogadást eszközölt, noha csak gyalog jött, és mások, kik kocsikon hajtattak, elutasítottak. Ily esetekben ő csupa szenteség és csuszó udvariasság volt, oly halkkal lépdelt, hogy a vastag szőnyegeken alig hallották, és szavai oly csendesen hangzottak, hogy azokat senki más, csak a kihez beszélt, hallhatta. De a szegényebb lakásokban Ralph egészen más ember volt; csizmái csikorogtak a tornácokon végig, melyeken keményen lépdelt; szavait zordonul és fennhangon ejtette ki, midőn pénzt követelt vissza, melynek ideje már lejárt, és fenyegetődzései durván s haragosan hangzottak. Más osztályoknál ismét másképp viselte magát Ralph — például a kétes hirben álló ügyvédeknel, kik őt új üzletekre vagy új nyereségre segítették. Ezek irányában Ralph bizalmas és kedélyes volt, és tréfált velök a napi események felett, de különösen bukások és pénzzavarok felett, melyeknél üzletet lehetett kezdeni. Egy szóval nehéz lett volna ennyi különböző alakzatok között ugyanazon emberre ismerni, ha az ember a váltókkal és számadásokkal megtöltött bőrtárczát, melyet minden házban kivett, és az állandó panasz-ismétlést, mely csak hangban és szórakozásban szenvedett módosításokat, nem vette volna támaszpontul, tudniillik hogy a világ őt gazdagnak tartja, és hogy ő talán az is volna, ha megvolna tulajdona, de semmi pénz nem akar befolyjni, ha egyszer kinn van, se tőke, se kamat, és alig tud egy napról a másikig tengődni.

Ily látogatások hosszú során át, mely Pimlico-ban végződött, és csak egyetlen egyszer szakasztott félbe egy silány ebéd által a vendéglőben, este lett, és Ralph a Saint-James parkon keresztül ismét hazatért.

Néhány mély terv járt fejében, mit a redős homlok és a zárt száj eléggé bizonyítottak volna, még a szórakozottság és közöny nélkül is, melyet környezete irányában nyilvánított. Azonban oly egészen és végkép el volt gondolataiba merülve, hogy daczára szokott gyors tekintetének se vette észre, mikép kullogott utána egy alak, mely majd nesztelen lépésekkel háta mögé került, majd néhány lépéssel elébe lopódzott és ismét oldalához csúszott; ez alak az egész idő alatt oly éles szemmel vizsgálta őt, és oly figyelő pillantásokkal, hogy annak képe inkább egy ábrándos festmény vagy egy eleven álomnak erősen jelzett kinyomatát, mint a legfeszültebb és legaggodalmasabb észlelését viselte magán.

Az ég e közben sötét felhőkkel telt meg és a kezdődő esőzivatar kényszeríté Ralphot egy fa alatt ótalmat keresni. Még mindig gondolatokba merülten ahhoz támaszkodott, midőn szemeinek véletlen felvetésekor egyszerre azon férfit látta maga előtt, ki a faderék körül lappangva vizsga szemekkel nézett rája. E pillanatban az uzsorás vonásaiban valami olyas mutatkozott, a mire az a férfi nagyon jól látszott emlékezni, mert az által elhatározottnak érezte magát szorosán Ralph oldalához lépni, és annak nevét kimondani.

Ralph összeborzadt, egy pár lépést hátra tántorodott és a tüneményt tetőtől talpig megnézte. Egy sovány, mogorva, fonnyadt férfi, körülbelül az ő korában, meggörbedt testtel és igen elégedetlen képpel, melyet beesett, éhes,

nagyon napégetett orczák és vastag fekete szemöldökök, melyek a tökéletesen fehér hajjal ellenkezve még feltűnőbbek voltak — épen nem szépitettek meg, különös és formátlan vágásu, rosz, elrongyolt öltözet, és a férfi tekintében egy bizonyos, leirhatatlan kifejezése az elnyomatottságnak és elaljasulásnak — ez volt egy pillanatra, a mit észrevett. De ismét odanézett, és mind az arcz, mind az egyén kevésbbé látszott előtte idegennek. Egybeolvadtak azok és oly vonásokká enyhültek, melyek előtte ismeretesek voltak, mig végre — mintha valami különös visioi áltatás'által történnék,— egy oly ember vonásaivá változtak át, kivel ő sok éven át közlekedett, de a kit már majd szintoly hosszú idő óta szeme elől elvesztett és elfelejtett.

A férfi észrevette, hogy egymásra ráismertek, s intett Ralphnak, hogy foglalja el előbbi helyét a fa alatt, a helyett hogy az esőre kiálljon, melyről első meglepetésében egészen elfeledkezett volt, mire őt gyenge rekedt hangon megszólítja.

— Gondolom, nehezen ismert volna rám ön hangomnál fogva, Nickleby ur.

— Nem, — felelt Ralph, szigoru pillantást vetvén rá, bár van valami önben, a mire emlékszem.

— Ugy hiszem, kevés van rajtam, a mire nyolcz év mulva ön emlékezhetnék, jegyzé meg a másik.

— Oh elég van — mondá Ralph közönnyel s arczát elforditva, több mint a mennyi elég.

— Ha önre nézve kétkedtem volna, Nickleby ur, — véle a másik, ugy e fogadtatás és az ön magaviselete, minden további kétkedést megszüntetett volna.

— Hát másformát várt ön — kérdé Ralph élesen.

— Nem — felelt a férfi.

— Önnek igaza volt — felelt Ralph. Miután ön nem érez meglepetést, nem is szükség, hogy olyant nyilvánítsion.

— Nickleby ur — mondá a férfi egy kis szünet után, mialatt ama hajlammal, hogy szemrehányólag feleljen, látszott küzködni, — nem hallgatna meg egy pár szót, melyeket önnek mondani akarok?

— Én kényszerülve vagyok itt várni, míg az eső egy kissé enged — mondá Ralph körülnézve — és ha ön beszél, füleimet bizony nem dugom be ujjaimmal, ámbár az ön fecsegése csak oly hatással lesz reám, mintha azt tenném.

— Én birtam egykor az ön bizalmát — kezdé társa. Ralph hátra nézett és akaratlanul mosolygott.

— No — folytatá a másik, legalább annyit az ön bizalmából, a mennyiben ön valaha valakit részesített.

— Ah — felelt Ralph karjait egymásra téve, az már más — egészen más.

— Ne játszunk szavakkal, Nickleby ur, az emberiség nevében kérem.

— Kinek a nevében? — kérdé Ralph.

— Az emberiség nevében — felelt a másik komolyan. — Én éhezem és szükségben vagyok. Ha a változás, melyet önnek oly hosszú távollét után látnia kell — látnia kell, miután még magam is a kivel az lassan történt, látom azt, és ismerem — önt nem indítja szánakodásra, hát tudja meg ön, hogy én még mindennapi kenyereket — nem azt a miatyánkét értem, mely a városokban, mint ez, a gazdagokra egy fél világ dús bőségét, a szegényekre nézve pedig az életidő nyomorú táplálékát

foglalja magában — hanem kenyeret a szó legszorosabb értelmében, egy darab kemény kenyeret sem vagyok képes megszerezni. Fontolja meg ön ezt, ha más nem bírja szánakozásra indítani.

— Ha ez a szokott módja önnek, melyen koldul, — mondá Ralph, ugy szerepét jól betanulta. Ha egyébiránt kész ön tanácsot elfogadni oly férfitól, ki a világot és annak szokását ismeri, ugy ajánlanám önnek, hogy hangját egy kissé lejjebb hangolja, különben annak a veszélynek teszi ki magát, hogy csakugyan éhen hal.

Mig Ralph így beszélt, bal keze csuklóját jobbával átmarkolta, fejét egy kevésbé félrehajtotta, állát mellére eresztette, és a másakra egy sötét haragos pillantást vetett: szakasztott képe volt egy oly embernek, kit semmi meg nem indit, meg nem lágyit.

— A tegnapi nap első napom volt Londonban — mondá az öreg férfi portól ellepett ruhájára és rongyos czipőire pillantván.

— Azt gondolnám, jobb volna ha egyszersmind az utolsó is lett volna, felelt Ralph.

— Én önt e két napon mindenütt kerestem, hol feltalálni reméltem — kezdte ismét a másik — és végre itt találkozom önnel, midőn már majd lemondtam a reményről, hogy önt feltalálom, Nickleby ur.

Feleletre látszott vární, de minthogy az elmaradt, tehát folytatá:

— Én fölötte szerencsétlen és nyomorult ember vagyok, majd hatvan éves, öreg, és oly szegény gyámoltalan mint egy hat éves gyermek.

— Én is hatvan éves vagyok, — felelt Ralph, de se szegény, se gyámoltalan. Dolgozzék ön. Ne kinozza

az embereket komédiás szóvirágokkal a kenyérről, hanem keresse meg azt.

— Hogyan? — kiáltá a másik, és hol? Mutasson ön nekem módot, szerez nekem ön — szerez?

— Már egyszer tettem azt — viszozá Ralph nyugodtan, és így kérdezni se szükséges, hogy megteszem-e ismét azt.

— Husz éve, vagy több már annak, hogy meghasonlottunk, — mondá a férfi elnyomott hangon. Emlékszik ön arra? Nekem igényem volt egy nyereség részéhez bizonyos üzletben, melyet én juttattam az ön kezére, s mikor azt követeltem, ön engemet egy öt fontnyi és néhány shillingnyi régi kölcsönért, beszámítván a kamatokat is mintegy ötvennel százától, befogatott.

— Emlékszem olyas valamire — viszonzá Ralph gondtalanul, s mi még tovább?

— E miatt még nem vesztünk össze, — mondá a férfi. Én engedtem, midőn kétes jövődömre gondoltam, és minthogy ön akkor még nem volt az a kész ember, a ki most, örömezt elfogadott ismét egy irnokot, ki nem volt fölötte lelkiismeretes, és önnek mesterségét némileg ismerte.

— Ön koldult, és kért, és én reáálltam — felelt Ralph. Az nagylelkű tett volt. Talán szükségem is volt önre, azonban már bizonyosan nem tudom, ámbár azt hiszem, hogy úgy volt, minthogy másképp hiába könyörgött volna ön. Ön haszonvehető volt, nem túlságos becsületes, nem fölötte gyengédérzésű, vagy fölötte lelkiismeretes — hanem haszonvehető.

— Tehát valóban haszonvehető? — mondá a férfi. Jó tehát, ön engemet már néhány évvel előbb nyomott,

és letartott, és én önnek mégis hiven szolgáltam egész addig a pillanatig, daczára annak, hogy ön velem csak úgy bánt mint a kutyájával, vagy nem úgy szolgáltam?

Ralph semmit se felelt.

— Nem úgy szolgáltam? — kérde a férfi még egyszer.

— Önnek meg volt a bére — válaszolá Ralph, és azért megtette dolgát. Így egyforma lábon álltunk egymás irányában, és nem tartoztunk egymásnak.

— Akkor igen, de későbbben nem — mondá a másik.

— Későbbben igenis nem, sőt még akkor se, mert ön nekem, mint imént mondá, pénzzel tartozott, és még jelenleg is tartozik — felelt Ralph.

— Ez még nem minden — viszonzá a férfi élénken, még nem minden. Jegyezze meg jól magának; én nem felejtettem el azt a régi sebet, legyen ön bizonyos benne. Részint arra való megemlékezésemben, részint abban a reményben, hogy valaha pénzhez juthatok az által, az önnél elfoglalt állásomat hasznomra fordítottam, s oly fegyvert kerítettem birtokomba ön ellen, melyet hogy megtudjon, fél vagyonát oda adná ön, mit azonban csak általam érhet el. Én önt, mint emlékezhetik, sokára hagytam el azon idő után és egy nyomorult csalásért, a mi kitudódott, ámbár az tulajdonképen semmi egyéb nem volt, mint a mit ti pénzcsinálók minden nap megfenyítettés nélkül üztök, hét évre bellebbeztettem. Visszatértem, mint ön látja. És most, Nickleby ur, tevé hozzá a férfi különös vegyületével az alázatnak és egy rendelkezésére álló hatalomnak, micsoda segélyt adand nekem, mivel gyámolítand, vagy hogy nyíltan szóljak, mivel akarja hallgatá-

somat megvásárolni? Én nem szabom magasra díjamat, de élnem kell, és hogy éljek, ennem és innom kell. Önnök van pénze, nekem meg éhem és szomjam. Ön olcsó alkut köthet.

— Ez mind? — kérde Ralph, társára még mindig éles szemeket szegezve a nélkül hogy egyebet tett volna, mint hogy ajkait mozgatta.

— Öntől függ, Nickleby ur, hogy ez mind-e vagy nem — volt a felelet,

— Jó tehát, halljon most meg engem, uram, de nem is tudom, mily néven nevezzem önt mondá Ralph.

— Régi nevemen, ha ugy tetszik.

— Jó, hát hallja Brooker ur, vette fel újra a szót Ralph a legdurvább hangon, és ne várjon tőlem semmi más beszédet, érti? Hajdan óta folyvást készséges gazembernek ismerém önt, kinél azonban a bátorság mindig hiányzott, és kemény munka, talán lánczokkal lábain és vékonyabb élelem mellett, mint mikor az én nyomásom alatt volt, az ön eszét elpusztították, különben nem állna elő nálam ilyenféle mesékkal. Önnök fegyvere ellenem? Tartsa meg bátran, vagy hirdesse ki azt, ha kedve van reá, az egész világ előtt.

— Azt én nem tehetem — vágott közbe Brooker, mert abból semmi hasznom nem lenne.

— Hát nem lenne haszna? — kérde Ralph. Szintén ugy fog ön boldogulni, legyen bizonyos benne, azzal is, ha nekem hozza azt. Nyíltan beszélve, én vigyázó ember vagyok, és ismerem ügyeimet keresztül-kasul. Én ismerem a világot, és a világ ismer engemet. Bármit kémlhetett is ki, vagy hallhatott avagy láthatott, mig nálam szolgált, azt tudja a világ, és már meg is nagyította.

Őn annak semmit se beszélhet el, a mi meglepné, a mi az én becsületem kárára válnék, és akkor csak hamar felismernék a hazugot önben. Mindazáltal épen nem találok, hogy üzletem hanyagabbul menne, vagy a védenczek aggódóbbak volnának. Épen az ellenkezőt tapasztalom. Egy nap se mulik el, hogy vagy egyik, vagy másik gúnyos szavakkal meg ne támadna, — tevé hozzá Ralph, de minden egyforma kerékvágásban forog és én nem szégyenedem el mellette.

— Eszembe se jut, gúnyszavakkal vagy fenyegetésekkel élni — mondá a férfi, de azt megmondhatom önnek, hogy mit vesztett ön az én befolyásom által. Csak én téríthetem azt meg önnek, és ha annak tudását én magammal a sirba viszem, az ki fog velem halni, és az ön vesztesége visszaszerezhetlen.

— Én pénzeimet elég szorosan megolvasom, és folytonosan saját zárom alatt tartom, mondá Ralph, és legtöbb embereimet, kikkel viszonyban állok, gondosan szemmel tartom, és egyiknél se tettem ezt inkább, mint önnél. Azért bátran megtarthatja mind azt, a mit nálam elkaparíthatott.

— Kedvesek azok önnek, kik nevét viselik? kérdezé a férfi hangnyomattal. Ha igen —

— Nem, épen nem, — felelt Ralph, felingerlődve e tolakodás és a Miklósra való gondolás által, kit az utósó kérdés érintett. Nem az az eset! Ha ön úgy jött volna, mint egy közönséges koldus, úgy talán odavettem volna önnek azon körülmény tekintetéből, hogy régente ravasz gazember volt, egy hatpence-est. Miután azonban ön oly elkoptatott mesterfogásokat kísérel meg használni egy férfi ellen, kit önnek jobban kellene ismernie,

azért csak egy fél penny-től sem akarok megválni, még ha az elrohadástól menthetném is meg önt azzal. Jegyezze meg magának azonban, ön akasztófavirág, folytatá Ralph, kezével fenyegetvén őt, — hogy ön, ha egy ismétli találkozáskor csak egy kérő testmozgással is kimutatja, hogy ismer engem, újra megismertetem önnel a tömlőcz belsejét, hol szabad pillanataiban, melyeket ily csavargóknak nehéz munka után engedni szoktak, a fegyvert, melylyel ellenem bir, köszörülgetheti. Ez a feleletem mendemondáira és azzal vége.

Egy megvető pillantást vetve haragja tárgyára, a nélkül hogy egy szót szolt volna, eltávozott Ralph szokott lépéseivel, legkisebb kíváncsiságot se mutatván, hogy vajjon mi lesz egykori segédjéből, igen, még csak egyetlen egyszer se pillantván vissza. A férfiu ugyan azon helyen állva maradt, és a távozó alaknak utána nézett, míg azt szemei elől elvesztette; azután keresztülfonta karjait mellén, mintha a nedves hideg és az élelem hiánya belsejét borzongatná, az út oldalára húzódtott, és a járókelőtől alamíznát kéregetett.

Ralph, ki az épen közlött akadályoztatással csak annyiban törődött, mint az iránt imént már maga nyilatkozott, gondolkodva tovább haladt, a parkból kiment, Golden-Square-t jobbra hagyta, és utját a város nyugati vége néhány utcájának vette, míg annak azon részébe ért, hol madame Mantalini lakása volt. Annak neve helyett azonban Knag kisasszony neve állott a fényes ajtólemezen, ámbár még mindig kivehette az ember a kalapokat és ruhákat a nyári este szürkülő fényénél a felső emelet ablakain, és az ügyletnek — kivéven a tulaj-

donosnőnek eme színlett változását — még meg volt előbbi külseje

— Hm! — mormogá Ralph, míg száját hozzáértő arczkifejezéssel megtörölte, és a házat csúcsától egész az alapjáig megnézte. Ezeknél az embereknél még meglehetősen jól állnak a dolgok. Igaz, hogy nem tarthat már sokáig; de ha jó idején értesülök a dolgok állásáról, biztosítva vagyok tulajdonomra, sőt még azon fölül szép kis nyereségre nézve is. Nem kell egyebet tennem, csak éber szemmel tartanom őket.

Ralph igen öntetszőleg bölintott fejével, s elhagyni készült a helyet, midőn éles füle összezavarodott hangokat hallott a lépcsőzeten ugyanazon házból, mely vizsgálódása tárgya volt. Még habozott, hogy zörgessen-e az ajtón, vagy még egy kissé tovább is hallgatózzék a kulcslyukon, midőn egy szolgáló, kit ő madame Mantalininál már gyakran látott, hirtelen kinyitotta azt, és miközben kék főkötő-szalagjai a légben röpködtek, kihohant.

— Hé! megállj! — kiáltá Ralph. — Mi baj van? Én vagyok. Nem hallotta hogy zörgettem?

— Ah, Nickleby ur, — felelt a leány. — Menjen fel az isten szerelmeért. Az ur volt, és ismét azt tette.

— Mit tett? — kérde Ralph sietve. Mit jelent ez?

— Tudom én azt, hogy az fog történni, ha annyira viszik vele, — kiáltá a leány. Mindig mondtam én azt.

— Ugyan jöjjön ide, maga együgyü leány, — mondá Ralph karján fogva őt, és ne terjeszsze a családi dolgo-

kat a szomszédoknál, a mi által csak a ház hitele ron-  
tatik meg. Jőjjön ide, — hallja?

A megijedt leány minden további kérdezősködés  
nélkül a házba vezette, vagy inkább tolta, bezárta az  
ajtót és feltaszigálta a lépcsőzeten, míg ő minden to-  
vábbi tudakozódás nélkül követte őt.

A zaj után tartva, sietve ment a lépcsőzet fele  
utján a leány mellett, és csakhamar a lakószobába ért,  
hol az összezavarodott és rendkívüli jelenet által, mely  
azonnal szemeibe tünt, nem kis bámulásba esett.

Itt találta a dolgozószobabeli valamennyi fiatal  
hölgyet, nébányat kalappal, másokat anélkül, a nyugtalan-  
ságnak és megrémülésnek kifejezésével. Néhányan közülök  
madame Mantalinit állták körül, ki egyszéken ült és kö-  
nyekben ázott; mások demoiselle Knag köré sereglettek,  
a ki daczos könyekkel szemében egy másik széken ült  
és ismét mások Mantalini urat vették körül, ki talán leg-  
feltűnőbb alak volt az egész csoportban, mert lábszárai  
egész hosszóságukban elnyúltak a talajon, míg fejét és  
vállait egy vaskos inas gyámolította, ki nem igen lát-  
szott tudni, hogy mit csináljon vele. Mantalini ur sze-  
mei be voltak hunyva, képe halavány, haja aránylag sima  
és barkója s bajusza borzas, fogait csikorgatta, és egy  
kis üvegcsét tartott jobbában és egy kis theakanalat a  
baljában, míg karjai, kezei, vállai és lábai meredtek  
és mozdulatlanok voltak. És madame Mantalini még sem  
sirt, hanem székén feddő szavaknak eredt — és mindez  
egy valóban elbódító lárma közepett történt, mely a  
szerencsétlen inast a kétségbeesés végső szélére lát-  
szott üzni.

— Mi történik itt — kérdé Ralph a tolakodás közt ösvényt törvén magának.

Erre a kérdésre hűszoroson megnagyobbodott a lárma, a melyben csengő hangokon a legellenmondóbb szólásokat lehetett hallani; megmérgezte magát — nem mérgezte — menjetek orvosért — nem szükséges; — meghal — dehogy hal, csak úgy tettei magát. — Ezen és más különféle felkiáltások követték egymást a legészavaróbb gyorsasággal. míg madame Mantalini Ralphoz fordulni látták, mire a női kíváncsiság, mely tudni akarta, mit mondand a madame, került fölül, és — mint egy általános összebeszélés következtében — egyszerre siri csend állt be, mely a leglassúbb susogással se szakasztatott félbe.

— Nickleby ur, — mondá madame Mantalini, — nem tudom mily véletlennel tulajdonítsam az ön látogatását.

Ekkor dadogó hangon, mint az eszelős betegé, hallatszottak e szavak: „ördögi édesség“, de senki se figyelt reá, kivéven az inast, ki ijedtében, hogy ilyen borzasztó szavakat némiképp ujjai között érzett kiduzzadni, ura fejét jó hangosan a földre hagyta zuhanni, a nélkül hogy megkísérlette volna azt ismét felegyenesíteni, a körülállókra nézett, mintha valami csuda jót cselekedett volna.

— Mindazáltal — folytatá madame Mantalini, szemeit kitörülvén, nagy boszankodással — ön, és mindenki előtt itt egyszer mindenkorra kijelentem, hogy én ez ember pazarlásait és pénzszerését soha többé elő nem mozdítom. Elég sokáig hagytam magamat általa megcsaltni és bolonddá tartatni. Jövöre segítsen ő magamagán, ha tud, s akkor fecsérelje el pénzét a kinek, vagy a ho-

gyan neki tetszik; de az enyéből többé semmit nem remélhet, és ön így jól fog tenni, ha magát előbb meg-gondolja, mielőtt neki tovább is hitelezne.

Madame Mantalini erre, legkevésbé sem indulva meg a férje részéről történt hathatós siránkozáson, hogy a gyógyszerész a kéksavat nem elég erősen készítette el, és hogy még egy vagy két másik üveggel be kell ven-nie, hogy munkáját végrehajtsa, által ment ezen szerez-tetreméltó ur csinei, csalásai, pazarlásai és hűségtelen-ségeinek előszámlálására, különösen ez utóbbiakéra — azután tiltakozott ünnepélyesen azon feltevés ellen, hogy a becsülésnek csak legkisebb maradványa is maradt volna vissza szívében iránta és végre megváltozott gondol-kozásának bebizonyításául azon körülményt hozta fel, hogy ez ember tizennégy nap óta nem kevesebb mint hat iz-ben mérgezte meg magát szobájában, és ő egyetlenegyszer sem avatkozott bele, hogy szóval vagy tettel megmentse életét.

— És teljességgel annál maradok, hogy tőle elvá-lok, és magamra maradok — végzé madame Mantalini zokogva. — Ha ő az elválás ellen kifogásokat tesz, ügy-védet fogadok magamnak. Azt tehetem — és remélem hogy minden leánynak, ki e gyalázatos jelenetnek tanúja volt, intésül fog szolgálni.

Mamselle Knag, ki kérdésen kívül legidősb volt ezen társaságban, nagy ünnepélyességgel kijelenté, hogy ezt intésül fogja használni, és a többiek követték példá-ját egyet vagy kettőt kivéve, kiknek némi kétségük látszott lenni, hogy olyan barkó vajjon cselekedhetik-e roszul.

— Hogy is beszélhet így kegyed ennyi néző előtt

— mondá Ralph lassan, — hiszen kegyed maga is tudja, hogy még se komolyan gondolja ezt.

— Komoly akaratom ez — felelt madame Mantalini hangosan, mamselle Knaghoz visszahúzáván magát.

— Jó, de gondolja meg, — jegyzé meg Ralph, ki a dolognál nem kevésbé érdeklődött. — Csak egy kissé fontolja meg; egy férjezett nőnek nincs tulajdona.

— Nincs egy ördögös krajczárt érője se, lelkem, — mondá Mantalini ur, magát könyökével felegyenesítvén.

— Azt én jól tudom, viszonzá madame Mantalini, fejét felvetve. De nekem sincs. Az üzlet, az árukészlet, ez a ház minden beletartozókkal — mind mamselle Knagé.

— Egészen úgy van, madame Mantalini, — mondá mamselle Knag, kivelelőbbi főnöknője, erre e pontra nézve barátságos egyetértésben volt. — Valóban nagyon igaz. Hm, — nagyon igaz. És én egész életemben nem örvendeztem soha annyira (elég lelki erővel birtam minden házassági ajánlatot, bármily előnyös volt legyen is az, visszautasítani) mint a jelen pillanatban, ha akkori állásomat a kegyed oly boldogtalan és meg nem érdemlett jelen állásával összehasonlitom, madame Mantalini.

— Ördög! — kiálta Mantalini ur, fejét neje felé fordítván. Nem fogja az én életem azt az irigy öreg hajadont megcsapdosni és csipdesni, hogy ily megjegyzéseket mer tenni az ő drága kincsére?

De azon időnek, midőn Mantalini ur hizelgései még tetszést nyertek, már vége volt. A feleség csak ennyit mondott: Knag kisasszony nekem meghitt barátnőm, és bár Mantalini ur félre sandított, mig szemei veszélyez-

tetve lenni látszottak, hogy előbbi állapotjukba visszaesnek, azért madame Mantalini még sem engedett magán semmi megengesztelődési jelt észrevenni.

Hogy a derék mamselle Knagnak igazságot szolgál-tassunk, meg kell vallanunk, hogy ő volt a főszköz, ki a dolognak e megváltozott állapotát előidézte, mert ő a mindennapi tapasztalásból nemsokára átlátta, hogy sem-mikép nem lehet az üzletet magasra vinni, vagy csak folyamatában is megtartani, míg Mantalini ur keze a pénztárba járt. De minthogy ő a dologban tetemesen ér-dekelve volt, szorgalmasan fáradozott abban, hogy né-hány kis körülményt, melyek e férfiú magánjellemeivel kapcsolatban voltak, kikémleljen, melyeket aztán madame Mantalinival ravaszul s kellő felvilágosítással közölni tu-dott, miáltal az utóbbinak szemei sokkal sikeresebben is felnyittattak, mint az a legnyomatékosabb észszülte okok által évek során át lehetséges lett volna. A jelen ered-mény főképen egy esetleg mamselle Knag által felfede-zett gyengéd levelezés által idéztetett elő, melyben ma-dame Mantalini vénnek és közönségesnek volt lefestve.

De szilárdsága ellenére madame Mantalini még is könyeket hullatott. Mamselle Knagra támaszkodott és az ajtóra mutatott, mire a fiatal urbölgy, mint a többi hölgy is a legrészvevőbb képpel készek voltak volt fő-nöknőjüket kivezetni.

— Nickleby, — mondá Mantalini könyekkel sze-meiben. — Ön tanuja volt ez ördögies kegyetlenségnek azon ördögies szivfogdosónő részéről, ki valaha élt. Ó átok. De én megbocsátok ez asszonynak.

— Megbocsát? — ismételte madame Mantalini haragosan.

— Én megbocsátok neki, Nickleby, — mondá Mantalini ur, ön engemet hibáztatni fog, az urnók ócsárolni fognak. Mindenki ördögiesen nevetni és csufolni fog, és mosolyogni s képeket vágni. Azt fogják mondani, a nőnek istenáldása jutott, de nem tudta azt, a férj fölötte gyenge volt, ő ördögiesen szép férfi vala, de fölötte tulságosan szeretett; nem tudta eltűrni, mikor az nehezelt és neki undok nevetet adott. Az egy ördögies eset volt, és soha se volt a világon ördögiesebb — de én megbocsátok neki.

E szivrepesztő szavakkal Mantalini ur ismét egész hosszában a földre esett, és látszólag öntudatosan és mozdulatlanul maradt fekvé, mig valamenyi urhölgy elhagyta a szobát. Azután gondolkodva ülő helyzetbe tette magát és rendkívüli sápadt képpel Ralph felé fordult, miközben még mindig egyik kezében az üvegcsét, másikban a theakanalat tartotta.

— Most már elhagyhatja ön e bohóságokat, és lássa hogyan boldogul elménczkedésével a világban — mondá Ralph, hidegvérüleg feltévén kalapját.

— A pokolba, Nickleby, csak nem komolyan beszél?

— Én ritkán tréfálok, — felele Ralph. Jó éjt.

— Oh ne még, Nickleby — mondá Mantalini.

— Talán nincs igazam, — felelt Ralph, és azt hiszem, hogy úgy lehet. No de, azt önnek legjobban kell tudnia. Jó éjt.

Tettetve magát, mintha nem hallaná a kéréseket, hogy maradjon még és adjon tanácsot, Ralph átengette Mantalini urat elmélnkedéseinek, és békével kiment a házból.

— Hohó, — mondá magában, oly hamar fúj már

a szél ez oldalról? Félig gazember, félig oktondi és mindakettőben leálczázott — hm — gondolom, ütött az órája, sir.

Ezen szavakkal egy észrevételt jegyzett be kis naplókönyvébe, melyben Mantalini ur neve kiválólag kitűnt, s midőn órája megsugta neki, hogy kilencz és tiz között van az idő, lehető gyorsasággal sietett haza.

— Itt vannak? — szolt a Newmannhoz intézett első kérdés.

— Newmann igenlőleg intett. — Félóra óta.

— Ketten vannak? Egyik egy kövér, simán fésült férfi?

— Igen — felelt Newmann. Jelenleg az ön szobájában.

— Szép — felelt Ralph. Hozzon egy kocsit.

— Kocsit? Hogyan — ön kocsin — és hová: — hebegé Newmann.

Ralph boszankodva ismételte parancsát és Roggs, ki nek bámulása oly szokatlan és rendkívüli körülménynél fogva méltán menthető volt, miután ő Ralphot soha életében nem látta kocsin, eltávozott, hogy a meghagyást teljesítse, és nemsokára a bérkocsival ismét visszatért.

Squeers ur, Ralph és a harmadik férfi, kit Newmann azelőtt soha se látott, felszálltak a kocsiba. Newmann az ajtólépcsőzeten állt, hogy lássa őket elkocsizni, a nélkül, hogy a „hová és mért mennek“ miatt aggódott volna, mig egészen történetesen az utasítást meghalotta, melyet Ralph a kocsisnak az irány tekintetében adott.

Sebesen, mint a villám, és a kíváncsiságnak legfeszültebb állapotában rohant Newmann kis dolgozó-szobá-

jába kalapjáért és sántikált a kocsi után, mintha szándéka volna felülni. De ez a feltétele meghiusult, mert már nagyon előrehaladt volt, és így zihálva megállt az üres utcán.

— Nem tudom egyébiránt — mondá Roggs, megállván, hogy lélekzetet vehessen, mi jót szült volna az, ha én is velők megyek, miután szükségkép meglátott volna. — Hát oda mennek! Mire vezethet az? Csak tegnap tudtam volna, elkészítettem volna erre őket. Hát oda! Abból semmi jó sem lehet — bizonyosan nem.

Ez elmélkedésében egy szürke fejű, igen figyelemreméltó, ámbár legkevesebbé sem ajánlatos férfi által szakasztatott félbe, ki csendesen lépett be és alamizsnát kért.

Newmann, ki még mindig mély gondolatokba volt merülve, elfordult és tovább ment; de az ember követte, és úgy megzaklatta nyomorának elbeszélésével, hogy Newmann — kinek bizony kevés adnivalója volt, és inkább maga is jótékonyság tárgyának tekintethetett, — kalapjában egy fél pence-t kutatott, mit, ha volt neki tán néhány, zsebkendője egyik csuczában bebütyközve hordott magával.

Mig ő ezzel foglalkozott, hogy a bütyköt fogaival felbontsa, valamit mondott az idegen, a mi által figyelme felébresztetett. De bármi lehetett is, az egyébre vezetett, és végre egymás mellett együtt odább mentek, a koldus élénken beszélt, mig Newmann figyelemmel halgatta.

---

## Negyvenhatodik fejezet.

Igen meglepő dolgokat tartalmaz.

— Miután holnap Londonból elmegyünk, és én soha életemben ily jókedvű nem voltam, Nickleby ur, teremtettét, még ki akarok egy poharat üríteni öröndetes csodálkozásunkra.

Egészen szavai szerint elragadtatva dörzsölte Browdie János kezét, és piros, fénylő arczczal, vidáman tekintete körül.

Az idő, mikor Jánost ezen irigylésreméltó állapotban találjuk, ugyanazon est volt, melyen ez utósó fejezetben érintettek történtek. A színhely a Cheerible testvérek házikója, és a működő személyek Miklós, madame Nickleby, Nickleby Katicza és Smike.

A társaság nagyon jókedvű volt. Madame Nickleby, ki fiának a becsületes yorkshire-i iránti kötelezettségeit ismerte, egy kis vonakodás után reáállt, hogy Browdie ur és asszony theára meghivassanak. Ennek a rendszabálynak ugyan eleinte némely nehézségek és akadályok álltak útjában, melyek onnan eredtek, hogy neki nem volt még alkalmá madame Browdie-t meglátogatni; mert noha madame Nickleby — mint legtöbb igen nagyon pontos ember — gyakran nagy öntetszéssel bizonyította, hogy benne a kevélységnek vagy alakszerűségnek semmi

nyoma nincsen, azért magát mégis szorosán az illendőséghez tartotta. Az is tisztán állott előtte, hogy ő, mielőtt látogatás történt volna, az udvariasság és a társadalmi szokás minden szabályai szerint még csak nem is tudhatta, hogy általában madame Browdie létezik, és így megfoghatólag sajátságosan kényesnek és nehéznek látszott jelen helyzete.

— A látogatásnak részemről kell előbb megtörténni, kedvesem, — mondá madame Nickleby; az elmulaszthatatlan; mert szükséges, hogy részemről némi leereszkedés előzze meg a dolgot, mely e fiatal személynek azt jelentse, hogy hajlandó vagyok tudni felőle. De épen egy igen tekintélyes férfiú jut eszembe — adá hozzá madame Nickleby egy kis gondolkodás után — egy itt elmenő omnibusznak a vezetője az, és fényezett kalapot visel — hugod és én sokszor láttuk őt — szömölcs van az orrán, épen mint egy gentleman inasának — emlékszel rá Katicza?

— Minden gentleman inasának van szömölcse az orrán, mama? — kérdé Miklós.

— Ah mily bárgyuság, Miklós, — felelt az anya. Én természetesen azt vélem, hogy a fényes kalap úgy néz ki, mint egy gentleman inasáé, és nem a szömölcs az orron, bár ez sem olyan nevetséges, mint neked látszhatik; mert nekünk volt egyszer egy cselédünk, kinek nemcsak szömölcse, hanem még egy tömlődaga is volt, még pedig ugyancsak nagy, és azért bére felemelését követelte, mert ez a kinövés sok költséget okozott. De mit is akartam mondani — igen, most ismét eszembe jut. Ugy gondolom, legjobb lesz, ha e fiatal ember által, ki azt egy korsó porter-ért kétség nélkül elvégzi, egy

jegyét küldünk tiszteletem mellett a kétfejű szerezcsenbe, ha a pinczér őt egy gentlemun inasának tartja, annál jobb. Madame Browdienak azután nem kellene egyebet tenni, mint jegyét a követnek átadni, ki azt illendően, kétszeri zörgetéssel kézhez szolgáltatathatná; és így minden tisztába jönne.

— Édes anyám! — mondá Miklós, én azt hiszem, hogy ily természetű embereknél hiába kerestünk jegyet.

— Ah ugy! Ilyen körülmények közt persze egészen más a dolog, édes Miklós, — felelt madame Nickleby. Ha te ezen az alapon állsz, ugy természetesen nincs több mondanivalóm, mint hogy ők igen jó emberek lehetnek, és hogy nekem semmi kifogásom nincs ellene, ha a theához el akarnak jönni; én magamat ez esetben minden tisztelettel viselendem irányukban.

Miután a főpont ennyiben tisztába hozatott, és madame Nickleby kegyesen leereszkedő pártfogónői állásba helyeztetett, mely éveit és rangját megillette, Browdie ur és asszony meghivattak. Ők a meghívást elfogadták, és minthogy rendkívüli tisztelettel viseltettek madame Nickleby iránt, azt felsősége elismerésében részesítették és minden fölött örömet fejezték ki. Igy a jó urhölgy Katiczának nem egyszer adta suttogva értésére, hogy Browdie ék neki a legrendesebb embereknek látszanak, kiket csak valaha látott, és nagyon helyesen viselik magukat.

És ebből az következet, hogy Browdie János az esteli után, azaz husz perczcel tizenegy óra előtt kinyilatkoztatta, hogy ő élete napjaiban még soha ily jókedvű nem volt.

Browdie asszony e tekintetben sem maradt hátrább férjénél, mert ez a fiatal férjes nő, kinek falusi szépsége

igen kedvesen mutatkozott Katicza gyengédebb szeretetreméltósága mellett, minthogy az ellentét által egyik sem vesztett, sőt még inkább emelkedett, nem győzte eléggé bámulni a fiatal delnőnek szelid megnyerő magatartását, és az idősbiknek vidító beszédességét. Azonkívül Katicza birt a mesterséggel is, a beszélgetést oly tárgyakra terelni, melyekben a falusi virágocska, ki eleinte az ismeretlen társaságban még félénk volt, otthon érezhette magát. És ha madame Nickleby egyszer-másszor beszéde közhelyeinek megválasztásában nem volt is egészen olyan szerencsés, vagy mint Browdie asszony fejezte ki magát, „fölte magas nézetei voltak“, mégis maga a nyájasság volt, és kimutatta a fiatal pár előtt, mily élénken érdeklődik irányukban, miután annyira leereszkedett, hogy Browdie asszonyt a házi gazdálkodás hosszú előadásaival mulattatta, melyeket különféle példával saját gazdálkodásából megvilágosított és a melyekben a jó urhölgy, minthogy afféle kötelességek kizárólag Katiczának jutottak, ugy elméletben, mint gyakorlatban épen annyi részt vett, mint a tizenkét kő-apostol valamelyike, kik a szent Pál székesegyház külsejét ékesítik.

— Browdie ur — mondá Katicza Browdie fiatal nejeinek — a legvidámabb, legjósziúbb és legkedvesebb férfi, kit csak valaha láttam. Ha engem, nem tudom mi gondok nyomnának is, vidámabbá tenne, ha csak reá néznék is.

— Lelkemre, valóban egészen derék férfinak látszik ő, Katicza, — egyezett bele madame Nickleby, és bizonyosan, mindig örülni fogok, ha kegyed, madame Browdie, bennünket jövőben minden tartózkodás nélkül, és mintha itt otthon volna, meglátogatna. Nálunk egyszerűen foly

az élet, — folytatá madame Nickleby oly tekintettel, mely azt akarta tudatni, hogy költségesebben is könnyen élhetne, ha akarna — ne csináljon magának gondot belőle, semmi előkészületeket nem szükség tenni, azt én meg nem engedném. Nem, én mondom, édes Katicza, az csak szorongást okozna madame Browdienak, és mily megfontolatlan, mily dőre dolog volna az.

— Én valóban nagyon le vagyok kegyednek kötelezve, madame, — felelt madame Browdie hálásan. De már majd tizenegy óra, János. Félek, hogy már is sokáig feltartóztattuk kegyedet, madame.

— Sokáig? — kiáltá madame Nickleby éles, könnyű nevetéssel, melyet egy kis köhögéssel végzett, mintha azzal csudálkozását akarná kifejezni. Ez nekünk még korán van. Mi ilyen órákhoz már hozzászoktunk. Tizenkettő, egy, két, három óra nekünk semmi se. Bállok, estélyek, játszó-társaság — nincs vigabb népecske, mint az emberek, a kikkel mi társalogtunk. Persze most bámulandónak találok, hogy vihessük mind azt végbe, — azonban az embernek némi kellemetlenséget is okoz, ha számos összeköttetései vannak, melyek által felkeresetik. Azért én fiatal házásoknak tanácsolnám, hogy ne ereszkedjenek nagyon bele, ámbár szerencsére az egészen a dolog természetében fekszik, hogy egy fiatal házaspár ritkán van ilyen kísértéseknek kitéve.

Különösen emlékszem egy családra, mely egy mértföldnyire lakott tőlünk, — nem épen az ut mellett, hanem balra a sorompón alul, hol a plymouth-i kocsi a számaron keresztül ment — azok egészen rendkívüli emberek voltak, mert ökhívták össze a legfényesebb társaságokat, és mesterséges virágokkal, champagnei borral, színes lámpákkal, röviden

mindennel, mit csak a legnyalánkabb iny ételben, ivásban lehetőleg kívánhat, álltak elő. Én nem hiszem, hogy léteztek valaha olyan emberek, mint ezek a Peltirogusok. Te emlékezel még Peltirogus asszonyra, Katicza?

Katicza látta, hogy a látogatók érdekében már legfőbb ideje eme visszaemlékezések árját meggátolni, és azt felelte, hogy Peltirogus asszonyra még igen jól emlékezik, azután hozzátette, hogy Browdie ur ez este félig-meddig megígérte, hogy egy yorkshire-i dalt elénekel, és ő türelmetlenül néz ez ígéret teljesítése elé, mert meg van győződve, hogy anyjának ez leirhatatlan gyönyörűséget fog szerezni.

Madame Nickleby kegyteljesen beleegyezett leánya indítványába, mert ebben is feküdt valami pártfogónői, és némi hallgatag elismerése annak, hogy neki az ilyen dolgokban határozott izlése és egy kevés jártassága is van. Browdie János tehát hozzáfogott egy az északon szokásos dal szövegének összeszedéséhez, melynél nője által segítettette magát. Midőn ez megtörtént, néhány nem éppen czifra mozgást tett székében, kikeresett magának egyet a boltozaton szendergő legyek közül, szeméit arra szegezte, és elkezdett egy érzékeny dalt, mely egy, szerelemben s kétségbeesésben sinlődő szerelmesre volt számitva, dörgő hangon ordítani.

Az első vers végén, — mintha csak várta volna valaki, hogy magát meghallathassa — erős kopogás hallatszott — valóban oly hangosan és hevesen, hogy a delnők mind megrezzentek, és Browdie János elhallgatott.

— Tévedésnek kell lenni — mondá Miklós aggódás

nélkül, mi senkivel se vagyunk olyannal ismeretségben, ki bennünket ebben az órában meglátogathatna.

Madame Nickleby azonban azt gyanította, hogy talán az irodában tűz támadt, vagy a Cheerible urak ide küldöttek, hogy Miklóst társukul fogadják (a mi különösen ilyen éjjeli órában nagyon valószínű volt) talán Linkinwater ur szökött el a pénztárral, vagy talán La Creevy kisasszony megbetegedett, vagy talán —

De egy hirtelen sikoltása Katiczának egyszerre megakadályozta anyja gyanításának árrját és Nickleby Ralph toppant be a szobába,

— Csendesség! — kiálta Ralph, midőn Miklós felkelt és Katicza hozzá futott, hogy annak karjaiban oltalmat keressen, — mielőtt ez a fiu egy szót is szólna, hallgassatok meg engem.

Miklós ajkaiba harapott, és fenyegetőzve rázta fejét, de e pillanatban képtelennek érezte magát érthető szavak kiejtésére. Katicza szorosabban körülfogta karjait, Smike mindakettőnek háta mögé bujt, és Browdie János, ki Ralpról már hallott, és őt megismerni látszott, az öreg férfi és fiatal barátja közé lépett, mintha mindkettőnél meg akarná akadályozni, hogy egymás felé közeledjenek.

— Hallgassatok rám, mondom, — folytató Ralph, és ne órá.

— No hát, ki vele, a mit mondani akarsz, — felelt János, és vigyázz magadra, hogy mérget ne keverj a vérbe, mert valóban nem jó itt szítani.

— Kelmedet beszédjéről, és azt ott (itt Smike-ra mutatott) kinézéséről kell, hogy ismerjem, mondá Ralph.

— Ne beszéljen hozzá, — felelt Miklós, mihelyt

ismét birt szólni. Én nem tűröm azt, és nem akarom őt hallani. Én semmit sem tudok erről az emberről, és nem akarom ugyanazt a levegőt színi, melyet ő dögleletessé tesz. Az ő jelenléte megsértés hugomra nézve! Az ő rátekintése gyalázat, és ő nékem nem fog itt maradni, az oly bizonyos mint — —

— Csendesen — szólt János, nehéz kezét Miklós mellére téve.

— Ugy hát tüstént távozzék, — mondá Miklós támadólag, — én nem akarom kezemet erőszakosan rá tenni, de el kell mennie; én nem tűröm őt itt. János, Browdie János, ez az én lakásom, — és én nem vagyok gyermek! Ha ő ott áll, — kiáltá Miklós lángolva a dühtől — és oly nyugodtan néz azokra, kik az ő fekete és alávaló szivét ismerik, meg tudnék örülni.

Browdie János mindezen kibívásokra egy szót sem felelt, hanem Miklóst folyvást tartotta, és midőn az hallgatott, elkezdé :

— Itt valóban több mondani és hallani való van, mint te gondolhatod, — mondá János. — Én már érzem a pecsenye szagát. Micsoda árnyék az ott az ajtó előtt künn? Nos, iskolamester, mutasd magadat, ember; ne szégyeld magad. Öreg ur, hagyja ön az iskolamestert is egy kissé besétálni.

Midőn Squeers ur, ki a fülkében fészkelte meg magát, hogy kellő időben annál nagyobb sikerrel léphessen fel, ezt a felhívást meghallotta, alkalmasnak találta — persze egy kissé méltóságtalan, csúszó módon bemenni, mi fölött Browdie János oly hangos és jókedvű nevetésbe tört ki, hogy még magának Katiczának is, félelme, meglepetése és könyei daczára, kedve jött vele tartani.

— Vége már mulatságának, sir? — kérde Ralph kis szünet után.

— Egy pillanatra körülbelül igen, sir — felelt János.

— Én várhatok is, — mondá Ralph, vehet bátran időt magának arra.

Ralph várt, míg tökéletes esendesség állt be, és akkor madame Nicklebyhez fordult, de a mellett Katiczára egy vigyázó pillantást vetett, mintha a hatás, melyet szavai arra tettek, különösen szívéen feküdnék, és mondá:

— Hallgasson meg tehát, madame. Nem akarom gondolni, hogy a szószaporításban részes volt, mellett kegyednek fia hozzám intézett, mert nem hiszem, hogy kegyednek az ő vezetése alatt csak legkisebb akaratja is volna, vagy hogy a kegyed tanácsa, a kegyed véleménye, vagy szükségei, avagy kívánságai — szóval minden, minnek ugy a természet, mint az ész törvényeinek folytán reá befolyásának kell lennie, mert mit használna különben a kegyed számos évi tapasztalása — csak legkevésbbé is tekintetbe vétettek, vagy figyelemre méltattattak.

Madame Nickleby rázta a fejét, és sóhajtott, mintha amaz ezekkel, fájdalom, nagyon is igazat mondott volna.

— Ez oknál fogva fordulok kegyedhez, madame — kezdé ismét Ralph. Ez okból, és részint azért is vagyok ez estén itt, mert nem kívánok egy anya elromlott fiacskájának nagy tettei által meggyaláztatni, kit meg kellett tagadnom, és a ki fölül reá, gyermekies negyoskodásában — ha! ha! még azzal kérkedik, hogy ő tagad meg engem. De még más indoka is van ittlétémnek, az emberszeretet. Azért jöttem ugyanis, mondá Ralph, csipős és diadalmas mosolygással körülnézve, és a szavakat oly nyujtva

mondván ki, mintha fájlalná, hogy gyönyörűsége, melyet azoknak ajkain való kicsusztatásában talál, oly hamar elmulik, egy atyának visszaadni gyermekét. Igen, legények — folytatá Miklóshoz fordulva s hirtelen előre hajolva, midőn annak arcán a változást észrevette, — egy atyának visszaadni gyermekét, — fiát, kit te hálóba kerítettél, eloroztál, s minden utján őrizted, azon legalávalóbb szándékkal, hogy őt kis örökségétől, melyet a maga idejére vár, megrabold.

— Nagyon is jól tudja azt ön, hogy ez hazugság — mondá Miklós büszkén.

— Én nagyon is jól tudom, hogy igazat beszélek, mert az atya itt van, — felelt Ralph.

— Itt! itt! — vigyorgá Squeers, előlépven. Hallja ön ezt? Itt! Nem mondtam önnek, hogy vigyázzon magára, hogy ne jőjön az atya világosságra, és hogy nekem vissza ne küldje őt? Az ő atya az én barátom, és az ifju nekem ezennel szolgáltatassék vissza. Mit mond ön most — he? — Nos, mit mond ehhez? Nem sajnálja, hogy semmiért annyit fárasztotta magát? ha! ha! ha!

— Ön bizonyos emlékjeleket visel testén, melyet én adtam önnek, — mondá Miklós, nyugodtan elfordítva arcát, és azok tekintetéből annyit fecseghet ön a mennyi tetszik. Valóban sokáig kellend beszélnie, míg azokat elveszti Squeers ur.

A most nevezett becsületes ember egy sebes pilantást vetett az asztalra, mintha késznek érezné magát, hogy e szavak megtorlásául egy korsót vagy egy palaczkot vágjon Miklós fejéhez, de e szándékában, — ha egyébiránt csakugyan birt azzal — Ralph által meggátoltatott, ki

megérintette könyökét, és felhívta őt, hogy vezesse be az atyát, hogy igényét fiához érvényesítse.

Miután ez rá nézve jótét volt, Squeers ur késedelem nélkül engedett, elhagyta a szobát és csaknem közvetlenül vizatért egy férfinak kíséretében, ki a simított hajú és kövéres képű Snawley ur volt. Ez az ur elvált az iskola-mestertől; Smike-hoz ment, a szegény fiu fejét igen ügyetlen és otromba öleléssel karjai alá nyomta, széles karimájú kalapját ájtatos hálálul a légbé felemelte:

— Mily kevésbé reméltem ily örvendetes viszontlátást, midőn utószor láttam őt, — oh mily kevésbé reméltem azt!

— Szedje össze magát, sir, — mondá Ralph durva hangon, melynek rokonérzést kellett volna jelentenie. — Most ő ismét az öné.

— Az enyém ő valóban? Nem álom? — kiáltozá Snawley ur alig lévén képes azt hinni. Igen, itt van ő testestől lelkestől, az én húsom és vérem.

— Nagyon kevés hús, szólt Browdie János.

— Snawley urat atyai érzései erősebben igénybe vették, hogysen e megjegyzésre figyelhetett volna, és hogy magát még jobban meggyőzze gyermekének szerencsés megtalálásáról, annak fejét ismét karja alá fogta és ott tartotta.

— Mi volt az — mondá Snawley, a mi oly érdeket keltett bennem iránta, midőn ez a tanító házamhoz hozta őt egyszer? Mi volt az, mi belsőmben égő kívánságot gerjesztett őt keményen megbüntetni, mivel legjobb barátjai-, pásztorai- és tanítóitól elszökött?

— A természet szava volt, az atyai ösztön, sir, jegyzé meg Squeers.

— Igen, az volt az, sir — felele Snawley; az a magasztos érzés — mely a régi rómaiak- és görögök-, a mező barmainak és a lég madarainak — kivéve a tengeri nyulakat és a kandúrokat, melyek néha saját sarjadékukat megeszik — érzése volt az. A szivem utána vágyott. Én nem tudom, mit nem birtam volna tenni vele atyai mérgemben.

— Ez csak azt mutatja, hogy mi a természet, — mondá Squeers ur. — Különös valami az a természet.

— Valami szent az, sir, — jegyzé meg Snawley.

— Elhiszem önnek, sir, — adá hozzá Squeers ur erkölcsi sóhajjal, és általában szeretném tudni, hogy mikép lehetnénk tovább nála nélkül. A természetet — mondá Squeers ur ünnepélyesen, — könnyebb felfogni, mint leírni. Ah mily nagy szerencse sir, a természet állapotában lenni.

A körülállók e bölcsészeti magyarázgatást bámultokban mozdulás nélkül hallgatták, mialatt Miklós a megvetés, kétség, és meglepetés érzéseivel majd Snawley-t, majd Squeers-t, majd Ralph-ot vette keményen szemügyre. Midőn Squeers szóözönét bevégezte, Smike elvonta magát atyja karjaiból, Miklóshoz menekült, és a leghathatósb szavakkal esdeklelt neki, hogy ne adja őt oda, hanem hagyja magánál élni és halni.

— Ha ön apja e fiatal embernek — mondá Miklós, hát nézze meg a nyomorult csontvázat és mondja meg nekem aztán, hogy még mindig szándéka-e őt abba a gyalázatos lyukba visszaküldeni, a honnan én elhoztam.

— Ismét egy bántalom! — kiálta Squeers. — De ámbár ön egy lövet puskaport sem ér, azért önnel még

is vagy egy vagy más módon tisztába fogok még jönni, emlékezzék szavamra.

— Álljon meg, — vágott közbe Ralph, midőn Snawley szóhoz készült. Végezzük a dolgot röviden, és ne vesztegessünk annyi szót a nyúlvelejű semmirekellőkre. Ön ki tudja mutatni, hogy ez önnek fia, — és ön Squeers ur, ezt az embert elismeri annak, a ki sok évig Smike név alatt önnél volt?

— Hogy ne? felele Squeers.

— Jó, — mondá Ralph. — Itt kevés szóval beérjük. Önnek volt egy fia első nejétől, Snawley ur?

— Kétségkívül az, a ki most itt áll — felelt a megszólított becsületes ember.

— Annak hamar végére lehet járni — mondá Ralph. Önt elválasztották nejétől, és ő a fiut magához vette, mikor egy éves volt. Két évi elválás után azon tudósítást vette tőle, hogy a fiú meghalt, és ön elhitte?

— Természetesen elhittem — felelt Snawley. — Oh mily öröm most —

— Kérem maradjon eszénél, sir, — mondá Ralph. Itt üzlet körül forog a kérdés, és elragadtatási kitöréseknek semmi közük ahhoz. Az asszony mintegy másfél év előtt meghalt egy távol fekvő faluban, mint gazdasszony egy családnál. Ugy van? —

— Igen — felelt Snawley.

— Ő irt önnek halotti ágyán levelet, vagy egy elismerést erről a fiúról, a mely, miután a czim csak az ön nevét tartalmazta, csak néhány nap előtt — miután sok kézen keresztül ment, jutott az ön kezéhez.

— Ugy van — felelt Snawley, egy betűig igaz, sir.

— És ez elismervény — kezdé ismét Ralph, azt a

biztosítást tartalmazta, hogy a gyermek meghalálózása csak az ő koholmánya volt, hogy őnt megsebezze — egy szóval, az egy része volt a gyötrő rendszernek, melyet, úgy látszik, önök kölcsönösen üztek egymással szemben. Azt is hozzá tette, hogy a testileg és lelkileg gyenge fiú egy biztos személy által egy olcsó iskolába adatott Yorkshire-ban, hogy érte a táppénzt néhány évig megfizette, de aztán szegénység miatt, és mivel messzebb ment lakni, lassan-lassan levette a kezét róla, mit isten bocsásson meg neki?

Snawley biczczentett fejével, és szemeit megtörölte, az elsőt könnyen tette, az utolsót hevesen.

— Az a Squeers ur iskolája volt, — folytatá Ralph. — A fiú Smike név alatt ott maradt. A kimerítő előadások Squeers úr könyveivel szorosán egybehangzanak. Önnek még két másik fia is van az ő iskolájában, és Squeers ur jelenleg önnél van szállva. Ön közli vele az egész felfedezést, ő önt hozzám bozza, mint azon férfuihoz, ki neki a fiú elszöktetőjét ajánlotta, s én ide vezetem önt — ugy van?

— Mintha csak könyvből beszélne ön, sir, a hol semmi egyéb nincs, mint a tiszta igazság, — felele Snawley.

— Önnek tárczájában — mondá Ralph, kihuzván azt annak zsebéből, van a bizonyítvány első házasságáról, a fiúnak keresztlevele, az ön nejének két levele és minden egyéb okmány, melyek az ön állítását közvetlen vagy közvetve tanusíthatják — nem igaz?

— Igen, mind egy szálig, sir.

— És nincs önnek az ellen kifogása, hogy azokat itt megtekintsék, hogy ez emberek meggyőződhesenek arról, hogy önnek hatalmában áll az ön igényeit bíróság

előtt is érvényesíteni, és fiának azonnali visszaadását kieroszakolni. Jól értettem önt így?

— Én magam sem érthettem volna magamat jobban.

— Jó tehát, mondá Ralph, a tárczát az asztalra vetvén, hát beletekinthetnek ha úgy tetszik. De mivel eredeti iratok, ajánlanám önnek, hogy a vizsgáló ujjaira szorosán vigyázzon, nehogy elsikkadjon közülök.

Ezekkel a szavakkal Ralph kínálás nélkül leült, összeszorította ajkait, melyek egy pillanatra könnyű mosolygásra nyiltak, keresztbetette karjait, és először tekintett unokaöccsére.

Miklós, kit az aljas dőfés Ralph zárszavaiban felboszantott, nagybátyjára egy mérges pillantást lövellt, mindazáltal összeszedte magát, a mint csak tehetette, és elkezdte az iratokat szorgalmasan vizsgálni, niben Browdie János is segített neki. Semmi nem volt bennök, a mi nehézséget szenvedett volna. Az egyházi bizonyítványok hiteles kivonatok voltak az anyakönyvekből, az első levél egészen úgy rézett volt ki, mint a mely már évek előtt iratott. A második kézírása egészen hasonlított az elsőhöz, (a mennyiben az ember tekintetbe vette, hogy halálos ágyon iratott) és végre volt még néhány más erősítő okmány és jegyzet is, melyeket szintén nem lehetett kétségbe vonni.

— Édes Miklós, — susogá Katicza, ki aggódva nézett bátyja vállai felett az iratokra. — Igazán úgy van? Igaz az állítás?

— Félek, hogy igen — felele Miklós. — Mit mond ön hozzá, János?

— János vakarózott, rázta a fejét, és semmit sem mondott.

— Észre fogja venni madame, remélem, — mondá Ralph Nicklebynéhez, hogy mi a törvény hatalmával felfegyverezve és egész sereg poroszlókkal jöhettünk volna, miután a fiatal ember kiskoru és gyenge elméjü. Én minden kérdésen kívül is ahoz tartottam volna magamat, madame, ha a kegyed és leánya érzelmeit nem vettem volna figyelembe.

— Ön hugom érzései iránti figyelmét már egyszer szépen nyilvánította — felelé Miklós hűgát közelébb vonván magához.

— Köszönöm — viszonzá Ralph. — A te dicsérésed ugyancsak nyom a latba.

— Nos hát, — mondá Squeers, mit tegyünk? A lovak megfáznak, ha nem gondolunk az elindulásra. Egyik épen akkorát tüsszentett, hogy a házajtó majd felnyilt tőle. Hogyan állnak a dolgok — he? Velünk jövend a fiatal Snawley ur?

— Nem, nem, nem, — felelt Smike, ki magát visszahuzta és Miklósba kapaszkodott. Nem, esedezem, nem. Én nem akarok öntől elmenni hogy ezzel menjek. — Nem, nem.

— Ah! nem szivrepestő ez? — mondá Snawley, pillantásaival barátjait segítségül híván. — Ezért nemzenek a szülők gyermekeket.

— Ezért! — sohajtott Browdie az iskolamesterre tekintve.

— Ne aggódjék rajta — felelt Squeers gunyosan orrához nyulva.

— Mit, ne aggódjám azon? — mondá János? —

Neked persze jól esnék, iskolamester, ha senki se gondolna vele; mert csak az a körülmény, hogy senki se gondol vele, az oka, hogy ily gézengúzok, mint te, mesterségüket tovább is fizhetik. Nos, nos, hová rohansz? Ördög és pokol! ne dönts le a lábamról ember.

Browdie János ezen szavait egy azoknak megfelelő tény követte, mert Squeers ur mellett, ki Smike-ra akart rohanni, oly ügyesen meglökte, hogy az iskolamester Nickleby Ralphra visszatántorgott, a sulyegyent elvesztette, a nevezett urat a székről letaszította, és nagy eséssel reá botlott.

Ez a véletlen körülmény jeladás volt elszánt rendszabályokra. A zsbongás közepette, mely Smike könnyörgése és rimánkodása, a nők sirása és kiáltása, és a férfiak háborgása által okoztatott, néhányszor megkísérelték az elveszett fiut erővel elvinni. Squeers már hozzá is fogott, midőn Miklós — régi barátját galléron kapta, és őt úgy megrázta, hogy minden foga, mely még megvolt szájában, vaczogott; azután udvariasan az ajtóhoz vezette, a fülkébe kilökte, és utána az ajtót betette.

— Legyenek most szivesek barátjukat követni, — mondá Miklós a másik kettőnek.

— Nekem a fiam kell — felele Snawley.

— Az ön fia maga választott magának, — viszonzá Miklós. Jobbnak tartja itt maradni, és úgy is fog tenni.

— Ön nem akarja őt nekem visszaadni? — mondá Snawley.

— Legalább saját akaratjának ellenére nem — felele Miklós. — Mig én megakadályozhatom, nem fog akaratlanul áldozatja lenni azon baromi bánásmódnak, a

esetre hetenként kétszer halat, és hetenként kétszer pudding-ot, vagy olyasvalamit adnak, ez, úgy hiszem, mindenik részről kielégítő és elfogadható lenne.

Ezer sok köny és sohaj közt előhozott közbenjárási kísérlet, miután a kérdéses pontot némileg figyelmen kívül hagyta, senki által nem vétetett tekintetbe; amiért szegény madame Nickleby neki készült, hogy Browdie asszonynak az ily terv előnyeit kellőleg fejtegesse és a szerencsétlen következésekre figyelmeztesse, a melyek abból mindig felmerülnek, ha az ő tanácsát nem követik.

— Te egy természetelleni és hálátlan ember vagy, ki épen nem méltó a szeretetre.— kiáltá Snawley a megijedt Smike-hoz; te eltaszítod az atyai szívet, mely vágyódik utánad. Te nem akarsz velem hazajönni — mi?

— Nem, nem, nem, — felelt Smike visszahátrálva.

— Ő soha senkit nem szeretett, orditá Squeers a kulcslyukon keresztül. Ő sem engem, sem a Wackfordot nem szerette, kinek pedig csak még egy ajtó van hátra, hogy kérubim legyen. Hogyan várhatja ön, hogy atyját szeresse? Bizonyára ő soha sem fogja atyját szeretni. Ő nem tudja mit tesz az, atyával birni. Neki arról nincs fogalma. Ő benne semmi nyoma sincs a gyermeki érzésnek.

Snawley ur egy egész perczig keményen nézett fiára, azután befödte kezeivel szemeit, ismét a légbe emelte kalapját, és annak piszkos hálátlanságát legbelsejében lát-szott fájlalni. Azután karját szemein végig húzta, Squeers ur kalapját egyik kezébe, a magáét pedig a másikba vette, és lassan s szomorkodva kiment.

— Ugy gondolom, a te számításod dugába dől, — mondá Ralph, ki még egy kissé visszamaradt. — Neked nem valami magas rangu férfiú ismeretlen, üldözött iva-

hova ön öt adni akarja — nem még akkor se, ha kutya vagy poczok volna.

— Üsse le ön Nicklebyt a gyertyatartóval — kiáltá Squeers ur a kulcslyukon át, és hozza ki valaki a kalapot, hogy az az ember el ne lopja.

— Én valóban nagyon aggódom, — mondá madame Nickleby, ki Browdie asszonynyal sirva és ujjait rágcsálva egy szögletben állt, míg Katicza — bár fölötte halványan, de tökéletesen nyugodtan — bátyjához oly közel maradt, a mint csak lehetett — bizonynyal éu mindezen eseményeken nagyon aggódom. Nyiltan megvallva, én általában nem tudom, mit kelljen itt tenni. Természetesen nem könnyen esik az embernek, mások gyermekeit eltartani, ámbár a fiatal Snawley ur oly haszonvehető, valóban, oly haszonvehető és készszolgálatu, mint csak lehet valaki. De ha a dolgot szépszerével kiegyenlitni lehetne, — ha az öreg Snawley ur például bizonyos összeget a kosztért s lakásért kivetne, és a felek megegyeznének, hogy minden dékával, hanem egy szegény szatócs gyenge elméjü fiával van dolgod. Meglátjuk, mennyire fog rokonézésed lelohadni ez egyszerű tényállás ellenében.

— Azt teheti ön — mondá Miklós az ajtóra intvén.

— Azt elhiheted nekem, — adá hozzá Ralph, hogy én egy pillanatig sem álmodtam arról, hogy öt ma este kiadod. A te gögöd, a te makacsságod, és a te ugynevezett nemes érzésed nem engedte azt. De ezeknek le kell hangoltatniok, megaláztatniok és elnyomatniok, hetykelegény, — és az minél előbb meg fog történni. Majd megkísértem én huzamos és fárasztó aggasztással és egy per elviselhetetlen költségeivel, a gyötrellem hosszú napjaival és álmatlan éjeivel — igen, ezekkel fogom én a te büszke

szellemedet megtörni, ha még oly erősnek tetszel is magadnak. Ha azután e házat pokollá teszed, és ilyen csapásokat mérsz erre a nyomorultra itt, és azokra, kik téged egy épen anyányivá lett vitéznek tartanak — és te meg fogod tenni azt, a mennyire ismerlek : akkor rendbe hozandjuk régi számadásainkat, és meglátjuk, ki az adós. Igen, akkor ám ki fog sülni, hogy ki áll — még pedig a világ előtt is — legjobban.

Nickleby Ralph eltávozott. De Squeers, ki ezen zár-szavaknak egy részét meghallotta, és időközben tehetetlen mérgét még talán soha nem érzett magas fokra emelte, nem tartóztathatta magát, hogy a szobába vissza ne menjen, hol sok fertelmes képfintorgatás között még egy tuczat bakugrást csinált, hogy diadalmas bizalmát Miklós bukása és végromlásában kifejezze.

Miután Squeers ur ezen harczias tánczát eljárta, melynél rövid nadrágja és bő csizmája vajmi épületes látványt szolgáltatott, követte barátjait, és a család most már szabad időt nyert az imént történtek fölött elmélni.

## Negyvenhetedik fejezet.

Némi világot vet Miklós szerelmére — de hogy jót-e vagy rosszat:  
azt az olvasó ítélje meg

A gyötrő és szorongó helyzet szorgalmas megfontolása után, a melyben érezte magát, azt határozta el magában Miklós, hogy minden idővesztés nélkül teljes bizalommal közölni fogja a jóakaró testvérekkel a dolgot. A midőn tehát másnap Cheerible Károly urral egyedül volt, azonnal használta az alkalmat Smike történetének elbeszélésére, és szerényen, de biztossággal kinyilatkoztatta abbéli reményét, hogy a jó öreg ur az érintett körülményeknél fogva a végső lépést, melyet ő tenni mert az apa és fia közé vetve magát, és ez utóbbit az engedetlenségben támogatva, nem fogja helyben nem hagyni, mind a mellett, hogy az irtózás és utálat tulajdon atyja iránt oly természetellenesnek és visszataszítónak látszhatnék is, — és valószínűleg ezen módon terjesztetnék is elő — hogy mind kik Smike pártján voltak, veszélyben forogtak, hogy magukat általános haragnak tárgyává teszik.

— Az utálat ezen ember iránt láthatólag oly mélyen van benne meggyökerezve — mondá Miklós, hogy én alig hiszem, hogy ő a fia neki. A természet — úgy látszik, — a szeretet-érzésnek még lehetőségét is megtagadta kebelében ahoz, és bizonyosan — a természet soha sem hibázik.

— Kedves barátom,— felele Károly testvér, ön abba a nagyon közönséges tévedésbe esik, hogy a természetnek oly dolgokat tulajdonit hibául, melyekkel az legkisebb összeköttetésben sincsen, és a melyekért legkevésbé sem felelős. Az emberek úgy beszélnek a természetről, mint valami elkülönzött dologról; és a közben elvesztik a valóban természetest szemök elől. Elöttünk egy szerencsétlen fiatal ember áll, ki soha se részesült atyái gondoskodásban, és a ki egész életén át alig ismert egyebet mint bűt és fájdalmat; őt egy férfiú elébe állítják, a ki állítólag az ő apja, és a kinek első nyilatkozata oda czéloz, hogy rövid boldogságának véget vessen, őt régi sorsának visszaadja, és egyetlen barátjától elszakaszsa. Ha ilyen esetben a természet az ifju ember mellébe csak egy parányi szikrát vetett volna, mely őt apjához, és öntől elvonná, akkor az esztelen és hazug volna.

Károly testvér, ki meglehetősen tűzbe jött beszédjével, most egy kis ideig megállott, hogy kihűljön, azután folytatta :

— Ön méltán csodálkozhatik némileg, kedvesem, hogy én elbeszélését oly kevés bámulással hallgatom. Annak oka azonban közel van. Az ön nagybátyja ma itt volt.

Miklós elpirult és néhány lépést hátrált.

— Igen, mondá az ur, keményen iróasztalára ütvén, — itt, ebben a szobában. Ő se józan észről, sem érzésről, sem igazságról nem akart hallani. Eduárd bátyám egyébiránt keményen megdolgozta — azt hihette volna az ember, hogy még a kő is megindulhatott volna beszédén.

— Ő azért jött — mondá Miklós.

— Azért, hogy ön ellen panaszt emeljen — felelt Károly testvér, — hogy füleinket rágalmakkal és hazug-

ságokkal megmérgezze, de nem sült el neki és így eltávozott, miután még azon fölül néhány üdvös igazságot hallattunk velem. Eduárd bátyám, édes Nickleby ur — Eduár bátyám valóságos oroszlán. Ugy szintén Linkinwater Tim is, Tim szintén tökéletes oroszlán. Mi Timet is közibénk hívtuk, hogy ő álljon először szembe velem, és Tim megdolgozta, mielőtt három szótágot kimondhatott volna.

— Hogyan adhatok hálát valaha mindazon jókért, melyekkel engem naponként elhalmoznak önök?

— Az által, hogy hallgasson róla, édes barátom, — felele Károly testvér. — Önnek igazság szolgáltatás, — legalább semmi esetre ne érje önt semmi igazságtalanság, és ép oly kevésbé szabad annak megtörténnie az önével is, se önnek, sem annak a fiatal embernek, sem az ön anyjának vagy hugának ne legyen legkisebb baja se. Abban állapotunk meg, úgy Eduárd bátyám, mint én és Linkinwater Tim is. És mi szavainknak sulyt fogunk adni tudni. Én láttam az atyát — ha ő az atya, és én azt hiszem, hogy csakugyan annak kell neki lennie. Ő egy szörny, és egy képmutató, Nickleby ur. Én mondám neki: ön egy szörny, sir. Igen, igen, azt mondám neki: ön egy szörny! és én örülök azon — egészen rendkívül örülök, hogy őt szörnynek neveztem — valóban egészen rendkívül.

Károly testvér aközben oly élénk haragra gerjedt, hogy Miklós most már egy-két szót koczkáztatni mert; de ugyanazon pillanatban, midőn azt tenni akarta, Cheerible ur kezét szeliden ifju barátunk karjára tette, és egy székre mutatott.

— A dolog most egyelőre be van fejezve, — mondá az öreg ur, képét megtörülve. Meg ne kísértse azt csak

egy szóval is ismét megújítani. Most én egy másik, egy bizalmas tárgyra térek át, Nickleby ur, és most nyugodtan kell lennünk — egészen nyugodtan.

Egy párszor fel-alá járkált a szobában, aztán székét közelebb húzta Miklósához, és mondá:

— Nekem szándékom, ifjú barátom, önt egy ügyben megbizni, mely igen gyengéd bánásmódot kíván.

— Lehetnek ugyan olyanok, kik arra ügyesebbek, felele Miklós, de bátran merem állatani, hogy senkit sem találna ön, ki bizodalját többre becsülni tudná, és küldetésében nagyobb buzgalommal járna el.

— Arról meg vagyok győződve, — viszonzá Károly testvér, — teljesen meg vagyok győződve; és ön felfoghatja, mily komolyan értem én ezt, ha azt mondom önnök, hogy megbizásom egy fiatal nőt illet.

— Egy fiatal nőt, sir, ? — szóla Miklós, ki a kíváncsiságtól, többet hallani, egy pillanatig egész testében reszketett.

— Egy igen szép fiatal delnőt, — mondá Cheerible Károly ur, komoly hangnyomattal.

— Kérem, folytassa tovább, sir, — felele Miklós.

— Épen azon gondolkodom, hogy mikép kezdjem, — mondá Károly testvér — mint Miklósnak látszott — fájdalomosan, és csaknem kinos kifejezéssel. — Ön egyszer történetesen egy reggel egy fiatal nőt látott ezen szobában, édes barátom, ki elájult volt. Emlékezhetik még reá? No valószínűleg már elfelejtette.

— Oh nem, — felele Miklós sietve, — én — én — még jól emlékszem reá.

— Az az a delnő, kiről beszélek, — mondá Károly testvér.

Miklós ekkor, hasonlólag a híres papagájhoz, sokat gondolt magában, anélkül azonban, hogy csak egy szót is képes lett volna kimondani.

— Ő — folytatá Cheerible ur, — egy urhölgynek a leánya, kit én — egyébiránt ön előtt különösen fel kell tünni, hogy én most így beszélek — midőn az még szép leányka volt, és én sok évvel ifjabb voltam, legbensőbbben szerettem. Ön nevet talán, hogy egy öreg ősz embert ilyen dolgokról hall beszélni, de hagyján, mert az ön korában valószínűleg én is nevettem volna.

— Valóban távolról sem jut az eszembe, — felele Miklós.

— Az én édes bátyámnak Eduárdnak — kezdé újra Cheerible ur, — testvérét kelle vala elvennie, de az meghalt. Ő is meghalt most már, és sok év óta a sirban nyugszik. Ő férjhez ment, — szabad választása szerint, és szeretném, ha hozzá tehetném, hogy későbbi élete oly boldog volt, mint én szünet nélkül kértem azért az istent.

Ekkor rövid hallgatás állott be, melyet félbeszakasztani nem kísérelt meg Miklós.

— Ha megpróbáltatások és szenvedések az ő férjét csak oly kiméletesen érték volna, mint szivemnek legforróbb óhajtása volt, úgy nyugodt és derült lett volna élete, — folytatá az öreg ur nyugodtan. De legyen elég, ha azt mondom, hogy nem így volt. — hogy ő nem örvendhetett boldog sorsnak — hogy mindaketten a legkülönfélébb szorultságokba estek — és hogy ő tizenkét hónappal halála előtt hozzám jött, hogy a régi barátságot igénybe vegye. Vajmi szomorú változáson ment keresztül: szelleme el volt fojtva szenvedések és méltatlankodások által, és szive csaknem megrepedt. Férje minden czeremónia nélkül el-

szedte pénzét, melyet én, csakhogy egy órára is lelki nyugodalmat szerezzek neki, oly bőkezűleg adogattam volt neki. Igen, sőt még ő maga is gyakran küldött ide, hogy még többet kapjon — és azután — mig azt elpazarlotta, neje kéréseinek eredményét még kegyetlen szemrehányások és gúnyszavak alapjául használta, azt állítván, hogy jól tudja ő, mily keserű megbánással pillant választására vissza, és hogy csak önhaszon, s hiúság voltak okai, hogy hozzá nőül ment (ő egy életerős fiatal férfi volt, ki fényes összeköttetésekben állt, midőn őt férjének választotta). Egy szóval őt okozta — még pedig a legigazságtalanabb és legdurvább módon — keserves állapotáért és vigasztalhatatlan kinézéseért, miket ő maga idézett elő tobzódásai által. A fiatal nő akkor csak gyermek volt, én aztán csak azon reggel láttam ismét, melyen ön vele itt találkozott, hanem öcsém Frank —

Miklós összeborzadt, azután zavartan megkísérelte magát menteni, hogy megakadályozta a beszédet és kérte Cheerible urat, hogy folytassa.

— Öcsém Frank, mondom, — kezdé újra Cheerible ur — esetleg találkozott vele két nap mulva, hogy Angolhonba érkezett, de csaknem abban a perczen elvesztette őt szeme elől. Az atyja, hogy hitelezőit kikerülje, bujdosott. Betegséggel és szegénységgel küzdött és közel volt a halálhoz, s a leányka, ki mint gyermek — mint gondolnunk kellene, ha nem tudnók, mily bölcs a gondviselés minden határozataiban — jobb atyával áldathatott volna meg, minden szükséget, minden lealáztatást, szóval mindent, mi egy oly fiatal és gyengéd szivre a legrettenőbb, állhatatosan eltűrt, hogy őt segíyezze. E szükségekben egy hű teremtmény volt körülötte — folytatá Károly

testvér, ki régibb időben szegény szolgáló volt a családnál, és a ki akkor az egyedüli lény volt, a ki szolgálta őket,— mi azonban a becsületességet és szivjóságot illeti, oly jóviseletű volt, hogy még Linkinwater Tim feleségének is beillett volna.

Károly testvér, míg annak a szegény cselédnek dicseretét oly hathatósan és oly hévvel hangoztatá, melyeket nem lehet szóval leírni, székében hátravetette magát, és úgy azután megszabadult elbeszélésének hátramaradt részétől.

A mi lényegéhez képest a következőkből állott: A fiatal leányka anyja rokonai részéről tett minden abbeli ajánlataikat, hogy őt állandóan segíteni és istápolni fogják, büszkén visszautasította, mivel azon feltétel volt ahhoz kapcsolva, hogy szerencsétlen s barátok nélküli atyját hagyja el. Ösztönszerű gyengéd érzelménél fogva nem mert a hú és nemes szivnél, melyet atyja gyűlölt és nagylelkűsége ellenére rágalmazásokkal sértegetett, s reá roszakat beszélt, ótalmat keresni, és így a fiatal leányka egyedül és minden segítség nélkül fárasztotta magát, hogy őt keze munkájával eltarthassa. A szegénységnek és nyomornak legmélyebb mélységein küzdötte keresztül magát a nélkül, hogy csak egy pillanatig is renyhékedett volna, a beteg ember rossz természetű lanyhasága daczára, ki sem a visszaemlékezésekben, sem a reményben nem talált vigasztalást, és a nélkül, hogy valaha a kellemes helyzetbe, melyet visszautasított, vágyódott, vagy a kemény végzet ellen, melynek önkényt alája vetette magát, panaszkodott volna. Minden kis művészeti ügyességét, melyet magának a boldogabb napokban szerzett, kizárólag czéljának elérésére fordította, és két hosszú éven át egy napról a másikra,

és gyakran még éjjel is tüvel, írónnal és író tollal fáradozott, magát mint tanítónő szeszélyeknek s lealáztatásoknak tette ki. Ez volt két hosszú éven át sorsa, de fáradhatatlan iparkodása mellett sem bírta életének ezen egyetlen czélját és feladatát létesíteni, úgy hogy végre legégetőbb szükségében kénytelen volt anyjának régi barátját felkeresni, és az előtt szorongatott szívét kitárni.

— Ha szegény voltam volna, — mondá Károly testvér csillogó szemekkel — ha szegény voltam volna, kedves Nickleby ur, a mi hála istennek nem vagyok, én akkor — és bizonyosan más akárki is megtette volna ily körülmények közt — én akkor még az életfenntartás legszükségesebbjeit is megvontam volna magamtól, csak-hogy rajta segíthessek. De a dolog helyzetéhez képest nehéz feladat, bármily könnyű volna is, ha atyja meg volna halva; mert akkor mint gyermekünk vagy testvérünk megoszthatná velünk boldog hajlékunkat, melyet Eduárd bátya és én felajánlhatnánk neki. De így ő még életben van, és rajta senki se segíthet. Már ezerszer is megkisérették és nem ok nélkül, mindig ismét sorsára hagyták.

— Nem lehetne reábeszélni — —

Miklós megállott, mintha félne, hogy már is fölötte messze ment.

— Hogy őt elhagyja? — mondá Károly testvér. — Ki tehetné fel egy gyermekről azt a gondolatot, hogy atyját elhagyja? Azt már több ízben — tudnivaló, hogy nem az én részemről — javasolták neki azon feltétel alatt, hogy aztán néha-néha meglátogatja, de mindig eredménytelenül.

— Szives az atyja iránta? — kérde Miklós. — Tudja szeretetét becsülni?

— Annak nincs fogalma hü, feláldozó szeretetről, — felele Cheerible ur; hanem abban a szeretetben, melyet ő ismer, részesíti őt. Az anyja egy szende, engedelkeny, bizalomteljes lény volt, és ámbár férje az esküvő napjától haláláig a leggyalázatosabban, legkegyetlenebbül bánt vele, még sem szünt meg soha szeretni őt. Halálos ágyán is ajánlotta őt leányának, és az elköltözött anyja kérését soha nem feledte el, és nem is fogja elfeledni soha.

— Nincs önnek reá befolyása? — kérde Miklós.

— Nekem, kedvesem? A legkisebb sincs. Irigysége és gyűlölete irántam oly határtalan, hogy a szegény leánykát szünet nélkül szemrehányásokkal kinozná és szörnyen nyomorulttá tenné, ha tudná, hogy ő nekem szívét kitárta, ámbár ő — oly következtelen és önző a jelleme — még ha tudná is, hogy minden fillér, melyet a lányka haza hoz, tőlem jön, egyetlenegy kívánságát sem nyomná el, melyet annak csekély pénzkészlete elfecsérlése által kielégíthet.

— Hah! a természetelleni nyomorult! — kiáltá Miklós felgerjedten.

— Ne éljünk ily kifejezésekkel, — mondá Károly testvér szelid hangon, hanem szoktassuk magunkat a körülményekhez, melyek ezt a fiatal delnőt környezik. Én az ő sürgető kérésére magamra vállaltam, hogy a segílyt, melynek elfogadására őt reábirhattam, csak kis részletekben fogom küldözni neki, hogy atyja, ha látná, mily könnyü pénzt előteremtteni, ne bánjon azzal még könnyelműbben, mint különben szokása. A leányka titokban jött és ment, azt a keveset átvenni, és én nem türhetem, hogy

az ily módon folytattassék, Nickleby ur, valóban én azt nem tűrhetem.

Azután lassan-lassan kijött, hogy az ikrek becsületes vén fejükben vajmi sokféle tervet és módot koholtak ki, hogy a fiatal lánynak a leggyengédebb és legalkalmasabb módon nyujtsák segélyüket, anélkül, hogy atyja a forrást gyanithassa. Végtére arra az eredményre jutottak, hogy legjobb lenne annak rajzolatait és női munkáit nagy áron megvenni és állandóan kérdezősködni azok után. Ezen terv előmozdítására szükséges volt, hogy valaki úgy mutassa, mintha afféle cikkekkel üzletet folytatna, és józan megfontolás után arra határozták magukat, hogy Miklós-nak adják ezt a szerepet.

— Ő ismer engem és bátyámat Eduárdot, — mondá Károly; így hát egyikünk sem arravaló. Frank ugyan igen jó és derék ember, de félünk, hogy kissé könnyeden és meggondolatlanul viselné magát ily kényes ügyben — szóval, ő talán nagyon fogékony lenne a lány bajai iránt (mert az szép, sir, épen olyan mint boldogult anyja volt) és szerelmessé lehetne belé, mielőtt még tulajdon szivét eléggé ismerné, miáltal csak bűt és szenvedést halmozna az ártatlan szivre, kinek lassankénti boldogítására mi örömetst megtennénk mindent. Ő rendkívül érdeklődött a leányka sorsa iránt, midőn először találkozott vele, és a mennyit belőle kitudhattunk, ő érte ütötte azt a zajt, mely az önök első kölcsönös megismerkedését okozta.

Miklós akadozva mondá, hogy ő neki az már régebben valószínűnek látszott, és gyanújának megmagyarázásául előterjesztette, hogy mikor és hol látta ő maga a fiatal delnőt először.

— Ön maga is látja tehát, — folytatá Károly test-

vér, hogy mi őt arra nem jól használhatjuk. Linkinwater Timről pedig szó se lehet, mert Tim oly irtóztató ember, hogy ő sehogyse tudná magát összeszedni, hanem az első öt perczen összetűzne az atyjával. Ön még nem tudja, milyen ember Tim, ha valami által, a mi érzéseit igénybe veszi felingereltetik, — ő akkor rettenetes, kedves Nickleby ur, Linkinwater Tim akkor igazán rettenetes. De önbe a legföltétlenebb bizalmat helyezhetjük. Mi — vagy legalább én — a mi azonban mindegy, mert bátyám Eduárd és én köztem semmi különbség sincs, kivé-  
vén, hogy ő a legderekabb ember, a ki csak valaha élt, és a kihez hasonló az egész világon nincs, soha nem is lesz — mi önnél tapasztaltuk az ön szép és szeretetteljes házi életét és gyengéd érzését, mely önt kiválólag képesíti e szerepre. Igen, kedves Nickleby, ön a mi emberünk.

— De a fiatal hölgy, sir, — mondá Miklós, ki zavarában alig birt általában csak valamit is felelni, — tud — tud erről az ártatlan csalásról?

— Igen, — felele Cheerible ur. — Legalább tudja hogy mi küldjük önt. Ő azonban egyebet nem tud, mint hogy mi a kis munkákkal, melyeket ön tőle időről időre megvásárolni fog, üzletet tehetünk, és talán ön is képes a leánykával, ha ügyesen fog a dologhoz — elhíttetni, hogy mi — hogy mi nyerünk is azokon valamicskét. Mit gondol ön?

Károly testvért ezen ártatlan és jó szándéku ötlet oly boldoggá tette, és azon lehetőségre gondolva, hogy a leányka majd gondolhatja, hogy nincs általa lekötelve, oly igen örvendett, hogy Miklós a legkisebb kétkedést se merte az iránt nyilvánítani.

Azonban egész idő alatt nyelvén volt a vallomás, hogy ugyanazon kifogás, melyet Cheerible ur unokazöcsse irányában tett, legalább is hasonló mértékben ő reá magára is alkalmazható, és százszor is neki készült, hogy érzéseinek igazi állapotját bevallja és e megbízás alóli felmentetését fogja kérni; de valahányszor e sugallatot követni akarta, egy másik e titkot keblében megőrizni kényszeríté.

— Miért vessek ezen nagylelkű és jóakaró tervnek gátot elébe? — gondolá Miklós. Daczára hogy én e dicső és szeretetreméltó lényt szeretem és imádom — nem úgy tűnném-e fel mint a legsületlenebb, legmerészebb eszelős, ha egész komolysággal oly gyanunak adnék kifejezést, hogy ő belém szerethet? Azonkívül — nem bizhatom erőmben? nem kívánja már maga a becsület megtőlem, hogy ily gondolatokat elnyomjak? Nincs a derék férfinak föltétlen joga az én legbuzgóbb szolgálatomra, és szabad-e önző tekintetek által arra biratni, hogy alóla kivonjam magamat.

Ez önmagához tett kérdésekre Miklós egy igen nyomatékos „nem“-mel felelt, és meggyőzte magát arról, hogy ő egy dicséretreméltó martir, miután magát teljesen elhatározta azt tenni, mit el nem mulaszthatott, mit azonban könnyűnek talált volna, ha szivét kissé szorgalmasabban vizsgálja vala. Hanem ilyen szemfényvesztő játékokat nagyon is örömet csinálunk magunknak, és még a legnemesebb, legnagyobblelkűbb erényekké változtatjuk át egy pillanat alatt gyengeségeinket.

Cheerible urnak természetesen semmi sejtelve nem volt arról, hogy ily gondolatok forognak fiatal barátja agyában, és tüstént kiadta a szükséges meghatalmazást

és utasításokat az első látogatásra, melyet a legközelebbi napon kellett tennie. Miután Miklóst a megállapított előintézkedéseknek legszorosabb titokban-tartására kötelezte, ez ezer gondolattal agyában ment haza.

A hely, hová őt Cheerible ur utasította, egy nem igen tiszta kinézésű rosz házsor volt a King's Bench fogház vonalain belül a szent George Frields gúlájától egy pár száz lépésnyire. A vonalak olyan szabadtelekfélék, melyek a fogházhoz vannak kapcsolva, és néhány utcát foglalnak magukban, hol oly adósok, kik tudnak pénzt felhajtani a magas házbérek fizetésére, a nélkül azonban, hogy az a hitelezőknek valamit használna, ellakhatnak — azon bölcs és megvilágosított törvény következtében, mely az adóst, ki nem tud pénzt teremteni, a tömlöczben élelem, ruházat, hozzá illő lakás, fűtés nélkül elveszni hagyja, míg e tekintetben a leggyalázatosabb gonosztevőről gondoskodik.

Miklós azon házsornak irányozta lépéseit, melyet neki Cheerible Károly ur kijelölt volt, anélkül hogy fejét afféle elmélkedésekkel terhelve volna, és végre dobogó szívvvel oda ért, miután előbb egy igen piszkos külvároson keresztül ment. melyben bábjátékok, csörgetyűk, gyömbérsör-, főzelék-kereskedők, és zálogra-hitelezők a legszembetűnőbb vonásokat képezték. A házak előtt kis kertek voltak, melyek miután minden tekintetben örizetlenül voltak, nem használták egyébre mint a szemetet felfogni, míg a szél a szöglet körül fújt, és azt az utcán végig söpörte. Miklós a romlott ajtócskát, mely ezen kertek egyike előtt eltört sarkakon lógott, és a látogatót félig beeresztette, félig feltartóztatta, a házajtóhoz közeledett és reszkető kézzel kopogott.

A ház külseje rendkívül szegényes vala, igen homályos ablakai voltak és kis ellenzói, igen szennyes muszelin-függönyökkel, melyek nagyon avult és elkorhadt zsinórokon csüggték az alsóbb üvegkarikák mögött. A belseje se látszott, midőn az ajtót kinyitották, azt, mit a külseje mutatott, meghazudtolni, mert a lépcsőzeten szinevesztett szőnyeg feküdt és a folyosón egy kopott viaszos vászon; a kellemetességek növeléseül egy uri ember bár még nem volt dél, vastag dohányfelhőkkel töltötte be a tért, míg a háztulajdonosnő szorgalmasan el volt foglalva egy széjjelszedett ágy részeit, a földszinti hátulso szoba ajtaja előtt terpentinnel bekenni, mintegy előkészületül egy új bérlő elfogadására, ki elég szerencsés volt ily beszállásolásához módot találni.

Miklósnek elég ideje volt, ily észrevételeket tenni, míg a kis fiú, kit mindenhova küldözgettek a bérlők, a konyha lépcsőzetén zörömbölve lejött, mire őt mint egy távol pinczéből Brayék szolgálóját hívni hallották. Ez tüstént megjelent, és kérte Miklóst, hogy kövesse őt, mit ő azonban nagyobb zavarral és félenkséggel tett, mint azt egy közönséges üzleti látogatótól várni lehetett.

Ő azonban felment a lépcsőzeten, hol egy előszobába utasított. Itt egy rajzszerekkel megrakott kis asztalnál közel az ablakhoz a szép leányka ült, mely az ő gondolatait annyira foglalkoztatta és a ki most az élénk részvét folytán, melyet annak története iránt taplált, ezerszer bájosabbnak tünt fel neki, mint azt magának valaha gondolta.

De mennyire igénybe vette Miklós szívét a kellem és diszesség, melyet az a szegényesen butorzott szobának kölesönzött: a virágok, madarak, a hárfa, az ócska zon-

gora, melynek hangjai az elmúlt időkben annyival inkább édesebben hangzottak, — mily sok küzdésébe kerülhetett neki e két utósó darabját az elszakadt láncznak, melyek őt még arégi hajlékhoz kötötték, megtartani! Mennyi türelem, kitartás, mennyi hajlam volt a szoba szegényes diszitményével, az ő üres óráinak gyümölcseivel összekötve, melyek oly egészen azon kellemetes varázsszal bírtak, mely minden női kéz kis izletteljes művét körül veszi. Ugy érezte magát, mintha egy mennyei mosoly lebegne a kis szobán keresztül, mintha egy oly ifjú és gyenge lény szép önfeláldozása saját magának egy sugarát vetette volna az élettelen tárgyakra, és azokra a maga saját lelkületét nyomta volna és mintha szent fény játszanék, melylyel a régi festészek a bűnnélküli világ tündöklő angyalait körülvenni szokták, egy velök szellemileg rokon lény körül, a ki teljes dicsőségében szemei előtt állt.

És mégis csak a Kings Bench fogházban látta magát.

Ha még Olaszországban lett volna, naplemente idején pompás terraszon; — de a légkör tágan terül el a föld felett, és — legyen az bár kék vagy felhős, túl is ugyanaz az ég, és így nem lett volna talán szüksége magát gondolataiért szégyenleni.

Azt nem tehetni fel, hogy ő egész környezetét egy pillanattal áttekintette, mert egy beteg férfiú jelenlétét még eddig nem vette észre, ki párnákba burkolva egy karszékben ült, és csak nyugtalan s türelmetlen mozgásai által vonta magára ifju barátunk figyelmét.

Alig volt az még ötvenéves, de annyira elsóványodva, hogy sokkal korosabbnak tetszett. Vonásain még látszotak a régibb szépség nyomai, azonban az erős és heves

szenvedélyek maradványait sokkal könnyebben észre lehetett venni, mint bármely más kifejezést. Sugár férfi volt és betűszerint egész a csontig elsovadva, de beesett szemeiben mégis volt valami a régi tűzből, mely újra fellobogni látszott, midőn egy vastag bottal, melylyel ugy látszott, magát ülőhelyéhez segítette, két vagy háromszor a földre ütött és leányára kiáltott :

— Magdolna, ki ez? mit akar itt? ki mondta egy idegennek, hogy mi látogatást fogadunk? Mi az?

— Ugy hiszem — kezdé a fiatal leány, fejét egy kissé zavartan meghajtva, hogy Miklós üdvözlését viszonozza.

— Te mindig hiszesz, — felele atyja boszankodva.  
— Mit akar?

Miklós aközben ismét elég lélekjelenléthez jutott, hogy maga beszéljen magáért, a miért is az összebeszéléshez képest kinyilatkoztatá, hogy két lámpaellenző és egy kerevetre való darab festett bársony volna ott, melyeket a legdiszesebben kívánna elkészíttetni, a minél idő és költség semmi tekintetbe se jönnék. Két rajzolatért is fizetnie kell, a melyek csinos elkészítéseért még különös köszönetet is mond, mire a kis asztalhoz ment, és egy bepecsételt bankjegyet tett arra.

— Nézd meg, rendben van-e a pénz, Magdolna, — mondá atyja. Bontsd fel a papírt, gyermekem.

— Oh bizonyosan rendben van, papa.

— Hát add ide, hadd lássam, — kiálta Bray ur, kezét kinyujtva és bütykös ujjait ingerült türelmetlenséggel kinyitá. — Hogy beszélhetsz bizonyosról, Magdolna? Átalában hogy tudhatod azt? Öt font — nos, jól van ennyi?

— Egészen, — mondá Magdolna előre hajolván.

Aztán igazgatta a párnákat, miközben Miklós nem láthatta arcát. De mikor félrehajolt, úgy tetszett neki, mintha egy könyvet látott volna szemeiben.

— Húzd meg a csengetyüt, húzd meg a csengetyüt, — mondá a beteg ember ugyanazon ingerült heveséssel, míg oly remegő kezekkel intett a csengetyűzinőr felé, hogy a bankjegy csak úgy lengett a levegőben. Mondd neki, hogy váltsa fel — nekem egy hirlapot hozzon, néhány fűrt szőlőt vegyen — és még egy palackkal abból a borból, melyet a mult héten hoztattam — és — és — mindig elfelejtem felét annak, a mire szükségem van. De hiszen ismét kimehet majd. Először ezeket hozza — először ezeket! No, végezz hát Magdolna — hamar! Istenem, mily lassu vagy!

— Mi azonban leányának kellene, arra nem is gondol, — gondoló Miklós.

Talán vonásaiban fejezett is ki valami ilyféle gondolatot, mert a beteg férfiú hirtelen felé fordult, és kérdezte, hogy nyugtatványra vár-e.

— Legkevésbé se szükséges, — mondá Miklós.

— Nem szükséges? Mit akar ön ezzel mondani, sir? — hangzott a szúrós felelet. Nem szükséges? Azt hiszi ön, hogy azt a csekélységet alamizsnakép hozza!; vagy nem az átvett érték kiegyenlitése-e az? Ördögbe, uram, gondolja tán, hogy pénzét ajándékban adja, mert ön az időt és izlést nem tudja méltányolni? Tudja ön, hogy olyan emberrel beszél, sir, ki annak idejében ötven olyan embert, mint ön, minden vagyonával egytűt megvehette volna? Mit jelent ez?

— Mást semmit, mint hogy én a delnőt ilyen formásokkal nem akarom fárasztani, mivel még bizony

többször is hozzá fogok fordulni üzletemben, ha neki tetszik — mondá Miklós.

— Az aztán egészen az én véleményem, hogy minden lehető formáság megtartassék, sir, — viszonzá az apa. Az én leányomnak nincs szüksége sem az ön, sem bárki-nek a kedveskedésére is. Legyen ön szives közlekedését velünk tisztán az ügyre szoritani, s azon tul nem menni. Már minden szatócska elkezdene rajta szánakozni! Lelkemre, még csak az kellene! Magdolna, adj neki nyugtát; és ne feledd azt mindig megtenni.

Mig a leány ugy tett, mintha irna, és Miklós e különös, de épen nem szokatlan jellemről gondolkodott, melylyel itt találkozott: a beteg, ki egyszer-másszor erős fájdalmakat látszott szenvedni, székében hátradőlt és nyögve panaszkodott, hogy az a leány órákig elmarad, és hogy egész világ összeesküdött az ő ingerlésére. — Mikor — mondá Miklós, a papirt elvévén, — mikor jöhetek ismét kérdezősködni?

Ezen szavak a leányhoz voltak intézve, de atyja vállalta át a feleletet.

— Ha majd mondanı fogják önnek, sir — előbb nem. Nincs szükségünk sürgetésre. — Édes Magdolna, mikor jöhet ez az ember ismét tudakolni?

— Oh, nem oly hamar ismét, — nem előbb három-négy hétnél — valóban hiába esnék, miután én előbb készen nem lehetek — mondá a delnő nagy elevenséggel.

— Mit, de hát nem leszünk előbb készen? — mondá sietve, de suttogva az atyja. Három, vagy négy hétre, Magdolna! Három vagy négy hétre!

— Hát előbb — előbb, ha önnek tetszik, mondá a fiatal delnő Miklósához fordulva.

— Három, vagy négy hétre! mormogá Bray ur.

— Az hosszú idő kisasszony — mondá Miklós.

— Mit! Az az ön véleménye, — felele az apa haragosan. — Ha én koldulni s leereszkedni akarnék, sir, oly embereket, kiket megvetek, segítségért megszólítani, ugy három vagy négy hónap se volna hosszú idő, nem, még három vagy négy év se. Jól értsen meg, sir, ha függővé akarnék lenni; de minthogy nem így van, egy hét mulva eljöhet ön tudakolódní.

Miklós mélyen meghajtotta magát a fiatal delnőnek és eltávozott. Haza mentében azonban Bray ur fogalmi fölött gondolkodott a függetlenségről, és az a forró óhajtás támadt benne, hogy vajha nagyon kevés ilyen független lélek léteznék.

Mielőtt azonban a házat elhagyta volt, könnyü lépteket hallott maga után, s midőn megfordult, a lépcsőzeten a fiatal delnőt pillantotta meg, ki félénken utána nézett, és habozni látszott, hogy visszahívja-e őt, vagy ne. A miért is Miklós ezen kérdés megoldásául legczélszerűbbnek tartotta ismét visszatérni.

— Nem tudom, jól cselekszem-e, ha önt megkérem, sir, mondá Magdolna sietve, — és mégis — nemde ön anyám derék barátainak semmit nem beszélend el a jelenetről, melynek ön tanuja volt. Ő nagyon szenved — kivált e reggel óta. Kérem önt, a kedvemért hallgassa el azt.

— Kegyednek csak kijelentenie kell kívánságát, — felele Miklós hévvel, — és én örömmel kockáztatnám életemet is annak teljesítéseért.

— Azzal sokat mond ön, sir.

— Szívből jön — felele Miklós, kinek ajkai reszkettek, midőn a szavakra készültek, — és oly őszinte és

igaz, mint csak valaha ember beszélt. Én nem értek ahhoz, hogy érzéseimet eltitkoljam, és ha úgy volna is, kegyed előtt legalább el nem tudnám szívemet palástolni. Drága kisasszony, én ismerem a kegyed történetét, és azt érzem, a mit embereknek és angyaloknak érezniök kell, ha ily dolgokat látnak és hallanak; azért kérem kegyedet, higgye el nekem, hogy a halálba kész volnék menni, csak hogy kegyednek szolgálhassak.

A fiatal delnő elfordítá képét, és szembetűnő volt, hogy sirt.

— Bocsásson meg kegyed — folytatá Miklós tiszteletteljesen esdve, — ha úgy látszik, hogy fölötte sokat mondok, vagy mintha visszaélnék a bizalommal, melyet bennem helyeztek; de nem tudtam kegyedtől oly módon megválni, mintha rokonérzésem és részvétem a mai megbizással már véget ért volna. Én kegyednek hű szolgája vagyok. Ha nem úgy volna, mint mondám, ugy a legnemesebb férfiú becsülésére érdemetlen lennék és saját magamat meghazudtolnám, melyből e nyilatkozat ered.

A delnő intett neki, a nélkül hogy egy szót felelt volna, kezével, hogy menjen; Miklós se birt már beszélni, hanem távozott. Így végződött első összejövedele Bray Magdolnával.

---

## Negyvennyolczadik fejezet.

Nickleby Ralph társalgása egy másik régi barátjával. Egy tervet tárgyalnak, mely mindkettőjüknek jó kilátást ígér.

— Háromnegyed elmult, — mormogá Newmann Roggs egy szomszéd toronyóra ütéseit hallgatván. És az én étkezésem ideje két óra, ő azt szándékosan teszi — kész akarva teszi azt velem. Bizonyára kitelik tőle.

Eme magánbeszéd ama kis oduban ment végbe, mely dolgozó szobának neveztetett, maga a beszéd pedig, mint Newmann magánbeszédeinél közönségesen történni szokott, Ralphra vonatkozott.

— Én nem hiszem, hogy ő valaha éhezik — mondá Newmann, — kivéven a fontokra, shillingekre és penc-ekre, ezekre oly sovár, mint a farkas, csak rá kényszerithetném, hogy azokból az érczpénzekből egy darabot elnyelne. Már csak a penny is veszedelmes falat volna — de hát még a koron, ha! ha! ha!

Newmann kedve annál a gondolatnál, hogy Nickleby Ralph kénytelen volna egy öt shillingest lenyelni, némileg ismét helyreállott. Ekkor lassan kivett íróasztalából egyet ama palaczkok közül, melyek zsebpisztoly név alatt ismeretesek, megrázta azt jó közel a füléhez, miáltal egy igen kellemes kotyogó hang támadt, mely vonásait megvidította, a mi még sokkal inkább megtörtént, mikor egy jó kortyot magába vett; mikor azután a dugót ismét

beletette, még két vagy háromszor rendkívül kéjesen czuppantott ajkaival, és mihelyt a pálinka ize nyelvről eltűnt, ismét visszatért panaszára.

— Még öt percz van hátra háromig — epekedék Newmann; — annyinak kell lenni. Nyolczkor reggeliztem, — és micsoda reggelit! és szokott ebédlési óráim kettő! — Időközben haza jövök kis meleg sütemért. — Ne menjen el, míg én visszajövök, ne menjen el, míg én vissza nem jövök, így van ez egyik napról a másikra. Miért megy ön ki mindig, mikor én enni akarnék — he? Tudja ön, hogy ez semmi más mint fondorkodás — mi?

Ámbár e szavakat igen hangosan ejtette ki, azok mégis csak a levegőben veszttek el. Az átélt képtelenségek emlékezete mégis hatni látszott Newmann Roggs kétségbeesésére, mert fején ócska kalapját kopogtatta, örök keztyűit felhuzta, és nagy hevességgel kinyilatkoztatta, hogy még abban a perczben elmegy ebédelni, jöjjön a minek jönnie kell.

Végre is akarta tüstént hajtani e határozatát, és már a ház folyosóján ment, midőn a ház ajtaja kilincsének mozgása arra indította, hogy dolgozó-szobájába sebes léptekkel visszamenjen.

— Itt van ni — boszankodott Newmann, — és még valaki más is jön velem. Most majd lesz megint: maradjon mig ez az ur elmegy. De én nem akarok, egyáltalában nem.

E szavakkal egy magas üres szekrénybe bujt, melynek kettős ajtaja volt, s azt maga után betette oly czélból, hogy alattomban elhagyhassa a házat, mihelyt Ralph ép bőrrel a maga szobájába bement.

— Roggs — kiáltá Ralph. Hol lehet vajjon a ficzkó?  
Roggs!

De Newmann kukkot se szólt.

— A ficzkó valószínűleg ebédre ment, ámbár megmondtam neki, hogy itt maradjon — mormogá Ralph, a dolgószobába bepillantván és óráját kihuzván. Hm! jobb lesz ha őn ide bejön, Gríde; irnokom kiment, és a nap forrón szobámba süt. Itt hűvös van és árnyékos, s remélem, nem ütközik meg rajta.

— Oh legkevésbbé se, Nickleby ur, legkevésbbé sem. Nekem minden hely egyforma, sir, és hiszen itt egészen tiszta, kényelmes helyen vagyunk.

A ki ezt a feleletet adta, egy kis, öreg ember volt, mintegy hetven-hetvenöt éves és nagyon sovány, nagyon meggörbedt, és egy kissé roskadt alaku. Szürke kabátja volt igen keskeny gallérral, ódivatu mellénye, bordára kivert selyemkelméből és oly szűk nadrágja, hogy száraz orsó lábszárjai egész rutságukban kilátszottak, A ruházatja díszítésére számított ékitmények csupán egy aczél óraláncz, melyen néhány arany pecsétnyomó lógott, és egy fekete szalag voltak, mely ódivatusága folytán, a mit a mi napjainkban már nem igen látunk, szürkülő haját foncsikban összetartotta. Orra és álla hegyes és kiálló volt, arca fogainak kihulltánál fogva beesett, képe ranczos és sárga, kivéve ama helyeket, hol az arca száritott téli alma színben csikozva volt. Hol egykor szakáll volt, most néhány szürke szál lengedezett, melyek hasonlólag molyette szemöldeihez, a talaj roszaságát látszottak jelenteni, a melyből eredtek. A férfinak egész ábrázata és testtartása valóságos macska természetet fejezett ki, míg

a kancsalító szemekből a ravaszság, sovárgás, furfangosság és fősvénység nézett ki.

Ilyen volt az öreg Gride Arthur, kinek képében minden redő, és öltözetében minden fölösleges ráncz hiánya a legaljasabb és legmohóbb fősvénységet jelentette, bár külsejéből eléggé látni lehetett, hogy ugyanabba az osztályba tartozik, melynek Nickleby Miklós is egyik tiszteletreméltó tagja volt. Így nézett ki az öreg Gride Arthur, midőn egy alacsony széken ült, és Nickleby Ralphra feltekintett, ki térdére támasztott karokkal a magas íróasztalon kéjelmesen elhelyezkedett volt, és társára nézett, ki, bármi volt legyen is elintéznivalójuk, semmi tekintetben nem volt nála alávalóbb.

— És hogy élt ön? — kérde Gride ugy tettétvén, mintha nagyon érdekelné a Ralph egészsége. Hiszen én nem láttam önt már —

— Nem igen régóta — felelt Ralph sajtáságos mosolylyal, mely azt jelenthette, hogy jól tudja, mikép barátja nem pusztá udvarias látogatás végett jött. — Azonban nagy véletlenség, hogy most itthon talált, mert épen akkor érkeztem haza, midőn a sarokhoz ért.

— No ugy rendkívül szerencsés voltam, — jegyzé meg Gride.

— Legalább ugy gondolják az emberek — felelt Ralph.

Az öregebb pénzkölcsönző mosolyogva bicsegtette térdeit, a nélkül hogy más egyéb feleletet adott volna és így egy ideig mindketten némán ültek, mialatt mindenik kémlelődött, hogy mint nyerhetne a másik fölött valami előnyt.

— Nos, ki vele, Gríde, — mondá Ralph, honnét fuj ma a szél?

— Hehe, ön határozott férfi, Nickleby ur, — kiáltá a másik, szembetűnőleg megkönnyebbedve, hogy Ralph egyenesen a dologra tér. Jó isten! mily elhatározottsággal fog ön a dologhoz.

— Nos, az ön módja sima és alattomos, és én csak az ellentét következtében tetszem önnek úgy — felelt Ralph, és akarom azonban hinni, hogy az ön utja jobb, de nekem nincs ahhoz türelmem.

— Ön született lángész, Nickleby ur, — mondá az öreg Arthur. Mély — mély — mély! Ah!

— Elég mély, viszonzá Ralph, azt tudni, hogy egész mélységemre szükségem van, ha olyan emberek, mint ön, bókok közt lépdelve jönnek hozzám. Ön tudja, hogy én egyszer-másszor tanúja voltam, midőn ön másoknak szépet tett és hizelkedett, de jól emlékezem, hogy az mindig mire vezetett.

— Ha! ha! ha! — nevetett Arthur kezeit dörzsölve; nekem nincs kétségem, hogy ön nem felejtette el, mert senki sem ismeri jobban azokat a fogásokat. No az mégis szép, hogy megemlékszik ön a régi időkre. Ah jó isten!

— Nos hát, — mondá Ralph, — mit forral ön magában, — még egyszer kell kérdeznem?

— Csak lássa az ember! — kiáltá a másik. Nem gondol egyébre csak üzletekre, még mikor a multról beszélünk is, óh jószágos ég, micsoda ember ez!

— És mást mit akarna ön a multból ismét feleveníteni — felelt Ralph. Mindenesetre olyas valami az, különben nem beszélne róla.

— Még engem is gyanuba vesz — kiáltá az öreg

Arthur, kezeit kinyújtván, — még engem is — oh ég, még engem is. Micsoda férfit ez! ha! ha! ha! Micsoda férfit ez! Nem! Az egész világon nincs még egy olyan mint ő. Egy óriás a törpék közt — egy óriás — egy óriás!

Ralph nyugodt mosolylyal nézett az öreg rókára, míg az egy huzamban folyvást vicsorgott; és Newmann a szekrényben fájdalmas szívvvel bánkódott, midőn kilátását ebédjére mindinkább meghiusulni látta.

— De mégis saját akarására kell őt hagynom — folytatá az öreg Arthur. Járjon saját mankóján — az önfejű embert mint a skótok mondják — No, no, a skótok okos emberek, — üzleti dolgokról akar beszélni, és nem idejét sok semmiért elvesztegetni. De neki igaza van — teljesen igaza. Az idő pénz — az idő pénz.

— Gondolom, e mondatocskát valamelyik a mi fajtánkból találta fel, mondá Ralph. Az idő pénz és még hozzá, nagyon jó pénz, és az idő pénzbe kerül — az nagyon költséges cikk sok embernek, melyet mi nevezetessé tehetnénk, vagy mesterségemet egészen el kellett volna felednem.

Válaszul erre a tréfára, az öreg Arthur ismét föl-emelte kezeit, ismét vicsorgott, és újra kiáltotta: Micsoda férfit ez! Azután alacsony székét valamivel közelebb húzta a Ralph íróasztalához, mozdulatlan képére feltékkintett és elkezdé:

— Ugyan mit mondana, ha önnek elbeszelném, hogy én — hogy én — készülök megházasodni?

— Azt mondanám — felelt Ralph nyugodtan nézve le rá, hogy ön valamely céljának keresztülvitele végett nekem hazugságot beszél, a mi egyébiránt nem először tör-

ténnék, és nem is utószor. De legyen bizonyos benne, hogy engem meg nem lep, sem el nem ámit.

— Én azt mondom önnek, hogy az nekem komoly szándékom, — erősíté az öreg Arthur.

— És én önnek azt mondom, hogy a mit épen az imént mondtam, nekem hasonlókép teljesen komoly véleményem. De lassan, közelebből meg kell önt nézmem. Én valami sovár ördöngösséget nézek ki az ön szemeből.

— Mi a baj?

Ön tudja, hogy én önt meg nem csalnám — nyöszörgé Gride Arthur. — Örültség lenne, ha azt megkísérteni akarnám. Én — én — Nickleby urat csalnám meg! A törpe az óriást. Még egyszer kérdem, — he! he! he! — mit mondana ön, ha önnel közleném, hogy házasságról gondolkodom?

— Valami vén boszorkányt? — mondá Ralph.

— Nem, nem, — kiálta Arthur, félbeszakítván őt, és gyönyörködve dörzsölvén kezeit. Roszul talált — ismét elhibázta ön! Nickleby ur megint tévúton van, — egészen tévúton! Nem, egy szép és fiatal leánykát — üdét, szeretetreméltót, igézőt és még nincs tizenkilencz éves. Fekete szemek — hosszú szempillák — telt korallajkak — melyeket nem nézhet az ember, a nélkül hogy csókra ne vágynék — szép tömör haj, mely az ember újjait csiklandozza, ha játszik vele, — olyan természet, hogy az ember akaratlanul a légbe kap, azt hívén, hogy őt karjával körül fonja — piczi lábak, melyek oly könnyeden lépnek, mintha nem is a földön járnának — és mindezt elvenni, sir — ezt mind — he! he!

— Ez egy kissé több, mint közönséges eszelősködés, — mondá Ralph, miután az öreg bűnösnek kéjro-

hamát felpittyesztett ajkakkal végig halgatta. — S a leánynak neve?

— Oh furfang, furfang! Csak nézze az ember, mily furfangos! — kiáltá az öreg Arthur. — Tudja, hogy segélyére szükségem van, tudja, hogy ön rajtam segíthet, tudja, hogy mindennek az ön hasz-nára kell fordulnia: ön az egész dolgot már előre látja. Az ő neve — de nem hallhat meg valaki bennünket?

— Eh, ki az ördög lehetne itt? — felelt Ralph bosszusan.

— Én nem tudom, de valaki járhatna a lépcsőzeten fel vagy lefelé — mondá Gríde Arthur, az ajtón kinézvén, és azt ismét gondosan bezárván. — Az ön irnoka is hazajöhetett már és bennünket meghallhat. Irnokok és cselédek örömezt leskelődnek, és nem egészen jól érezném magam a dolognál, ha Roggs ur — —

— Vigye az ördög az ön Roggs urát, — mondá Ralph élesen, — és folytassa a mit mondani akar.

— Miattam is vigye az ördög Roggs urat — felelt az öreg Arthur. — Nekem bizonyosan legkisebb kifogásom sincs az ellen. A neve — —

— Nos, — viszonzá Ralph ingerülten, mikor a másik megint elhallgatott. — Ki vele.

— Bray Magdolna.

Akármely okbul gyanította is Gríde Arthur, hogy e név megemlítése hatást tesz Ralphra, ez legalább, ha csakugyan úgy volt is, nem vétetett semmi affélét észre, hanem többször nyugodtan is ismétlé e nevet, mintha gondolkodnék, mikor és hol hallhatta már azt.

— Bray? — mondá Ralph. — Bray? Bray? Volt

egy fiatal Bray, honnan is? — nem, annak sohase volt leánya.

— Nem bir Bray-re emlékezni ön? — felelt Gride Arhtur.

— Nem, — mondá Ralph közönyös tekintetet vetve társára.

— Hogyan — Bray Walterre, a pazarlóra, ki szép nejjével oly roszul bánt?

— Ha ön nekem ilyenforma leirással valami pazarlót akar emlékezetembe hozni — mondá Ralph vállat vonitva, ugy veszélyben forog ön, hogy őt kilencztizedrészével azon pazarlóknak elcserélem, a kiket csak valaha ismertem.

— Eh, én azt a Brayt értem, ki most a Kings-Bench vonalain lakik, — mondá az öreg Arthur. Ön még el nem felejthette őt. Minekünk mindkettőnknek volt vele dolgunk — ő tartozik önnek pénzzel.

— Ah, — ugy az, — felelt Ralph. — Igen, igen, Nos, beszéljen tovább. Hát annak a leánya volna?

Bármily őszintén vetette is oda Ralph e szavakat, még sem történt az elég természetesen arra, hogy egy rokonlélek, mint az öreg Gride Arthur, nem azt a szándékot látta volna abban, hogy őt kimerítőbb előadásra és magyarázásokra vegye rá, mint ő azt önként tenni akarta. Az öreg Arthur azonban annyira ragaszkodott a maga tervéhez, hogy rászedette magát, és valóban semmi gyanut nem táplált érdemes barátja iránt.

— Jól tudtam én azt, hogy önnek emlékezni kellett reá, ha csak egy kissé visszagondolt is, — mondá ő.

— Igaza van önnek — felelt Ralph. De az öreg Gride Arthurnak a házaseslet igen rendkívüli szórakozás.

Az öreg Gride Arthur, s a fekete szemek és szempillák, az ajkak, melyek csókra csábitnak, a hullámszó haj, melylyel az ember játszhatik, a derék, melyet az ember körüölelni vágyik, és a lábak, melyek a semmisségben járnak — az öreg Gride Arthur és afféle dolgok még sokkal bámulandóbbak. De a legszörnyebb, leghitetlenebb mindezek közt az, hogy az öreg Gride Arthur egy tönkrement tékozlónak, a Kings-Bench vonalain, akarja leányát nőül venni. Nyiltan szólva, Gride Arthur, ha önnek ebben a dologban segélyemre van szüksége — a minek természetesen úgy kell lenni, mert különben ön nem volna itt, úgy nevezze meg haladéknélkül a „hogyan“-t. De mindenekelőtt nekem ne beszéljen haszonról, mely abból rám háromolhat, mert én tudom, hogy önél is az az eset, még pedig tetemes mennyiségben, különben nem nyulna ön oly pástétomhoz.

Elég durvaság és csipősség feküdt Ralphnak nemcsak szavaiban, hanem hangjában és pillantásaiban is, melyekkel azokat kísérte, hogy még az öreg uzsorást is felgyujtotta, és még annak fonnyadt arcját is megvörösítette, boszúságot azonban még sem mutatott, hanem beírte mint előbb azzal a felkiáltással: Micsoda férfiú ez! fejét egyszersmind egyik oldalról a másikra hajtva, mintha száz tréfát találna barátja fesztelenségében és bohóskodásában. Átlátta azonban nemsokára Ralph arczkifejezéséből, hogy legjobban tenné, ha oly gyorsan a mint csak lehet, a dologra áttérne, amiért komolyabb üzéri képet öltött, hozzáfogott terve lényegének megmagyarázásához.

Először ama ténynél időzött, hogy Bray Magdolna atyját, kinek semmi más barátja a világon nincsen, egészen maga tartja, és minden kívánságának rabnője, mire

Ralph azt válaszolá, hogy ő már régebben hallott affélét, és hogy a leány nem volna oly bohó, ha csak valamivel is jobban ismerné a világot.

Másodszor megmagyarázta az atya jellemét, mire megjegyzé, hogy nem szükséges erre kiterjeszkedni.

Es harmadszor erősen állította az öreg Arthur, hogy a leányka oly gyengéd és szeretetreméltó teremtmény, kinek birására ő különösen sovárog. Ralph e nyilatkozatot semmi más válaszra nem méltatta, mint egy fanyar mosolyra és pillantásra.

— Most a tervre térek, melyet magamnak kigondoltam a dolog foganatosítására — mondá Gride. De már előbb meg kellett volna önnek mondanom, hogy még nem tettem meg az ajánlatot atyja előtt se. De hisz azt ugy is eltalálta ön? Ah, édesem, ön olyan mint a kétélű fegyver.

— Ugyan ne tréfáljon velem, — felelt Ralph, türelmetlenül. — Ismeri a közmondást?

— Mindig készen van nyelvén a felelet — kiáltott az öreg Arthur, csudálkozva vetvén fel kezeit és szemeit. — Ő mindig készen áll. Oh jó isten, mily áldás az ily gyors elme. — Aztán hirtelen megváltoztatta hangját és folytatá. Én az utolsó hat hónapban több izben voltam Bray lakásán. Most épen fél éve, midőn először láttam azt a gyöngéd teremtést — és, oh isten, mily gyöngéd teremtés! No de az nem tartozik a dologhoz. Én hitelezője vagyok és tizenhét-száz font miatt letartóztattam.

— Ön ugy beszél, mintha az egyedüli hitelező volna, ki az ő befogatását követelte, — mondá Ralph, zsebkönyvét kivéve, Én hasonlókép tettem azt, mert ne-

kem kilencszáz hetvenöt font, három shilling és négy pence-el adósom.

— Ön a másik egyetlen vádló hitelező — mondá az öreg Arthur élénken, az egyetlen másik vádló hitelező, más senki sem akarta a költséget viselni, mert én fogadok, hogy azt gondolták, miszerint mi elég szigoruan fogjuk őt tartani. Mi ketten ugyanazon egy törbe estünk — és, oh jó isten, mily kár volt az! engem majd tönkretetett. Mi pénzeinket váltókra kölcsönöztük neki, melyeken csak egyetlen egy kezes irta alá magát, igaz, hogy jónak tartották azt, és nevét készpénznek tekintették — de ön tudja, hogy mint ütött ki a dolog, meghalt a nélkül hogy fizetett volna, mikor épen rá akartunk menni. Ah, ez a veszteség! Kevés hiányzott, hogy egészen tönkre nem mentem.

— Tovább, tovább az ön mostani dolgáról — mondá Ralph. Itt nem használnak semmit az ilyen jajveszéklések, mert hiszen senki se hall bennünket.

— Mindig jó úgy beszélni — mondá az öreg Arthur viczorogva, akár hall valaki bennünket, akár nem. Ön tudja: gyakorlat a legjobb mester. Ha tehát én Bray-nek vőül ajánlom magamat azon egyszerű feltétel alatt, hogy összekelése napjától fogva azonnal megszabadul és évpénzt fog tőlem huzni, melyet a csatorna másik oldalán költhet el — sokáig úgy sem fog tartani, mert én megkérdeztem orvosát, és az azt mondta nekem, hogy szivbajban szenved, mely életének nemsokára véget vet — és ha én neki e föltétel minden előnyét világosan és kimerítőleg szeme elé állítom, gondolja ön, hogy ellenállhat? És ha ő nekem ellen nem állhat, gondolja ön, hogy leánya ellenállhat neki? Nem tehetem őt ma-

dame Gríde Arthurnévá — az én mézes csuprommá, — az én legkedvesebb egérkémme — nem tehetem őt madame Gríde Arthurnévá egy hét, egy hónap, egy nap alatt — szóval a mikor nekem tetszik?

— Tovább — mondá Ralph, gondolkodólag intve fejével, és oly hangon, melynek csinált hidegsége különös elentétet képezett az indulatos kurutyolással szemben, melybe barátja lassan-lassan belemélyedt. — Tovább! Ön nem azért jött hogy ily kérdéseket intézzen hozzám.

— Ah édesem! hogyan beszél ön! — kiáltá az öreg Arthur, még jobban közeledvén Ralphoz. Természetesen nem azért — és nem is okul hoztam azt fel. Én azért jöttem ide, hogy megkérdezzem, vajjon mennyivel hagyná magát kielégítettni az atyja elleni követelésére nézve, ha az alku sikerül őt shillinggel fontjáért — öt shillinggel s nyolcz pence-el — tíz shillinggel? Oly jóbarát irányában mint ön, egész tízig is mennék, de én tudom, ön nem lesz oly kegyetlen irántam, miután mindig jó lábon állunk egymással. Nos, reá áll ön?

— Még több világosság kell nekem a dologban — felele Ralph, oly hidegen és mereven mint eddig.

— Igen, igen, azt gondolhatni, de ön nem hágy időt elbeszélnem — viszonzá Gríde Arthur. Nekem segítségére van szükségem ebben az ügyben, a ki beszélni, tolakodni, és kényszeríteni tud, és hol tudnék jobbat találni, mint önben. Nekem nincs ez a tulajdonságom, mert én szegény, félnékés lágyszivü ember vagyok. Nos, ha ön legalább egy szép részét megkapja annak az adósságnak, melyet már régen elvesztettnek tartott, úgy mint jó barát csak részemen lesz, és segélyével támogatni fog — nemde?

— Ön még nem rukkolt ki egészen az igazival —  
mondá Ralph.

— Oh bizonyosan, bizonyosan — kiállta Gride  
Arthur.

— Nem, mondom önnek, nem; ön engem meg  
nem csal, — felelé Ralph.

— Ah — viszonzá az öreg Arthur, úgy tevén,  
mintha egyszerre megnyílt volna a szeme. — Ön azt  
érti, hogy magamat a magam tekintetében, és szándé-  
komra nézve közelebb kimagyarázzam? Ugy van ugy  
van — ön ez iránt kíván értesítést?

— Gondolom, hogy így jobb volna — felelt Ralph  
szárazan.

— Én nem akartam önt azzal fárasztani; mert azt  
gondoltam, hogy érdeke az egész dolog iránt elvész, mi-  
helyt nem lesz benne társ — mondá Gride Arthur, —  
Az ön jósága azonban elismerésre méltó, és, oh édesem,  
én azért nagyon le vagyok önnek kötelezve. Jól van, te-  
gyük fel, hogy tudomásom volna egy vagyonról — egy  
kis — nagyon kis vagyonról, melyhez a szép gyermeknek  
igényei vannak, és a melyről jelenleg senki se tud, vagy  
tudhat — férje azt zsebébe teheti, mihelyt annyit tud  
róla, mint én. Érti ön most az — — ?

— Oh bizonyára — az egész összefüggést — felelt  
Ralph öt félbeszakasztva. Na, hagyja hát moggondolnom  
a dolgot, és fontolóra vennem, mit követelhetek segé-  
iyemért.

— De kimélve bánjék velem — kiáltá az öreg  
Arthur reszkető hangon, kezeit esdő taglejtéssel emelve  
fel, kimélve bánjék velem. Valóban az egész csak egy  
kis vagyon. Mondjon ön tíz shillinget, és az alku áll.

Tulajdonképen az több, mint a mennyit adnom kellene, de tekintve az ön nyújtandó barátságos szolgálatát — mondjunk tizet. — Mi?

Ralph nem gondolt ezzel az erőltetéssel, hanem három vagy négy perczig mély gondolkodásban ült ott, mi közben egyszer-másszor egy-egy gondolatteljes pillantást vetett társára. Aztán megszakitá hallgatását, oly módon, hogy bizonyosan nem lehetett azt a szemrehányást tenni neki, hogy haszontalan csürés-csavarással él, vagy hogy nem tér tüstént a dologra.

— Ha ön a leányt az én segélyem nélkül veszi nőül, — mondá Ralph, — ugy ön tartoznék nekem az egész adósságot megfizetni, mert atyját semmi módon nem tehetné különben szabaddá. Igy tehát világos, hogy nekem az egész összeget minden levonás vagy más terhelés nélkül meg kell kapnom, mert más esetben a bizalom által, melylyel ön megtisztel, csak vesztenék, a helyett, hogy nyernék. Ez tehát az első czikke szerződésünknek. Másodsor fáradságomért az ügy körül; miután én rábeszélési mesterségem által önt ahoz a vagyonhoz juttatom, ötszáz fontot, a mi igen kevés, mert a telt ajkak, a tömör haj, és mit tudom én mi minden, az öné maradnak. És végre harmadsor még kivánom, hogy ön még ma írásbelileg kötelezze magát irányomban, hogy mindkét összeget Bray Magolnával leendő összekelése reggelén megfizeti. Ön maga dicsérte az én rábeszélési és erőtetési tehetségemet, és így tehát meg is maradok e feltételeknél és kevesebbel be sem érem. Ha elfogadja, jó, — ha nem, akkor vegye nőül azt a hölgyecskét nálam nélkül, ha teheti. Az én követelésem semmi esetre sem vész el.

Ralph Gride Arthur ellenventéseivel szemben süket maradt. Nem akart a tárgynak további fejtegetésébe ereszkedni, hanem teljesen némán ülve zsebkönyvét lapozgatta át, míg az öreg Arthur vége-hossza nélkül óbégatott e követelések szörnyűségén, azokhoz mindazáltal mégis mindig közelebb-közelebb ért saját ajánlataival. Midőn azonban úgy látta, hogy lehetetlen hajthatatlan barátjára hatnia, beleegyezett az indítványozott ajánlatba, és abban a pillanatban betöltött egy kötelezővény-mintát (Ralphnak mindig voltak kezeügyében afféle okmányok) a kivánt összegekről, és aláírta, miután még előbb azt a föltételt kötötte ki, hogy Nickleby Ralph még ez órában Bray lakásába kíséri, és a tárgyalást egyszerre megkezdi, ha netalán a körülmények terveiknek kedveznek.

E megállapodás következtében nemsokára azután eltávozott a becsület két embere, és Newmann Roggs kibújt a szekrényből, melynek felső ajtaján felfedeztetése veszélyére is nem egyszer dugta ki vörös orrát, ha oly tárgyakra fordult a beszéd, melyek az ő részvétét inkább igénybe vették.

— Éhem elmult — mondá Newmann, a palaczkot zsebébe dugva. — Már nekem most meg volt az ebédem.

E panaszos és bánatos hangon kiejtett szavakkal egyetlen egy hosszú ugrást tett az ajtó felé, és egy másikkal ismét visszatért.

— Én nem tudom, ki vagy mi ama személy, mondá ő, de egész szivemből sajnálom, és egész lelkemből. Ah, hogy segíthetnék rajta! De ez oly kevéssé lehető, mint ama száz alattomosságnál, melyeket itt naponként koholnak más emberek ellen, bár

azok egyike sem oly gyalázatos, mint ez. No még ez is kellett szenvedéseimhez. Persze ők fel se veszik. — A dolog nem rosszabb részökre azért, hogy én tudom, bár nekem csak szivemen fekszik, mint nekik. Gride és Nickleby! Szép egy pár ugyan egy járomban — oh gazság, gazság, gazság!

Ily elmékedések és szerencsétlen kalapjának tetejére az utosó szavak mindenikének kimondásánál megújított erős ütések között eltávozott Newmann Roggs, kinek agyveleje a zsebpisztoly tartalma által, mely iménti fogása alatt megtalálta az utat gyomrába, egy kevésbé zavartabbá lőn, hogysesem a vizasztalásban részt vehetne, melyet lehetőleg egy tál marhahús és főzelék hozatalában valami olcsó kocsmából találhatott volna.

A két szövetséges ezalatt abba a házba ment, hol csak pár nap előtt Miklóssal először találkoztunk, és Bray ur által bebocsátatott. Leánya nem volt otthon, és Ralph oly ügyességgel forgolódott, hogy látogatásuk tárgya nem sokára már nem volt titok.

— Amott ül Bray ur — mondá Ralph, midőn a beteg, ki nem oly hamar menekülhetett meglepetésétől, székeben hátrahajtotta magát s majd őt, majd Gride Arthurt nézte nagy szemével. Az embernek élni kell, és ön sokkal inkább tapasztalt ember, hogysesem a dolgot igaz színében ne látná. Mi önnek a legjobb kárpótlást ajánljuk, mely tehetségünkben áll. Mit mondok kárpótlást? Itt házassági ajánlatról van szó, mely fölött nem egy rangbeli atya nagyot ugranék örömeiben. A herczegi vagyonu Gride Arthur ur. Gondolja meg csak ön, mily sakkhúzás ez.

— Az én leányom, sir, — felelt Bray kevélyen,

oly neveléssel, melyet én neki adtam, gazdag kárpótlás volna a legnagyobb vagyonért is, mit ember az ő kezéért nyujthat.

— Épen ezt mondtam én is önnek, — felelt a ravasz Ralph, barátjához, az öreg Arthurhoz fordulva. Épen azt, a mi előttem a dolgot oly könnyűnek tünteti fel. Egyik oldalról sincs lekötelezettség. Önnek van pénze és Magdolna kisasszonynak szépsége és belső értéke. Neki van fiatalsága, és önnek pénze. Neki nincs pénze, s önnek nincs fiatalsága. Így kiegyenlítettik a dolog mindakét részről — valóban oly pár, hogy az ég sem hozhatta volna jobban össze.

— Azt mondják: a házasságok az égben köttetnek, tevé hozzá Arthur rút kancsal pillantással leendő ipára. Ha tehát mi egy pár leszünk, beteijesedik rendeltetésünk.

— Gondolja meg azonkívül Bray ur, — mondá Ralph, ki mestere volt az érvelésnek, gondolja meg ön, mi van barátom ajánlatának elfogadása, vagy elutasítása mellett koczkán.

— Hogy lehet elutasítás vagy elfogadásról szó? vágott közbe Bray ur, daczára a büszke öntudatnak, hogy a határozat valósággal mégis csak ő tőle függne. Ön jól tudja, hogy egyedül leányom utasíthatja vagy fogadhatja el.

— Bizonyosan — felelt Ralph nyomatékosan. De önnek mégis megvan az a joga, hogy tanácsot adjon neki, a mellette és ellene harczoló okokat elébe terjeszse, és az ön kívánságát sejttesse.

— Az én kívánságomat sejtetni, sir? — felelt az adós, ki majd büszke, majd nyájas, de mindig önző volt. Én atyja vagyok, — vagy tán nem? miért sejtetném, és

csak amugy czirógatva kerülgetném? Talán ön is ugy gondolkozik, mint az ő anyja barátai és az én ellenségeim — átok mindnyájokra! — hogy ő azzal, a mit értem tett, többet tett, mint kötelessége, sir? Vagy azt véli ön, hogy az én szerencsétlenségem elég ok rokoni viszonyainkat megfordítani, és őt irányomba parancsolói állásba helyezni? No bizony, — kivánságomat sejtetni! — Azt gondolja ön talán, hogy azért, mert ön engem e helyen és oly állapotban lát, mely alig enged e széket segítség nélkül elhagynom, csüggeteg, függő ember vagyok, kinek sem bátorsága, sem ereje nincs azt tenni, a mi neki gyermeke jólétére szükségesnek látszik? — A jog, egy kivánságot sejtetni! csak remélem, hogy bírok azzal.

— Bocsásson meg ön — viszonzá Ralph, ki embe-rét egészen ismerte és a szerint választotta fegyvereit, de ön nem hagy kibeszélni. Én azt akartam mondani, hogy egy kivánság sejtetése — már csak a pusztá sejtetése is a kivánságnak — bizonyosan oly hathatós volna mint parancsolat.

— Elhiszem azt — felelt Bray ur felindulva. Ha netalán nem hallotta volna ön, hát megmondom, hogy volt idő, midőn én anyjának egész családjá ellen mindent győzelemmel keresztülvittem, noha a hatalom és gazdagság annak a részén volt — egyesegyedül akaratom által.

— Ön még mindig nem egészen hallgatott ki engem — felelt Ralph oly szeliden, a mint csak jelleme engedte. Ön oly férfiú, ki még mindig alkalmas a társaságokban tündökleni, és még sok évre van kilátása — azaz, ha tisztább léget és enyhébb éghajlatot keres fel, és társaságát egészen kedve szerint választja, A tár-

saság az ön eleme és abban ön régebben nem csekély szerepet játszott. Jó társaság és szabadság önnek nélkülözhetetlenek. Franciaország és az évpénz, melyből ön ott bőségesen megélhetne, az ön létezését biztosíthatná. Régebben egész London beszélt az ön költséges vigalmairól, és minthogy ön most tapasztalását tanácsadóul fogadja, és némileg más költségén is élhet, a helyett hogy másokat hagyja az ön költségén élni, nem lesz önnek lehetetlen egy új színhelyen új csillagul feltűnni. Mit ajánl ellenben önnek a kép fonákoldala? Mit találunk ott? Én nem tudom, melyik a legközelebbi temető, de bárhol legyen is, látok ott egy sírkövet bizonyos felirattal — talán két évre mától, talán húszra is. Ebből áll az egész.

Bray ur könyökeit széke karjára támasztotta, és eltakarta képét kezével.

— Én nyíltan beszélek, — folytatá Ralph, Bray oldalánál leülvén, mert elevenen érzek. Az ön leányának Gride barátommal való egybekelése ugyan érdekemben fekszik, mert ő akkor az ön elleni követelésemet megfizetni szándékozik, az igaz, és nem kívánom azt palástolni, de mennyivel több oka van önnek, hogy leányának e lépést ajánlja? Ne téveszsze ezt szem elől. Ő talán kifogásokat tesz, könyvet ont, hogy barátom öreg, és beszélni fog visszahozhatatlan életboldogságáról. De hogy áll most?

A beteg néhány könnyű mozdulata mutatta, hogy ez okok nem mentek veszendőbe részéről, Ralphnak a legfeszültebb figyelemmel nézett szemébe.

— Mondom, hogy áll most — adá hozzá a ravasz uzsorás, és micsoda jövő vár reá? Persze, ha ön meghalna,

az ön ellenségei mind igyekeznének őt boldoggá tenni ; de elviselhetne ön ily gondolatot ?

— Nem, felelt Bray gyűlöletének egész érzetében, melyet el nem nyomhatott.

— Tudtam én azt, — viszonzá Ralph nyugodtan. Ha valamely embernek halálából hasznot huz,— ezt halk hangon mondá— az a férje halálából legyen, de igyekezzék ön meggátolni, hogy ne az ön halálát tekintse forduló pontnak, melyből számára boldogabb élet virágozzék fel. Mit lehetne ugyan ellenvetni ? — Fejtegesstük egy kissé. A kérő öreg ember. Nos, hányszor nem adják gazdag atyák, kiknek nincs az a mentségök, mely önnek van, hanem bőségben élnek, leányaikat öreg férfiaknak, vagy a mi még rosszabb, fiatal embereknek, kiknek se fejük, se szívök, csupán hogy valami üres hiúságot kielégitsenek valami család-érdek megerősítéseért, vagy hogy a parlamentben ülést nyerjenek. Önnek kell a leányka helyett a körülményeket megítélni. Az ön érett eszének kell az utat számára kijelölni, és ő egész életében hálával lesz ön iránt.

— Pszt ! pszt !— mondá Bray, hirtelen felszökellve és Ralph száját kezével befödven. Hallom őt az ajtónál.

E hirtelen mozdulat szégyenében és ijedelmében a lelkiismeret tövise feküdt, mely egy rövid pillanatra az álokoskodás vékony takaróját lerántotta a kegyetlen tervről, és azt egész alávalóságában és szivtelen ocsmányságában előtűntette. Az atya halványan és reszketve dőlt hátra székében ; Gride Arthur össze-viszsa nyomkodta s gyűrte kalapját és nem merte szeméit a földről felvetni. és még Ralph is meghuzta magát egy pillanatra, mint a

megkorbácsolt eb megrezzenvén egy fiatal ártatlan leányka megjelenése miatt.

Ez a hatás azonban épp oly rövid volt, mint hirtelen. Ralph szedte össze magát először is, és kérte Magdolnát, midőn nyugtalan pillantásait észrevette, hogy nyugtassa meg magát, miután semmi oka sincs valamitől tartania; — egy rögtöni görcs — adá hozzá Ralph egy pillantással Bray urra. — De ismét egészen jól van.

Még valami igen kemény sziv is felolvadt volna, ha tanuja lett volna, mikép ölelte körül karjaival atyja nyakát a fiatal és szép teremtmény, kinek vesztére egy perczel előbb összeesküdtek volt, és mikép intézte hozzá a gyengéd részvét és szeretet szavait, a legédesebbeket, milyeket atyai fül hallhat, vagy gyermeki ajk kiejthet. De Ralph hidegvérüleg nézte; és Gride Arthur, kinek fájós szemei csak a külső szépségen függtek, a nélkül hogy a szellemről, mely belől uralkodott, valami fogalma lett volna, mutatott csakugyan valami ábrándozásféle hevülést, de semmi esetre se ama tüzét az érzelemnek, melyet az erény látása közönségesen gyújt.

— Magdolna, — kezdé az atya, szeliden kibontakozván karjaiból, — semmi bajom se volt.

— De már tegnap is mutatkozott önnél ez a roham, atyám, és borzasztó önt ily szenvedő állapotban látnom, nem segíthetek valamiben?

— Most nem. Ime két ur, Magdolna, kik közül egyiket már régebben is láttad. — Leányom azt szokta mondani — adá hozzá Bray ur Gride Arthurhoz szólva, — hogy az ön látogatásai engem mindig betegébbé tettek És természetes is volt, miután ő a mi összekötetésünket és annak következményét reám nézve ismerte.

No, no, talán megváltoztatja majd véleményét erre a pontra nézve. Ön tudja, hogy a leányoknak megvan a joguk gondolatukat megváltoztatni. Te bizonyosan fáradt vagy, édesem ?

— Oh nem.

— Fáradtnak kell lenned, fölötte sokat dolgozol.

— Szeretném, ha többet tehetnék.

— Azt tudom, de te túlbecsülöd erődet. Ez a munkával és fáradtsággal teljes nyomorú élet több mint a mit te elviselhetsz, — igen, bizonyosan több, mint a mennyit megbirhatsz, szegény Magdolnám.

Ilyen és több nyájas szavakkal magához vonta Bray ur leányát és arcát megcsókolta. Ralph azalatt élesen és vigyázva nézett rá, azután az ajtó felé fordult, és inte Gridenak, hogy kövesse őt.

— Ön bővebben értesítend bennünket ? mondá Ralph.

— Igen, igen, — felelé Bray ur, leányát hirtelen eltolva magától, — egy hét múlva. — Engedjenek nekem egy heti időt.

— Tehát mához egy hétre, — mondá Ralph társának. Jó reggelt! Magdolna kisasszony, kezét csókolom.

— Nyujtsa kezét ide, Gride, — mondá Bray ur, a magáét a magát meghajtó öreg Arthurnak nyújtva. Az ön szándéka kétségen kívül jó, és én magamat ön iránt lekötelezve érzem. Ön mit se tehet arról, hogy önnek adósa vagyok. Magdolna, édes gyermekem, kezedet.

— Ah édesem — ha a fiatal delnő leereszknék — csak újja hegyét — mondá Arthur akadozva.

Magdolna akaratlanul visszarezzent a rémséges alaktól, mindazáltal kezébe adta újja hegyét, melyet azonban ismét mindjárt visszahúzott. Az öreg Arthur hiába ka-

pott hozzá, hogy megfogja és ajkaihoz vigye, a miért is saját ujjaira nyomott egy czuppanó csókot, és sok szerelmet kifejező arczfintorok közben követé barátját, ki az utczára ért.

— Mit mond, mit mond — mit mond az óriás a törpének? — kérdé Gride Arthur, midőn Ralphhoz bicegett.

-- Mit mond a törpe az óriáshoz? — kérdé Ralph szemöldeit összehúzva és a kérdőre letekintve.

— Ő nem tudja, mit mondjon, — felelt Gride Arthur. — Ő remél és fél. De nem gyönyörű teremtés?

— Nekem nem igen élénk érzésem van a szépség iránt — mormogá Ralph.

— De nekem van — viszonzá Arthur kezeit dörzsölve. Ah jó isten, mily gyönyörűn néztek ki szemei. Mily hoszszu szempillák! És aztán mily — mily gyengéden nézett reám!

— Nem igen gyöngéden, a mennyire én láttam, — mondá Ralph; vagy —?

— Azt gondolja? — felelt az öreg Arthur. De nem hiszi, hogy annyira viheti az ember őt — nem tartja őn azt lehetőnek?

Ralph megvető homlokránczokkal tekintett reá, azután gúnyos nevetéssel mondá:

— Nem vette észre, midőn azt mondta neki atyja, hogy betegnek kell lennie, mert sokat dolgozik és túlbecsüli erejét?

— Igen, igen — és mit még?

— Hiszi ön, hogy mondta volna azt neki azelőtt? Hogy ez az élet több, mint a mit ő elviselhet! Igen,

igen — készülteket fog tenni, hogy azt annak érdekében megváltoztassa.

— Gondolja ön, hogy annyira volna már? — kérdé az öreg Arthur, társára vigyorogva.

— Természetesen annyira van — mondá Ralph. Igyekszik már szemeink előtt is eláztatni maga magát; el akarja hitetni magával, hogy annak hasznára és nem a magáéra gondol. — Az erényes atyát játsza, és oly figyelemmel s szeliden, hogy alig ismert reá leánya. Én egy könyvet vettem észre szemében. Ah, nemsokára még több meglepetési könyccseppek fognak következni, de persze egy kissé másfélék. A nyolcz napot mi bizton elvárhatjuk.

## Negyvenkilenczedik fejezet.

**Crummles Vincze ur jutalomjátékáról a visszavonhatatlanul utolsó föllépés alkalmával.**

Miklós szomorú szívvél és keserű érzések közt tért vissza a Cheerible testvérek írószobájába. A hiu remények, melyeknek helyet engedett, a kedves álmok, melyek lelkében Magdolna kedves alakja körül összesereglettek — már mind elrezzentek, és vidor fényüknek semmi nyoma nem maradt hátra.

Igen nyomoru és igen méltatlan bók volna Miklós jobb természetére nézve, ha azt mondaná az ember, hogy még egy ily kifejlése a titoknak, mely Bray Magdolnát körülvenni látszott, mielőtt még annak nevét ismerte volna, buzgalmát és szerelmi lángját meghütötte. Ha előbb őt amaz indulattal nézte, mely szépséget és kellemet bír csak felfedezni, most annyival mélyebb és erősebb érzések támadtak benne. De a tisztelet az ő szívének őszintesége és tisztasága, a nagyrabecsülés helyzetének gyámoltalansága és elhagyatottsága s a rokonérzet egy oly fiatal szép lánynak megpróbáltatásai iránt, szerelmének csak új mélységet és nagyságot kölcsönöztek, habár valami azt sugta is neki, hogy itt nincs mit remélnie.

— Szavamat, melyet neki adtam, meg akarom tar-

tani, — mondá Miklós férfiasan. — Nem közönséges ama bizalom, melynek tiszteletet szerezni kötelességem, és én a rám ruházott kétszeres tisztemet a leglelkiismeretesebben, és legszigorubban betöltöm. — Az én belsőmnek érzései nem érdemelnek ily esetben semmi tekintetet.

Mindezen gondolatok, kapcsolatban azzal, a mit ma reggel látott, a mellett mit a legközelebbi látogatásról magának képzelt, őt igen mogorva és szórakozott társalgóvá tették, annyira, hogy Linkinwater Timotheus arra gyanura jött, hogy talán valahol egy számot elhibázott, s azért nem tud nyugtot találni; kérve kérte azért őt egész komolysággal, hogy, ha ez az eset, könnyítsen szívéen, és inkább a hibás számot vakarja ki, mint egész életét lelkiismeret-furdalással keserítse.

Miklóst egyébiránt sem Timnek, sem Franknak ezen és más, tekintetet érdemlő megjegyzései se birhatták más feleletre, mint hogy azt nyilvánította, hogy soha életében nem volt jókedvűbb. És így ment az egész nap, míg este hazament, még mindig ugyanazon tárgygyal foglalkozva, és mindig újra ugyanazon gondolatokkal tépelődve, melyek őt ismét hasonló következtetésekre vezették.

Ily csudálatos hangulatban előgyeleg az ember erre-arra, a nélkül hogy tudná, miért, nagy figyelemmel olvassa a falakon a hirdetményeket, a nélkül hogy arról legkisebb képzele volna, és a boltablakon át a leggondosabban s meredt szemmel néz oly tárgyak után, melyeket az ember nem lát. Miklós is rajta kapta magát, amint egy kisebb színház külső oldalán egy terjedelmes színlapot a legnagyobb érdekeltséggel nézegetett. A színészek és színésznőknek jegyzékét olvasta, kik közreműködésüket a legközelebbi jutalomjátékra megígérték, oly komolysággal,

mintha amaz urak és urhölgyek névjegyzékét kémlelné keresztül, kik a sors könyvében legmagasabban állnak, és nagy vágygyal kutatná a magáét. Egy mosolylyal saját badarságán, még egy pillantást vetett, mielőtt tovább indult volna, a színlap felső soraira, és ott nagy egymástól távol álló betűkkel olvasta a hirdetést: „Visszavonhatlanul utolsó föllépése a tartományokban mindenfelé ismert Crummles Vincze urnak!!!“

— Eh! — mondá Miklós ismét visszafordulva. — Az nem lehet.

Pedig úgy volt. Egy sor egy dalmü hirdetését az első estére tartalmazta, egy másik sorban olvasta egy réginek hirdetését a legközelebbi hat napra, egy harmadik sor a hasonlithatatlan afrikai késevőnek újra szerződteséről szólt, ki oly szives volt, még egyszer nyolcz napi játszásra elhatározni magát, mielőtt a vidéken szerződési idejét megkezdéné. Egy negyedik jelentette, hogy Snittle Timberry ur, ki utolsó betegségéből felgyógyult, szerencséjének tartja ez estén ismét fellépni. Egy ötödik sor nyilvánította, hogy minden este lehetnek az embernek örömei, könyei és nevetései. És egy hatodik tudatta a tartományokban mindenütt hires Crummles Vincze urnak visszavonhatlanul utolsó fellépését.

— Mégis annak az embernek kell lenni — gondolá Miklós. Nem lehet két Crummles Vincze.

Hogy a kérdéssel tisztába jöjjön, ismét a színlap-hoz folyamodott, s mikor úgy találta, hogy az első darabban egy báró jött elő, hogy Robertot (a fia) egy Crummles és Spaletrot (unokaöcscse) egy Crummles Percy ur fogja játszani, és hogy a darab jellemtánczokat tartalmaz, melyekben a csudagyermeknek, ki hasonlóképp utószor lépett

fel, egy magántáncz volt kiosztva, egy pillanatig se kételkedhetett tovább; azért a színház ajtajához ment, egy czédulát, melyre színházi nevét írónnal felírta, küldött fel, s arra közvetlenül egy igen széles övű haramja által, kinek kürt volt a vállán és nagy bőrkezyüi az öklein, egykori igazgatójához vezetett.

Crummles ur valóban nagyon örvendett, hogy őt ismét látja, egy kis tükörtől visszaugrott, a legszívélyesebben átölelte fiatal barátunkat, noha csak egy bozontos szemöldököt erősített meg rézsut bal szeme felett, míg a másikat és egyik lábikráját a kezében tartotta, és kinyilatkoztatta, hogy madame Crummlesnek a legnagyobb örömet szerezné, ha elbúcsúzhatna tőle, mielőtt elutaznak.

— Ön mindig kedvence volt, Johnson ur, — mondá ő, — az első pillanattól fogva. Azon naptól kezdve, melyen először ebédelt velünk, már nem aggódtam ön miatt, mert ha madame Crummlesben valakihez egyszer hajlandóság keletkezik, az biztos lehet benne, hogy jó dolga lesz. Ah Johnson, micsoda asszony az!

— Én neki jóságáért úgy, mint minden más tekintetben őszintén le vagyok kötelezve — felelt Miklós. — De hová készül ön, hogy búcsúvételről beszél?

— Nem olvasta ön az ujságokban? — kérdé Crummles némi méltósággal.

— Nem, — felele Miklós.

— Azon csudálkozom — viszonzá az igazgató. A vegyes hirekben állt. De valahol itt kell lennie a cikkeknek — csak hamarjában tudnám — ho hó, még van.

E szavakkal Crummles ur, miután egy ideig úgy

tetette magát, mintha elvesztette volna, egy negyed hüvelyknyi újság-darabocskát vett ki ama nadrág zsebéből, melyet magán életében viselt, — több más urak hasonló ruhadarabjai között feküdt az egy asztalon — és Miklósnak adta olvasni. A tartalom következő volt:

„A nagytehetségű Crummles Vincze, ki mint vidéki színigazgató és színész, nem közönséges tehetségekről ismeretes, művészi utazást készül tenni az atlanti világ-tengeren túl. Crummlest hir szerint neje és reményteljes családja fogja kíséreni. Mi senkit nem ismerünk, ki Crummlest szakmájában fölülhaladná, és senkit, a kit úgy nyilvános, mint magán életben nagyobb baráti kör buzgó kívánságai kísérhetnének. Crummles meg lehet győződve, hogy mindenütt legjóakaróbb fogadtatásra talál.“

— Itt van még egy másik rongy is, — mondá Crummles ur, mialatt Miklósnak egy még kisebb szeletkét adott át. — A levelezési tudósítások közül való.

Miklós fennszóval olvasta:

„Philo drámatikus. Crummles, a vidéki színházigazgató és színész, nem lehet több 43 vagy 44 évesnél, Crummles **nem** porosz, miután Chelsea-ban született.“

— Hm, — mondá Miklós, — ez különös czikk.

— Már az igaz, — felelt Crummles, orrát vakargatván és Miklósra látszólag igen egykedvűleg nézván. — Én el nem gondolhatom, ki igtathat ilyesmit be. Én legalább nem tettem.

Crummles ur fejét, a nélkül hogy szemét Miklósról levette volna, két vagy háromszor nagy méltósággal meg-  
rázta, és megjegyezte, hogy a világért se képzelhető, hogy

juthatnak az ujságok afféléhez, azután öszszehajtogatta papirszeletkéit és ismét zsebébe dugta.

— Ez újdonságok valóban meglepők, — mondá Miklós. — Amerikába! Ilyesmi csak nem járt önnek az eszében, mikor én önnel voltam?

Nem, — felelt Crummles, — akkor csakugyan nem. A dolog azonban úgy áll, hogy madame Crummles, ez az annyira rendkívüli asszony, Johnson ur, — itt megállt, és valamit sugott Miklós fülébe.

— Ah, — mondá Miklós mosolyogva, — kilátás az ön családjá megszaporodására?

— A hetedik sarj, Johnson, — viszenzá Crummles ur, — pedig azt hívém, egy oly gyermeknek, mint az a csudagyermek, kell befejeznie. Ő különösen jeles aszszony.

— Szerencsét kívánok hozzá, — mondá Miklós, és remélem, hogy ez is csudagyermek lesz.

— Már én meglehetősen bizonyos vagyok benne, hogy annak valami rendkívülinek kell lennie — felelt Crummles ur. A másik háromnak tehetsége kiválólag viadalban és komoly némajátékban tűnik elő. Én szeretném, ha a jövő sarjadéknak hajlama lenne az ujjabb fajta szomorujátékra, mert úgy hallom, olyan nincs Amerikában. De úgy kell vele beérnünk, a mint lesz. Talán alkalmas lesz a kötélre. Mindenesetre valami lángelme-féle kell, hogy legyen, ha anyjára üt, Johnson ur, mert ő általános lángész. De akármire legyenek hajlandók tehetségei, ki kell fejlesztetniök.

Igy könnyítvén szíven a másik szemöldököt is felragasztotta Crummles ur, a lábikrát lábszarához szorította, és aztán felhuzta testszinü trikoját, mely eskük,

imádságok, halálküzdések és más erősebb jelenetek folytán a térdein meglehetősen szennyes volt.

Mig a volt igazgató felöltözködött, közölte Miklóssal, hogy neki Amerikában kedvező lesz a kezdet: mert oly szerencsés volt, hogy türhető egyezményt kötött, s minthogy már ő és madame Crummles alig remélhetik, hogy mindig játszhassanak — nem lévén halhatatlanok, kivéve a hir harsonájában és képies értelemben — arra határozta magát, hogy ott maradnak megtelepednek, mert reméli, hogy egy darab földet szerezhethet, mely őt öreg napjaiban eltartsa, s mely hólta után jól fog esni gyermekeinek. Miklós nagyon dicsérte e tervet, és Crummles ur aztán bővebben tudósította közös barátjaikról, a mennyiben azok Miklóst érdekelhették. Miklós e szerint megtudta egyebek közt, hogy Snevellicci kisasszony férjhez ment egy fiatal gyertyaszállítóhoz, kire a színháznak gyertyával való ellátása volt bizva, és hogy Lillyvick ur, nejének zsarnokoskodó uralma alatt, még saját lelkét sem tartja a magáénak.

Miklós volt igazgatója bizalmát azzal viszonzta, hogy igazi nevét, állását és kilátásait közölte vele és kevés, lehetőleg közönséges szavakkal elbeszélte a körülményeket, melyek őt első ismeretségökre vezettek. — Szívélyes szerencse-kívánatok után helyzete megjavulta felett, tudtára adta Crummles ur, hogy ő és az óvéi a legközelebbi reggelen Liverpoolba indulnak, hol a hajó horgonyozott, mely őket Angolország partjairól elszállítja. Ha tehát Miklós madame Crummlesnek utolsó isten hozzádot kíván mondani, el kell neki is jönnie ez este a búcsulakomára, mely egy szomszéd csárdában a család tiszteletére fog tartatni; az elnökséget ott Snittle Tim-

berry fogja vinni, míg az alelnökségi szék méltósága az afrikai késevőnek van fentartva.

A ruhatárban igen meleg volt, s négy ur belépte következtében, kik az épen előadott darabban egymást megölték, egy kissé nagyon is megtelt. Miklós, ki a meghívást elfogadta, megígérte tehát, hogy az előadás vége után ismét visszatér, miután az utcai hűvös léget és a szürkületet többre becsülte mint a légszeszt, narancshéjat és lőporszagot, melyek a meleg és szemszuróan kivilágított színházat megtöltötték.

A közbeeső időt arra használta, hogy egy ezüst burnót-szelenczét — a legjobbat, melyet pénzkészlete megengedett, vásárolt mint emléket Crummles ur számára, melyhez még egypár függőt vett Crummles asszony részére, egy nyakkötőt a csudagyermeknek, és egy-egy csillogó melltűt az ifju uraknak. Most egy sétával igyekezett magát felüdíteni, és midőn a meghatározott időnél valamivel későbben visszatért, a világot eloltva a színházat üresen, a függőnyt ez estére leeresztve, és Crummles urat az ő megérkezésére várakozva a szinpadon fel és alá járkálva találta.

— Timberry nem marad el soká — mondá Crummles ur. — Ma este mindig a szinpadon volt, és az utolsó darabban egy hú feketét játszott, azért a mosakodásra kissé több idő kell neki.

— Nem igen kellemes melléklet egy szerephez, — felelt Miklós.

— Ugy hiszem, nem, — viszonzá Crummles ur. — A festék ismét mindjárt lemegy, és csak az arcot s nyakat éri. Hanem volt társaságunkban egy első szomszujjátékosunk, a ki, midőn Othellot játszta, egész testét

feketére festette. Ez aztán igazán annyi, mint egy szerepet mélyen érzékíteni és annak egész szellemébe behatolni; de olyasmi ritkán fordul elő. Kár!

Snittle Timberry ur most karonfogva megjelent az afrikai késnyelővel, kalapját, mikor Miklósnak bemutatott mintegy hat hüvelyknyire megemelte és azt mondá, hogy ő büszke ez ismeretségre. A késnyelő, ki alul-fölül úgy nézett ki, mint egy irhoni, és ir nyelvjárás szerint beszélt is, ugyanazt mondta.

— A színlapból értesültem, hogy ön beteg volt, — Timberry ur -- mondá Miklós — és remélem, hogy önnek nem okoz bajt a mai megerőtetés.

Timberry ur feleletül komoran rázta a fejét, nehányszor jelentékenyen mellére ütött, köpenyét mogorván maga köré kerítette és mondá: No, semmi — semmit se tesz. Jőjjön ön.

Figyelemreméltó, hogy a színészek, ha szorul a kapczájok, mi a végső gyengeség és kimerülés állapotában áll elő, általában majd oly erőnyilatkozatokat mutatnak, melyek a legnagyobb ügyességet és idegerősséget követelnek. Így lehet például egy megsebesült herceget, vagy haramja-kapitányt, ki halálra vérzik és nem mozdulhat helyéből, kivéven a legszendébb zenénél (és akkor is csak négykézláb) egy sor kanyarodásban és fintorgatásban, és oly hátrabukás, megtántorodás, felvándzorgás és ismét lerohanásban, valamely gunyhóhoz mászni látni, amint csak egy erős férfi, ki testét derekasán gyakorolta, azt tenni képes. Ez a sajátság Snittle Timberry urnál is oly természetes volt, hogy az egész uton a színháztól egész a csárdáig, hol a bucsulakomának kelle tartatnia, közelebbi betegségének nehézségét, s annak pusztító befolyását az

idegrendszerre egy sor testgyakorlati mutatvánnyal mutatta meg, a mi valamenynyi néző bámulását magára vont.

— Már ez valóban nagyon váratlan öröm — mondá madame Crummles, midőn neki Miklós bemutatott.

— Meg sem álmodtam volna, — felelt Miklós. — Valóban pusztán véletlennek köszönhetem az alkalmat, hogy kegyedet láthatom, bár nagy fáradsággal is örömet megszereztem volna magamnak ezt az örömet.

— Van itt egy az ön ismerősei közül is, — mondá madame Crummles, a csudagyermeket eltolván, a kin kék virágos ruha szokatlan széles szegélyzettel és hasonló nadrág volt, és itt ismét egy, és amott még egy (e szavakkal a két ifju Crummles urakat mutatta be). — És mit csinál az ön barátja Dickby, a hú lélek?

— Dickby? — felelt Miklós, ki e pillanatban elfeledkezett Smike színházi nevééről, — Oh igen, ő egészen — de mit mondok? — épen nem mondhatnám, hogy jól van.

— Hogyan? — kiálta madame Crummles tragédiai visszarettenéssel.

— Félek — mondá Miklós, fejét rázva s mosolygást kísértve meg, hogy a kegyed életpárja őt most még feltünőbbnek találná.

— Mit akar azzal mondani? — felelt madame Crummles az ő kellemes módjával, — Honnan ez a megváltozott hang?

— Csak annyit mondok, hogy egy alávaló ellenségem engem általa akar megtámadni, és hogy ez, mig azt hiszi, hogy engem gyötör, oly halálos félelmet és szorongatást okoz neki, hogy — — de, én meg vagyok

győződve, hogy kegyed nekem megbocsát, — mondá Miklós, egyszerre elhallgatván. — Soha se kellene erről beszélnem, és nem is teszem soha, kivéven olyanok előtt, kik a történetet tudják; de egy pillanatra megfeledkeztem magamról.

E gyors mentegetés után meghajolt Miklós, hogy a csudagyermeket üdvözölje, és megváltoztatta a beszélgetés tárgyát, mialatt megátkozta hirtelenkedését, és némiképp nyugtalan volt, hogy mit gondolhatott madame Crummles is hirtelen kifakadásáról.

Az urnő azonban nem igen látszott vele gondolni, mert az étel azalatt feladatott. Kezét nyujtá azért Miklósnak, és rendkívül ünnepélyes léptekkel a Snittle Timberry ur baloldalára ment. Miklósnak szerencséje volt az ő jobbján ülni. És Crummles ur az előlülő másik oldalán kapott helyet, míg a csudagyermek és az ifju Crummles uracskák az alelnöknek segédcapatját képezték.

A társaság mintegy huszonöt vagy harmincz tagból és azon szerződött vagy nem szerződött londoni mütársakból állott, kiket Crummles ur vagy asszony legbensőbb barátaikhoz számítottak. Az urak és urnők szépen megtartották a sulyegyent, és az elsők voltak a lakoma költségei fedezésében, a miért aztán mindeniknek szabadságában állott, egyet az utóbbiakból mint vendéget bevezetni.

Egészen igen kitünő társaság volt az, mert nem tekintve a csekélyebb szinpadi tehetségeket, melyek ez alkalommal Snittle Timberry urat körülvették, egy író is volt köztök, ki már kétszáz negyvenhét beszélyt ép oly serényen mint azok kijöttek, némelyeket még hamarabb, drámává alakított át — és azért valóban író volt.

Ez az ur Miklósnak balján ült, kinek barátja, az afrikai késnyelő által az asztal alsó végéről lőn szélesen elterjedt hírének magas dicséretei közt bemutatva.

— Szerencsésnek tartom magamat oly kitünő urat ismerhetni — mondá Miklós udvariasan.

— Sir, — felelt a szépelme, -- bizonyos lehet ön benne, hogy igen szívesen fogadtatik. A szerencse kölcsönös, mint én szoktam mondani, mikor valami könyvet drámává változtatok. Hallotta már a hirnév egy értelmezését, sir?

— Már többet, — felelt Miklós mosolylyal. Hanem kíváncsi vagyok az önére.

— Ha én könyvet drámává változtatok, sir — mondá a tudós, az annak a dicsősége, a ki azt írja.

— Azt elismerem — felelt Miklós.

— Ez a hir, sir, — mondá a tudós.

— Ugy hát Turpin Richard, King Tom, és Abershaw Jerry, azok neveit, a kiken szemtelen haramjaskodásaikat elkövették, a dicsőségnek adták át, sir? — kérdé Miklós.

— Arról semmit se tudok, — felele a tudós.

— Az ugyan igaz, hogy Shakespeare is változtatott át drámákká történeteket, melyek már azelőtt megjelentek nyomtatásban, — jegyzé meg Miklós.

— Ön Billt érti? \*) — mondá a tudós. — Igen, ő is tette ezt. Bill ellenmondás nélkül szabó volt — és dolgát épen roszul üzte — természetesen tekintet szerint.

— Azt akartam mondani, — felelt Miklós, hogy

---

\*) William.

Shakespeare a tárgyat néhány darabjához régi elbeszélésekből és legendákból vette, melyek általában köznyelven keringtek, de nekem úgy látszik, hogy napjainkban némely urak az ön czéhéből még sokkal messzebb mennek.

— Abban tökéletesen igaza van, sir — szolt közbe a tudós, magát székében hátravetve és fogpiszkálóját használva. Az emberi szellem az ő kora óta haladásokat tett, folyvást haladásban van — és fog haladni.

— Én a továbbmenést egészen más értelemben veszem, — kezdé ujra Miklós, mert mig ő egészen a maga czéljára alkalmas hagyományokat vont a szelleme varázskörébe, és ismert dolgokat oly módon kapcsolt össze, mely a világnak századokon át gyönyörűséget szerez: az újabb műorzók oly tárgyakat vonnak buta eszök körébe, melyek épen nem alkalmasak a szinpadra, és rontanak ott, hol ő nemesített. Ők tudniillik az élő íróknak be nem végzett műveiket még keltőkben átveszik azok kezeiből, mikor még nedvesek a sajtótól, metszik, vagdalják és szétszedik színészeik tehetségeihez képest, és színházuk kiterjedéséhez szabva tökéletlen munkát fejeznek be, és foltozgatnak nyakrafőre s értelmetlenül oly eszméken, melyek a szerző fejében talán még egészen meg sem értek, és neki kétségkívül sok napi fontolgatásába, s nem egy álmatlan éjszakájába került. Minden lehetőet elkövetnek, hogy a történetek és a beszédek összehasonlításából, melyeknek utolsó szavát ő tán még csak két hét előtt írta le, darabja kimenetelét eltalálják — mindezt az ő engedélye nélkül és akaratja ellen, és hogy végre az egészet tetézzék, közhírré tesznek egy nyomorult füzetben egy, annak munkájából kirostált semmitmondó zagyvalékot, mely elé neveiket mint

szerzők odabigygyesztik, és a mellett azon tiszteletre-méltó kitüntetéssel dicsekszenek, hogy száz más esetben elkövettek már hasonló igazságtalanságot.

— Élni kell az embernek, sir, — felelt a tudós vállvonitva.

— Ugyanaz adható elé mentségül a másik esetben is — felelt Miklós. De ha ön a kérdést erre a térre viszi, ugy nincs egyéb mondani valóm, mint hogy én, ha író volnék, és ön egy szomjas drámaköltő, inkább az ön kocsmabeli számláját, bármily nagy lenne is az, egy egész évre kifizetném, mintsem egy félszázadra a hir templomában egy vakablakot megszenvednék, habár az ön neve csak talpam legnyomorultabb zugában volna is bevésve.

A beszélgetés, midőn már ennyire mentek, némileg heves kezdett lenni, de madame Crummles közbevetette magát, hogy elejét vegye egy erőszakos kitörésnek, a tudóshoz néhány kérdést intézvén hat uj darab tárgya iránt, melyeket az szerződésileg irt, hogy az afrikai kényelőt hasonlithatatlan mütehetségével bevezethesse. Ez nemsokára igen élénk beszélgetést kezdett ez urhölgygyel, mely a tudós részéről oly nagy érdekllyel folytattott, hogy a Miklóssal történt feleselés emléke is csakhamar elenyészett.

Midőn az asztalnak lényegesebb részei felszedettek, és punci, bor, pálinka hordatott körül a társaságban, mely eddig kis csoportokban mulatott, lassan-lassan halálcsend állott be, mig a jelenlevők nagyobb része időről időre Snittle Timberry urra nézett, és a bátrabb lelkek nem átallottak ujbütykeikkel az asztalon dobolni, vagy várakozásukat biztatásokkal, mint például: „no Tim!“

„Rajta elnök ur!“ „mindenki töltött, sir, és felköszön-  
tésre vár“ stb. kifejezni.

Timberly ur nem méltatta ez előterjesztéseket semmi más feleletre mint hogy mellét megkopogtatta, lég után kapkodott, és más, még mindig meglevő beteges állapotára célzásokat tett — mert kapóssá kell az embernek tenni magát egy kissé ugy a szinpadon, mint a közönséges életben — mig Crummles ur azon teljes öntudatban, hogy ő a közelgő köszöntő tárgya, egészen kellemesen és hanyagon a könyöklőre tett karokkal ült székében, egyszer-másszor poharát szájához vette, és ugyan oly tekintettel egy kevés puncsot ivott, melylyel a lakoma-jelenetekben a lemezpapir-poharakban lévő semmiből huzamosakat szokott kortyantani.

Végre fölemelkedett. Snittle Timberly ur, rendkívül méltóságos magatartással, egyik kezét mellénye öblébe, másikat a legközelebbi burnótszelenczére téve, általános nagy tetszés között egy egész szinpadi szólamformával a barátja Crummles Vincze ur egészségére való felköszöntést indítványozta és jó hosszú beszédjét azzal végezte, hogy kezeit jobbra balra kiterjesztette és Crummles urat s asszonyt több ízben felhivta, hogy fogják meg azokat. Midőn az megtörtént, Vincze ur köszönetet mondott, s akkor az afrikai késnyelő hasonlókép érzékeny kifejezésekben madame Crummles egészségére köszöntött. Ez rendkívül mozgékony jelenetet idézett elő, melyben madame Crummles és az urhölgyek zokogtak és fohászokdaktak. A hősies asszony mindamellett is ahhoz ragaszkodott, hogy maga mond köszönetet, melyet csakugyan oly illemmel és oly beszéddel teljesített, melyet soha fölül nem multak és ritkán hallottak hozzá hasonlót. Most Snittle

Timberly urnak volt kötelessége egy áldomást inni a fiatal Crummelekre, a mi aztán meg is történt, mire Crummes Vincze ur, mint azoknak atyja egy beszédet tartott, melyben azok erényei, tehetségei és szeretetreméltó jellemeire kiereszkedett, és azt a kívánságot fejezte ki, hogy azok minden jelenlévő urak és urhölgyek gyermekei kívánnának lenni. Ez ünnepélyességeket zene és egyéb multságok szakíták félbe, s ekkor Crummes ur Snittle Timberly urra mint a művészet diszére köszöntött poharat, s valamivel később az afrikai késnyelőre, mint másik diszére a művészetnek, az ő drága barátjára, ha megengedi neki, hogy őt úgy nevezhesse, oly szabadság, melyet, miután semmi különös ok nem volt annak megtagadására, az afrikai késnyelő legkegyelmesebben helyben hagyott. Most a tudós egészségére is akartak inni, azonban úgy találták, hogy az már maga fölötté sokat ivott, és alva feküdt a lépcsőzeten, a miért is ezzel a szándékkal felhagytak, és a tisztelkedés az urhölgyekre tért át. Végre elhagyta Snittle Timberly ur hosszú ülés után az elnöki széket, és a társaság sok ölelkezés és istenhozzád után eloszlott.

Miklós elvárta a legvégét, hogy kis ajándékain tulajdonjon. Miután mindenfelé elbucsuzott volt, és most Crummes urhoz ment, lehetetlen volt észre nem vennie a mostani és a portsmouthi elválásuk közti különbséget. Most csak egy nyoma sem látszott a színházi fitogtatásoknak. Ő Miklósnak oly móddal nyujtott kezet, mely őt, ha mindig rendelkezhetett volna azzal, családi jelenetekben, kora legjobb színészévé tette volna, és midőn vele fiatal barátja őszinte hévvel kezet szoritott, láthatólag mélyen megindult.

— Mi mindig a legjobb barátok voltunk, és soha még csak szóval se zördültünk össze, Johnson, mondá a szegény Crummles. — A gondolat, hogy önt ismét láttam, holnap megédesíti utazásomat, de most csaknem kivánni tudnám, hogy bár ne találkoztunk volna egymással.

Miklós készülöben volt vigasztaló választ adni, midőn nem csekély csudálkozására, egyszerre madame Grudden lépett elébe, ki mint látszott, nem fogadta el, hogy a bucsulakomában részt vegyen, hogy másnap jókor kéznél lehessen. Egészen szokatlanul fehér ruhába öltözve, egy mellék hálósobából neki rohant Miklósnak, körül fogta nyakát karjaival, és nagy gyengédséggel melléhez szoritotta.

— Mit, kegyed is elutazik? — mondá Miklós oly nyájasan alkalmazva magát, mintha a jó asszony a legszébb leány volt volna a világon.

— Én is utazom? — felelt madame Grudden. Jó isten, mit tehetnének nálam nélkül?

Miklós a mennyire csak lehetett, még jobb akarat-  
tal megnyugodott mint előbb, az ismételt ölelésben, le-  
hető vidáman bucsut intett kalapjával, és megvált a  
Crummles családtól.

## Ötvenedik fejezet.

(A Nickleby család további lépéseiről és a kaland következe-  
seiről a rövid nadrágu urral.)

Mig Miklós, azon egy fontos tárgy által igénybe véve, mely őt az utóbbi időben elfoglalta, üres óráit Bray Magdolnára gondolva töltötte és látogatása által, melyeket Károly testvér megbízása folytán tett, mindig nagyobb veszélynek volt kitéve, és nemes elhatározásában mind jobban-jobban ingadozni kezdett: addig Nicklebyné és Katicza békében éldegéltek, semmi más gond által nem háborítva, mint a melyeket Snavley öröklődései okoztak, hogy fiához juthasson és Smike hanyatló egészsége miatti aggodalmuk.

De a szegény ifju nem hallatott soha panaszt. Folyvást féltékenyen tevékeny volt kis szolgálattételeiben, és mindig aggodalommal igyekezett jóakaróinak kegyét vidor és boldog képpel jutalmazni; kevésbbé szeretetteljes szemek csakugyan nem találtak volna semmi okot aggódásra. De voltak idők --- még pedig elég gyakran, — hol beesett szemeiből szokatlan fény ragyogott ki, behorpadt arczai égtek, lélegzete megnehezedett, és egész testének ellankadása s kimerültsége mutatkozott, mik barátjai szemeit ki nem kerülhették.

Van egy borzasztó betegség, mely áldozatát ugszólva a halálra előkészíti, és mig a külső tekintet

megszépi, az ismert vonásokra egy jövendő változás föld fölötti jeleit nyomja rá, — szörnyü egy betegség, melyben a lélek és test közötti küzdelem oly lassan-lassan, nyugodtan, oly ünnepélyesen, és eredményében mégis oly szükségkép pusztítólag előre nyomul, hogy a halandó rész napról napra jobban és jobban elhervad, míg a lélek egy nagyobb szabadság érzetében, és a halhatatlanság közelében új földi életet vél megkezdeni, — oly betegség, melyben a halál és élet ugy összevegyül, hogy a halál az élet melegét és színét, az élet pedig a halál sovány és iszonyú alakját ölti magára; oly betegség, melyet orvos soha meg nem gyógyít, mely ellen sem gazdagság, sem szegénység meg nem véd, és a mely némelykor viharszárnyakon üvölt be, néha pedig lassu, lomha léptekkel lopózik be, de — mindegy, lassan vagy sebesen — mindig ugyanazon hasonló elhárithatatlan célhoz vezet.

E betegség titkos gyanítása Miklóst, bár nem akarta magának megvallani, arra indította, hogy hí barátját egy nagyhirü orvoshoz vigye. Egyelőre ugyan nincsen még ok komoly aggódásra, mondá magában. Egészen hiányzottak a határozott előjelek.

Azonban a dolog nem látszott rosszabbulni, és miután a betegeskedés jeleneteit az utóbbi időben méltán a nemrégi izgatottság és szorongattatásoknak tulajdonithatta, azzal vigasztalta magát Miklós, hogy szegény barátja mielőbb fel fog ismét gyógyulni.

Anyja és húga is osztoztak e reményben, és miután egyesített gondoskodásuk tárgya maga sem látszott nyugtalannak vagy elcsüggedettnek, hanem minden nap mosolyogva bizonyította, hogy magát jobban érzi mint teg-

nap, kevesbültek rettegéseik, és az általános derültség lassan-lassan helyre állott.

Gyakran és sokszor visszapillantott Miklós későbbi években, életének ez időszakára, hogy a régi nyugodt házi jeleneteket ismét átélje. Gyakran és sokszor visszasiettek gondolatai nyári szürkületkor a kandalló lobogó tűzénél, — későbbi időkben nem oly gyakran és szomoruan — a régi napokra, és minden visszaemlékezésnél édes kinnal mulattak. Az a kis szoba, melyben ők oly gyakran, midőn már rég sötét lett, ültek, és maguknak szép jövődőt festegettek — Katicza vidor hangja és jókedvű nevetése — vagy mint, midőn nem volt otthon, ott ültek és visszajövetelére vártak, a hallgatást csak azon észrevétellel szakasztva félbe, hogy mily unalmas minden az ő jelenléte nélkül; — az öröm, melylyel a szegény Smike a sötét zugból, szokott helyecskéjéből felugrott, hogy a házajtót neki kinyissa, és a könyvek, melyeket gyakran észrevettek szemében, mi mellett csaknem csudálkozniok kellett, hogy ő mégis vidám és boldog volt — minden kis esemény, még a legjelentéktelenebb szavak és pillanatok is abból a régi időből, melyeket akkor kevésbe vettek, most azonban elevenen megjelentek az emlékezetben, mind ez előtünt ismét a lélekben, és az eltünt évek posványa felett a visszaemlékezés zöld fátyola leng, mintha alig elmúlt órákról beszélne.

Ezen visszaemlékezésekkel azonban még más személyek és események is volt kapcsolatban, melyek egy valamivel későbbi időszakhoz tartoznak történetünkben, amiért méltán vissza lehet menni szokott folyamatjokhoz a nélkül, hogy futó megjegyzésekkel elébe vágjunk, vagy mellék kirándulásokkal attól eltérjünk.

Ha a Cherible testvérek, mihelyt őt bizalmukra méltónak találták, mindennap új és lényeges bizonyítékait adták jóakaratuknak Miklós iránt, azokról sem kevésbé gondoskodtak kik tőle függtek. Különbféle apró ajándékok madame Nickleby számára — mindig oly tárgyak, melyekre épen legnagyobb szüksége volt, nem kevésbé járultak a házikónak lakhatóvá tételéhez és szépítéséhez. Katicza kis ékszer-készlete tulajdonkép tündöklővé lett, és mi a társaságot illeti — ? Ha Károly testvér és Eduárd testvér elmulasztották vásárnaponként legalább egy pár perczenálok befordulni, hát Linkinwater Tim, ki egész életben nem szerzett egy féltuczat ismerőst, szólt be minden áldott estén, sétaközben, hogy magát egy kissé kipihenje, míg Cherible Frank ur a körülmények különös egyesülése folytán egy vagy más dolog végett, legalább hetenként este megtette látogatását.

— Ő a legfigyelmesebb férfiú, kit életemben láttam — mondá madame Nickleby egy este leányához, miután az érdeemes urnő az utóbb nevezett ur dicséretét már jó ideig hangoztatta, míg Katicza némán hallgatá.

— Figyelmes? felele Katicza.

— Ah jó isten, Katicza, — kiáltá madame Nickleby szokott hevességével, — mily vörössé lettél egyszerre!

— Eh, mama, mi nem jut eszébe!

— Nem, nem, édes Katicza, nem úgy jutott eszembe, — felelt madame Nickleby. — No se baj, már ismét elmúlt, és nem oly nagy dolog, hogy igaz-e vagy nem? Miről is beszéltünk! Igaz, Frank urról. Én egész életemben soha se láttam annyi figyelmet.

— Lehetetlen, hogy azt komolyan, mondja mama, —

felelt Katicza, ismét nekipirulva — most azonban minden kétségen kívül.

— Nem komolyan mondom? — viszonzá madame Nickleby. — Miért ne gondolnám azt komolyan? és soha se voltam komolyabb. Hát azt akartam mondani, hogy irántami udvariassága és figyelme a legkellemesb és legörvendetesb, mi velem hosszú idő óta történt. Ritkán látni fiatal embernél oly magaviseletet, és azért annál feltünőbb.

— Ah, a figyelem kegyed iránt, mama, — felele Katicza hirtelen. Igen, már abban igaza van, mama.

— Oh istenem, Katicza, — viszonzá madame Nickleby, mily különös leányka vagy te, hogyan is beszélhetnék más iránti figyelméről? Én megvallom, tulajdonképen sajnálom, ha rágondolok, hogy egy német urnőbe szerelmes.

— Hiszen egész határozottsággal megmondta, hogy nem igaz, — felele Katicza. Nem emlékszik már kegyed arra amit azon este, midőn először volt itt, mondott? Azonkívül, adá hozzá gyengébb hangon, én nem látom be, miért kellene azt sajnálnunk? Mi gondunk nekünk arra?

— Nekünk persze semmi gondunk arra, Katicza. — mondá madame Nickleby nyomatékosan, — hanem nekem igen, mit őszintén megvallok. Én ugy szeretem, ha egy angol testestől lelkestől angol, és nem félig angol félig, nem tudom, mi. Ha legközelebb eljön, kereken kimondom neki, hogy helyesebbnek tartanám, hogy honfitársnői közül vegyen egyet nőül. Majd meglátjuk mit fog reá mondani.

— Mindenre a világon, kérem mama, — felele Katicza sebesen, — ugyan ne tegye azt. Gondolja meg — mily nagyon —

— Nos, édesem, miféle mily nagyon? — kérde madame Nickleby csudálkozó tekintettel.

Mielőtt még Katicza felelhetett volna, egy halk kopogtatás jelentette, hogy La Creevy kisasszony látogatóba jön, és midőn belépett, madame Nickleby azon hajlandósága daczára, hogy a szóban levő kérdéstről tovább beszél, mindent elfelejtett, a kocsira gondolván, mely hozta és a napernyőre, melyet a minap egy kocsiban elfelejtett; kétségen kívül ide hajtván a féluton sokáig fordult be, vagy talán ha minden hely el volt foglalva, egyenesen elhajtott, és végre bizonyosan találkoznia kellett neki Miklóssal.

— Én semmit se hallottam — felele La Creevy kisasszony, hanem igenis láttam a jó lelket, Linkinwater urat.

— Igen, igen, ő most esti sétáját teszi, és bizonyosan ide jön, kissé kipihenni, mielőtt a Citybe visszatérne, — mondá madame Nickleby.

— Én is azt gondolom — jegyzé meg La Creevy kisasszony, — kivált minthogy az ifju Cheerible ur is vele van.

— Az csak nem oka annak, hogy Linkinwater ur ide jöjjön — felele Katicza.

— De igen, édesem — mondá La Creevy kisasszony, — Frank ur fiatal ember létére nem oly különösen jó gyakorló, és úgy veszem észre, hogy mindig elfárad, és ugyancsak jó hosszú pihenésre van szüksége, ha egészen idáig kijön. De hol az én barátom? — mondá a parányi jószág körülnézve a szobában és Katiczára hamisan kacintván. Talán csak nem ragadták el ismét?

— Ah, hol van Smike ur? — kérde madame Nickleby; hiszen még egy pillanat előtt itt volt.

További tudakozódás után a jó urhölgy határtalan bámulatára küldt, hogy Smike épen hálósobájába ment fel.

— Ah, ő mégis csak a legcsudálatosabb teremtmény! — mondá madame Nickleby. — Az elmúlt kedden — de ugyan kedden volt? Igen, igen, ugy van; eszedbe jut, édes Katicza ugyanazon nap, midőn Cheerible ur utólszor volt itt, — utolsó kedden este épen hasonló különös módon, és ugyanazon pillanatban, mikor az ajtón kopogtattak, oldott kereket. Az oka nem abban fekszik, hogy a társaság nem volna inyére, mert ő minden embert szeret, ki Miklóst szereti, a mi Cheerible urnál szintén meg van. Legkülönösebb az, hogy nem fekszik le; tehát nem azért teszi hogy ellankadt. Én tudom, hogy nem fekszik le, mert az én hálósobám épen az övé mellett van, s midőn utolsó kedden egy órával később mint ő felmentem, hallottam, hogy még czipőit se vetette le. Világ nem volt a szobájában; így egész idő alatt álmodozva kellett, hogy ott üljön. Lelkemre, — tevé hozzá madame Nickleby, — nekem egészen különösnek tetszik, ha rá gondolok.

Mint hogy a hallgatónók egyike sem visszhangozta e véleményt, hanem — azért-e, hogy nem tudták, mit mondjanak, vagy mivel a jó asszonyt nem akarták félbeszakasztani, — némán maradtak s madame Nickleby felfogta a beszélgetés fonalát ismét az ő sajátságos modorában.

— Remélem, — folytatá, — e megmagyarázhatlan magatartás nem annak lesz kezdete, hogy egész életét

ágyban tölti, mint a tutbury-i szomjas asszony, vagy a kakas-utczai lélek, vagy más hasonló rendkívüli teremtmények. Egyikőjük még a mi családukkal is összeköttetésben állt. Már nem igen jól tudom, de a régi irományokban, melyek nekem ott fenn megvannak, megtalálhatom, hogy nagyatyám volt-e az, ki a kakas-utczai lélekkel iskolába járt. Vagy a tutbury-i szomjas asszony járt nagyanyámmal együtt iskolába. La Creevy kisasszony, kegyednek azt természetesen tudni kell. A kakas-utczai lélek, vagy a tutbury-i szomjas asszony?

— Én úgy hiszem, a kakas-utczai lélek volt.

— Akkor semmi kétségem, — felele madame Nickleby, hogy az volt, a ki szépapámmal iskolába járt, mert tudom, hogy az iskolamester dissenter volt, és e körülménynél fogva bizton elmondhatom, hogy a kakas-utczai lélek, mikor megnőtt, oly illetlenül viselte magát egy egyházi személy iránt. Ah, egy lelket fölnevelni. Gyermek, én azt gondolom —

Ez elmékedéseket Linkinwater Tim és Cheerible Frank megérkezése szakasztotta félbe, minthogy Nicklebyné az elfogadás hevében mindent elfelejtett.

— Sajnálom, hogy Miklós nincs itthon, — mondá madame Nickleby. — Édes Katicza, így most Miklóst is, magadat is kell személyesítened.

— Nickleby kisasszony csak maga-magát személyesítse — felele Frank. Én tiltakozom — bocsássanak meg bátorságomért — minden átváltozás ellen az ő részéről.

— Ugy hát mindenesetre kell, hogy az ittmadásra szorítsa önt — felele madame Nickleby. Linkinwater ur ugyan tíz perczről beszél csak, de én nem engedhetem,

hogy önök oly hamar távozzanak, mert még vagyok győződve, hogy Miklós nagyon fájlalná, ha önöket már itt nem találná. Édes Katicza — —

Hogy a sok intés, hunyorgatás és különösen a homlokránczolásnak, melyeket anyja foganatosított, elejét vegye, Katicza is hozzá járult kérelmével, hogy mindakét ur maradjon még. De észrevehető volt, hogy ő kizárólag Linkinwater Timhez intézte a szót, s egyszersmind magaviseletében bizonyos zavartság látszott, mely még anyja figyelmét sem kerülte ki, bár kellemessége az által ép oly keveset vesztett, mint szépsége a tűz által, mely egy pillanatig képén kiütött, nem csökkent. Minthogy azonban az értelmes asszonyság nem birt valami különös megfigyelő tehetséggel, kivéve ha saját szemlélődéseinek adhatott szavakat és azokat tüstént közölhette emberével, azért a zavarodottságot azon körülménynek tulajdonította, hogy leánya nem a legjobb ruháját vette fel, — ámbár valóban soha nem nézett ki jobban — veté hozzá egyuttal gondolatban, és midőn a kérdést ily módon tisztába hozta, és, mint minden más esetben, nagyon öntetszőleg azon meggyőződésre jutott, hogy gyanujának szükségkép igaznak kell lennie, tul adott gondolatján, magának belsőleg szerencsét kívánván, hogy ő oly élczes és okos asszony.

Miklós nem ment haza, és Smike se jelent meg ismét; de — igazat mondva — egyike se volt különös befolyással a társaságra, mely lehetőleg elemében érezte magát. Igen, még La Creevy kisasszony és Linkinwater Tim között is valódi szerelmi enyelgés támadt, miután utóbbi ezer ingerkedő és tréfás dolgokat mondott, és lassan-lassan egészen udvarias, hogy ne mondjuk, gyön-

gédde lett. La Creevy kisasszony a maga részéről szokatlanul csintalan volt, és Timmel oly eredménydusan kötekedett agglegénysége felett, hogy az végre arra a nyilatkozatra indittatott, hogy nem tudja, hogy nem változtatná-e meg még most is állapotját, ha oly nő találkoznék, a ki hozzá menne. La Creevy kisasszony ekkor nagy komolysággal ajánlott neki egy urhölgyet ismerősei közül, ki pompásan hozzá illenék Linkinwater urhoz, és azon kívül igen csinos vagyonnal is bir. De ez utolsó tulajdonság igen csekély befolyással volt Timre, ki egész férfiasággal biztosította, hogy a pénz nála nem jön tekintetbe, mert a férfinak neje választásánál a belső értékre és jellemre kell néznie; ha ez meg van, akkor ő mindakettőnek mértékletes szükségleteire csak fel tudna elegendő pénzt hajhászni. E nyilatkozata annyira tetszett, hogy madame Nickleby és La Creevy kisasszony Tim urat nem győzték eléggé dicsérni, és ezáltal sarkantyuzva még több más megjegyzésre is ragadtatta magát, melyek mint-hogy szívének önzetlensége, és a szép nem iránti nagy tiszteletéről tanuskodtak, nem kisebb tetszéssel fogadtattak. Mindez a tréfa és komolyság furcsa vegyületével történt és sok nevetést okozott.

Katicza otthon élete és lelke volt a társaságnak; ez alkalommal azonban rendkívül hallgatag volt — talán azért, mert kizárólag csaknem Tim és La Creevy kisasszony beszéltek — a beszélőktől távol tartotta magát, s az ablaknál ülve, a beálló éj csendes szépségében gyönyörködött, melynek Frankra mint látszott, alig volt vonzó ereje, mivel elébb közelébe huzódott és végre oldala mellé leült.

Kétségkívül sok szépet lehet elmondani egy nyári

estéről és ez legjobban veszi ki magát, ha az elbeszélés halkan történik, minthogy ily beszélgetés az idő csendje és vidámságával a legszebb öszhangzatba lép; — mert néha hosszú szünet után egy-egy komoly szó, azután ismét hallgatás áll be, — mindezek kicsinyes körülmények és az órákat mégis perczeknek tünteti föl. Nem lehetett tehát legkisebb oka madame Nicklebynek, hogy azon bámuljon, hogy Katicza, kinek fénylő szemei a behozott gyertyafényét el nem tűrhették, arcját eltakarta, sőt egy időre még a szobát is elhagyta. Persze sokan tudják azt, hogy ha az ember sokáig sötétben ül, a fény kápráztatja a szemet, hanem hát az öregek elfelejtik az ily dolgokat.

Legyen egyébiránt akármikép — a hölgy elbámult, és bámulása még jóval nagyobbodott, midőn fölfedezte, hogy Katiczának legkisebb étvágya sem volt az estelinél, ez persze oly nyugtalanító fölfedezés volt reá nézve, hogy az ember nem tudhatja az ékesszólás mennyi erejét kellett volna felhasználni, hogy madame Nickleby aggodalmait elenyésztesse, ha épen azon pillanatban egy szokatlan zörgés, mely a mellékszoba kéményén át hallatszott le — az általános figyelmet le nem köti.

Minthogy minden jelenvolt előtt világos volt, hogy bármily rendkívülinek és valószínűtlennek látszhatott is, a zörgés csak a kérdéses helyről eredt, és hogy az érintett zörgés, mely a surlódás, csuszás, vergődés különös vegyülete a kémény fal által megtompult hangja volt, s még folyvást tartott, Cheerible Frank gyertyát vett, Linkinwater Thimotheus pedig egy csipővasat ragadt föl, hogy a zörej okáról tüstént meggyőződjenek, és ezt azonnal végre is hajtották volna, ha a félelemtől ájuldozó madame Nickleby megengedte volna, hogy magára hagyassék. E körül-

mény arra a megállapodásra vezetett, hogy mindnyájan a kérdéses szobába mentek, kivéven La Creevy kisasszonyt, ki a szolgálóval visszamaradt, mivel az azt mondta, hogy gyermekkorában nehézkezes volt, amért a legrosszabb esetre valakit kéznél akart tartani.

Amint így a titokteljes szoba felé mentek, a csoportcska nem kis bámulatára emberi hangot hallottak, mely oly tompán hangzott, mintha öt vagy hat dunnás ágyból jönne. A bámulás legkevésbé sem szállt alább, midőn fölfedezték, hogy e hangok oly ember hangjai, ki a kéményben lappangott, és kiből semmi más nem látszott ki, mint két lábszár, melyek a rostély fölött lógtak, és látszólag nagy aggodásban a kémény felső rudja után tapogatództak, hogy támpontot leljenek.

Ezen szoktalan látvány felett Linkinwater Tim úgy érezte magát mint szélütött; azután néhányszor megkísérelé az idegen bokáit megcsipni; minthogy azt nem kaparíthatta meg, meredten állt ott a nélkül, hogy egyebet tett volna, minthogy a csipővasat mint egy előkészületül egy ujjabb támadásra összecsapta.

— Valami részegnek kell lennie, mond Frank. — Tolvaj nem ily módon jelentkeznék.

Midőn ezt nagy boszankodással elmondta, fölemelte a világot, hogy a lábszárakat jobban szemügyre vehesse, és éppen előre lépett, hogy azokat egy kissé kimélet nélkül lejjebb huzza; ekkor madame Nickleby kezeit összecsapta, élesen felkiáltott és tudni kívánta, hogy a titokteljes tagok nem rövid nadrágba és szürke harisnyába vannak-e öltve, vagy őt megcsalták szemei?

— Igen, kiálta Frank, kissé jobban odanézőn, csak-

ugyan rövid nadrág és — és durva szürke gyapju harisnyák. Ismeri őt madame ?

— Kedves Katicza — szóla madame Nickleby gondolkodva s oly kétségbeesett önmegadással székebe ereszkedve, mely azt látszott jelenteni, hogy a dolgok most már valópontra jutottak és minden tettetés hiábavaló, — szives leszesz értem a dolog összefüggését pontosan megfejtani. Én őt nem bátorítottam fel, — legkevésbé se a világon, a mit te, mint ki azt tökéletesen tudod, bebizonyíthatod. Ő nyilatkozatában igen tiszteletteljes — rendkívül tiszteletteljes volt, mit te is velem együtt halottál, de ha mégis ily módon kell üldöztetnem, ha mindenféle kerti növény röpül utamba, mihelyt csak az ajtón kilépek, és házamba urak jönnek, kik kéményemet betömik, ugy valóban nem tudom, lelkemre, nem tudom, mi lesz belőlem. Szomorú dolog, — szomorúbb, mint minden, a mi férjhezmenetelem előtt engem szegény atyád részéről valaha ért, bár már akkor is sok kellemetlenséget kellett kiállanom, — de azt természetesen előre láttam, és ezért arra el voltam készülve. Mikor még nem voltam egészen oly koros mint te, egy ifju ült mellettünk a templomban, ki csaknem minden vasárnapon a hitszónoklat alatt nevemet nagy betűkkel a pad elején bevéste. Természetesen hizelgő volt az nekem, és mégis egyszersmind kellemetlen, mert a pad könnyen szembeötlő helyen állt, és e merészség miatt több izben ki is parancsoltatott a templomból; de az semmi se volt ehhez képest. Nem, ez a jelenet még sokkal gonoszabb és engem sokkal nagyobb zavarba hoz. Szeretném, édes Katicza, — tevé hozzá madame Nickleby nagy ünnepélyességgel és mellé egy egész könyözőnnel, -- igazán és valóban, és

inkább szeretném, ha nyulfogaknak vagy farkastorkoknak volnék kiteve vagy tudja isten minek, mintsem ily életnek.

Cheerible Frank és Linkinwater Tim el nem nyomható bámulattal néztek először egymásra, s aztán Katiczára, ki érezte ugyan a nyilatkozás szükségét, de ijedelmében, s attól félve, hogy a kéményben levő ember megfúlhatna, és hogy a dolgot lehető legkevésbé nevetséges módon óhajtotta megfejtetni, egy szót se birt szólni.

— Nagyon fájdalom — folytatá madame Nickleby, szemeit megtörülve — nagy szívfájdalmat okoz. De kérem, egy hajszálat se sértsék meg — mindenre a világon, egy hajszálat se.

Ily körülmények közt nem oly könnyű lett volna, mint az madame Nickleby magának képzelni látszott, ez ur fejének egy hajszálat se sérteni meg, a mennyiben a mondott testrész néhány lábbal magasabban az úgy se széles kéményben lógott. Miután azonban az egész idő alatt nem szünt meg krákogni, hanem lábaival erősen viczkándozott, mintha a lélegzés műve nehezednék, Cheerible Frank minden további halasztás nélkül oly keményen ránczigálta a rövid nadrágos és gypaju harisnyás embert, hogy azok tulajdonosa sokkal hamarább a szobába jutott, mint azt várta volna.

— Oh, igen, igen, — mondá Katicza, mihelyt a különös vendég egész alakja eltűnt, — én ismerem őt, ne bánjanak önök vele durván. Meg van valamije sértve? remélem, nincs — oh, kérem, nézzék meg önök, nincs-e valami sérülése?

— Nyugodjék meg kegyed, legkevésbé sincs megsérülve, — felele Frank, ki ezen felhívás után az általaános meglepetés tárgyával azonnal egész tisztelettel és gyengédséggel bánt.

— Ne hagyják őt önök közelebb jönni, — mondá Katicza, oly messze visszahúzódva, a mint csak tehette.

— Nem, ezt nem szabad tennie, — mondá Frank.  
— Látja kegyed, hogy itt szorosán tartom őt. De szabad kérdezni, hogy mit jelent mindez, és hogy kegyetek várták-e az öreg urat?

— Egészen természetes, hogy nem, — mondá Katicza, de ő — azonban azt hiszem mama nincs ezen véleményben — de ő örült, — ki a szomszéd házból, kell, hogy kiszökött legyen, és nyilván itt alkalmat talált magát elrejtteni.

— Katicza — vága közbe madame Nickleby méltóságteles szigorral — csudálkoznom kell rajtad!

— Édes mama! — felele Katicza nyájassággal.

— Csudálkoznom kell rajtad, — ismétlé madame Nickleby. — Lelkemre, bámulok rajtad, hogy még te is ezen boldogtalan ur ellenségeihez csatlakozol, te ki igen jól vagy értesülve azon gonosz tervekről, melyek elkövetetnek, hogy vagyonától megfoszszák, a miben tulajdonkép az egész titok fekszik. Sokkal barátságosabb volna tőled, Katicza, ha Linkinwater urat, vagy Cheerible urat megkérnéd, hogy tegyenek érte lépést hogy jogához jusson. Nem kellene magadat ilyen benyomások által vezetetni hagynod, mert vétek — igen, nagy vétek. Azt gondolod, hogy nekem nem volna okom szintén boszankodnom? Egészen természetesen senkinek se inkább, mint nekem, és pedig teljes joggal, még se követnék el az egész világért ilyen igazságtalanságot ellene. — Nem — folytatá madame Nickleby másfelé tekintve — de ez! az ur engem megértend, ha mondom, hogy a feleletet, melyet nem rég adtam neki, ismétlem, s folyvást ismét-

telni fogom, bár őszinte érzelmét kétségbe nem vonom, miután látom, mint juttatta magát értem ily szörnyű helyzetbe, -- és hogy őt azon szivességre kérem, hogy nyomban távozzék, vagy lehetetlen lesz magaviseletét Miklós fiam előtt titokban tartani. Én ugyan le vagyok íranta kötelezve, nagyon lekötelezve, de ajánlatait egy pillanatig se szabad tovább meghallgatnom -- egyáltalában nem.

Ezen beszéd alatt az öreg ur ott ült a földön, egymásra tette karjait, és rendkívül fenséges tekintettel nézett a jelenlevőkre, a nélkül hogy egyik ajakát is megmozdította volna. Ugy látszott, hogy madame Nickleby szavait észre se vette, de midőn az hallgatott, megtisztelte őt egy hosszú és meredt pillantással, és kérdezte, hogy most egészen elvégezte-e.

— Nekem nincs több mondani valóm, — felele az urhölgy szerényen, — Valóban, nem is tudnám, mi volna tovább még mondanivaló.

— Igen jól van, — mondá az öreg ur, hangját fölemelvén, hát hozzák elő nekem a villám-palaczkot, egy tiszta poharat és egy dugóhúzó.

Minthogy senki se sietett e parancsot teljesíteni, még egyszer fölemelte kis idő múlva szavát, és mennykő vajaskenyeret kért. Midőn e czikkből sem tálaltak, csizmakarimavetreczét kért aranyhal-mártással, azután felkaczagott és hallgatóit hosszú, hangos és rendkívül zengzetes ugatással mulatta.

Mindamellett madame Nickleby a jelenlevők kérdő pillantásainak viszonzásául még mindig fejét csóválta annak jeléül, mintha ő mindebben nem ismerne egyéb, mint a tulzás csekély fokára. És e véleményében egész életén át meg is maradt volna, ha oly körülmények nem

járultak volna hozzá, melyek bármily jelentékteleneknek látszottak is, az egész dolgot megváltoztatták.

La Creevy kisasszony, ki betege állapotát nem találta igen fenyegetőnek, örömet látta volna a mellékszobában történetet; egyesült tehát társasággal, midőn az öreg ur épen ugatott. Mihelyt azonban ez a kis festésznőt meglátta, elcsendesedett, felállt és annak szünet nélkül kézcsókokat hányt, mi La Creevy kisasszonyt majd halálra ijesztette, és a legnagyobb sietséggel Linkinwater Tim háta mögött keresett ótalmat.

— Ahá! — kiálta az öreg ur, kezeit összetéve és összeszorítva, hogy minden csuklója ropogott; most látom őt, most megkaptam. Édesem, életem. — Végre eljött — végre — és minden légszesz és harisnya! —

Madame Nickleby ki egy pillanatig zavart volt, csak hamar összeszedte magát, intett La Creevy kisasszonynak s a többi nézőknek többször, és homlokránczolásával megkomoly nevetéssel értésökre adta, hogy ő tudja azt, mikép itt félreértés forog fenn, és a dolog egypár percz alatt ki fog derülni.

— Eljött — mondá az öreg ur, kezét szivére tévén. Ejnye tengeri holló, és csapszeg furó, eljött, és minden kincsemet lábához teszem, ha engem mint rabszolgáját elfogad. Hol van annyi kellem, szépség és báj, mint itt? talán a madagascari császárnénál? Nem! A gyémántok királynéjánál? Nem! Madame Rowland-nél, ki hiába fürdik mindennap Kalydorban? Nem! Olvaszszátok össze mindezek keceit, adjátok hozzá a három grácia — kilencz múzsa- és a tizennégy oxfordi kétszersült-sütőleányt is, még se fogtok csak félannyira szere-

tetreméltó hölgyet előteremteni. — Kisértsétek meg csak egyszer!

E dicsének után csettentett az öreg ur ujjaival legalább harminczszor és ismét visszaesett La Creevy kisasszony bájainak szemlélgetésébe. Ez madame Nicklebynek kedvező alkalmat nyújtott az esemény megfejtésére, mit ő azonnal meg is tett.

— Bizonyynyal, — mondá az érdemes urhölgy egy köhentéssel, — oly körülmények között mind a jelenvalók nagy vigasz, hogy személyemet mással tévesztik össze, úgy van, igen nagy vigasz és ezelőtt soha se történt afféle velem, bár már sokszor fölcseréltek Katiczámmal. Az emberek kétségkívül nagyon ostobák voltak, miután tudhatták volna; mindamelllett is engem leányomnak tekintettek; a hiba természetesen nem bennem volt; mert valóban nem nagyon terhelő volna, ha azért engem akarnának felelőssé tenni. A jelen esetben mindazonáltal nagy igazságtalanságot követnék el, ha más valakit — különösen egy valakit, ki iránt oly nagyon le vagyok kötelezve — miattam zavarba jönni hagynék, azért kötelességemnek tartom ezen urnak megmondani, hogy tévedésben van. — hogy én vagyok az az urnő, kiről neki valaki azt mondta, hogy én volnék az utczakövezeti biztos húga, és hogy kérem őt, távozzon el békével ha mindjárt — itt mesterkélten ákadtt madame Nickleby, aztán epedőleg hozzá tette — csak az én kedvemért is.

Megvárhatta volna az ember, hogy az öreg ur e gyengéd és leereszkedő megszólítás által mélyen meg leend batva, és hogy arra legalább tiszteletteljesen és udvariasan feleljen. Elgondolhatja tehát az ember madame Nickleby elhülését, midőn az hangosan kiáltott rá, mi

íránt semmi félreértés nem támadhatott. Pusztulj — macska !

— Sir! — felele madame Nickleby gyenge hangon.

— Macska! — ismétlé az öreg ur, — sicz!

Ez utolsó hang után, melyet a fogain keresztül sziszegget, hevesen lógázta körül karjait, de e mellett majd madame Nicklebynek ment, majd meg visszahuzta magát a vadtáncz oly nemével, melylyel vásárkor a sertéseket, juhokat és barmokat visszaijeszteni törekszenek.

Madame Nickleby nem szólt, hanem felkiáltott és — elájult.

— Segíteni akarok anyámnak, — mondá Katicza sietve. — Én legkevésbbé sem félek, hanem vigyék el önök ezt az embert innen — küldjék ki !

Frank nem bizott egészen erejében, hogy e kérdést eredménnyel teljesíthesse, hanem cselhez folyamodott, t. i. Creevy kisasszonyt néhány lépéssel előre eresztette, és az öreg urat utána toltta. A csel sikerült, és így az alkalmatlan vendéget elragadtató szerelmei érzelmi közt viték ki az ajtón, míg Linkinwater Tim az egyik, Frank meg a másik oldalról vigyázott reá.

— Katicza! — suttogá madame Nickleby, a ki midőn a szoba kiürült, ismét magához tért, — elment?

Katicza igenlette a kérdést.

— Soha se fogom magamnak megbocsátani, Katicza — mondá madame Nickleby — nem, én soha meg nem bocsáthatom magamnak, hogy ez az ur eszét elvesztette, és hogy annak én vagyok az oka.

— Kegyed az oka? — szóla Katicza, fölöttébb bámulva.

— Igen, én, édesem, — felele madame Nickleby

a kétségbeesés nyugodtságával. Te láttad, mi volt ő nemrég, és látod, mi most. Én már egy pár hét előtt mondtam bátyádnak, mennyire tartok attól hogy reményei meghiusultát nem fogja viselhetni. Most látod, mi lett belőle. Ha megengedjük is, hogy egy kissé tulzó volt is, azt csak tudod, mily eszesen, érzékenyen és tiszteletteljesen beszélt, mikor a kertben láttuk. De a borzasztó esztelenséget is velem együtt hallottad, melyet ez este elkövetett, és mikép ugrált a szegény boldogtalan, vén szüzecke körül. Lehet abban csak legkisebb kétség is, hogy miben fekszik mindennek oka?

— Én is ugy gondolnám, — mondá Katicza nyájasan.

— Igen, igen — szó se lehet kétségről, — felelt az anya. De ha én vagyok is a szerencsétlenségnek oka, azért megvan azon megnyugtató meggyőződés, hogy nekem semmi szemrehányást nem tehetni. Én azt megmondtam Miklósnak, hogy nekünk rendkívüli elővigyázattal kell a dologgal bánnunk. De ő alig hallgatott reám. Ha a dolog elejétől fogva kellőleg intézetett volna, mint én mindig kívántam . . . De ti mindaketten olyanok vagytok, mint szegény boldogult atyátok. — Én legalább mindenesetre megnyugtató bizonyítványt adhatok magamnak, és ez elég.

Miután madame Nickleby e módon a felelősség iránt ugy a jelenre, mint multra, és jövőre kezeit mosta, igen szeretetteljesen hozzá tévé, hogy azt hiszi, miszerint gyermekeinek se lesz soha nagyobb okuk maguknak szemrehányást tenni, mint nála a jelen eseményre nézve volt az eset, s azután hozzá készült a kíséret elfogadásához, mely nemsokára azon jelentéssel tért vissza,

hogy az öreg ur ismét épen helyeztetett el házában, azonban annak mindkét órét, kik néhány barátjaikkal mulattak, s otthon nem létéről semmit sem tudtak, ott találták.

Midőn a nyugalom ismét helyreállt, még egy fél órát töltöttek el — mint Frank az időközbeni beszélgetés folytában, melyet Linkinwater Timmel folytatott, nevezte — bizodalmas körben, míg végre Tim órája mutatta, hogy ideje az elindulásnak, mire az urhölgyek magukra hagyattak, persze nem többször ismételt ajánlatok nélkül Frank részéről, hogy addig társaságukban marad, míg Miklós hazajön, bár meddig maradna is el, ha netalán a szomszéd betörése után csak legkevésbé is félnének magukban lenni. Miután azonban már nem volt mitől tartani, s azért ürügy se volt többé magát ajánlani, kényszerülve látta magát az ór helyét elhagyni és a hú Timmel visszahuzódni.

Még vagy három óra telt el mély hallgatásban, míg Miklós haza tért és Katicza elpirult, midőn kitünt, mily sokáig ült ott egyedül gondolataival foglalkozva.

— Valóban, nekem alig tetszett félórának, — mondá.

— Azoknak kellemes gondolatoknak kellett lenniök, Katicza, ha képesek az időt oly sebesen eltünővé tenni — felele Miklós vidáman. — Szabad kérdezni, mivel foglalkoztak azok?

Katicza zavart lett; az asztalon valami tennivalót keresett, felpillantott, lenézett és egy könyüt ejtett.

— Ej Katicza — mondá Miklós, közelebb vonván magához hugát és megcsókolván, — hadd nézzek csak a szemedbe. Nem? Ah, az csak egy pillantás volt, nem

egy. Nézz fel, Katicza — jer, majd aztán én szemeidből kiolvasom gondolataidat.

Daczára ez ártatlan kívánságnak, mégis volt valami benne, a mi Katiczát nyugtalanította, úgy hogy Miklós nevetve más irányt adott a beszélgetésnek, és házi dolgokra tért át. Azután lassan-lassan megtudta, midőn azt a szobát elhagyták és a lépcsőzeten fölfelé mentek, mily magánosan volt Smike egész este — de csak lassan-lassan, mert Katicza erről a tárgyról sem örömet látszott beszélni.

— A szegény fiú, — mondá Miklós, annak ajtaján csendesen koczogtatván. — Ugyan mi lehet mindennek az oka ?

Katicza bátyja karján csüggött, és mivel az ajtó hirtelen kinyílt, nem volt ideje magát megszabadítani tőle, midőn Smike rendkívül halaványan és megfogyottan, de tökéletesen felöltözve eléjük lépett.

— Te nem feküdtél le? — kérdé Miklós.

— Ne—e—em, — volt a felelet.

Miklós hugát, ki távozni akart, gyengéden visszatarotta és kérdé:

— Miért nem ?

— Nem tudtam aludni — felele Smike, megfogván a kezét, melyet barátja felé nyújtott.

— Nem jól vagy? — kérdé Miklós ujjalag.

— Jobban vagyok, — valóban jobban vagyok, — mondá Smike gyorsan.

— De miért adsz helyet a komolyságnak? — kérdé Miklós a részvét hangján — vagy miért nem közlöd velünk az okát? Hiszen te egészen más ember lettél, Smike?!  
KATICAZÁNAK ÉS MIKLÓSNAK

— Ah, jól tudom én azt, és annak idejében majd megmondom önnek, de most nem. Magamat is gyűlölném miatta, mert kegyetek mind oly jók és barátságosak. De én nem segíthetek magamon. A szívem tele van — de kegyetek nem tudják, mennyire tele!

Megszoritotta Miklós kezét, mielőtt az az övét elbocsátotta volna, egy perczig a karonfogva előtte álló testvérekre nézett, mintha volna azok benső szeretetében valami, a mi őt mélyen meghatotta, ismét visszament szobájába, és nemsokára csak ő volt egyedül ébren a békés fedél alatt.

## Ötvenegyedik fejezet.

(Mely komoly forduló pontot tartalmaz.)

A kis lóverseny Hampton-ban vigsága legfőbb fénypontján állott, a nap legszebb fényében ragyogott a felhőtlen égen. Minden tarka lobogó, mely a kocsiülésről és a pompás sátorok csucsairól a levegőben lebegett, legderültebb színekben fénylett. Régi, mocskos zászlócskák ismét ujakká lettek, az eldörzsölődött aranyozat ismét új mázt és a fehér vászon ismét hófehérséget kapott. Még maguk a koldusok rongyai is ismét megújultak, és ezen festőileg kinéző szegénység bámulásában elfeledkezett az ember az emberszeretetről.

Ez egyike volt azon élettéljes jeleneteknek, melyeknek mindenütt szükségkép kellemes benyomást kell gyakorolniok; mert ha a szem a nézéstől kifárad, vagy a füle végnélküli lármától megsüketül, akkor az első majdnem minden irányban vidor, várakozásteljes képeken nyugodhatik ki, a másik pedig minden visszaemlékezést a kék és vidámság által ölhet meg.

A nap nagy futtatásának éppen vége lett; a tömött népsorok, a pálya mindakét oldalán eloszlottak, és abba berohantak a zajos jelenetnek új életet kölcsönzendők. Sokan előre siettek a nyertes lovat megnézni, mások le- és föl-tolakodtak nem kisebb hevességgel, kocsijaikat felkeresendők, melyeket hátrahagytak, hogy maguknak

valahol egy jó helyecskét kivivhassanak. Ekkor egy kis csoport egy koczkajáték-asztalt vett körül, nézni mint zsebeltetik ki a tapasztalatlan játzó; ott nézett körül egy másik szerencsevadász pajtásaival — egyik szemüveggel a másik lorgnettel és divatoskalappal, egy harmadik mint becsületes bérlő, egyik karján hosszú öltönyvel, és nagy bőrtárczával tele hamis bankjegyekkel, de mindnyájan nehéznyelű ostorral, hogy ártatlan falusi embereknek láttassanak, kik lóháton érkeztek — lármás bátorítás által valamely vigyázatlant oda csalogatni, míg a czinkosok, kik tiszta fehérmük- és jó ruháikban még gazabbul néztek ki, részességöket csak azon alattomos pillantásokkal fejezték ki, melyeket minden uj jövevényre vetettek. A másik oldalon nagy körben gyült össze a nép egy utazó szemfényvesztő körül, kinek átellenében lármás zenebanda, egy nevezetes bikaviadal közvetlen szomszédságában, állt, míg más helyeken hasbeszélő művészek fababákkal párbeszédeket tartattak, és szerencsemondó nők igazi kis gyermekek szavalásait tulkiabálták, kik a közönség figyelmét magokra vonni iparkodtak. Az ivó sátorok tömve voltak, a poharak elkezdtek csengeni, kosarak rakattak ki, és ennivalók hozattak elő, kések és villák zörögtek champagnei dugók röpültek. Szemek, melyek előbb se voltak homályosak, uj fényt kaptak és a zsebtolvajok felolvasták napi munkájuk keresményét. A figyelem, mely az előbb még csak az érdeknek egyetlen tárgyán függött, most százra oszlott el, és a hová csak nézett az ember, nem látott a szem egyebet, mint tarka vegyületedet, hol lakmározta, nevettek, csevegtek, koldultak, játszottak.

A sok játékbódé ragyogott a pompás talajszőnyegektől, sikolt falaktól, skárlátvörös födelektől, aranyéke-

zetek és térruhás inasoktól. Voltak ott sátorok, idegen clubok, Athenaeum-clubok. Hamtonclubok, Saint James-clubok, röviden egy félmérföldnyi sora a csupa club-sátoroknak, játszottak — mindent a mit csak kívántak, rouge et noir, roulette, La Merveille stb. E bódék egyikebe vezet most bennünket történetünk.

Három játékasztala volt, s oly tele volt nézőkkel és játzókkal, hogy csaknem elszenvedhetetlen hőség uralkodott benne, noha a lég részint a födélen, részint ki s bejárás miatt nyitva állott két ajtón át szabadon vonulhatott. Két embert kivéve, — mindenike egy hosszú, félkoronásokkal töltött hengerrel és néhány egyes darab arannyal baljokban — kik pénzeiket a golyó minden gurulásánál iparos kimértséggel rakták rá, melyből kiteszett, hogy ők a játékhoz hozzá voltak szokva, és bizonyosan egész nap játszottak, nem volt más különösen szembetűnő jellem a játékosok között — többnyire fiatal emberek, kik kíváncsiságból álltak oda, vagy a nap mulatságául kis összegeket be-betettek, a nélkül hogy akár a veszteséget, akár a nyereséget különösen szivökre veték volna. Azonban meg kell még más két jelenlevőt említenünk, kik egy kis körülírást megérdemlenek.

Ezek egyike egy ötvenhat vagy ötvennyolcz éves férfi volt, ki a bódé bejárata közelében egy széken ült, kezeit botja gombján összekulcsolta, és állát azokon nyugtatta. Magas és testes volt, egész nyakig világoszöld öltönybe begombolva, mi által már különben is hosszú alakja még hosszabbnak látszott, és azonkívül barna nadrágot, harisnyákat, fehér nyakkötőt és fehér, széles karimájú kalapot viselt. Az a játzó asztal körüli és kibemenés által okozott dongás közepette egészen egyked-

vünek és nyugodtnak látszott, a nélkül, hogy képében csak egy vonás is felindulást árult volna el nála, annyira, hogy a figyelő azt hitte volna, hogy az legkisebb részt se vesz abban az üzletben. Ugy ült ott némán és nyugodtan. Néha — de csak ritkán — valamely mellette elmenőnek biczczenett fejével, vagy egy pinczérnek intett, ha a három asztal valamelyikénél kiáltották, és nem állt azonnal elő; de a következő pillanatban ismét a régi volt. Az ember őt valami süket öreg embernek tarthatta, ki csak azért tért be, hogy kipihenjen, vagy oly embernek, ki türelemmel, a nélkül hogy más emberekkel gondolna, jó barátjára várakozik; egyébiránt szintugy lehetett volna ő ábrándozó is, vagy részeg. Ha az ember feléje fordult és reá nézett, legkevésbé se mutatta, hogy azt észrevette, aminthogy egész csapatok jártak ki s be mellette a nélkül hogy azt észrevenni akarta volna. Ha mégis tett egyszer némi mozdulást, ugy valami csudálatosnak kellett történni. De mindezek daczára a ki-s-bejáróknak egyetlen képe se került ki szemét, egy mozdulat se a három asztal valamelyikénél, egy szó se, melyet a bankadó mondott, egy nyereség vagy veszteség se a játékban érdeklettek részéről — ő volt a bódé tulajdonosa.

A másik a rouge et noir asztalnál elnököl. Az mintegy tiz évvel volt ifjabb, s kövér vaskos férfi, — a halk pénzsámlálás következtében a kifizetéseknél — felbigyesztett alsó ajakkal, a nélkül azonban, hogy képe valami feltűnő rosz kifejezést nyert volna, minthogy épen ellenkezőleg inkább becsületesnek s-jókedélyűnek mutatkozott. Ő a hőség miatt öltönyét levetette és az asztal mögött állt, melyen egy nagy rakás egész és félkoronás

feküdt egy ládika bankjeggyel együtt. Ez a játék szünetlenül folyt, miután majd mindig mintegy huszan tettek, e férfinak kellett a golyót gurítani, a betétekre vigyázni, a vesztés betéteket behuzni, a nyereményeket kifizetni, a golyót újra megindítani — röviden a játékot mindig élénk folyamatban tartani. A mit valóban csudálatos ügyességgel és sebességgel teljesített is, a nélkül, hogy megakadt, tévedett, megállott, vagy össze nem függő szólamait félbeszakasztotta volna, melyeket részint szokásból, részint hogy valami alkalmast és üzletszerűt mondjon, csaknem egyenlő sorrendben és egyhanguságban egész nap szünet nélkül folytatott:

— Rusch ä nor Párisból, uraim! játszanak uraim és rakjanak egészen úgy a mint jónak látják, — mig a golyó guról! Rusch ä nor Párisból, uraim; francia játék, uraim, melyet magam hoztam! Rusch ä nor — a fekete nyer — a fekete. — Várjon egy pillanatig, uram, nyomban ki fog ön fizetettetni. Itt két font, — ott egy fél — amott három — itt egy font. Uraim, a golyó gurul, mig a golyó gurul, sir -- A játékban az szép, hogy önök betéteiket megkettőzhetik, vagy visszahuzhatják, uraim, mig a golyó gurul. Ismét fekete — a fekete nyer — soha se láttam ilyest — szavamra, egész életemben. Ha valamelyik ur az utolsó öt percz alatt mindig a feketét tartotta volna, úgy négyszerre negyvenöt fontot nyert volna — igen annyit nyert volna. Uraim, van porterünk, xeres, szivar, és a pompás champagne-i. Pinczér, egy palaczk champagne-it és egy, vagy másfél tuczat szivart ide! Legyünk vigan, uraim — néhány tiszta poharat! Mig a golyó gurul — én tegnap száz harminczhét fontot egyetlenegy fordulóban elvesz-

tettem, uraim valóban! Ah, hogy van sir? — ez utolsót egy ismerős urhoz mondja félbenszakasztás nélkül, hasonló hangon folytatva, mialatt egy könnyed, mintegy esetleges intéssel hozzá veti — Tetszik egy pohár xeres, sir? — Pinczér, egy tiszta poharat! adjon ennek az urnak xerest. Kináljon tovább másokat, pinczér! — Ez Rusch ä nor Párisból, uraim — mig a golyó gurul, uraim! — játszanak, uraim, és belátásuk szerint — Rusch ä nor Párisból, egészen új játék, melyet én magammal hoztam, — igen, valóban uraim a golyó gurul.

A férfi szorgalmasan foglalkozott hivatásának teljesítésével, midőn egy fél tuczat személy a bódén végig ballagott, kiknek magát, anélkül azonban hogy beszédjében vagy dolgában megállott volna, tiszteletteljesen meghajtotta, egyszersmind egy mellette állónak figyelmét egy pillantással a csoport legmagasabb férfiára fordította, ki előtt a bódé tulajdonosa, mihelyt ráismert, kalapját levette. Sir Mulberry Hawk volt, barátjától és növendékétől, és még egy kis, divatszerűleg öltözködött férficsoporttól kísérve, kik kétes jelleműek voltak.

A bódé tulajdonosa sir Mulberrynek halk hangon jó napot kívánt. Sir Mulberry szintén oly csendes hangon a pokolba küldte őt, elfordult és folytatta csevegését barátjaival.

Szemlátomást igen kellemetlenül érezte magát, hogy ez első nyilvános fellépésénél nemrégiben balesetje után, a kíváncsiság tárgyává lett, és könnyen fel lehetett fogni, hogy ő ma csak azon reményben jelent meg a lóverseny-nél, hogy sok emberrel találkozék, kikkel ismerős volt, és a boszuságon, mely reá várakozott, a mennyire lehet, egyszerre essék át, nem pedig azon szándékkal, hogy a

mulátságokban részt vegyen. Képén még most is meglát-szott némi könnyü nyoma a karczolásnak, és valahány-szor észrevette, hogy megismerték, a mi a ki s bemenő em-berek között csaknem minden perczben megtörtént, megki-sértette azt keztyüjével betakarni, miáltal világosan ki-mutatta, mennyire szivére hatott a rajta elkövetett gyalázat.

— Ah, Hawk, — mondá egy czifrán öltözködött ur newmarket-öltönyben, izlésteljes nyakkötővel, és a divat minden egyéb kellékeivel; — hogy van ön agg-legény?

Ez vetélytárs volt, ki szinte gazdag nemes urfics-kák nevelésével foglalkozott, — oly személy, melyet sir Mulberry lekinkább gyűlölt, és leginkább félt vele talál-kozni. Mindazáltal rendkívüli szivélyességgel szoritottak kezét egymással.

— És hogy van ön most régi barátom, he?

— Igen jól, igen jól, — mondá sir Mulberry.

— Az jó, --- mondá a másik. És mint él ön Be-risopht? Barátunk egy kissé megapadt — még mindig nincs ugy mint előbb, he?

Meg kell jegyeznünk, hogy a beszélőnek nagyon fehér fogai voltak, és hogy ő beszédjét, ha nem volt oka nevetésre, mindig a már többször érintett egyszerű szó-taggal végezte, hogy azokat kellőleg fitogtassa.

— Nem tudnám, mennyivel lehetne máskép, mondá a fiatal ember félvállról.

— Lelkemre, örvendek azt hallhatni, — felele a másik. Csak épen most tért ön vissza Brüsselből?

— Tegnap este érkeztünk Londonba, — mondá Fridrik lord.

Sir Mulberry elfordult, társaságával beszélendő, s úgy tetette, mintha semmit se hallott volna.

— Hm, életemre, — mondá a barát negélyezett suttogással, rendkívül merész és koczkáztatott dolog Hawkól magát oly hamar láttatni. Meg kell vallanom, sok bátorsága van. Ön belátja, hogy épen elég sokáig volt oda, hogy kíváncsiságot gerjeszsen, és nem elég sokáig, hogy elfeledjék az átkozott kellemetlen — körülbelül — önnek természetesen pontosan értesültnek kell a dologról lennie. Miért nem hazudtolta meg az átkozott hírlapokat? Én ritkán olvasok ujságlapokat, és csak ezen történet kedvéért tekintek bele. Talán — —

— Hát tekintsen holnap — nem, holnapután ismét bele — szakasztá félbe Sir Mulberry, ki hirtelen visszafordult.

— Életemre, kedves barátom, én ritkán, vagy soha nem olvasok ujságot, — felele a másik vállvonitva. De követni fogom tanácsát. Melyikbe tekintsek be, he?

— Jó napot, — viszonzá sir Mulberry tüstént elfordulva és növendékét maga után huzva.

Nemsokára ismét visszaestek előbbi sétálgatásukba, és karonfogva elhagyták a bódét.

— Nem fog ugyan éppen gyilkosságot olvashatni, — mormogá sir Mulberry egy káromkodással, — de mégis valamiről, mi ahoz közel áll, ha ugyan az ostorsudarak csíkokat, a fütykösök sebeket hagynak hátra.

Társa semmit se szólt, de volt valami magatartásában, a mi sir Mulberryt majd szintén a dühbe hozta, mintha maga Fridrik Miklós lord lett volna.

— Én ma reggel nyolcz óra előtt Jenkins-t Nicklebyhez küldtem. Az öreg megbízható ficzkó, a küldöncz

visszajötte előtt megjelent nálam. Én már az első öt percz után megtudtam, hogy áll a dolog, és most tudom a helyet és időt, hol találhatom fel azt a kutyát. De mi szükség itt sok fecsegésre. — A holnap megmagyarázza.

— És minek kell holnap történni? kérdé Fridrik lord.

Sir Mulberry nem felelt, hanem barátjára sötéten pillantott, és mindketten boszankodva mintegy mély gondolatokban tovább mentek, míg a tolongást elhagyták és csaknem magukban voltak, mire sir Mulberry megfordult, hogy visszatérjen

— Lassan! — mondá kísézője. Beszélnem kell önnel. Komolyan. Álljon meg! Pár perczig itt fel s le sétálgatunk.

— Mi közölni valója lehetne önnek velem, a mit ott szintén úgy ne lehetne megmondani, mint itt? — felele a mentor, növendékét elbocsátván.

— Hawk, — viszonzá a másik, — mondja meg nekem; tudnom kell —

— Kell? szakasztá félbe sir Mulberry megvetőleg. Ah, — úgy; csak rajta! Ha önnek tudnia kell, úgy természetesen nem szabódhatom. És mit kell önnek tudnia, ha szabad kérdeznem?

— Egy kérdést kell tennem önhöz, — felele Fridrik lord, és himezetlen feleletet követelnem. A mit éppen most mondott ön, csak a pillanat szeszélye, melyet tünékeny felindulás okozott, vagy az önnek komoly és jól megfontolt szándéka?

— Azt gondolnám, ön emlékezhetnék még arra, a mi ezen tárgyra nézve egy este, midőn eltört lábakkal feküdtem ott, végezve lón? — mondá sir Mulberry gúnymosolyogva.

— Tökéletesen.

— Vegye hát az ördög nevében azt feleletül, és ne kívánjon semmi további választ tőlem — felele sir Mulberry.

A fölény, melyet az elámitott felett nyert és az utóbbinak megszokott alárendeltsége oly nagyok voltak, hogy a fiatal ember egy pillanatra megfélemedve a tárgyat abbanbagyni akarni látszott. De nemsokára leküzdötte félelmét, ha olyan leküzdendő volt, és boszankodva felelé:

— Ha arra emlékszem, a mi az ön által kijelentett időben történt, úgy kérem önt is, juttassa eszébe, hogy én akkor egy igen határozott nézetet mondtam ki és hogy kinyilatkoztattam, miszerint ön az én tudtommal és akaratommal soha oly fenyegetődzést végbe ne vigyen, mint e mostani.

— Ön talán abban meg akar engem gátolni? — kérde sir Mulberry nevetve.

I—gen, ha tehetem! — felele a másik hirtelen.

— Na, ez legalább egy igen használható hátulsó ajtó, melyet ön felhasználhat — mondá sir Mulberry. Legyen önnek a maga dolgaira gondja, és hagyja reám az enyémekeket.

— Ez az enyém! — felele Fridrik lord. Abba becsületem sokkal jobban be van keverve mintsem kellene.

— Azt tetszése szerint megtarthatja ön magának, mondá sir Mulberry negélyezett jó kedélylyel. Többet csak nem kívánhat ön tőlem, miután semmi esetre nem szándékom önt segítésemre felhívni. Senkinek se tanács-

lanám, magát oly dolgokba avatni, melyeket én fogantositani elhatároztam. És ön bizonyosan jól ismer engemet, hogysen oly valamit megkísérteni akarhatna. Látom, ön nekem tanácsával segítségemre akart lenni, és nem kétkellem, hogy az ön szándéka e tekintetben jó, de én azt nem fordíthatom hasznomra. Ha önnek tetszik, visszamehetünk kocsinkhoz. Itt én nem találok mulatságot, hanem hiábavaló boszuságot, és ha mi ezt a beszélgetést folytatjuk, ugy összeveszhetnénk, a mi sem az én részemről, sem az önéről nem lenne ildomos.

E felelet után nem ereszkedett sir Mulberry semmi további vitába, hanem ásitott és egész kéjelemmel visszaindult.

Igy állván a dolog, sir Mulberry előtt tisztán állt, hogy most hatalmát meg kellene alapítani, hogy az megállandósíttathassék: előre látta, hogy a fiatal ember heves lenne, mihelyt ő maga felhevülne, és már nem egyszer erősítette meg újra hasonló hideg és higgadt hang használása által befolyását, ha az a körülmények által meggyöngítettett, amiért a jelen esetben is egész bizalommal ezen módszerhez folyamodott.

Mig azonban legnyugodtabb és legegységesebb arcot öltött, bensőleg erősen el volt határozva, hogy a kinért, hogy érzéseit el kell nyomnia, nemcsak Miklóson keményebb boszut áll, hanem annak idejében az ifju lordot is egy vagy más módon drágán meglakoltatja. Sir Mulberry őt addig, mig az nem egyéb volt, mint szenvedő eszköz kezeiben, semmi más érzelemmel nem tekintette, mint a megvetésével, de minthogy Berisopht most különböző nézetben lenni merészel, és azt a meggondoltság mezével törekszik érvényesíteni, gyűlölni kezdte őt.

Mivel Mulberry érezte, mennyire függött — a szó legutálatosabb értelmében — a gyenge, fiatal embertől, azért annyival kevésbé birt e részről megaláztatást eltűrni, és amidőn elkezdett utálatot érezni iránta, ezen utálatot — mint az gyakran ugy szokott lenni — egészen azon gyötrelmek sokaságához mérte, melyeket a megcsalattottra intézett. Ha az ember eszébe juttatja, mikép zsebelte ki, szedte rá, csalta, és minden lehető módon bolondította el növendékét sir Mulberry, ugy nem fog az ember csudálkozni, hogy midőn őt gyűlölni kezdte, egész szívéből gyűlölte.

A másik részről a fiatal lord — mi nála ritkaság volt — a Nickleby-féle dologról gondolkozott, és azon körülményekről, melyek azt előidézték, és pedig komolyan gondolkodott, a mi őt férfias és tiszteletreméltó háttározatra ébreszté. Sir Mulberrynak durva és sértő magaviselete a kérdéses dolognál mély benyomást tett az ő lelkére és egyszer-másszor azon gyanuja is felmerült, mintha az őtet csak önmagáért készítette volna Katicza üldözésére. Szégyelte magát, hogy részes a dologban, és mélyen sértve érezte magát, ha meggondolta, hogy ő a játékban talán csak a bolondját járta. Az utóbbi időben elvonultságában elég ideje volt a dolog felett gondolkodni, és egyszer-másszor fel is használt az alkalmat, ha jelleme nem állt épen utjában. Azonkívül nem egy, bár nem nagyjelentésű körülmény is járult hozzá, hogy gyanuját szaporítsa, és csak egy igen csekély alkalom kellett hozzá, hogy mérge sir Mulberry ellen kifakadjon, mely alkalom az érintett beszélgetés megvető és szentelen hangja által, mely most először fordult elő e tárgy fölött a sir Mulberry által említett időszak óta.

Ismét egyesültek barátjaikkal, mialatt a gyűlölség szikráját mindenike szívében hordta, mihez azonkívül a fiatal lord komolyan töprengett azon, hogy a Miklós ellen irányzott boszút, ha csak lehet, erőteljes közbevetéssel meghiusítsa. De ez nem volt még minden. Sir Mulberry, ki ellenfelét sikerrel hallgatásra birtnak hitte, nem tudta diadalát elnyomni, és épen oly kevéssé magát tartóztatni az ugy gondolt siker folytatásától. Pyke ur, Pluck ur ott volt, s Chosier ezredes több más, hasonszörű urakkal, minélfogva sir Mulberry feladatául tüzte ki magának, megmutatni, hogy ő még nem vesztette el befolyását. A fiatal lord eleinte megelégedett azzal, hogy intézkedéseket tesz ez összeköttetéstől azonnal megválni. Lassan-lassan azonban tréfák és bizalmaskodások által, melyek őt néhány órával előbb mulattatták volna, haragra gerjesztették. Ez azonban semmit se használt, mert élczelésnél, mely e társaságnál szokásban volt, sir Mulberry irányában neki kellett mindig a rövidebbet huznia, és miután mindam llett se került a dolog erőszakos szakadásra, visszatértek a városba, mialatt Pyke és Pluck urak utközben gyakran erősítették, hogy ők sir Mulberryt egész életében nem látták a szellem és elmésségnek oly fénymagaslatán.

Közösen költötték el gazdag ebédjüket. A bor bőven folyt, mi egyébiránt egész napon át ugy volt. Sir Mulberry ivott, hogy az utóbbi időbeli önmegtartóztatásra nézve magát kártalanítsa, a fiatal lord, hogy boszuságát borba fojtsa, és a társaság többi tagja, mert a bor igen jó volt, és nekik nem kellett fizetni. Majdnem éjfél volt, midőn szilajul, a bortól lángolva forró vérrel, és lázas fejjel a játékasztalhoz tódultak.

Itt egy másik nem kevésbé bős társasággal találkozott. A játéktóli felgerjedés, a tág tér és a szemkápráztató lámpák nem voltak arra valók, hogy a jelennek viharát lecsillapítsák. A lárma és zürzavar szédítő örvényében minden mintegy örült volt. Ki gondolt volna a pillanat vad mámorában a pénzzel, a tönkremenéssel, vagy a holnappal? Folyvást jobban kiáltoztak bor után. Egy pohár a másik után rohant le és a szikkadt száraz ajkak megrepedeztek a szomjuságtól. A bor úgy tűnt fel, mint a lobogó lángra öntött olaj, és a zsvajgás mégis folyvást tartott — a tobzódás legfőbb fokára hágott — a poharak kisiklottak a kezekből, melyek már nem vihették azokat a szájhoz. Káromkodások hullottak az ajkokról, melyek alig birtak szavakat ejteni, ittas vesztők ordító átkozódásokban törtek ki, némelyek az asztalra álltak s a palaczkokat fejeik fölött lebegtették, és a többiekkel valamennyivel szembeszálltak, mások tánczoltak, daloltak, és mások ismét dühösen tépdesték össze a kártyákat. A zürzavar és az örültség legfőbb fokra jutottak, midőn egyszerre lárma támadt, mely a többin valamennyin tultett, és egy pár férfi, kik egymást nyakon kapták, a szoba küszöbén viaskodtak egymással.

Vagy egy tuczat torokfennhangon kiáltotta egyszerre, hogy a küzködőket válaszsák el. Azok, kik a nyervágnál fogva nyugodtan maradtak, reá estek azon kettőre, szétrántották őket, és mindenikét egy elkülönzött helyre vonszolták.

— Hagyjatok békét, — kiállta sir Mulberry mély, rekedt hangon. Ő engem megütött! Halljátok? mondom, ő engem megütött! Egy barát sincs itt? Ki ez? Westwood. Hallotta ön, a mit mondtam? Ő engem megütött.

— Hallom, hallom, — felele egy azok közül, kik őt tartották. Jőjjön el ön estére.

— Nem megyek; istenemre, nem megyek; — felele az boszusan. — Legalább egy tuczat személy látta, mikor megütött.

— Holnap még elég időnk lesz — mondá a jóbarát.

— Nem, nem, nincs elég idő! — kiálta sir Mulberry. Még ez éjjel — e nyomban, — itt!

— Dühe oly nagy volt, hogy utoljára egy érthető szót se tudott szólni, hanem csak ökölbe szoritott kézzel állt ott, haját tépte és tombolt.

— Mi ez, mylord? — mondá egy azok közül, kik Berisophtot körülvették. Verekedésre került a dolog?

— Egy ütésre — hangzott a ziháló felelet. Én megütöttem — és kinyilatkoztatom azt az egész társaság előtt. Én megütöttem őt, és ő jól tudja, miért. Én vele együtt mondom: vessünk véget e villongásnak párbajjal. Adams kapitány — mondá a fiatal lord, hirtelen körül nézve, egyiknek azok közül, kik magukat közbevetették — egy pár szavam volna önnel.

A megszólított előállt, karján fogta a fiatal férfit és együtt távoztak. Nemsokára reá sir Mulberry is követte őket barátjával.

E zenebona színhelye egy a legroszabb hirben álló ház volt, hol efféle dolog átaljában sem az egyik, sem a másik fél részére semmi részvétet nem ébreszthetett, a miért nem is lehetett semmi megkérlelési vagy közbenjárási kísérletet várni. Máshol egy ily botrány továbbterjedését azonnal megakadályozták volna, és az érdekletteknek időt engedtek volna józanokká és nyugodtakká

lenni. Nem úgy itt! Tivornyájukban háborgatva, megindult a társaság. Néhányan részeg komolysággal tántorogtak ki; mások eltávoztak, mialatt az eseményt, melynek épen tanui voltak, lármával vitatgatták. A becsület emberei, kik a játékasztalnáli nyeresémből éltek, midőn a szobát odahagyták, azt a megjegyzést ejtették ki, hogy Hawk jó lövő, és azok, kik leglármásabban tomboltak, a pamlagokon elaludtak, anélkül hogy a dologról tovább gondolkodtak volna.

Időközben a két segéd, hosszas beszélgetés után egy másik szobába jött össze. Mindakettő egészen szivtelen ember volt, mindakettő London legaljasabb bűneibe avatott, mindakettő nyakig adós, mindakettő kizárva a becsületes társaságból, mindakettő minden alávalóság meghittje, melyeknek simító nevet és a megromlott élet ellen még némi mentséget is találhatni — de mindamellet, mint az magától értődik, mégis oly férfiak, kik szeplőtlen becsületre tartnak igényt, és rendkívül csiklandóságok a becsületpontra nézve más embereknél.

Mindakét ur rendkívül örvendett ezen eseményen, mert annak szükségkép fel kellett tűnnie, és így alig lehet egyebet várni, mint hogy az ő neveik az által tetemesen hiresebbé lettek.

— Szép dolog, Adams, — mondá Westwood.

— Nagyon gonosz, — felele a kapitány. Ütés történt, és így itt csak egy ut van.

— Nem megkövetés, gondolom? viszonzá Westwood ur.

— Egy szó se, sir, az én meghatalmazóm részéről, habár az utolsó ítéletnapig kértem volna is őt. Az eredeti oka e vizálynak mint hallom, egy leányka volt, a

ki ellen az ön meghatalmazója bizonyos kifejezéseket ejtett ki, melyek ellen Fridrik lord, mint az érintett leánykára nézve sértők ellen, tiltakozott. Ez több kellemtelen régi események felmelegítésére vezetett, és vádras viszonyvádra. Sir Mulberry vagdalózó volt, Fridrik lord felingerült, és a vitázás tüzeiben igen nehezítő körülmények alatt megütötte. Ezen ütést akarja Fridrik lord képviselni, ha sir Mulberry részéről teljes visszavonás nem történik.

— Itt nincs egyebet mit mondani, mondá a másik, és jól fogjuk tenni, ha a találkozás helyét és óráját meghatározzuk. Igaz, hogy felelősséggel jár, de a dolgot gyorsan elvégezni vágnak. Nap keltekor — van valami ellenmondója?

— Az csakugyan gyors, — mondá a kapitány, óráját megnézvén. De megfontolva, hogy a dolog már régóta fúrni látszik őket és további felelés csak szóvesztegetés lenne, — nincs.

— A legközelebbi szobában történtek folytán a dolog csakhamar elhíreszteltethetik, azért kívánatos, hogy mi halasztás nélkül induljunk és siessünk a városból kimenni, felele Westwood ur. Mit mond ön, valamelyik réten, a Twickenham átellenében, a folyó oldalán?

A kapitánynak semmi ellenvetése nem volt.

— Ne találkoznánk a fasorban, mely Petershamtól Hamhouse felé visz, hogy ott a helyet közelebről meghatározzuk? — kérdé Westwood ur.

Ezen javaslatához hozzáállt a kapitány. Néhány további, szintén oly rövid összebeszélés után az utra nézve, melyen mindenik félnek mennie kell, hogy a gyanut kikerüljék, elváltak egymástól.

— Még épen van időnk, mylord, — mondá a kapitány, miután őt a tárgyalásokról értesítette, házamból a pisztolyokat elhozni, és akkor a nélkül hogy hirtelenkedjünk, kikocsizni. Ha ön megengedi, az ön inasait elbocsátom, és kétkerekű kocsimat előrendelem, minthogy az önére tán ráismernének.

Mily ellentét, a midőn azon utra értek, mely az épen elhagyott nézőhelyhez vezet! A nap már felkelt volt. A szemszuró sárga világ helyett ottbenn, itt a tiszta ragyogó, gyönyörű reggel; a meleg, dohos, kialvó lámpák gőzével és egy sivár korhelyfészek undorító büzével öszszezagyvált légkör helyett a szabad, üde, vidor isteni lég! A lázas fejre hűtőleg hatott. A lüktető erek verése lassubodott, és ő remegett.

— Ön borzad? — mondá a kapitány; — fázik?

— Meglehetősen!

— Eh, az könnyen megesik, ha az ember a meleg szobát üde léggel cseréli fel. Takarózzék ebbe a köpenybe. Ugy, ugy, most menjünk!

Arra robogtak a békés utcán, a kapitány lakása előtt megálltak, elhagyták a várost és bekanyarodtak, a nélkül hogy akadályra találtak volna, a nyílt országotra.

A szántóföldek, fák, kertek, sővények — minden oly igen-igen szép volt; az ifju ember ezt előbb alig látszott észrevenni, bár ezerszer is elment mellettök. Békében és derűtségben nyugodott az egész természet, mely az ő féljőzan gondolataival rendkívüli, de mégis benyomásteljes és szívesen fogadott ellentétet képezett. A félelem távol volt tőle, de ha körültekintett, haragja enyhült, és noha minden csalódás érdemetlen egykori barátját illetőleg már eltűnt, mégis szerette volna, hogy

inkább soha se látta volna őt, mintsem most ily véget érjen.

Az elmúlt éj, az azelőtti nap és még sok más nap és éj egy érthetetlen chaosba olvadtak szét, nem tudta egyik idő eseményeit a másikétől elválasztani. Az utolsó éj már egy hét előtt elmultnak látszott neki, és lejárt hónapok úgy tündek elébe mint az utolsó éjszaka. A kerekék zörgése úgy látszott előtte mint egy rut ének, melyben ő ismeretes dalok töredékeire ismert; azonban ismét úgy tetszett neki, mintha mást semmit se hallana füle, mint kábító, összezavaró hangokat, hasonlókat a zúgó vízhez, de kísérlője ingerkedett vele hallgatagsága felett, és elkezdtek csevegni és nevetni egymással.

Midőn megálltak, nem kevésbé csudálkozott azon, hogy dohányzik; egy kis gondolkodás után azonban még is eszébe jutott, hogy mikor és hol gyujtotta meg szivarát.

A faszor bejárásánál állottak meg, kiszálltak a kocsiból és azt az inas őrizetére bízták, ki eszes ficzko volt és efféle esetekhez majd épen úgy hozzá volt szokva mint ura. Sir Mulberry és barátja már a helyen voltak, és mind a négyen mély hallgatásban mentek tova a pompás szilfák sorai közt, melyek magasan fejeik felett összenajoltak, zöld góth iveket képeztek, és mintegy régi rom végződtek a szabad légben.

Egy kis szünet és beszélgetés után a két segéd végre jobbra fordult, és egy gyaloguttra tértek egy réten át, melyen Hamhouse mellett a tul fekvő szántóföldekre értek, melyek egyikén megálltak. A távolság kiméretett, a közönséges alakszerűségek megtartattak, mindakét bajvivó kimert helyére állítottak, és most nézett sir Mul-

berry először ellenére. Az nagyon sápadt volt, szemei vértől elfutva, öltözete rendetlen, haja kuszált. Mind nagyon valószínűleg az utolsó nap és utolsó éj következménye. Képe nem mutatott egyebet, mint heves és sivár szenvedélyek kifejezését. Beárnyékolta szemeit kezével, egy pár másodperczig keményen megnézte ellenét, aztán elvette a neki oda nyújtott fegyvert, szemeit arra lecsüggesztette, és csak akkor emelte fel, mikor a jeladásra elsütötte.

Mindakét lövés majdnem egy pillanatban dördült el. A fiatal lord hirtelen megfordította fejét, egy borzasztó pillanatot szegezett ellenére és szóltan, tántorgás nélkül halva esett a földre.

— Ennek vége — kiálta Westwood, ki a másik segéddel az esetthez ment, és annak oldalánál egyik térdére ereszkedett.

— Száradjon vére a saját fején! — mondá sir Mulberry. Ő az oka; ő kényszerített engem arra.

— Adams kapitány — mondá Westwood sietve, én önt hívom fel tanúul, hogy minden becsületesen ment végbe, nekünk egy pillanatunk sincs elveszteni valónk. Nekünk nyomban távoznunk kell Brighton-nak, és legnagyobb sietséggel igyekeznünk, hogy Franciaországba jussunk. Ez rossz dolog volt, és még gonoszabbá lehet, ha csak egy pillanatig is késünk. Adams, gondoljon a maga saját biztonságára, és ne maradjon itt. Az élőkről jobban kell gondoskodni mint a holtakról. — Adieu!

E szavaknál sir Mulberryt karon fogta és sietve erőttette ez elmenetelre. Adams kapitány még késett addig, míg a dolog szerencsétlen kimeneteléről egészen meggyőződött, azután sietett ugyanazon irányban, hogy ina-

sával értekezék a holttest eltávolítása és a maga személye biztonsága iránt.

Igy halt meg Fridrik lord ugyanazon kéz által, melyet ő adományokkal halmozott el és ezerszer megszorított. Ő oly férfiu fegyverétől esett el, a ki és az ahoz hasonlók nélkül boldog lehetett volna.

A nap egész pompájában kelt fel, a nemes folyám kigyózott a rónán keresztül. A levelek remegtek és susogtak a levegőben; a madarak minden fáról zengtek, és a pillangó örvendett a virágokon röpködve életének. A nappal fénye és élete előtűntek, és mindezeknek közepette feküdt — a fűvet melynek minden szála husz gyengéd életet termett — lenyomva, fásult és meredten a holttest.

## Ötvenkettedik fejezet.

Nickleby Ralph és barátja terve közeledik a szerencsés célhoz, de váratlanul ertésére esik egy harmadiknak, ki nem volt a bizalomba beavatva.

Egy régi, kényelmetlen, sötétes és poros házban, mely, mint tulajdonosa, korhadt, elsárgult-, fonnyadt- s töpörödöttnek lenni látszott, mert épen úgy védte a férfit a napvilág ellen, mint az pénzét őrizte ellenében, lakott Gride Arthur. Vékony székek és silány orsófa lábu kemény és hideg asztalok álltak rendetlenül a zord falaknál; keskeny szekrények, melyek szinte kopottakká és szikárokká lettek, és inogva mintegy örökös félelemben és szorongattatásban a tolvajok miatt, zsugorogtak a sötét zugokban, honnan semmi árnyékot nem vetettek a földre, szabódni látszottak az észrevétetéstől. Egy magas, irtózatos fal óra hosszu, redves mutatókkal és éhes számlappal, csettegett óvatosan susogva, és mikor vékony pityegő hangon, mint egy öreg ember szaváé, az órát megjelentette, a kalapácsjáromű úgy csörömpölt, mintha éhség kinozná.

Kandallópadka nem volt a szobában, hogy pihenésre és kényelemre kínálkozzék. Néhány gyanus kinézésű zsölyeszék nyújtotta ki karjait és vigyázni látszott. Mások ábrándos alattomosággal néztek, mintha egészen magasra nyújtóztak volna, és a legmarczonább képeket csinálták,

hogy minden idegent elrémitsenek. Ismét mások összetölte, vagy egy kissé szembeötlőleg a falhoz támaszkodtak, mintha az egész világot tanúul akarnák hívni, hogy kár a fáradságért őket elvinni. A szomorú ormótlan ágyak nyugtalan álmokra látszattak számítva lenni; a penészes függönyök szűk ránczokban hulltak össze, és mikor a szél süvöltött közöttök, úgy tűnt fel mintha reszketve suttognák egymásnak, a mit a csábító kincsekről tudnak, melyeket a sötétes, keményen elzárt szekrények rejtettek.

Ezen nyomorult ház legszűkebb és legéhesebb szobájából egy reggel az öreg Arthur szavának mekegő hangjai hallatszottak, és erőtlen czirpegéssel egy rég elfelejtett dal végét hangoztatták, melynek refrainje következőleg szól:

Tra, tra — dobd el magad  
Ócska czipőd elszakadt,  
Legyen boldeg lakodalmaid.

Ugyanazon mekegő reszkető hangon többször ismételte e dalt, míg egy hatalmas köhögés megakasztotta, és dolgát csendesen folytatni kényszerítette.

Ez a dolog abból állt, hogy egy szuette ruhaszekrény szegeiről egy rakás penészes ruhát egyiket a másik után levett, hogy mindegyiket szigorun és gondosan szemügyre vegye, azokat a világhoz tartván, midőn ismét igen nagy gonddal összehajtotta, s a mellette levő egy pár kis rakás egyikére vagy másikára helyezte. Soha se vett le egyszerre két öltözéket, hanem mindegyiket külön, és soha se mulasztotta el minden megsejtelés közben a szekrényajtót betenni és a kulcsot megfordítani.

— Itt a burnótszíni öltözet, — mondá Gríde,

egy foszlányos öltönyt nézegetvén. — Jól áll nekem a burnótszin? Mégis csak meg kell előbb fontolnom.

De fontolgatása eredménye még se látszott legkedvezőbbnek, mert az öltönyt ismét összehajtotta, félretette, egy székre felállott, hogy egy másikat vegyen le, és a közben ismét tovább czirpegetett :

Ha szép, kedves, ifju a nő,  
S van kedv, vidámság elegendő,  
Akkor boldog a menyegző.

— Elegendő, elegendő — mondá az öreg Arthur, ez a rim kedvéért van elég együgyüen, és egy szegény pórfiuról énekeltetett, mikor én még kis fiu voltam. De lassan — az „ifju“ épen jól illik — a menyasszonyra szól — igen. He, he, he! A menyasszonyra szól. Oh egek, ez derék — ez nagyon derék — ez nagyon derék. És azonfölül igaz — egészen igaz.

Ezen fölfödözés fölötti örömében eldudolta a verset ismét erősebb nyomatékkal, egyszer-másszor egy trillát csinált, s ismét dolgához fogott.

— A palaczkzöld — mondá az öreg Arthur, a palaczkzöld, pompásan állott, én azt igen olcsón vettem egy zálogra kölcsönzónél, és — he, he, he — egy eltévedt shilling volt oldalzsebében. Ha csak rá gondolok, hogy a zálogra kölcsönző semmit se tudott a shillingről — de én tudtam ám, én éreztem, midőn a ruhadarab minőségét vizsgáltam. He, he, az együgyü oktondí! A palaczkzöld egyszersmind szerencse-öltöny is volt; mert az nap, melyen először magamra vettem, az öreg Mallowford lord az ágyában megégett, és minden, a halála után lejáráó kötelezvények megszűntek.

Én a palaczkzinüben házasodom meg. Örzse, Sliderskew  
Örzse — a palaczkzinüt, huzóm fel.

Ez a felhívás, mely a szobaajtónál két vagy három-  
szor ismételve lón, egy kis, sovány, csipás, félsánta és  
elijesztőleg rut öreg nőt idézett a szobába, ki ránczos  
képét kötényével megtörölte, és tompa hangon, mely a  
roszulhalló emberek szokásos sajátsága, kérdezé tőle:

— Hivott ön, vagy csak az óra ütött? Az én hal-  
lásom lassanként úgy megromlott, hogy soha se tudom  
megkülönböztetni, ha azonban zajt hallok, akkor jól tu-  
dom, vagy az egyiknek, vagy a másiknak kell lenni, mert  
más soha nem ád neszt a háznál.

— Én szóltam, Örzse, én — mondá Gride  
Arthur, egyszersmind mellét veregetvén, feleletét még  
érthetőbbé teendő.

— Ah, ön? — felele Örzse. — És mit akar ön?

— A palaczkzöldben akarom lakadalmam tartani —  
szóla Gride Arthur.

— Az még sokkal jobb, hogysesm abban menjen es-  
küvőre az ember, uram, felele Örzse egy kissé megszem-  
lélvén előbb a kérdéses czikket. Nincs önnek ennél ro-  
szabb kabátja?

— Legalább olyan nem igen, mely úgy illenék.

— És miért nem, — viszonzá Örzse, — miért  
nem ölti fel köznapi öltönyét ön, mint más ember  
is — he?

— Az nem lenne illendő, Örzse, — mondá az ur.

— He? — felele Örzse.

— Nem illendő! — kiálta Gride ur.

— Mihez nem illendő? — kérdé Örzse keményen.  
— Hát talán nem elég régi még?

Arthur egy átkot dörmögött gazdasszonya süketségére és fülébe kiáltott :

— Nem elég csinos! Én a mint csak lehet, úgy fel akarom magam szerelni.

— Felszerelni? — kiálta Örzse. — Ha oly szép ő, mint ön mondja, nem igen fog ő önre ügyelni, bizonyos lehet ön benne, szerelje fel ön magát bármikép.— Az nagyon mindegy, vörösszürke, palaczkzöld, égszinü, semmi különbség nem látszik köztök.

Ezen vigasztaló biztosítással felkapta Sliderskew Örzse a kiválasztott öltözéket csontos karjaira vetette, s ott állt mammogva, piszogva és csipás szemeivel pislogatva, mint egy csudakép.

— Maga nagyon is tréfás szeszélyben van, hallja, mondá Arthur, ki az öreg nő szavaihoz nem a legjobb képet csinálta.

— Nincs okom reá? — felele Örzse. De előre megmondom önnek, uram, máskép lesz nemsokára, ha valaki megkísérti, hogy rajtam főlebbvalóságot gyakoroljon. — Oly sok év után senki ne tétessék Sliderskew Örzse fölibe. — Ön azt jól tudja és nem szükség, hogy önnek még most mondjam. Az se rám, se önre nézve nem lenne — nem, nem, önre nézve se lenne jó. Kísértse meg csak ön egyszer és ön oda van — megbukva — tönkretéve.

— Ah, jóságos isten! hisz én azt soha se akarom megkísérteni, a világért sem, — mondá Gríde Arthur, az öreg utolsó szavaira elhalványodva. Semmi se volna könnyebb, mint engem tönkretenni. Nekünk nagyon szorgalmasoknak kell lennünk és takarékosabbaknak, mint valaha voltunk, hogy még legyen egy tál ételünk. Csak-

hogy — csakhogy arra kell figyelmeznünk, hogy ő jó kinézését el ne veszítse, Örzse, mert az ő látása az én szívemet gyönyörködteti.

— Csak arra vigyázzon ön, hogy a jó kinézés ne az ön rovására diszelegjen, — felelt az öreg mutatóját rázva.

— Nos, hisz ő is kereshet pénzt, Örzse, — mondá Gríde Arthur, kíváncsian lesve a hatást, melyet mondása az öreg arczán előidézend. Ő rajzol, fest, — igen szép munkákat készít: a székek s zsámolyok feldiszitására — papucsokat, Örzse, óralánczokat, hajzsinórokat és ezer csinos apróságot, melyeket én megnevezni se tudok. Azután tud zongorázni (és a mi még több, neki magának is van egy) és énekel, mint egy madárka. Az ő ruházódása és táplálkozása nem fog sokba kerülni — nem gondolja, Örzse?

— Talán, ha ön nem hagyja magát általa elbolondítani, — felele Örzse.

— Ő engem elbolondítani? — kiáltá Arthur. Higyje azt, hogy a maga örege nem hagyja magát egy szép arcz által elbolondítani, Örzse; nem, nem, nem — de még rút által se, tevé hozzá mintegy magában beszélve.

— Valamit beszélt ön, a mit nem kelle hallanom — igen, bizonynyal, mondá Örzse.

— Oh istenem! Az ördög van ezzel a vászoncseléddel, mormogá Arthur — és kancsal-pillantással hozzá veté: én nem mondtam egyebet, mint hogy mindenkép bizom benne.

— Ha ön azt teszi, ugy gondnélküli életet élhet, — mondá Örzse helyeslőleg.

— Igen, ha azt teszem, Sliderskew Örzse, — gon-

dolá Arthur. De még nem mentünk annyira, különben könnyen vége lenne gondjaimnak.

— Bár e gondolat igen élénken foglalkodtatá, még se merte száját megmozdítani, hogy az öreg nő mit se vegyen észre, sőt félig már is attól tartott, hogy az el-  
leste gondolatait, mert hizelgőleg kacsintott feléje s fen-  
hangon mondá:

— Varrja be a fesslést a palaczkzöld kabáton, a leg-  
jobb fekete selyemmel. Hozzon egy szálat a legjobból,  
és néhány uj gombot is, és — de épen most jut eszembe  
valami derék, a mi neki is bizonynyal tetszeni fog. Mi-  
után még semmit sem adtam neki, és a leánykák az ef-  
féle udvariasságokat szeretik, egy nyakkötőt, mely  
nálam van, kifényesíthet, s azt én majd a nász regge-  
lén neki ajándékozom — körítse aztán ő személyesen  
igéző kis nyakára — aztán másnap ismét elveszem tőle  
— he, he, he — elzárom előle, s úgy teszek, mintha  
elveszett volna. Mégis csak kíváncsi vagyok, ha közülünk  
egyik bolonddá lesz, ki lesz az először — mit gondol  
Örzse?

Sliderskew asszony ezt az elmés gondolatot nagyon  
helyeselni látszott, sokféle fejmozgással és forgatással je-  
lentette ki, a mi külsejének kellemeit persze nem  
növelte. De ő ezt tovább is folytatta, míg az ajtóhoz ka-  
csázott, hol arczfintorgatásait mogorva, dühös pillantással  
cserélte fel, állát ide-oda hányta-vetette, és a leendő  
Gríde asszonyt szíve mélyéből átkozta, a mellett lassan  
lemászott a lépcsőzeten, és csaknem minden lépcsőn meg-  
állt, hogy kifujja magát.

— Fél boszorkánynak kell lennie, — mondá Ar-  
thur, midőn ismét egyedül volt. De fölötte mértékletes,

és nagyon süket, tartása majd semmimibe se kerül, és habár a kulcslyukon hallgatódzik is, még sem sokat hallhat. Kitűnő példánya a vászoncelledeknek — a mire nekem kell, egészen jó gazdasszony, és — rézzel se lehet megfizetni.

Miután az öreg Arthur gazdasszonya érdemeit ily nyomatékosan kiemelte, ismét elkezdte dalát dudolni, és minthogy a menyegző-öltözék már ki lőn választva, a többi ruhát épen oly nagy gonddal mint azokat a dohos szekrényből kivette, ismét szegeikre akasztotta, hogy ott ismét több évig pihenjenek.

Foglalkozásában csengetés által zavartatva, hirtelen elvégezte dolgát és bezárta a szekrényt. Sietségre azonban nem lett volna ép szüksége, mert az okos Örzse ritkán tudta, mikor csengetnek, hacsak homályos szemeit véletlenül fel nem vetette a konyha boltozatára s mozogni nem látta a csengetyüt, egy kis idő múlva azonban bement, és Newmann Roggs nyomba követte.

— Ah, Roggs ur — kiálta Gride Arthur, kezeit dörzsölve. Kedves barátom, mi ujságot hoz ön?

Newmann Roggs meredten és mozdulatlanul maradt, mialatt mozdulatlan szeme még meredtebb kifejezést kapott, mint szokása volt, és oly hangon, mely egész tartásával összehangzott, felelé:

— Egy levelet Nickleby urtól. Az átadó várakozik.

— Nem ajánlhatok önnek — egy —

Newmann feltekintett és czuppantott ajkaival.

— — — egy széket? fejezé be Gride Arthur.

— Nem, köszönöm, — felele Newmann.

Arthur reszkető kezekkel bontá fel a levelet, és mo-

hón olvasá el többször annak tartalmát, míg szemeit arról levenni bírta. Igen, oly sokszor elolvasta, hogy Newmann jónak látta az öregot saját jelenlétére emlékeztetni.

— Feleletet, — mondá Newmann. — Az átadó várakozik.

— Igazság, — felele az öreg Arthur. — Igen, igen, valóban majdnem elfelejtettem.

— Én azt gondoltam, egészen elfeledte ön, — mondá Newmann.

— Igen jó, hogy emlékeztetett. Roggs ur, — valóban, igen jó, — felele Arthur. Igen, irni fogok egy sort. Én — én egy kissé zavart vagyok, Roggs ur, a hir — —

— Rosz? — szakítá félbe Newmann.

— Nem, Roggs ur, köszönöm; ellenkezőleg a legjobb. Űljön le ön, míg tintát és tollat hozok, és egy sor feleletet írok. Nem sokáig tartóztatom fel önt, mert tudom, hogy ön kincse főnökének, Roggs ur. Ő néha önről oly kifejezésekkel beszél, hogy — oh jó isten, ön egészen elbámulna rajta. És én is azt teszem, tettem mindig, és állandóan azt fogom önről mondani.

— Az az: Átok Roggsra teljes szivből! — gondolá Newmann, miután Gríde kisietett.

E közben a levél a földre hullt. Newmann vigyázva körül tekint és aztán felvette azt, kíváncsi lévén, mily eredményt szült a szekrényben kihallgatott terv. Sietve a következő szavakat olvasta:

„Gríde!

Én ma reggel láttam Brayt ismét, és — az ön kívánsága szerint a holnaputáni napot indítványoztam előtte az esküvő megtartására. Neki semmi kifogása nincs ellene

és leányának közömbös akármelyik nap. Jöjjön ön hozzám reggel hét órakor, aztán együtt oda megyünk. Nem kell, ugy hiszem önt a pontosságra felhivnom.

Ne tegyen ön időközben látogatást a leánykánál. Ön ez utóbbi időben sokkal gyakrabban volt ott, hogysen azt tennie kellett volna. Ő nem vágyik ön után, és így veszélyes lehetett volna. Fékezze tüzét negyvennyolcz óráig, és bizza atyjára a dolgot. Ön csak elrontja, a mit ő tesz, pedig ő a dolgot a legjobb módon intézi.

Egészen az öné

Nickleby Ralph.“

Kivül léptek hallatszottak. Newman a levelet ismét előbbi helyére vetette, lábával lenyomta, hogy fekve maradjon, egy hosszú lépéssel ismét székéhez jutott és oly közömbös arcot vágott, a mint csak tudott. Gride Antal aggódva nézett körül, kémlelte a levelet a földön, fölvette és leült irni; amellet Newmanra pillantott, és nem kevésé nyugtalankodott, midőn azt borzasztón kimeresztett szemekkel a falra nézni látta.

— Valami különöst lát, Roggs ur? — kérdé Arthur, ki megkísérlette Newmann szeme járását követni — a mi persze lehetetlenség volt, és még senkinek sem sikerült.

— Csak egy pókhálót — felele Newmann.

— Ah, és az mind?

— Nem, felele Newmann, — egy légy van benne!

— Meglehetősen sok pókháló van itt, — jegyzé meg Gride Arthur.

— Nálunk sincs máskép, — viszonzá Newmann.

Newmann nagy gyönyörűséget látszott e találni fele-

letben, és Gríde Arthur idegeinek nem csekély megpróbáltatására újjait jó ideig ropogtatta, mi úgy hangzott, mint távolban égő túske. Arthur mindazáltal készen lett a felelettel, és végre kézbesítette azt a csudálatos követnek.

— Ime, Roggs úr, — mondá Gríde.

— Newmann biczzentett fejével, a czédulát kalapjába tette, és épen távozni akart, midőn Gríde, — ki nek szerelmi elragadtatása határt nem ismert, — visszainté és rikácsoló hangon suttogá — mig vigyorgása egész arczát ránczokba vonta.

— Akar ön — akar ön egy cseppeskét inni — csak a jó szájiz végett?

Jó pajtáságból (ha Gríde Arthur olyanra képes lett volna) Newmann a legjobb borból sem ivott volna vele csak egy cseppet is, de hogy lássa, mivel fog előlépni, és hogy őt tehetsége szerint megbüntesse, az ajánlatot tüstént elfogadta.

Gríde Arthur tehát ismét a szekrényhez ment és egy párkányról, mely hosszú flandriai poharakkal és csudálatos palaczkokkal volt tele, — melyek közül némelyik gólyanyaku, másik meg vaskos hollandi hasu volt, megfelelő rövid nyakkal, egy poros, sokat ígérő kinézésű palaczkot vett le és két különösen kicsiny poharat.

— Ilyesvalamit még soha sem izlelt ön — mondá Arthur. Ez Eau d'or — aranyviz. Én már csak nevénel fogva is szeretem — dicső név. Aranyviz, viz aranyból! Oh jó isten, csaknem vétek meginni!

Minthogy bátorsága már-már elhagyni látszott őt, és a dugaszszal oly módon játszott, mintha a palaczkot előbbi helyére ismét visszatenni készülne, Newmann az egyik

kis poharat kezébe vette, és azzal a palaczkot néhány-szor megkoczcintotta, udvarias emlékeztetésül, hogy még nem szolgáltattott neki az italból. Arthur akkor egy mélyet sóhajtva megtöltötte a pohárkát, azonban nem a szé-léig — s végre magának töltött.

— Lassan, lassan! ne igyék még ön — mondá, kezét Newmann karjára tévén; én ezt húsz év előtt aján-dékba kaptam, és ha egy kicsit izlelek belőle, a mi igen — igen ritkán történik, mindig észszel teszem azt, hogy a jóizból semmi ne kerülje el inyemet. Valaki egészségére fogunk inni. Ne tegyük Roggs ur?

— Ah, — mondá Newmann, kis poharát szemeivel csaknem elnyelve; végezze hát hamar. Az átadó vára-kozik.

— No jó, hát mondok önnek valamit — nyihogá Arthur. Mi — he, he, he, — mi egy delnő egészségére fogunk inni.

— A delnőkére? — kérdé Newmann.

— Nem, nem, Roggs ur, — felele Gride, a má-siknak kezét erősen tartva; egy delnő egészségeért. Ön csudálkozik, hogy engem delnőről hall beszélni? Értem — értem! van egy kis Magduska — őt illeti a tus, Roggs ur — a kis Magdust!

— Magdus! — mondá Newmann, de hozzá gondol-va: az isten vigasztalja meg szegényt!

A gyorsaság és gondtalanság, melylyel Newmann a maga aranyviz adagját lenyelte, élénk benyo-mást tett az öreg emberre, ki egyenesen ült székében, és ivóbajtársára tátott szájjal bámult, mintha a mit látott, lélegzetét vette volna el. Newmann azonban nem törő-dött azzal, hanem hagyta poharát kényelmesen kiszörpöl-

getni, vagy tán ismét visszaönteni a palaczkba, ha az neki inkább tetszett, és eltávozott Slideskew Örzse méltóságának nem kis megsértésével, miután a tornáczon a nélkül, hogy arra csak egy szót is vesztegetett volna, ment el mellette.

Midőn Gríde ur gazdasszonyával egyedül volt, bizottságot alakítottak magukban, az eszközökről és módokról tanácskozendók, és az előkészületek iránt megállapodandók, melyeknek a menyasszony elfogadására tétetniök kell. De minthogy a vitatkozások, mint más bizottságoknál is rendkívül unalmasak és hosszúak, kövessük csak Newmann Roggs lépéseit.

— Sokáig elmaradt ön, — mondá Ralph, midőn Newmann haza ért.

— Sok idő kellett neki, — felele Newmann.

— Eh! — kiálta Ralph türelmetlenül. — Adja ide a czéduláját, ha kapott tőle, vagy mondja el az izenetet, ha nem irt. És ne menjen el. Egy szavam van önhöz.

Newmann átadta az iratot, és egészen erényes, ártatlan arcot vágott, míg ura a pecsétet feltörte és a tartalmat elolvasta.

— Ő bizonyosan eljön — mormogá Ralph, a papírt darabokra tépven. Nos, ezt ugyis jól tudtam. Nem volt szüksége azt megírni. — Roggs, ki volt az az ember, kivel önt tegnap este az utcán állni láttam?

— Nem tudom — felele Newmann.

— Jól fogja ön tenni, ha emlékezetét egy kissé megerőteti — mondá Ralph fenyegető pillantással.

— Már megmondtam, hogy semmit se tudok róla, viszonzá Newmann bátran. Kétszer volt itt, és önt kér-

dezte. Ön nem volt itthon, s azután ismét eljött. Ön azután maga küldte el őt. Az ő előadása szerint Brooker a neve.

— Azt tudom, — mondá Ralph. — És aztán ?

— És aztán ? — Hát kémkedett és az utczán engem elfogott. Ő minden este üldöz és erőtet, hogy szerezzek neki összejevetelt önnel. Már egy párszor megtámadott a miatt. Négy szem közt kell neki önnel beszélnie, mondja, és jótáll, hogy ön őt nemsokára kihallgatná.

— És ön mit mondott hozzá ? — kérdé Ralph, szolgálójának keményen szemébe nézve.

— Hogy semmi közöm a dologhoz és én azzal nem akarok foglalkozni. Mondtam neki, igyekezzék az utczán hozzájutni önhöz, ha egyebet nem kíván ; de ő azt nem akarta. Ön nem bocsátaná őt ott szóhoz, mondá. Neki egyedül s zárt ajtók mellett kell önnel beszélnie, hogy félelem nélkül szólhasson. Ön akkor csakhamar megváltoztatná hangját és őt türelmesen meghallgatná.

— Vakmerő gazember ! — dörmögé Ralph.

— Többet nem tudok — mondá Newmann. — Ismételnem kell, hogy én az embert nem ismerem. Ugy hiszem, ő maga se tudja, hogy mi ő. Ön látta őt, és talán többet tud a dologról.

— Ugy hiszem, — felele Ralph.

— Nos — viszonzá Newmann boszusan, — mást tehát semmit nem mondhatok, mint hogy ne gondolja ön azt felőlem, hogy ismerem. Ön talán engem kérdezni fog, miért nem közöltem ezt előbb önnel. De mit mondana ön, ha mindent tudtára adnék önnek, mit az emberek önről fecsegnek ? Ha néha teszem azt, ön mingyárt megtámad

mint a sárkány, és aztán ostoba, számár czimekben részesülök.

— Az, hene naplopó — mondá Ralph, csavargó, ki Botany-Bayból jött vissza, gazember, kit csak azért eresztettek szabadon onnan, hogy maholnap kötélre kerüljön, ki oly arczátlan és vakmerő, hogy terveit rajtam akarja megkísérteni, noha én őt kívülbelül ismerem. Mihelyt még egyszer önhöz tolakodik, adja őt át a rendőrségnek, mert ő hazugságok és fenyegetések által törekszik pénzt zsarolni — hallja ön? A fogságban majd hamar észre tér, és én jót állok azért, hogy ha ismét kiszabadul, más embereket keres, hogy birkáját megnyirhassa. Értette ön a mit mondtam?“

— Igen — felelé Newman.

— Tehát járjon utána; nem lesz önnek kárára, — viszonzá Ralph. Most elmehet.

Newmann haladék nélkül élt ez engedelemmel, bezárta magát kis dolgozó szobájában, és ott egész napon át igen fontos gondolatokkal volt elfoglalva. Mihelyt munkaszünete lett, a mint csak sebességétől sikerült, sietve ment a Citybe, és elfoglalta régi állását a kut mögött, hogy ott Miklósra várjon — mert Newmann Roggs büszke volt a maga módja szerint, és nem bírta volna elviselni, hogy elszegényedett állapotában a Cheerible testvéreknél magát mint ifju Nickleby Miklós barátját mutassa be.

Még nem régóta foglalta el helyét, midőn örömére Miklóst jönni látta, elébe rohant azért leshelyéből; Miklós nem kevésbé örvendett, hogy barátjával találkozott, és minthogy már jó idő óta nem látták egymást, mind a két rész melegen üdvözlé egymást.

— Ép e pillanatban gondoltam önre, — mondá Miklós.

— Derék — felele Newmann. Én is úgy vagyok vele. El nem mulasztáttam önt ma este felkeresni. Úgy hiszem, valakit megcsiptem.

— És az? — kérdé Miklós, erre a különös hirre elmosolyodván.

— Nem tudom, hogy mi, és épen oly kevésbé, hogy mi nem, — mondá Newmann. Valami titok forog fenn, melyben az ön nagybátyja részes, s a melyet még nem tudtam kipuhatolni, ámbár gyanum nagy. De egyelőre még magamban tartom, nehogy ön valamikép megcsalódjék.

— Csalódjam? — szóla Miklós. — Érdekelve vagyok én a dologban?

— Nekem úgy látszik — felele Newmann. Egy gondolat támadt fejemben, mintha úgy volna. Egy emberre találtam, ki nyilván többet tud, mint a menyit egyszerre kész felfödözni, már is ejtett olyan szavakat, melyek engem meghökkentettek — mondom meghökkentettek — tevé hozzá Newmann, mialatt orrát majd vérig vakarta, és a mellett Miklóst állandóan kimeresztett szemmel nézte.

Kiváncsi lévén Miklós, hogy mi tehette barátját ily titkolódóvá, igyekezett egész sor kérdéssel felvilágosítást nyerni a dologban, de hiába. Newmann nem hagyta magát semmi kimerítőbb magyarázatra birni, hanem csak ismételte azt a zavart dolgot, a melyet már előadott, és megmutatta, mily szükséges lenne a legnagyobb vigyázattal haladni előre. A hiúszemű Ralph már látta őt kezeskedő

emberénél és csak rendkívüli elővigyázat s ravaszság által sikerült az öreg Nicklebyt megcsalni.

Társa gyengeségét szem előtt tartva — Miklós öt egy félreeső kocsmába vitte, és itt (mint az néha történik) csakhamar ismeretségük kezdetére és folyamára tértek át beszélgetésökkel, és minden erre vonatkozó kis eseménynél megállapodtak, míg végre Trebs Cicelle kisasszony történetéhez jutottak.

— És ez emlékeztet — mondá Newmann, hogy ön soha se mondta meg nekem a delnő igazi nevét.

— Magdolna — mondá Miklós.

— Magdolna? — kiállta Newmann — Mit — Magdolna? és vezetékeve — hogy hívják vezetékeven?

— Bray — felele Miklós, nem kissé csudálkozván barátja hevességén.

— Ó az! — kiállta Newmann, csunya történet. És nyugodt maradhat ön, elnézheti ön, mint megy végbe a nász, a nélkül, hogy megkisértené őt megmenteni?

— Mit jelent ez? — kiállta Miklós fellobbanva. — Nász? Megőrült ön?

— Megőrültem? isten mentsen — mondá Newmann. — De a leányka — és ön — vak ön, vagy süket, érzéketlen, halott? — Nem tudja ön, hogy az ön nagybátyja Ralph közbevetése folytán holnapután egy emberrel kénytelen összekelni, a ki szintén oly gonosz, mint ő maga, igen, még gonoszabb, ha van még valami gonoszabb nálánál? — Nem tudja ön, hogy ő egyetlen egy nap lefolyta után — oly bizonyosan, mint ön elevenen áll itt — egy vén bűnös, egy megtestesült ördög neje, áldozata lesz?

— Gondolja meg, mit mond — szólt Miklós, az

isten szerelmére, gondolja meg. Én egyedül vagyok itt, és azok, kik megmentésére segédkeznet nyujthatnának, távol vannak. — Hogy értsem ezt?

— Én sohase hallottam az ő nevét, — viszonzá Newmann, kit felindulász csaknem lélegzetétől megfosztott. — Miért nem mondta meg ön nekem? Hogyan tudhattam volna azt meg? Akkor legalább lett volna időnk gondolkodni.

— Mit akar ön ezen beszédével? — kérdé Miklós.

Nem könnyű volt a dologgal tisztába jönni; de sok példálózás után, mi persze nem volt képes világosságot nyujtani, Miklós, ki épen oly zavart volt mint Newmann Roggs, lenyomta barátját a székre, és addig tartotta őt ott erősen, míg az elkezdte elbeszélését.

Boszuság, bámulat, düh — szóval e szenvedélyek egész viharja zúgott a hallgató lelkében, midőn az öszszeesküvés nyiltan állt szemei előtt, alighogy világosan átlátta a dolgot, egyszerre hamuszínü képpel, s minden tagjában reszketve felugrott és a házból kirohant.

— Fogjátok meg! kiálta Newmann, utána futván. — Valami kétségbeesett dolgot tesz — valakit kivégez! Hé! hé! Fogjátok meg! Fogjátok meg a tolvajt! Fogjátok meg a tolvajt!

---

## Ötvenharmadik fejezet.

Miklós kétségbeesik Bray Magdolna megmentése felől, de ismét felbátorodik és elhatározza magát, hogy megkísérli. — Családi hírek Kenwigsékről és Lillyvickről.

Mikor Miklós látta, hogy Newmann el van szánva az ő lépéseit minden koczkáztatással megakadályozni, és azért félnie kellett, hogy valamelyik mellette elmenő a tolvaj kiáltásra megtámadhatná, a mi által oly helyzet fenyegetné, melyből talán nem egy könnyen bontakozhatnék majd ki, csakhamar lemondott sietéséről, úgy hogy Newmann Roggs elérhette, mi által oly lélegzet nélküli állapotba jutott, hogy szaladását már egy pár percig se folytathatta volna tovább.

— Most egyenesen Bray-ékhoz megyek — mondá Miklós. El kell ahhoz az emberhez mennem, és ha az emberi érzés csak egy szikrája szunnyadoz is még keblében a világon egyedül álló anyátlan gyermeke iránt, fel fogom azt éleszteni.

— Ön azt nem fogja tenni — felelt Newmann. Nem, valójában, ön azt nem fogja tenni.

— Ugy első ötletemet fogom követni, — mondá Miklós, előre tolakodva, — és e nyomban Nickleby Ralphhoz megyek.

— Mig ön annak lakásához ér, ő már ágyban van — felele Newmann.

— Akkor kihuzom — kiáltá Miklós hevesen.

— Csitt, csitt — mondá Roggs — csak maradjon ön.

— Ön az én legjobb barátom, Newmann — felele Miklós egy kis szünet után, annak kezét megfogván. Én mársok megpróbáltatással szálltam szembe, de mások nyomora, mégpedig oly nyomor mint ez, valóban kétségbeejt engem, úgy, hogy nem tudom mit tegyek.

— Annival nagyobb szüksége van a nyugodtságra, okosságra és megfontolásra, — felele Newmann, — minden szava után megállván és barátjának aggódva szemeibe nézván. — Hol vannak a testvérek ?

— Mindakettő távol van, és nem jönnek haza egy hét előtt.

— Nem lehetne hozzájuk menni ? Nem lehetne őket rábírní, hogy legalább egyike jőjjön haza holnap estig ?

— Lehetetlen, — mondá Miklós. — A tenger van köztük és közöttem. Kedvező szél mellett is három napra és éjre volna szüksége a hrvivőnek oda és vissza.

— És öcscsük — viszonzá Newmann, — vagy az öreg könyvvezető ?

— Mit tehetnének azok többet, mint én ? — felele Miklós. És azonkívül irányukban a legszorosabb hallgatásra vagyok kötelezve. Mi jogom volna a bennem helyezett bizodalmat elárulni !

— Gondolkozzék ön — ösztönzé Newmann. — Nincs valami kiút ?

— Egy sincs — mondá Miklós vigasztalhatlanul, egyetlenegy sincs. A leány beleegyezik. Azon ördögök karmaik között tartják, és a törvény, hatalom, pénz,

szóval minden az ő részükön van: hogy remélhetném őt megmenteni?

— Reméljen ön a legutolsó pillanatig, — bátoritá őt Newman vállalat veregetvén. A remény az ég leánya. Bátortalanság semmire sem visz. Hallja ön, semmire se visz. Semmit ne hagyjon ön megkisérletlenül. Legalább vigaszt talál az ember a meggyőződésben, hogy minden lehető megtejt. De a reménynyel nem szabad önnek felhagynia, különben minden hasztalan, a mit tesz. Remény, remény, egészen az utolsó pillanatig.

Miklósnak valóban szüksége volt bátorításra, mert a két uzsorás előre nem látott terve, az a parányi kis idő, a mi neki cselekvésre még fennmaradt, a valószínűség — igen, csaknem bizonyosság, hogy Bray Magdolna előle egy pár óra mulva örökre elragadtatik, és kimondhatatlan nyomornak, sőt talán kora halálnak esik martalékul: — mind ez lenyomta és elkábitotta őt. Minden remény, melyet a leánykára nézve akaratlanul táplált, fonnyadtan látszott lábához hullani. Minden varázs, melylyel képzelete vagy emlékezete őt körülfogta, most lelke elé tűnt, csakhogy fájdalmát növelje és vigasztalhatatlanságának új keserűséget okozzon.

Ezen kinteljes kedélyhangulatban Miklósnak Newmann szive állt segélyére. Oly sok komolyság feküdt ellenészrevételeiben, és oly nagy őszinteség s melegség az ő, persze mindig csudálatos és nevetséges magaviseletében, hogy Miklós új szilárdságot nyert, és miután egy ideig hallgatva haladtak egymás mellett, végre megszólalt.

— Ön nekem jó tanácsot ad, melyet hasznomra kívánok fordítani, Newmann. Legalább tesztek egy lépést,

igen, sőt kell azt tennem, és pedig mindjárt holnap reggel.

— És az mily lépés volna? — kérde Roggs kíváncsian, — csak talán nem Ralph elleni fenyegetések? Nem látogatás Magdolna atyjánál?

— A leánynyal kell beszélnem, Newmann, — felele Miklós. Mindent elkövetek, a mit a testvérek tehettek volna, ha itt volnának. Ah, hogy épen most kell távol lenniök. Meg akarom neki ezen összekelés iszonyuságát magyarázni, minden nyomort elébe állítani, melybe magát oly hirtelenkedve és megfontolás nélkül dönti. Kérni fogom őt, hogy a dolgot legalább halasztsa. Talán nekem sikerül még most is őt visszatartani, bár már tizenegy óra van, és a veszedelem küszöbön áll.

— Helyesen mondja ön — szólt Newmann, — úgy jó, úgy jó! Igen, úgy jó lesz.

— És én lelkemre mondom, — kiálta Miklós nemes felbuzdulásában, hogy engem semmi önző vagy személyes tekintet, hanem egyedül szánalom visz e lépésre, és hogy akkor se cselekedném másképp, ha husz vetélytárs között a legkevésbé kegyelt volnék.

— Én ezt önnek elhiszem — mondá Newmann. — De hová most oly sietve?

— Haza — felele Miklós, nem kísérne el ön, vagy jó éjt kell mondanom önnek?

— Még egy darabocskáig elmegyek önnel, ha felhagy nyargalásával — viszonzá Newmann.

— Én ma nem járhatok csiga módjára, — felele Miklós sebesen. Sietnem kell, ha nem akarom hogy érzelmeim rohama megfojtson. Holnap tudósítani fogom önt, hogy mit végeztem.

És elrohant a nélkül hogy a feleletet megvárta volna, a sokaság közé vegyült, mely az utcán tolongott, és Newmann nemsokára elveszté őt szeme elől.

— Mily heves egyszer-másszor! — mondá Newmann, utána nézve, és még se veszem azt neki rossz néven. És most van is oka rá, vagy keveset gondolna a dologgal. — Remény? Gondolom, a reményről beszéltem neki! De Nickleby Ralph és Gride — ha azok összeütik fejöket — hol maradna remény az ellenfélnek? Ha, ha, ha!

A nevetés, melylyel Newmann Roggs e magánbeszédet befejezte, nagyon erőltetett volt, azután visszafordult és ment.

Közönséges körülmények közt valamelyik kis sör- vagy pálinkaházba ment volna — de Newmann sokkal inkább fel volt indulva, hogysem oly helyen vigaszt keressen, azért egyenesen hazament.

Kenwigs Morlina kisasszony történetesen azon délután meghívást kapott, hogy más nap egy kirándulásban vegyen részt. Kenwigs Morlina kisasszony azon véleményben volt, hogy a család becsülete kívánja, hogy — daczára a rövid időnek — lehető ragyogóan lépjen fel, hogy a táncmestert, ki a kirándulást rendezte meggyőzzék, hogy még más táncmester is van, és a jelenlevő atyáknak megmutassák, mikép nemcsak az ő gyermekeik tanultak illendő magaviseletet. De ez elhatározás nem hagyta csüggedni, és még legnagyobb munkában volt mikor Newmann Roggs haza ment.

A fodrok ránczolgatása, a ruhák szegélyezése, alkalmi elájulások s ismét magához térések annyira igénybe vették madame Kenwigst, hogy csak egy félóra előtt fe-

dezte föl, hogy leánykája lenfonatékai úgy össze vannak kuszálva, miszerint gondolni sem lehet arra, hogy Morlina kisasszony nagy diadalt arasson; hacsak egy ügyes fodrász kezeibe nem kerül előbb, mivel ily körülmények közt a leggyalázatosabb csatavesztés várakozik reá. Ezen észrevétel madame Kenwigst egészen kétségbe ejtette, mert a fodrász a harmadik utczába lakott, és odáig három veszélyes átjáráson kellett keresztül menni, s így Morlinát nem lehetett magát oda ereszteni, még ha — a miben azonban madame Kenwigs kétkedett — illendő lett volna is. És minthogy Kenwigs ur még nem tért vissza, senki se volt, ki a kedves leánykát elvezette volna. Madame Kenwigs azért megczibálta Kenwigs kisasszonyt, mivel ő volt oka ennek a kellemetlenségnek, s aztán könyezni kezdett.

— Te hálátlan gyermek, — mondá madame Kenwigs, mennyit szenvedtem én ez este miattad!

— Hiszen én nem tehetek róla, mama, — felele Morlina hasonlókép könyezve. — Hajam sehogy se akar összeállni.

— Hallgass, semmirevaló! — viszonzá madame Kenwigs. — Szót se többet! Tudom, ha elmenni engednélek, mégis csak Chopkins Laurához futnál és neki megmondanád, mit veszesz fel. Benned csak egy szikrácskája sincs a büszkeségnek, és csak az utczára sem ereszthetlek biztosan.

Erre Kenwigs Morlina is sirva fakadt, és úgy zokogtak együtt.

Ez volt a dolgok állása, midőn Newmann Roggsot az ajtó mellett eltopogva a lépcsőzeten felmenni hallották. Lépteinek hangja madame Kenwigsben új reményt keltett.

Előbbi felindulásának nyomait sietve távolítá el, és felfogta lakótársát, előadta neki zavarát és megkérte, hogy kísérje el Morlinát a fodrászhoz.

— Nem tenném e kérésemet önhöz, Roggs ur, — mondá madame Kenwigs, ha nem ismerném önt — nem, a világért se. Nekem gyenge testalkatom van, Roggs ur, de büszkeségem szintén oly kevésbé engedné meg azt, hogy ott szivességet kérjek ki, hol megtagadásnak nézhetnék elébe.

Newmann jobbszívű volt, hogysesem kész ne lett volna, még ha madame Kenwigs őt nem tette volna is annyira bizonyossá bizalmáról. Így, rövid idő alatt Morlina kisasszonynyal már útban volt a fodrászhoz.

Ez nem volt tulajdonkép fodrász; azaz: közönséges, műveletlen emberek borbélynak nevezték, minthogy nemcsak a delnöknek göndörítette hajukat, hanem borotvált is.

Newmann Roggs s a kisasszony minden baj nélkül jutottak a fodorítóhoz; és mivel az üzlettulajdonos tudta, hogy Kenwigs kisasszonynak három — mindegyik két lenfonatékot viselő — nővére volt, kik neki, egyik úgy mint a másik, legalább hat pence-t behoztak havonként, azonnal abba hagyta az öreg urat, kit épen beszappanozott, és átadta segédjének, ki kövérsége és kora miatt az urhölgyeknél nem volt népszerű, hogy a kisasszonyt maga szolgálja ki.

Ez a csere alig történt meg, midőn egy vastag, szálas, jókedvű szénhordó, pipával szájában lépett be, ki kezével állán babrált, és kérdezte, mikor borotválhatják meg?

A segéd, kihez e kérdés intéztetett, gondolkodva

pillantott rá, míg a fiatal üzlettulajdonos lenézőleg tekintve rá felelé:

— Kend itt nem borotválkozhatik meg, lelkem.

— Miért nem? — kérdé a szénhordó.

— Mi olyan magaszőrü embert nem borotválunk — jegyzé meg az tizlettulajdonos.

— Ej, én pedig láttam, midőn a mult héten az ablakon át benéztem, hogy ön egy kenyérsütőt borotvált, mondá a szénhordó.

— Szükség, hogy valahol mégis határvonalt húzunk, barátom — felele a főnök. A miénk a pékeknél húzatik, és ezeknél alább nem mehetünk. Ha azt tennök, minden kuncsaftunk kimaradna, és mi a boltot bezárhatnók. Igy hát máshová kell mennie kendnek, mert itt rosz helyen jár kend.

A szénhordó erre hangosan fütyörészett, és odább állt.

A beszappanozott öreg ur, ki képét mélán a falnak fordította, nem látszott a történeteket észrevenni, és minden iránt, mi körülötte előfordult, érzéketlenül s mély ábrándozásokba merülve ült ott. — Mindahárman mélyen hallgattak, midőn Kenwigs kisasszony egyszerre és könnyű kiáltást hallatott, mire Newmann szemeit felvetette és észrevette, hogy az öreg ur fejét hátra fordította, s az adószedő Lillyvick vonásait megismerte.

Igen, Lillyvick ur képe volt, de sajátságos módon megváltozva. Mert előbb ha valaha volt olyan, ki tartott arra, hogy csinosan legyen megborotválva, az Lillyvick ur volt. Ha volt valaha adószedő, ki az emberek előtt oly ünnepélyes és jelentőségteljes méltóságot fittogtatott, mintha az egész világ két évnegyedi hátralékkal volna beírva, ugy Lillyvick ur volt az. És most ott ült legalább

is nyolcz napos régi szakállal, mocskos összegyűrt mell-bodorral, mely a helyett hogy merészen előre állna, meg hűnyászkodva konyult le, és oly levert, lecsüggedt fejjel, fásult, alázatos, bus és szégyenlős tekintettel, hogy negyven fizetés-képtelen házbirtokos lelkei, a kiknek kutjait bedugták, ha egy testben kerülnének össze, ennek a testnek alig tudtak volna oly leverő kifejezést kölcsönözni, mint az volt, melyet az adószedő Lillyvick ur személyén lehetett látni.

Newmann Roggs nevén szólította, és Lillyvick ur sóhajtott, a mit köhögés által mindjárt elpalástolni törekedett. A sóhajtás mindazáltal nagyon világos volt, míg a köhögés csak mint egy könnyű libegésnek hallszott.

— Mi baja önnek? — kérde Newmann Roggs.

— Mi bajom, sir? — kiálta Lillyvick ur, életem kútsövei kiszáradtak, és csak az iszap maradt vissza.

Ez a felelet, melynek kifejezését Newmann a színészekkel társalgásnak tulajdonított, egy kissé homályos volt, és amaz feltekintett, mintha bővebb magyarázatot kérne. De Lillyvick ur megelőzte, bizalmasan megrázzván annak kezét, és aztán a magáéval eltolta azt.

— Engedje, hogy magamat végkép megborotváltassam, — mondá Lillyvick ur. — Én Morlina előtt készen leszek. Morlina az, ugy-e?

— Igen — mondá Newmann.

— Kenwigséknek egy fiok született? — folytatá az adószedő.

Newmann ismét igent mondott.

— Szép fiú? — kérde az adószedő tovább.

— Nem épen rossz, — felele Newmann, a kérdés által egy kevésbé zavarba hozatván.

— Kenwigs Zsuzsánnának szokása mondani, — jegyzé meg az adószedő, hogy ő remélte, ha még egyszer fia lenne, az rám fogna ütni. Hasonlit hozzá, Roggs ur!

Newmann e kérdés felett kissé elhült, mégis felelt eltérőleg, azon véleményt adva, hogy a hasonlatosság annak idejében talán mutatkozni fog.

— Én valóban szeretném, ha valakim volna, ki hozzám hasonlít, mielőtt meghalok, — folytató Lillyvick ur.

— Nos, csak nem akar ön most még meghalni! — felele Newmann.

Lillyvick ur erre ünnepélyes hangon felelé: Engedje, hogy megborotváltassam magamat, — és ismét a segéd rendelkezésére bizta magát, és nem beszélt többet.

Newmann szerette volna tudni, mi lehet oka e változásnak az adószedő lényében; de meggondolva, hogy előbb vagy utóbb majd megtudja, s azért azt elvárhatja, a miért is az öreg ur magaviseletének különösségén nem igen törte fejét.

Midőn a hajnyírás és fodorítás végre megtörtént, föl-emelkedett az öreg ur, ki már egy idő óta várt, elhagyta Newmannal és védencznőjével a bódét, az elsőt koronfogta és mindakettőt elkísérte egy darabig, a nélkül hogy beszélt volna. Newmann, kinek a hallgatásban nem könnyen lehetett párját találni, nem kísértette meg a csendet félbeszakasztani, majd elérték Morlina kisasszony lakását, és csak most kezdte Lillyvick ur:

— Nagyon meg voltak Kenwigsék ütközve arra a hirre, Roggs ur?

— Miféle hirre? — kérdé Newmann.

— Hát az én — az én — — —

— Megházasodására? — felele Newmann.

— Ah! — viszonzá Lillivick ur, ki most nem iparkodott sóhajtását eltitkolni.

— A mama sirt, midőn azt megtudta, — szóla közbe Morlina kisasszony, ámbár mi azt hosszú ideig titkoltuk előtte. A papa sokáig le volt verve, de most ismét jobban van, és én nagyon beteg lettem, — de én is már jobban vagyok.

— Nem adnál nagybátyádnak egy csókot, ha megkérne? — mondá az adószedő akadozva.

— Igen, én adnék Lillyvick bátyám, felele Morlina kisasszony atyjának és anyjának egyesített elevenségével, de Lillyvick nénit nem csókolom meg. Ő nekem nem néném, és soha se fogom annak elfogadni.

Közvetlenül ezen nyilatkozat után Lillyvick ur Morlina kisasszonyt karjaira vette és megcsókolta. Időközben már Kenwigs ur lakásához értek, melynek ajtói közönségesen nyitva állottak, és most egyenesen Kenwigs ur szobájába ment és Morlina kisasszonyt annak közepén letette. Kenwigs ur és asszony épen estelinél voltak. Hiteszegett rokona meglátásán madame Kenwigs elsáppadt és ájulási rohamot érzett, míg Kenwigs ur méltóság-teljesen felkelt.

— Kenwigs, — mondá az adószedő, adja ide kezét!

— Volt idő, sir, — mondá Kenwigs ur, midőn büszke voltam a férfiunak kezét nyujtani, ki most szemközt áll velem. Volt idő, sir, — folytatá Kenwigs ur, midőn látogatása kedves volt, de most azon férfiut oly érzelmekkel tekintem, melyek minden fogalmat meghaladnak, és kérdem magamtól: hová lett becsülete, hová őszintesége, és hova emberi természetete?

— Kenwigs Zsuzsánna — mondá Lillyvick ur, alázattal unokahúgához fordulván, nincs egyetlen egy szavad se hozzám ?

— Tehetetlen ő arra, sir, — mondá Kenwigs ur, nyomatékkal az asztalra ütve. — Egy erős gyermeknek szoptatása, és az ön kegyetlen magaviselete mellett alig elég négy pint malátaital, hogy őt némileg erőben tartsa.

— Örvendek — felele a szegény adószedő halkan, hogy a gyermek ép, igen, azon rendkívül örvendek.

Kenwigséket a legérzékenyebb oldalukon érintette ez. Madame Kenwigs azonnal könnyükre fakadt, és Kenwigs uron nagy megindulás látszott.

— Az egész idő alatt, míg a gyermeket vártuk — mondá Kenwigs ur szomorún, — legédesebb érzésem az volt, ha a reményt tápláltam, hogy fiu lehet, minthogy nagybátyjától sokszor hallottam mondani, hogy ő jobb szeretné, ha a legközelebbi fiu lenne, és én gondolám, mit mondand Lillyvick nagybátya, ha fiú lesz, és micsoda név lenne neki leginkább tetszésére ? Vajjon nem Péter- vagy Sándor- vagy Pompejus- avagy Diogenesnek kellend-e lennie ? És most ha reá nézek a gyönyörű gyermekre, s ha látom, mikép nyögdéssel anyja ölében és ártatlanságban miként dugja szájába kezét, hogy majd megfulad — ha azt a gyermeket, ugy a mint van, megnézem, és mellette meggondolom, hogy ugyanazon Lillyvick nagybátya, ki azelőtt ugy akarta szeretni, magát visszavonta, oly boszuszomj fog el, melyet nyelv ki nem mondhat, s ugy esik nekem, mintha még a kisdud is kiáltaná hozzám szent ártatlanságában, hogy gyűlöljem őt.

Ezen nyilatkozat madame Kenwigst megindítá. Többször hiába kísértette meg, néhány töredezett szót ejteni,

azok azonban mindig könyeinek özönébe fúltak, míg végre sikerült szóhoz jutnia.

— Ah, nagybátyám, én nem merek arra gondolni, hogy ön nekem, kedves gyermekeimnek, és Kenwigsnek hátat fordított. — Ön, a ki máskor kegyes és jóakaró volt, és mi azt a megvetés villámaival megsemmisítettük volna, ki nekünk affélét jövendőlni mer. — Ön, kinek nevét az első fiunk, a kis Lillyvick a szent oltárnál kapta. — Ah örök isten!

— Gondoltunk valaha pénzre? — mondá Kenwigs ur, — járt valaha vagyon eszünkben?

— Nem, — kiáltá madame Kenwigs, én megvetem azt.

— És én is — tevé hozzá Kenwigs ur. — Én mindig azt tettem.

— Az én érzéseim kinosan tépettek szét — mondá madame Kenwigs, szivem a bútól szétdarabolva, ártatlan gyermekem oly beteg lett, hogy hozzá nyulni is alig lehetett, és Morlina egészen árnyékká epezttette magát. De minden el van feledve és megbocsátva, mert lehetetlen nagybátyámra haragudnom. De kérem kell, ne higgye felőlem, hogy elfogadom — nem, azt ön soha se kívánhatja tőlem, mert én nem akarom, nem akarom, nekem nem kell, nem akarom, nem akarom —

— Édes Zsuzsánna, ugyan gondolj gyermekekre — szakasztá közbe Kenwigs ur.

— Igen, — kiáltá madame Kenwigs, gyermekemre fogok gondolni — az én gyermekemre, kitől semmi nagybátya meg nem foszthat, az én szegény gyülölt, megvetett, elhagyott, eltaszított gyermekemre.

Madame Kenwigs felgerjedése itt oly hevessé vált

hogy Kenwigs ur kénytelen volt boreczettel rohanni hozzá, s azonkívül mellényzsinorját, alsóruhájának négy szalagját és több apró gombot hirtelen lemetszeni.

Newmann hallgatva nézte e fellépést, mivel ő — részint Lillyvick ur egy intése folytán, mely jelenlétét kérte ki — részint Kenwigs urnak maradást jelentő fejbizcentése következtében ott maradt. Mihelyt madame Kenwigs valamivel jobban érezte magát, és Newmann, kire ő sokat adott, neki előterjesztéseket tett, és kérte, hogy szedje össze magát, Lillyvick ur elkezdett akadozó hangon beszélni:

— Én itt senkiről se teszem fel, hogy őt — nem szükség a szót kimondanom, mert tudhatjátok, kire gondolok — elfogadja. Ah, Kenwigs, és Zsuzsánna, ő tegnap egy hete egy félzsoldu kapitánnyal odábbállott.

A szeretetreméltó pár erre fölrezzent.

— Igen, igen, egy félzsoldu kapitánnyal elment! Az álnok és alávaló egy félzsoldu kapitánnyal megszökött — egy rezes orru kapitánnyal, a ki miatt minden nős férfi nyugodt lehetett volna. E szobában láttam először Petowker Henriettét, — tevé hozzá Lillyvick ur sötéten tekintve körül, és e szobában taszítom el őt magamtól örök időkre.

Ez a nyilatkozat lényegesen megváltoztatta a dolgok állását. Madame Kenwigs nyakába vetette magát az öreg urnak, keserű szemrehányásokat tett magának előbbi heveségeért és felkiáltott: ha már ő annyit szenvedett, mennyit kellett nagybátyjának szenvednie! Kenwigs ur megfogta kezét s megszeghetetlen barátságot és örök hűséget fogadott. Madame Kenwigs megborzadt a gondolatra, hogy valaha oly kigyót, viperát, mérges áspist, oly

alávaló krokodilt, mint Petowker Henriette, táplálhatott kebelén. Kenwigs ur azt a véleményt nyilvánította, hogy végkép megromlottnak kell annak lennie, ha az ő neje erényének oly hosszas tapasztalása meg nem tudta jobbitani. És madame Kenwigs emlékezett, hogy férje sokszor mondta, hogy ő Petowker kisasszony magatartásával nem igen van megelégedve, és most csodálkozik, hogy mint lehetett ama nyomorult irányában oly sokáig elvakulva. Kenwigs urnak is eszébe jutott most, hogy mindig volt gyanuja reá, de legkevésbé sem csodálkozott, hogy az nem volt hasonlókép nejénél is, miután ő csupa szeplőtlenség, tisztaság és igazság, Henriettenél pedig nem lehetett egyebet találni, mint alávalóságot, ravasszágot és álnokságot. Azután Kenwigs ur és asszony kinyilatkoztatták a legbelsőbb részvét érzései és könnyei közt, hogy minden a legjobban ütött ki, és kérve-kérték a jó adószedőt, hogy ne adjon helyet a haszontalan bánatnak, hanem keressen vigaszt a szeretetteljes rokonokkal való társalgásban, kiknek karja és szive mindig nyitva áll.

— Kettőtök iránti szeretet és becsülésből, Zsuzsánna és Kenwigs, — mondá Lillivick ur, és nem az ő iránta táplált haragból és boszuállásból, miután ő sokkal hitványabb, hogysem ily érzésekre is méltó volna, holnap reggel végrendeletileg gyermekeiteknek hagyom a pénzt, melyet már régebben nekik hagyományozni szándékoztam, és intézkedni fogok, hogy azt az életben maradók nagykorúságuk esetén, vagy házasságra lépésükkor megkapják. Igen, mindjárt megtörténik a dolog és Roggs ur lesz oly szives hozzám, hogy mint tanu aláírja. Ő hallja ígérete-met, és lássa annak teljesítését is.

E nemes és nagylelkű ígéret által elragadtatva, Kenwigs ur és asszony, nem különben Morlina kisasszony, elkezdtek együtt zokogni, úgy, hogy annak zaja még a szomszéd szobába is behallatszott, és még a gyermekeket is, kik az ágyban feküdtek sirásra fakasztotta. Kenwigs ur gyorsan besietett, páronként kihurczolta őket karjain, hálósapkáikban és szoknyácskáikban letette őket Lillywick ur lábaihoz, hogy mondjanak köszönetet neki, s kívánják reá az isten bő áldását.

— És most — mondá Lillywick ur, midőn a szivrepesztő jelenet befejeztetett, és a gyermekek ismét ágyba vitettek, — adjatok valamit ennem. Balesetem a város-tól husz mértföldnyire történt. Ma reggel visszajöttem, és egész nap kóvályogtam, a nélkül hogy bátorságom lett volna benneteket felkeresni. Én minden kívánságát teljesítém, egészen szabad akarattjára volt hagyva, tehetett, a mit akart, és most így bánik velem. Tizenkét theakanál, és huszonnégy font, duplaaranyakban volt ott, ezek hiányát vettem először észre. Kemény megpróbáltatás, és érzem, hogy sohase fogom a kis sárga csikókat vizontlátni. De kérlek, ne beszéljeteek nekem arról többé.

E félig hallható ömlendezés alatt egy pár könyvet törült ki szemeiből az öreg ur, azután a házaspár a karszékbe vitte, s reá birták, hogy sok erőtetés nélkül ugyancsak derekasan felfalatozta a jó estelit, és miután első pipáját kiszította, s vagy hat pohár puncsot megivott, sorsában, bár még mindig leverten, teljes önmegadással megnyugodni látszott, sőt még magát nevének megszőktét is inkább valami vigasztalónak, mint szerencsétlenségnek tekintette.

— Mikor ezt a férfiut látom, — mondá Kenwigs ur,

egyik kezével neje derekát körülölelve, s másikkal pipáját tartva, mely neki, minthogy nem volt dohányzó, sok pislogást és köhécsalést okozott, szemeit pedig Morlinára szegezve, ki nagybátyja térdein ült; — mikor ezt a férfit látom, mikép mozog ismét a körben, melynek díszére válik, és tanuja vagyok annak, mint fejlődik ki szeretete a jogszerű határok között, akkor érzem, hogy az ő lénye épen oly magasztos és főséges, mint a mily szeplőtlenül áll hivatala az egész világ szemei előtt, és úgy tetszik, mintha az én — most már egész életökre biztosított, kiskoru gyermekeim a leglágyabb hangon azt susognák: ez oly esemény, melyre maga az ég is jóakarólag tekint le!

---





OSTER

# NICKLEBY MIKLÓS

ÉS CSALÁDJÁNAK

## ÉLETE ÉS VISZONTAGSÁGAI.

---

REGÉNY.

IRTA

BOZ (DICKENS).

FORDITOTTA

BENEDEK ALADÁR.

---

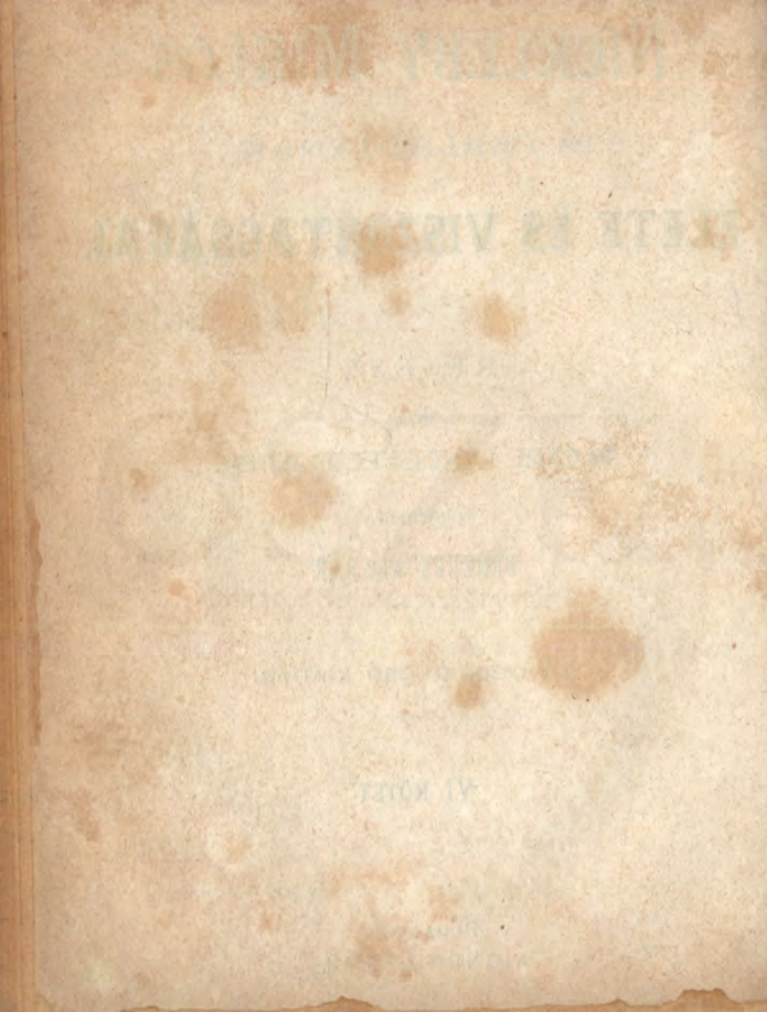
MÁSODIK OLCSÓ KIADÁS.

---

VI. KÖTET.

---

BUDAPEST.  
AIGNER LAJOS.



## Ötvennegyedik fejezet.

**A Nickleby Ralph és Gride Arthur által szőtt cselszövények további folyamát tartalmazza.**

Határozott szilárdsággal, melyet rendkívüli körülmények még a kevésbé ingerlékeny jellemeknél is képesek gerjeszteni, mint a milyen Bray Magdolna tisztelőjének osztályrészül jutott, ugrott fel Miklós hajnalkor nyugtalan ágyáról, melyet egész éjen át nem keresett fel az álom, és előkészületeket tett az utolsó kísérlet megtételére, melynek vékony törékeny szálaihoz volt kötve Magdolna megmentésének egyetlen reménysugára.

Gyorsan fölöltözve, természetes türelmetlenséggel suhant ki a házból. Ugy tetszett neki, mintha drága időt vesztene, ha az ágyban marad, és mintha szándékát elősegítené, ha mozgásba teszi magát. Elkezdett össze-vissza járni a városon keresztül, ámbár jól tudta, hogy még órákig nem beszélhet Magdolnával, és nem maradt más tennivalója, mint azt ohajtani, vajha ez az idő mielőbb eltelnék.

Az elmélkedés, hogy mit kell tennie, és a gondolatmenet újra felvétele, melyet az éj félbeszakasztott, Miklós tetterejét ismét a legmagasabbra fokozta, s mint-hogy a reggel aközben eléggé előre haladt hogy szándékához fogjon, egyelőre semmi más gondolat nem foglalkodtatta, mint annak kiviteli módja. Hirtelen reggelizett,

elintézte legsürgösb dolgait és azután lépteit minden további idővesztés nélkül Bray **Magdolna** lakása felé irányozta.

Hirtelen az a gondolata is támadt, hogy a fiatal delnőt talán eltitkolják előtte, bár azelőtt az sohasem történt s már-már gondolkodni kezdett, hogy ez esetben mit tegyen, hogy hozzá juthasson: midőn a házajtóhoz érve, azt félig nyitva találta, mivel valószínűleg az, ki utószor ment ki rajta, elfelejtette betenni. A körülmények nem olyanok voltak, hogy különös formaságokat kellett volna megtartania. Azért Miklós észrevéve ezt az előnyt, csendesen felment a lépcsőzeten és kopogott azon szoba ajtaján, a hol közönségesen fogadni szokták. Benn hallatszott a „szabad“ és ő kinyitotta az ajtót.

Bray és leánya magukban voltak ott. Miklós mintegy három hét előtt látta őket; de a szeretetreméltó leánya oly változáson ment keresztül, mely barátunknak elrémitő világossággal mutatta, hogy mennyi lelki kint állhatott ki e rövid idő alatt. A halványságot és azt a tiszta, átlátszó, kisértetes fehérségét szép ábrázatának, mely beléptekor felé fordult, semmihez nem lehet hasonlítani, sem szavakkal leírni. Sötétbarna gazdag fűrtői, melyek képét beárnyékkolták és vakító fehérségű nyakát körülhullámozták, a nagy ellentétnél fogva hollófeketének látszottak. Sötét szemeiben valami zavartság és állhatatlanság látszott, de azért még mindig meg volt bennök a türelemnek s a csendes fájdalomnak ama kifejezése, melyre ő oly jól emlékezett, — de a könyeknek még csak nyoma sem látszott sehol. Ah, mily szép volt — talán szebb mint valaha — de arcán volt valami, mi Miklóst sokkal mélyebben meghatotta, mint a legborzasztóbb kin

kitörése. Nemcsak nyugodt és eltökélt volt ez arcz, hanem merev mint a márvány, mintha a nagy erőtetés, melylyel atyja jelenléte miatt e nyugodtságot kierőszkolta, nemcsak minden más gondolon erőt vett, hanem annak egy pillanatnyi kifejezését is, mint valami diadaljelt szorosán visszatartotta volna vonásaiban.

Atyja szemben ült vele, a nélkül azonban, hogy egyenesen szemébe nézett volna, mert csak ugy oldalról pillantott feléje, míg vidor hangon, mely gondolatjainak szorongását csak roszul palástolta el, beszélt hozzá. A rajzszerék nem voltak szokott helyükön, se szokott munkálkodásainak egyéb nyomait nem lehetett látni. A kis üvegkorsók, melyeket mindig tele látott üde virágokkal, üresek voltak és csak egy pár fonnyadt szárat és levelet tartalmaztak. A madár néma volt, és a kendő, mely éjszakán át kalitkáját betakarta, még nem volt levéve, mert urnője elfeledkezett róla.

Van idő, mikor a lélek fájdalmasan fogékony a behatásokra. Ilyen volt a jelen pillanat is. Azonban alig nézett körül Miklós a szobában, Bray ur azonnal felismerte és türelmetlenül szólította meg:

— Nos, sir, mit akar ön? Mondja meg nekünk, ha ugy tetszik, látogatása czélját, mert leányom és én más fontosabb dolgokkal vagyunk elfoglalva, mint azok, a melyek végett ön közönségesen ide jön. A dologra tehát, uram, ha merem kérni.

Miklós könnyen átláthatta, hogy e beszéd indulatossága és türelmetlensége csak mesterkélt volt, és hogy Bray urnak minden félbeszakasztás, mely őt leánya figyelmét igénybe venni segítette, igen jól esett. Annálfogva Miklós az utósó szavak alatt akaratlanul az atyára sze-

gezte szemeit, és annak nyugtalansága nem kerülte ki figyelmét, mert észrevette, hogy közvetlenül azután elpi-  
rult s arcát elfordította.

A fogás — mert az volt, s czélja nem volt más, mint hogy Magdolna vegye át a beszéd fonálát — nem hibázta el hatását. A lányka felkelt és Miklós felé ment, de feleutján megállt és kezét kinyújtotta, mintha levelet várna.

— Mit csinálsz, édes Magdolna? — kérdé az atya türelmetlenül.

— Bray kisasszony talán valamit vár tőlem — mondá Miklós oly érthetően és nyomatékkal, mit nehezen lehetett félreérteni, — de főnököm nincs Angolországban, különben bizonyosan hoztam volna levelet. Remélem azonban, enged nekem időt a kisasszony — egy kis időt — csak egy, kevés kis időért esdek.

— Ha ennyiből áll az egész, a miért ön ide jött, felelt Bray, úgy bátran megnyugtathatja magát. Édes Magdolna, én nem tudtam, hogy ez ember irányában van még valami kereseted.

— Én — én úgy hiszem — valami csekélység — felelt Magdolna gyenge hangon.

— Ön most azt hiszi valószínűleg — mondá Bray, székét megfordítva és Miklósra szegezve szemét, — hogy éhen veszünk, ha azt a csekélységet el nem hozza, mire leányomnak igénye van, minthogy neki tetszett idejét oly módon, a hogy tette, felhasználni?

— Oly gondolat nem jutott eszembe — felelt Miklós.

— Ugy, oly gondolata nem volt? — gunyolódott a beteg. Ön igen jól tudja, hogy nem úgy áll a dolog,

és hogy ön mindig ily gondolatban volt valahányszor ide jött. Azt véli ön, fiatal ember, hogy én nem ismerem azt a nyomorult s erszényére büszke kalmárnépet, mely szerencsés körülmények folytán egy kis időre előkelő és nevelt emberek fölé kerül, vagy legalább ezt hiszi?

— Az én dolgom egy urhölgyet illet — mondá Miklós tiszteletteljesen.

— Egy előkelő férfit leányát, sir, — felelt a beteg; de természetesen oly szószátyárok nem tesznek különbséget. Talán új megrendeléseket hozott ön, sir? — Új megrendelései vannak leányom számára — mi?

Miklós észrevette ugyan a gúnyolva diadalmaskodó hangot, melylyel ez a kérdés tétetett, de eszébe jutott annak szüksége, hogy fölvelt szerepét folytassa, és egy papszeletet vett elő.

— Ah, — mondá Bray ur — ezek a megrendelések — nemde?

— Ha e kifejezésnél marad, sir, igen — felelt Miklós.

— Ugy mondja meg főnökének, — viszonzá Bray, a papirt örvendő mosolylyal lökve vissza, hogy az én leányom, Bray Magdolna kisasszony, nem ereszkedik le többé, hogy oly munkákat készítsen, mint ezek; hogy nem áll egy intésre parancsolatjára, mint ő bizonyosan gondolja; hogy mi nem az ő pénzéből élünk, mint ő képzei magának, hogy azt, a mivel nekünk tartozik, a legközelebbi koldusnak, ki bódéja előtt elmegy, oda veheti, vagy ha úgy jobban szereti, a maga nyereségéhez mellékelheti, és hogy miattam pokolba mehet. Ez és nem más a válaszom megrendeléseire, sir.

— Hát ez függetlensége egy férfiúnak, ki leányát

eladja, mint ez a férfi eladta amott siránkozó leányát? — gondolá Miklós elborzadva.

Az apa azonban inkább el volt foglalva saját diadala által, hogysem a megvető pillantást észrevette volna, melyet Miklós el nem titkolhatott, habár kintpadra húzták volna is.

— Most tudja ön a feleletet, és elmehet — folytatá az öreg egy kis szünet után. — Ha netalán — ha! ha! — ha netalán több megbizásai is volnának önnek?

— Nincsenek, — felelt Miklós komolyan, én azonban, tekintve az ön előbbi helyzetét, sem e, sem más szót, bármily ártatlan lehetne is az magában, nem használtam, melyet akár az én megkiméltetésemre, akár az ön alárendeltségére lehetett volna magyarázni. Nekem nincsenek megbizásaim, hanem igen is rettegek — rettegek, s ezt ki kell mondanom, bár haragudjék meg e miatt ön, a hogy akar — rettegek, hogy ön ez ifju hölgyet gonoszabb sorsra szánta, mintha önért kellett volna neki dolgozni, habár halálra dolgozta volna is magát. Azért rettegek, mert az ön magaviselete ezt sejteti velem. Saját lelkiismerete megmondja önnek, hogy jól következtetek-e vagy nem.

— Az isten szerelméért! — kiálta Magdolna megrezzenve. — Gondolja meg ön, hogy atyám beteg.

— Beteg? kiáltá Bray ur zihálva és lég után kapkodva. — Beteg! beteg! — Egy boltos suhancz áll ellenem és gúnyol, és ő kéri azt, hogy legyen szánalommal irántam és hogy tekintse betegségemet!

Erre oly lázrohamba esett, hogy Miklós néhány pillanatig élete miatt aggódott; de midőn ismét jobban lett, eltávozott, miután előbb a fiatal hölgynek intett, hogy

valami fontos közlendője van, s a folyosón várni fog reá. Hallhatta, hogy a beteg ismét magához tért, és hogy, a nélkül hogy valami célzást tett volna az épen előfordult eseményre, mintha még nem tudna arra egészen emlékezni, kérte leányát, hogy hagyja magára.

— Ah — gondolá Miklós, vajha nem menne e jelentéktelen eset veszendőbe, és adná az isten, hogy szerencsés lehessen őt nyolcz napi halasztásra birni!

— Bizományya van számomra, sir? — mondá Magdolna, ki nagyon felindulva jött ki. Csak most semmi erőtetést — kérem, kérem. Jöjjön inkább holnapután ismét ide.

— Akkor már késő lesz — fölötte késő arra, a mit mondani akarok, — felelt Miklós, s azonkívül akkor már nem találnám itt kegyedet. Ah kisasszony! ha kegyed előtt a férfiú, ki engem kegyedhez küld, csak egy kissé becses, és ha nem közönyös kegyed saját szive nyugalma iránt, ugy kérem az isten nagy nevére, hallgasson meg!

A leányka ismét vissza akart menni, de Miklós gyengén megfogta kezét.

— Csak egy pillanatnyi meghallgatást! — mondá Miklós. — Esdeklek, hallgasson meg nemcsak engemet, hanem azt is, kinek nevében beszélek, és ki a távolban semmit sem sejt a veszélyről, melyben kegyed forog. A mindenható isten nevére — hallgasson meg!

A szegény szolgáló, a sirástól megvörösödött szemekkel állt oldalánál, és Miklós oly megindító kifejezéssel fordult hozzá, hogy egy mellékajtót felnyitott, urnőjét egy mellékszobába vezette és Miklósnak intett, hogy kövesse.

— Kérem, hagyjon el, sir, — mondá a fiatal nő.

— Nekem nem szabad, nem lehet kegyedet így elhagynom, — felelt Miklós. Nekem egy kötelességet kell teljesítenem, és kényszerülve vagyok — kegyedet itt, vagy a szobában, honnan épen kijöttünk, akármily veszélyt hozzon Bray urra — sürgetve kérni, hogy a borzasztó lépést még egyszer fontolja meg, melyre erőttették.

— Micsoda lépést ért ön, és ki által kellett volna erőtetve lennem, sir? — mondá a fiatal nő, minden büszkeségét összeszedve.

— Én arról a házasságról beszélek — arról a házasságról, mely holnapra határozottatott egy ember által, ki sohase késett a gonoszszal, és soha jót nem cselekedett — arról a házasságról, melynek története általam tudva, sokkal jobban tudva van mint ön által. Én átlátok a hálón melylyel kegyedet körülvették. Én ismerem a férfiakat, a kik e gyalázatos összeesküvést kifőzték. Kegyed elárultatott és pénzért adatott el — pénzért, melyhez egy könytenger tapad, ha nem is piroslik még a nyomorultak véréből, kik a kétségbeesés örültségében maguk végezték ki magukat.

— Ön azt mondta, hogy egy kötelességet kell teljesítenie, — felelt Magdolna erélylyel. Nálam is így van és isten segélyével teljesítem is azt.

— Mondja inkább kegyed: az ördögök segélyével, — viszonzá Miklós, oly emberek segélyével, kikhez a kegyednek szánt férj is tartozik, és a kik —

— Nekem nem szabad ezt hallanom, válaszolá a fiatal delnő, igyekeztvén elnyomni a borzadályt, melyet mint látszott, a Gríde Arthurra való czélzás keltett benne. — A rossz, ha annak lehet nevezni, saját magam mun-

kája. Engem senki se kényszerít e lépésre, hanem csak a magam szabad akaratát követem, mert fenyegetésről vagy ijesztgetésről távolról sincs szó. Mondja meg ön ezt — tévé hozzá Magdolna, — jó barátomnak és jóakarómnak, és fogadja úgy az ő, mint saját részére is legbensőbb köszönetemet és legjobb kívánataimat — de önt nem szabad látnom többé.

— Én nem hagyom el kegyedet, míg teljes komolysággal, lelkem egész hevével nem esedezem kegyed előtt, hogy összekelését csak egy rövid héttel halaszsa el, — kiáltá Miklós. Én nem mozdulhatok e helyből, míg kegyedet kérve nem kényszeritem, hogy a lépést, melyet tenni szándékozik, komolyabban fontolja meg, mint azt a kegyedet körülhálózó befolyások alatt tehette. Kegyed nem ismeri egész terjedelmében annak az embernek alávalóságát, kinek kezét adni készül, de legalább némely részét tudhatja kegyed. Hallotta őt beszélni, és szemébe nézett — gondolja meg kegyed, míg nem késő, nem űz-e gúnyt kegyed a szent cselekménnyel, ha az oltárnál oly érzelmeket esküszik neki, melyekben szive nem osztozhatik; ha oly fogadásokat tesz neki, melyek ellen a természet és az ész fellázad. Gondolja meg kegyed, mennyire kell saját önbecsülésében mindig jobban-jobban alásülyedni, minél inkább le fog lepleztetni az ő jelleme. Taszítsa vissza kegyed az undorító egyesülést azzal a nyomorult hitvány emberrel mint dögvészt és rothadást. Szánja reá magát kegyed minden fáradtságra és megerősítésre. Az ezerszer boldogabbá teendi kegyedet, mintha annak oldalán hurezolja e nyomorú életet. Higyje el nekem kegyed — igazságot beszélek — a gondteljes szegénység, a legelnyomottabb helyzet tiszta

ártatlan szívvel mennyország, összehasonlítva a sorssal, mely kegyedre mint olyan ember nejeére vár!

Már sokkal előbb, mint Miklós beszélni megszűnt, befedte kezeivel arcját a fiatal delnő, és könnyek áradtak szemeiből. Mikor felelt, hangja a megindulás miatt elakadt és csak lassan-lassan nyerte vissza erejét.

— Én nem akarok önnel szemben álarcot használni, sir — mondá, — ámbár talán nem jól teszem azt; de megvallom, hogy sok lelki kint szenvedtem, és szívem majd meghasadt, mióta önt utószor láttam. Én azt az embert nem szeretem, mert már maga a különbség s gondolkodásunk és szokásaink eltérő volta sem engedi azt. Ő tudja ezt, és mégis megkínál kezével. De csak e lépéssel szabadíthatom meg atyámat, kinek különben e helyen kell meghalnia; életét talán sok évre meghosszabbíthatom, őt kényelmes — mondhatnám — vagyonos állásba helyezhetem, és egy nemesszívű férfiút felmenthetek a teher alól, hogy mást segíyezzen, a ki, mit fájdalommal kell megvallanom, az ő nemes szívét oly kevésbé tudja becsülni. Ne ítéljen ön fölőlem oly kicsinylőleg azért, mivel szeretetet színlelek, melyet nem érzek, és ne rajzolja a dolgot oly gyűlöletes színben, mert az nekem fölőtte fájdalmasan esik. Ha az ész és természet tiltják is szeretnem azt a férfit, ki oly árt fizet kezemért, a nő kötelességeit mégis teljesíthetem. Én mindene lehetek, a mit bennem keres. Ő megelégszik, ha úgy elvehet a milyen vagyok. Ő birja szavamat, és a fölött hogy ez így van, örülnöm kellene, nem sirnom. A részvét, melylyel ön oly barátnélküli és elhagyatott teremtményhez, mint én vagyok, viseltetik, a gyengéd érzés, melylyel ön megbiztatását elvégezte, a bizalom, melyet bennem

helyez, engem ön iránt legbelsőbb hálára köteleznek, és mint látja ön, könyekre fakaszt, midőn önnek gyenge hálámat nyilvánítom. De megbánásra semmi ok nincs részemről, miután én nem vagyok szerencsétlen, sőt sokkal inkább boldog a kilátásnál fogva, hogy mindent oly könnyen megválthatok, és tudom, hogy ez még inkább úgy lesz, ha majd visszagondolok, és minden véget ér.

— A kegyed könyei sűrűbben folynak, midőn boldogságról beszél, — felelt Miklós, és fél a sötét jövőbe nézni, mely kegyedre nézve oly sok nyomorral van tele. Halaszsa el az összekelést egy hétre, csak egyetlenegy hétre.

— Épen az ön ide jötte előtt beszélt szegény atyám olyan mosolylyal, milyenre a régi időből jól emlékszem, milyent azonban már sok, sok nap óta nem láttam, a szabadságról, melyhez holnap kellene jutnia, az úde levegő örvendetes változásáról, az új jelenetekről és tárgyakról, melyek kimerült testének új életet fognak adni — mondá Magdolna erélyességgel. Szemei égtek, és arcza fénylett e gondolatnál. — Nem, én egy óráig sem halasztom el.

— Ez csak fogás és csel, hogy kegyedet rábirja, — kiáltá Miklós.

— Nem akarok többet hallani — felelt Magdolna. Már is fölötte sokat hallottam, — sőt többet, mint hallanom kellett volna. A mit én önnek beszéltem, sir, az szintén úgy illeti azt a drága jóbarátot is, kinek ön azt mint bizonyosnak tartom, hiven elő fogja adni. Én egy kis idő múlva, ha jobban összeszedtem magam és sorsommal kibékültem — igen, ha akkor még életben leszek, írni fogok neki. Addig azonban valamennyi szent angyal hintsen áldást fejére és őrizze meg őt.

El akart sietni Miklós mellett, de az útjába állott, és kérve kérte, hogy mégis fontolja meg még egyszer a jövőt, melynek oly rohamosan siet elébe.

— Akkor aztán semmi visszalépés nem lehető —  
tevé hozzá Miklós esdekelve.

Ezzel sietve eltávozott, és Miklós, kinek az egész hirtelen tárgyalás csak egy zavart, nyugtalan álom ködképének látszott, kitántorgott a házból.

A nap elmúlt, és este, midőn gondolatait némileg ismét összeszedhette, a kétségbeesett imádó ismét szabadba sietett.

Ez az est, Gride Arthur nőtlenségének utolsó estéje, nevezett becsületes embert a boldogságnak és lelkesedésnek legfőbb fokán találta. Az üvegzöld öltözék másnap reggelre kellőleg ki volt kefélve. Sliderskew Örzse beadta számadásait az azelőtt való napról és pontosan kimutatta a tizenhatszáz pence hováfördítésát — nagyobb összeg soha sem bizatott reá egyszerre, — és minthogy azonkívül minden más előkészületek is megtétettek a közeledő vendégséghez, Arthur leülhetett és jövő boldogságáról ábrándozhatott volna. De előbbre valónak tartotta egy régi piszkos, sertésbőrbe kötött könyvnek esni és annak számtételeit vizsgálgatni.

— Teremtucscse ! — nyihogá egy erős, a talajhoz srófolt ládánál térdre ereszkedve, karjait abba majd válláig bedugva és lassan kihuzva a piszkos kötetet ; — ez a kötetecske egész könyvtáram, de egyike is a legmulattatóbb könyveknek, a mit valaha irtak. Ah, mily dicső egy könyv ! és a mi legjobb benne, biztos és szilárd — biztos mint az angol bank, és szilárd mint annak aranya és ezüstje. Gride Arthur irta, he, he, he ! Jótállok érte,

hogy valamennyi történész összevétel nem állit ki soha ily jó könyvecskét, mint ez. Magán használatomra van írva, nem szükség azt más embernek olvasni, csak nekem — he he!

E monolog közben Gride Arthur pompás művét a poros íróasztalhoz czipelte, szemüvegét orrára dugta és elkezdett abban széjjelnézni.

— Halálos vétek a pénzért, mit Nicklebynek kell fizetnem, — mondá fájdalmas hangon. És az egész adósságot vagyok kénytelen megfizetni neki, kilenczszáz hetvenöt fontot, négy shillinget, három pence-t, és szerződésünknel fogva még ötszáz fontot azonfölül — a mi összesen ezer négyszáz hetvenöt fontot, négy shillinget és három pence-t tesz, melyeket holnap pont tizenkét órakor meg kell kapnia. — Én másrészről megcsipem a szép galambocskát. De az a kérdés, nem vihettem-e volna ki magam is az egész dolgot. Gyáva sziv soha se nyer meg egy szép nőt! Hát oly gyáva az én szivem? Miért nem léptem magam bátran Bray elébe, és megtakarítottam volna az által ezer négyszáz hetvenöt fontot, négy shillinget és három pence-t?

Ez elmélkedés az öreg uzsorást úgy lehangolta, hogy egy-két lassu nyögés emelkedett ki kebléből, és nem nyomhatta el azon gondolatot, hogy neki még a szegények-házában kellend meghalnia. De miután bővebben megfontolta, hogy Ralph követelését minden körülmények között meg kellett volna ugy is fizetnie, vagy más ki egyezésre lépni vele, és továbbá, minthogy nem oly egészen volt meggyőződve, hogy vállalkozásával, ha a dolgot saját maga merte volna megkísérteni, boldogult volna, ismét visszatért egykedvősége, és iparkodott más pénz-

operációk kilátásában vigasztalást keresni, míg Sliderskew Örzse belépte által félbe nem szakasztatott.

— Ühüm, Örzse! — mondá Arthur. — Mi baj! mit hoz, Örzse?

— A tyúkot, — felele Örzse, ki egy tányért tartott kezében, melyben egy parányi sovány csirkécske feküdt.

— Szép egy madár! — felele Arthur miután az árát kérdezte és azt a nagysághoz képest megfelelőnek találta. — Egy szelet sódorral, lágytojással, burgonyával, mellékétellel, almafelfújttal, és egy darabka sajttal, királyi ebédünk lesz, Örzse. A társaság csak kettőnkből, belőle és belőlem álland — és mikor mi készen leszünk, magára jön a sor, Örzse, más vendégünk nem lesz.

— Csak azután ne jajveszékelyen ön a költség miatt, — mondá Sliderskew Örzse boszusan.

— Attól tartok, hogy a jövő héten nagyobb kiadásaink lesznek, — sohajtá Arthur. — Na, na, azután majd megint jobban takarékoskodunk. Én nem fogok többet enni, mint a mennyire épen szükségem van, és tudom, maga is több szeretettel viseltetik öreg gazdája iránt, Örzse, hogysem többet ennék, mint a mennyire okvetlen szüksége van — nem igaz, Örzse?

— Mit nem igaz? — kérdé Örzse.

— Maga jobban szereti öreg gazdáját.

— Nem, egy cseppel sem — felele Örzse.

— Oh a jó lélek! A legfontosabb szavakat soha se hallja meg a vén boszorkány!

Az utolsó czélzás Sliderskew asszony kecsaire susogással végződött, úgy hogy a nő a tulajdonképi javaslathoz egy rekedt morgással adta beleegyezését, mely azonban a csengetyü szava által kisértetett.

— Csengettek, — mondá Arthur.

— Igen, igen, tudom — felele Örzse.

— Miért nem megy hát? — kiálta fülébe.

— Minek menjek? — viszonzá Örzse, ártok vele valakinek, ha itt vagyok?

Gríde Arthur oly fennhangon ismételte a „csengetnek“ szót, amint csak kiáltani birt és igyekezett Sliderskew asszony tompult érzékének még egy alkalmas kézmozdítással is érthetőbbé tenni, mire Örzse kisántikált, miután előbb haragosan kérdezte, hogy miért nem mondta neki mindjárt, a helyett hogy mindenféléről összevissza beszélt, a mihez neki semmi köze.

— Teveled változás történt, jó Örzse, — mondá Arthur, szemeivel kísérve őt. Még ugyan nem tudom jól, mit jelent az, de ha tartós lesz, ugy már látom, ideje lesz megválnunk. Nekem ugy tetszik, te együgyű kezdesz lenni, és akkor Örzse asszony nem sok teketoriát csinálunk magával, hanem utifüvet kötünk a talpa alá.

Mig ezeket dörögte, könyvében lapozgatott, és nemsokára egy tételre bukkant, mely figyelmét annyira igénybe vette, hogy Sliderskew Örsét egészen és végkép elfeledte.

A szobában nem volt más világ, mint az, melyet egy homályos, piszkos lámpa terjesztett, melynek lomha lángocskája egy fekete ellenző által még jobban meg-homályosított; gyenge sugarai csak egy kis helyet világítottak meg, mig a szoba többi része mély árnyékban maradt, az uzsorás oly közel huzta magához a lámpát, hogy közte és a lámpa között csak annyi hely maradt, mint a mennyit a könyv, melyre ráborult, elfoglalt; és mivel könyökét az íróasztalra támasztotta és kiálló arc-

csontjait kezén nyugtatta, a világitás csak arra szolgált, hogy iszonyatos vonásait az asztallal együtt, melynél ült, élesebben előtüntesse, míg a nagy homályosság, mely a szoba többi részén feküdt, az estebédet, mint egy szemfödél befedte.

Gríde Arthur épen számlált valamit a fejében, mialatt szemeit felemelte és élettelenül a sötétségbe mereszté, midőn hirtelen egy férfinak reá szegzett tekintetével találkozott.

— Tolvaj, tolvaj! — rikácsolá az uzorás, könyvét melléhez szoritva, — Rabló, rabló!

— Mi baj? — mondá a vendég közelebb lépve.

— Ne közelíts hozzám! — kiáltá a reszkető zsugori.  
— Ember — az vagy — — —

— Hát mi másnak tart ön, mint embernek? — hangzott a felelet.

— Igen, igen — kiálta Gríde, kezefejét szeméhez emelve — ember csakugyan, és nem lélek! Rabló! rabló!

— Mire való ez a kiáltozás; ha igaz, hogy ön nem ismer engem, talán nem forral most is valami álnokságot? — mondá az idegen, szorosán az uzoráshoz nyomulva, — én nem vagyok tolvaj édes gazd'uram.

— Hát micsoda ön — és mi végre jön ide? — szólt Gríde, ki ugyan valamivel nyugodtabb lőn, de látogatója elől még mindig hátrált. — Hogy hívják önt és mit akar?

— Nevem nem tartozik a dologhoz, — hangzott a felelet. — Az ön szolgálója ide utasított és én kétszer vagy háromszor megszólítottam önt, a nélkül hogy ön meghallotta volna, mert ön könyvével fölötte nagyon el

volt foglalva, s így hallgatva vártam, míg ismét valamennyire magához tér. A mit én akarok, kevés szóval elmondhatom önnek, ha elég bátorsága lesz engem meghallgatni és megérteni.

Gríde Arthur végre bátorkodott különös vendégét figyelmesebben megnézni, és a midőn észrevette, hogy az egy tisztos külsejű fiatal ember, ismét visszatért ülőhelyéhez, valamit mormogott gazemberekről, kik suttyomba a házba lopóznak, aztán kérte az idegent, hogy üljön le, mit az azonban nem fogadott el.

— Jó isten, hiszen én nem azért maradok állva, hogy azáltal előnyt biztosítsak magamnak ön ellen, — mondá Miklós, — mert az volt oka mint észrevette, hogy Gríde ismét nyugtalannak mutatkozott. — Figyeljen ön. Ön holnap megházasodni készül?

— Ne—e—em, — felele Gríde. — Ki mondta azt önnek? Hogy tudhatja ön azt?

— Azzal ne törődjék ön; elég hogy én tudom. A fiatal urhölgy, kit ön elvenni akar, gyűlöli és utálja önt. A vére megfagy, ha csak az ön nevét hallja is. Az ölyv és bárány, a patkány és galamb nem illenének rozszabbul össze, mint ön és az a szegény gyermek. Ebből láthatja, hogy ismerem őt.

Gríde reá nézett, meredten mint a kit mennykő talált, a nélkül hogy egy szót szólott volna.

— Ön, és még valaki, egy Nickleby Ralph nevű ember férczelték össze közösen ezt a hálót, — folytatá Miklós, és ön fizet neki a részvételért ebben a gyalázatos lélekvásárlásban. Igen, ugy van. Látom, egy hazugság remeg az ön ajkain.

Itt megállt, de mivel Arthur semmit se felelt, beszédét újra kezdte.

— És ön az által fizetteti meg magát viszont, hogy a leánykát megcsalja. Hogyan és mi módon, egyelőre még nem tudom; de nemcsak magam vagyok ez ügy egyedüli védelmezője. Ha emberi igyekezet az ön csalását és alattomoskodását még halála előtt napfényre hozhatja, ha gazdagság, boszúvágy és igazságos gyűlölet az ön kigyóutait kinyomozhatja, ön még terhes felelősségre fog vonatni e gatszágért. Mi már nyomon vagyunk. — Ön tehát, ön, ki tudja, mi van még rejtve előttünk, ítélje meg abból, mi vár önre, ha ön horogra kerül.

Ismét elhallgatott, és Gríde Arthur még mindig hallgatva bámult rá.

— Ha ön oly férfiú volna, kinek szánakozását és szívét megindíthatni remélhetné az ember, mondá Miklós, ugy kérve kényszerítném önt, hogy vegye tekintetbe azon fiatal leány gyámoltalanságát, ártatlanságát, fiatalságát és gyermekies szelid engedékenységét, és végre felhoznám mi önt mindennél inkább érdekelheti — a szegény gyermek hivatkozását az ön könyörtületességére és férfiúi érzetére. De én az egyetlen alapot választom, melyen az önhöz hasonló emberekkel alkudozni lehet, és kérdem, mily összeggel hagyná ön magát kielégíteni? Gondolja meg a veszélyt, melynek ön magát kiteszi. Látja ön, hogy eleget tudok arra, mikép egy kis tapogatással még többet megtudhatok. Ha ön a várt nyereményből valamit enged, ugy a veszélyből megmenekszik. Mondja ki tehát az összeget. Mennyit kíván?

Az öreg Gríde Arthur mozgatta ajkait, de azok csak vicsoroghattak s azután ismét mozdulatlanul maradtak.

— Ön nyilván azt gondolja, hogy nincs, a ki a vált-

ságdíjat fizesse? Bray kisasszonynak számos barátjai vannak, kik örömet pénzt veretnének sziveikből is, csak hogy őt ily bajból kiségytsék. Szabja meg ön a feltételt, halaszsa el a házasságot pár napig, aztán meglátja, hogy azok kikről beszélek, visszarettennek-e a fizetéstől. Hallja ön?

Midőn Miklós beszélni kezdett, Gride Arthurban az a gondolat támadt, hogy Nickleby Ralph őt elárulta. De a beszéd folytán arra a meggyőződésre jutott, hogy a különös látogató, akár honnan kapta az értesítést, őszinte szerepet játszik, és hogy Ralphnak abban nincsen része. Azonban ugy látszik, hogy mindaz, a mit tud, abból áll, hogy Gride, Ralph követelését megfizeti; de ezt mindenkinek természetnek kellett találnia, ki Bray letaróztatása körülményeit ismerte. Mi a Magdolna ellen elkövetendő ármány természetét illeti, az idegen oly keveset tudott annak neméről és kiterjedéséről, hogy ő talán csak ugy gondolomra fenyegetett a váddal, és ha nem volt is úgy, annyi világos, hogy ő nem birt a titok kulcsával, és így az öreg uzsorásnak, miután ő azt keblében mélyen zárva tartotta, semmit sem árthatott. A vagyonos jóbarátokra tett czélzást, és a pénzajánlatot Gride csak ámitásnak tartotta, mi által halasztást véltek kieszközölhetni. És még akkor is, ha igaz volna, gondolá Gride Arthur, egy tekintetet vetve Miklóstra és annak vakmerősége miatt egész testében reszketve, akkor nőmmé tenném a csinos kis jószágot és fityet hánynék neked te fiatal tejfelszáju kölyök.

Hosszas gyakorlata védencei szavait sebesen felfogni, azokat a legszigorubban mérlegelni, és a valószínűségeket előszámlálni, a nélkül, hogy azok csak legkevésbé is észrevegyék: Gride Arthurt abba a helyzetbe tették, hogy hirtelen határozott, és a félrevezető bonyolódott és sokszor

ellenmondó előzményekből ravaszul következtetett. A miért is az ő elmebeli tevékenysége Miklós előadásával mindig lépést tartott, és midőn ez beszélni megszűnt, az öreg uzsorás már oly feszesen ült a nyeregben, mintha két hét óta készült volna már e találkozásra.

— Igen, hallom, — kiáltá székéről felugorva, és az ablakhoz sietett, fölrántotta annak tábláit és ordítani kezdett: Segítség, segítség!

— Mit csinál ön? — kiáltá Miklós, őt karjánál fogva viszarántva.

— Kiáltani akarok. — Rablók, tolvajok, gyilkosok! — A szomszédokat fellármázom, önnel birkózom, míg kisé megvérez, és azután esküt teszek, hogy ön rablási szándékkal tört be hozzám; ezt teszem, ha rögtön nem távozik, — felele Gride, vicsorgás közt visszahuzva fejét az ablakból. — Igen, ezt akarom tenni.

— Nyomorult! — kiáltá Miklós.

— Ön fenyegetődzik saját szobámban? — mondá Gride, kit a Miklós miatti szerelemföltés és a maga diadalának érzete tökéletes ördöggé változtattak. — Ön, a megvetett szerető? he, he, he! De nem; azért se legyen éné a leány, és ön se Magdolnái. Ő az én nőm lesz, az én édes, kedves kis nőcském. Azt gondolja ön talán, hogy ő ön nélkül nem élhet? Azt gondolja, hogy ő könyezni fog? Örülni fogok annak, ha őt sirni látom; én azzal mitse gondolok. Könyezve még jobban fog nekem tetszeni.

— Semmirekellő! — kiálta Miklós, kit a harag majd megfojtott.

— Ha még egy perczet időz ön, — felele Gride Arthur, — fellármázom az utcát, oly kiáltozást viszek

véghez, hogy még engem is felverne a szép Magdolna karjaiból, ha történetesen más kiabálna ugy.

— Alávaló kutya! — kiáltá Miklós. — Ha fiatalabb ember volnál — —

— Az igaz, — gúnyolódék Gride Arthur, — ha fiatalabb volnék, ugy még csak türhető lenne, de [miattam ily vén és rút ficzkó miatt a kis Magdolnától visszautasítatni — —

— Hallgasson meg ön, — mondá Miklós, és adjon hálát istennek, hogy eléggé tudok uralkodni magamon. s önt az utczára nem röpitem, — mely sorstól senki meg nem óvná önt, ha egyszer galléron kapnám. Köztünk soha szó sem volt a szerelemről. Még csak nevemet sem tudja,

— Mindamellet is megkérdezem — majd kivesszem én csókok között belőle, — mondá Gride Arthur. — És ő nekem elbeszélendi és a csókokat visszaadja, s nevetni fogunk együtt a fölött s összeölelkezünk — és redkivül mulatságosnak fogjuk találni, midőn a szegény fiatal emberre gondolunk, ki örömet elvette volna őt, de üresen kellett odábbállnia, mert én kivettem a nyeregből.

Ez a gúny oly kifejezést idézett elő Miklós vonásai-ban, hogy Gride Arthur szemlátomást félni kezdett, hogy látogatója fenyegetését, miszerint az utczára röpiti, közvetlenül végrehajthatja, mert fejét az ablakon kidugta, mindakét kezével annak párkányához kapaszkodott, s ujra elkezdett kiabálni.

Miklós nem tartotta szükségesnek bevárni, míg emberek jönnek, hanem elhagyta a szobát s házat, miután előbb haragos fenyegetődzés által magán enyhített.

Gride Arthur az utczán utána nézett, azután fejét visszahuzta, betette az ablakot és leült lélegzetet venni.

Ha valaha boszus vagy roszkedvű lesz, ezzel a le-  
génykével fogom gúnyolni, — mondá, midőn ismét össze-  
szedte magát. Ő álmodni se fogja, hogy tudok a felől,  
és ha ügyesen fogok hozzá, ugy ily módon megtörhetem  
kevélységét. Örülök, hogy senki se jött kiáltásaimra, és  
épen azért nem is igen kiáltoztam. Mily vakmerőség, a  
házamba furakodni, reám törni! De holnap dicső diadal  
lesz, s aztán lerághatja körmeit. Talán vízbe ugrik, vagy  
elvágja a torkát. Nem csudálnám, és jól is esnék, mert  
az által lenne még csak tökéletes a tréfa — he, he, he!

Miután Gríde Arthur közeledő diadalának előélve-  
zetében ismét szokott hangulatába visszatért, könyvét nagy  
gonddal zárta a ládába és lement a konyhába, hogy  
Sliderskew Örszét feküdni küldje és megszidja, mivel az  
idegent oly készséggel beengedte.

A semmit nem sejtő Örsze azonban föl nem foghatta  
vétségét, és így csak azt parancsolta neki, hogy világít-  
son, míg megvizsgálja mind a zárat a házban, és a  
házajtót saját kezével bereteszeli.

— A felső retesz, — monogá Arthur, midőn a  
bezárással foglalkozott; — az alsó retesz — a kereszt  
pánt — a zárlánczok — így, — és a kulcs majd ván-  
kosom alá! Ugy, ha most még több elutasított szerető  
jön, másszanak be a kulcslyukon! És most félhatig le-  
fekszem, s aztán a lakodalomra.

E szavaknál Sliderskew asszony álla alját megve-  
regette, és egy pillanatig sem látszott idegenkedni azon  
eszmétől, hogy nőtlen élete befejezését egy csókkal gazd-  
asszonya fonnyadt ajkaira ünnepelje. De jobbat gondolt,  
és nagyobb bizalmaskodás helyett csak újra megve-  
regette álla alját, és ágyába bujt.

## Ö t v e n ö t ö d i k f e j e z e t .

### A terv válpontja és kimenetele.

Nem sokan vannak, kik a násznap reggelét elaludnának, vagy ily napon csak sokáig maradjanak is az ágyban. Persze hallunk egy-egy rendkívüli példájáról a szórakozottságnak, midőn valaki e fontos dolgot egészen elfeledte, s cselédségét megszidta, mivel az ünnepélyhez való öltözéket kellőleg helyére tették.

Gríde Arthur, mielőtt Sliderskew asszony szobája ajtaján kopogtatott, már egy órával üvegzöld nászöltözétébe bújt, és már teljes diszben volt, ajkaival czuppantgatva, hogy majd egy kis kortyocskával kedvencz szíverősítőjéből megnedvesíti azokat, mielőtt az a régi butor a konyhát jelenlétével szépíti.

— Fúj! — mondá Örzse, ki házi kötelmei gyakorlatában egy rakás hamut a kandalló vasrácsa alá összesöpörgetett. — No ugyan lakodalom! finom lakodalom! Hát kellett volna neki jobb gazdasszony mint a vén Örzse, hogy holmijének gondját viselje? És mit mondott ő nekem száz- meg százszor, hogy engem rövid kosztjával, csekély bérrel és egy parányi tüzzel is kielégít? — A végrendeletem, Örzse, a végrendeletem, mondá; én nőtlen vagyok — nincsenek barátaim, — nincsenek rokonaim, Örzse . . . . Csupa hazugság! Most meg

éppen új urnót akar a házba hozni, egy kölyköt, kinek még alig nőtt be a feje lágya. Ha a vén bolondnak feleség kellett, nem vehetett el olyant, ki korához illik, és szokásait ismeri? Azt mondja, az nem fog az én jogaimba vágni. Azt ugyan ne is tegye. De te nem is képzeled, hogy fogom én azt elintézni? te vén gyerekek, te!

Mig Sliderskew asszony meghiusult reményei fölött boszankodott, Gride Arthur a maga részéről észrevételeket tett a múlt események fölött.

— Én el nem gondolhatom, hogyan jutott ahhoz, a mit tud, — mondá Arthur, — hacsak magam nem árultam el magam? Nem ejtettem vajjon Brayéknál olyan szavakat, a miket meghallhattak? Az meg lehet — nem csudálnám, ha úgy volna. Nickleby ur sokszor haragudott azért, hogy vele a dologról beszéltem, mielőtt a házat elhagytuk. Ezt a részét a történetnek nem szabad elbeszélnem előtte, különben elrontja jó kedvemet és egész napra lehangol.

Ralph pályatársai által mindig lángésznek tekintett és ismertetett el, de különösen Gride Arthurra oly mély benyomást tett az ő hajthatatlan jelleme és tökéletes fondorsága, hogy valóban félt tőle. Természeténél fogva a csuszómászó és gyáva Gride Arthur Ralph előtt földig alázta magát és habár a jelen dologban semmi közös céljok nem lett volna is, inkább megcsókolta volna annak czipőit, és előtte a földön kuszott volna, hogysem az a merész gondolat támadt volna benne, hogy visszafeleljen neki, vagy máskép viselje magát szemben vele, mint egy rabszolga.

Gride Arthur megbeszélésükhez képest Nickleby

Ralphoz ment, elmondta neki, mint hatott be hozzá utolsó este egy szeleburdi fiatal ember, kit azelőtt sohase látott és miként kisértette meg, hogy őt a házasságtól visszariaszsa és röviden előadta, hogy Miklós mit mondott és mit tett, csak egyetmást, minek közlését nem tartotta tanácsosnak, hallgatott el.

— Nos, és mit még? — kérde Ralph.

— Oh, mást semmit, — felele Gride.

— Ő meg akarta önt félemlíteni? — mondá Ralph megvetőleg — és nemde meg is puhította önt?

— Nem, én félemlítettem meg őt; tolvajt, gyilkost kiáltottam — felele Gride. Mondhatom önnek: komolyan feltettem magamban, mert jó kedvem volt, hogy megcsipetem és megesküszöm rá, hogy fenyegetésekkel támadott meg és pénzemet vagy életemet követelte.

— Ohó — mondá Ralph, — oldalról reá tekintve, — hát még szerelemföltő is?

— Oh jó isten, csak nézze meg az ember! — kiálta Arthur, tettetett nevetéssel, kezeit dörzsölve.

— Mit fintorgatja a képét, ember? — felele Ralph durván, — ön szerelemföltő és gondolom, van is oka reá.

— Nem, nem, nem — nincs rá okom, vagy azt gondolja ön? — kiáltá Arthur hebegve. Azt hiszi ön igazán?

— Világosítsuk meg egy kissé a dolgot, — felele Ralph. Emitt egy vén legény, kit egy leánykára reá erőszakolnak és ehez a vén ficzkóhoz jön egy fiatal csinos ember. Ugy mondá ön nemde, hogy csinos volt?

— Nem! — mormogá Gride.

— Ah, én úgy tudom, hogy ön azt mondta — viszonzá Ralph. Egyébiránt mindegy — szép vagy nem szép — ehez az öreg emberhez jön egy fiatal ember, ki

mindenféle fenyegetéssel körülveszi, és ki neki kerek, száraz szavakkal kimondja, hogy jegyese gyűlöli őt. Miért tette ezt? Csupa emberszeretetből talán?

— Legalább nem az urhölgy iránti szerelemből, — felele Gride, mert saját szájából tudom, hogy egyetlen szó sem volt köztök a szerelemről.

— Ugy, az ő saját szájából? — ismétlé Ralph megvetőleg. No lám, ő nekem tetszik egy dologért, hogy tudniillik önt megintette, hogy — miért is csak? galambocskáját, tyúkocskáját, vagy olyasvalamiét — zár és retesz alatt tartsa ön. Gride, Gride, vigyázzon ön. Mindenesetre diadal őt egy derék vágytárs kezéről leverni, — nagy diadal, egy öreg emberre nézve. De aztán az még nem minden, biztosítani birtokát, ha egyszer körme közé kerítette, az a fődolog — többet nem akarok mondani.

— Micsoda ember ez! — kiáltá Gride Arthur, ki a kinpad daczára, melyre feszíték, úgy tetette, mintha tiszteletreméltó barátja szavain nagyon jól mulatna. De aztán félenken hozzá tevő: igen, biztosítani birtokát. Önnek igaza van, ez a fődolog. Az azonban nem lesz oly nehéz — vagy azt hiszi ön?

— Nem nehéz? — mondá Ralph gúnyosan. Hja, az egész világ tudja, mily könnyű az asszonyokat kiismerni és vezérelni. De jőjön ön. Boldogsága órája közelg. Ön a pénzt most mindjárt is kifizethetné, hogy aztán megkimélje magát a fáradságtól.

— Oh milyen ember ön! — krárogá Arthur.

— És miért nem? — felele Ralph. — Gondolom hogy mostantól tizenkét óráig senki sem fizet önnek kamatot attól — vagy igen? —

— Azt hiszem, önnek sem — felelt Arthur, oly pil-

lantást vetve Ralphra, melyben minden ravaszságot és fondorságot, melyre csak képes volt, összpontosított.

— Na na, hiszen a pénz úgy sincs önnél — viszonzá Ralph, száját mosolygásra bigyesztve, — mint-hogy e kívánságomra nem lehetett elkészülve, különben bizonyosan elhozta volna magával, mert ön senki iránt sem viseltetik oly szives készséggel, mint irányomban. Érttem, értem. Mi egymásban körülbelől hasonló mértékben bízunk. Készen van ön?

Gríde, ki Ralph utolsó szavainál csak vigyorgott, fejével biccentett, és két csokrot huzott elé, melyek egyikét a maga mellére tűzte, és a másikat nem kis szószátyársággal barátjára tukmálta. Így felszerelve mindkettőn egy bérkocsiba ültek, melyet Ralph készen tartott és a szép s kimondhatlanul szerencsétlen menyasszony lakásának indultak.

Gríde, kinek bátorsága fogyton fogyott, minél közelebb értek a házhoz, és egészen elcsüggedt, mikor a gyászos némaságot észrevette, mely ott uralkodott. A szegény szolgáló arcza — az egyetlen személy, ki szemök elébe került — könyök nyomait viselte, meglátszott rajta az álmatlan éjszaka. Senkit se találtak, ki őket fogadta volna, és inkább úgy lopóztak be a látogató terembe mint egy pár tolvaj, és nem mint vőlegény és vőfély.

— Azt hinné az ember, hogy temetésre és nem lakodalomba megyünk — mondá Ralph, akaratlanul meglassítván hangját.

— He, he! — vigyorgá barátja; hisz ön rendkívül tréfás!

— Van is reá szükség, — jegyzé meg Ralph, mert itt elég szomoruan és unalmasan néz ki. Öltö

vidám tekintetet, ember, és ne vágjon olyan képet, mint tolvaj az akasztófa alatt.

— Igen, igen, ugy cselekszem — mondá Gríde. —

De — de nem gondolja ön, hogy mindjárt előjön ?

— Eh, én azt hiszem, nem jön, míg kénytelen nem lesz vele — felele Ralph óráját megnézve; és arra még jó félórája van. — Fékezze ön türelmetlenségét.

— Én — én nem vagyok türelmetlen, — hebegé Arthur, és a viláért nem akarnék kemény lenni irányába — oh jószágos ég, semmi áron nem. Vegyen időt magának — egészen amint tetszik. Én teljesen egyetértek vele.

Mig Ralph reszkető barátjára egy kemény pillantást vetett, mely azt mutatta, hogy e gyöngéd figyelem okát tökéletesen felfogja, léptek hangja hallatszott és arra közvetlenül Bray lépett lábujjhegyen a szobába, kezét intésre emelve, mintha beteg volna a háznál, kit nem szabad háborgatni.

— Pszt — mondá halkan. Tegnap este nagyon beteg volt, s azt gondoltam, meg kell a szívének repednie, most már fel van öltözve, de keservesen sir szobájában. Mindenesetre azonban jobban van — teljesen nyugodt, és nekünk nincs egyéb kívánni valónk.

— El van határozva ? — kérdé Ralph.

— Tökéletesen hajlandó reá, — felele az atya!

— És nem fog bennünket gyengélkedés, ájúlkozás s egyéb affélékkel feltartóztatni ? — viszonzá Ralph.

— Most már egészen számíthatunk reá, — felele Bray. Én egész reggel biztattam. — De jöjjön félre velem egy kissé.

Ralphot az ablakhoz vitte egy zugba, és Gríde-ra mutatott, ki egy sarokban összekuporodva ült s félénken

dörzsölgette öltönye gombjait, s oly képet mutatott, melyben az alattomos és gaz kifejezés a bizonytalanság és nyugtalanság által még erősebb kinyomatot nyert.

— Nézze meg csak jól azt az embert, — susogá Bray nyomatékkal, — voltaképen mégis csak menthetlen kegyetlenség. . . .

— Mi kegyetlenség? — kérde Ralph, magát oly butának tetteve, mintha egyáltalában nem tudná, mit értett az alatt a másik.

— Ez a házasság, — felele Bray; ne kérdezzon tovább, ön szintén úgy tudja mint én.

Ralph vállat vonított, magában Bray ingatagságát átkozva, összerántotta szemölczeit és ajkait fölvetette, mint tenni szoktak, midőn az ember a kielégítő feleletet készen tartja ugyan, de kedvező alkalomra vár, míg portékáját eladhatja, vagy midőn az ember alig tartja érdeemesnek valamit felelni.

— Csak nézze meg őt jól — nem kegyetlen dolog ez? — mondá Bray.

— Nem, — felele Ralph vakmerő homlokkal.

— És én azt mondom, igen! — viszonzá Bray élénken felindulva. — Kegyetlenség — igen és alacsony-ság, és pogányság még azon fölül!

Midőn az emberek készen állnak valami igazságtalanságot elkövetni vagy azt szentesíteni, nem ritkán történik, hogy szánalmat nyilvánítanak az áldozat iránt, és a mellett erényesebbeknek, erkölcsösebbeknek tartják magukat azoknál, kik a szánakozásnak semmi nyomát nem mutatják. Ők azon nézetten vannak, hogy a hit magasabban áll mint a tettek, és igen jól érezheti az ember magát mellette. Hogy azonban Ralph iránt igazság-

talánok ne legyünk, meg kell vallanunk, hogy ő a szineskedés ezen módját ritkán használta. De ő átlátott a szitán azoknál, kik azt tették, és épen nem volt ellene, hogy Bray a páratlan kegyetlenség fölött, melyet együtt elkövettek, ismételve indulatba jőjjön, mielőtt ismét egyikét szócskát közbevetett.

— Nézze ön, mily kiszáradt, összetöpörödött, vén váz! — felelt végre Ralph, midőn a másik hallgatott. — Ha fiatalabb volna, akkor igenis lehetne kegyetlenségről beszélni, de így, a milyen — ért ön engem, Bray ur? — így nemsokára elköltözik és nejét mint gazdag fiatal özvegyet hagyja hátra. Magdolna kisasszony most az ön izlése által hagyta magát vezéreltetni, legközelebb majd saját magát követetni.

— Bizonyynyal, — mondá Bray, ki látszólag nagy nyugtalanságban körmeit rágta. Én természetesen nem adhattam neki jobb tanácsot, minthogy e férfi ajánlatát fogadja el — vagy adhattam, Nickleby? Önt kérdem, ki a világot ismeri — adhattam mást?

— Bizonyosan nem, — felele Ralph. Mondok önnek valamit, sir — száz apát talál öt mértföldnyi területen, vagyonos, sőt gazdag apákat, kik örömmel odaadnák ennek a férfinak leányaikat, sőt még saját füleiket is hozzá, daczára majom- és mumia-kinézésének.

— Önnek igaza van, — szóla Bray, ki minden ürügyön kapott, mely lépését igazolni látszott. — Én már tegnap este és ma ugyanazt mondtam neki.

— Csak az igazságot mondta ön, — felele Ralph, és jól tette, ámbár egyúttal ki kell mondanom, hogy én, ha leányom volna és szabadságom, sőt egészségem és életem függne attól, hogy választásom szerint menjen

férjhez, remélem, nem lenne szükségem még más okokkal is előállnom, hogy kivánságom teljesítésére bírjam.

Bray Ralphra pillantott, mintha látni akarná, hogy komolyan beszél-e, és többszöri helyeslő fejbiczentéssel felelt:

— Én most néhány perczre felmegyek, hogy felöltözzem, és ha ismét lejövök, Magdolnát magamma! hozom. Tudja meg ön, hogy nekem a mult éjjel különös álmom volt, mely most ismét eszembe jutott. A mai reggelről álmodtam, mi ketten együtt beszélgettünk, mint épen most tevők. Azután felmentem, ugyanazon szándékkal, melylyel most teszem azt, és a mint kezemet kinyújtottam leányom felé, hogy lekisérjem, a föld lesülyedt velem, s oly borzasztó mélységbe estem, milyent csak egy álom festhet, míg végre egy sirba jutottam.

— És felébredt s úgy találta ön, hogy a hátáu fektött, vagy a feje az ágyból kicsüng, vagy gyomra fáj? mondá Ralph. Eh, Bray ur, tegyen úgy mint én, és foglalkozzék nappal valamivel többet — akkor nem lesz ideje álmokba merülni.

Ralph szilárd tekintettel követte őt az ajtóig, aztán a vőlegényhez fordult, és ahoz, midőn magukra maradtak, következőkép beszélt:

— Jusson eszébe, Gríde, ön nem sokáig fogja fizetni évdiját. Önnek csakugyan mindig átkozott szerencséje van dolgaiban. — Ha ő, mielőtt még egy pár hónap beletelik, a hosszú utra nem indul, úgy én vállaim közt fej helyett tökört hordok.

Ez oly kedvesen hangzó jóslatra Arthur mámoros vigyorgással felelt. Ralph egy székbe vetette magát, és úgy ültek mindketten mély reményteljes hallgatásban.

Ralph, gúnymosolylyal ajkain, gondolatait épen azon megváltozott magaviseleten jártatta, melyet Bray ma tanusított, és hogy annak büszkeségét mily hamar hangolta bizalmasságra, midőn éles fülei egy női ruha suhogását és egy férfi lépteit hallották.

— Hé, ébredjen fel! — mondá, lábával türelmetlenül toppantva. Mutasson ön legalább egy kis életet, ember! Jönnek. Kisértse meg száraz, öreg csontjait ide czipelni — gyorsan, ember, gyorsan!

Gríde előre biczegett és meggörbödve és hallgatózva Ralph oldala mellé állt, midőn az ajtó megnyílt és Bray s leánya helyett Miklós és húga Katicza nagy sietséggel beléptek.

Ha valami rémitő jelenség az árnyak országából lépett volna hirtelen elébe, Ralph nem rettenhetett volna meg jobban, mert e meglepetésnél úgy állt ott, mint egy villámütött. Karjai erő nélkül estek le oldalain, tárt szájjal és fakó képpel tántorodott hátra, és aztán állva maradt, szemeit néha dühében reájok meresztette. Szemei kidülledtek üregeikből és vonásai oly görcsösen eltorzultak a benne dühöngő szenvedélyek hatálya miatt, hogy alig lehetett benne reá ismerni a szigorú, márványmerév férfit, a minek még néhány percz előtt mutatkozott.

— Ez az, ki tegnap este nálam volt, — susogá Gríde, barátját kabátja ujjánál megrántva. — Ugyanaz, ki reám akart ijeszteni.

— Látom, — mormogá Ralph. Most megnyílt a szemem. Egyébiránt eltalálhattam volna. A hová csak megyek, akármit teszek, — mindentűt, minden sarokban utamban áll.

Arczának halványsága, a megtágult orrlyukak, az ajkak remegése, melyek, daczára hogy összeszorítá, sem akartak nyugodtan maradni, mutatták, mily heves szenvedélyek küzködtek Miklósban. De ő megfékezte azokat, megszorította gyengén Katicza karját, hogy megnyugtassa őt, azután egyenest állva és félelemnélkül szemtől szembe érdemetlen nagybátyja elé lépett.

Midőn a két testvér határozott állásban, mely rendkívül jól illett nekik, egymás oldalánál állt, tünt csak szembeszökőleg elő hasonlatosságuk, melyet sokan nem vettek volna észre, ha külön látták volna őket. De még felőlőbb volt a leirhatatlan hasonlatosság Ralph képe és ronkai közt. Mig ezek soha szebben, ő pedig soha rútabban nem nézett ki, mig ők soha büszkébben, és ez soha ennyire meg nem alázva állt ott, még se volt a hasonlatosság soha nagyobb, és daczára a rozszlelkűségnek, mely vonásait eltorzítá, soha sem szökött annyira szembe, mint e pillanatban.

— Pusztulj! — volt az első szó, melyet kicsikorgni birt. — Pusztulj! Mi hozott ide? — Hazug — gazember — nyomorult — tolvaj!

— Én azért jöttem, — mondá Miklós halk, mély hangon, — hogy, hacsak lehet, egy szerencsétlent megmentsek. Hazug, és gazember ön volt minden tettében egész élete folytán. Lopás az ön mestersége, és ha ön megrögzött gazember nem volna, ugy nem lehetne most itt. Azonban a durva szavak épp oly kevésbé fognak énrajtam, mint a kemény ütések. Én itt állok, és nem mozdulok, míg czéломat nem érem.

— Leány — mondá Ralph, ő ellene használhatunk erőszakot, de nem akarnám, hogy neked bajod történjék,

ha ki lehet kerülni. Távozzál, te gyöngé, bolond leány, hogy ezzel a kötélrevalóval érdeme szerint elbánhassunk.

— Én nem megyek, — kiáltá Katicza égő szemekkel, mialatt lángözön borította el orczáit. — Kisértsék meg önök, támadják meg őt s látni fogják, hogy bánik el önökkel. Ellenem talán használhatnak erőszakot és hiszem is, hogy nem hiányzik erre önökben a jóakarát, mert én leány vagyok, és ez méltó is volna önökhöz. De bár gyöngé vagyok is, van női szívem, és legalább önök nem azon emberek, kik engem oly dologban, mint a jelen való, szándékomtól elriaszthatnának.

— És mi ez a szándék, ha szabad kérdezni, fennhéjázó dámácska? — kérdé Ralph.

— Árulástok szerencsétlen tárgyának még e pillanatban menedékhelyet ajánlani, — felele Miklós. Kísérletet teszünk és ha én atyjának kinyilatkoztatom, hogy kitől jövök, és ki által vagyok megbizva, akkor nagyobb aljasság lesz, ha mégis merészkedni fog ezt a házasságot erőtetni. Itt akarom őt és leányát bevárni. Semmi más okból nem hoztam magammal hugomat még oly helyre is, hol az a veszély fenyegeté, hogy ily szörnyeteggel, mint ön, találkozhatik. Mi nem önért vagyunk itt, azért nincs is szándékunkban önre több szót vesztegetni.

— Valóban? — mondá Ralph. A leányasszony is el van határozva, hogy itt marad?

Katicza keble hullámzott a szenvedélytől, de hallgatott.

— Nos, Gríde, nézze csak, — mondá Ralph. — Ez a ficzkó — sajnálom, hogy meg kell vallanom, hogy fivérem fia, és javithatatlan nyomorult, kit minden alá-

valóság és gonosztett terhel. — Ez a ficzkó im ide jön egy ünnepélyes szertartást akadályozni, és mivel nem várhat egyebet, mint hogy kirugdadják és mint csavargót az utca sarában meghurczolják — jegyezze meg jól magának, Gride, — miután ő ezt mind tudja, elhozza magával hugát oltalmára, mert azt gondolja, hogy mi egy együgyű leánykát nem teszünk ki a gyalázatnak, melyet ő maga megszokott. És még most is, miután őt figyelmeztettem a következésekre, megtartja magánál, mint látja, és köténye szalagjába kapaszkodik, mint egy félénk gyermek anyja szoknyájába. Nemde finom egy gavallér, és szájas is, mint hallhatja!

— És a mint már tegnap este is alkalmam volt hallani, midőn házamba lopózkodott és — he, he, he! — és ismét csakhamar odábbállott, midőn egy kis halálos félelmet vertem bele, — adá hozzá Gride Arthur. — És ő akarná Magdolna kisaszszonyt nőül venni? Oh jóságos isten! És vajjon nem esnék-e jól neki még más valami egyéb is? Nem tehetnénk-e még egyéb valamit is, mint a leányról lemondani? Valószínűleg nem bánná, ha még adósságait is kifizetnők, s számára lakást szerelnék fel; pár darab bankó is elkelne nála a borbély számára, ha egyébiránt van borbélyra szüksége? he, he, he!

— Te tehát itt akarsz maradni, leány? — kérdé Ralph, ismét Katiczához fordulva. — Azt akarod, hogy mint egy ringyót a lépcsőkön ledobjanak, a mi veled, életemre mondom, meg fog történni, ha el nem takarodol? — Semmi felelet? Jó, köszönd bátyádnak a következéseket. Gride, hívja le Bray urat, de leányát ne. Az még maradjon fenn.

— Ha kedves a feje űnnek — felele Miklós, az

ajtónál vévén állást, és ugyanazon halk hangon mint előbb — ugy maradjon, a hol van.

— Az én meghagyásomat kövesse ön, nem az övét, és hívja le Bray urat, — mondá Ralph.

— Ha jó tanácsomat fogadja, maradjon a hol van, felele Miklós.

— Akarja ön lehozni Bray urat? — kiáltá Ralph indulatosan.

— Gondolja meg ön, hogy önön maga bánja meg, ha hozzám közeledik, — mondá Miklós.

Gríde késlekedett. De Ralph, ki most oly dühössé lett, mint egy bösz tigris, az ajtónak rohant, s midőn Katicza mellé került, durván megkapta annak karját. Miklós szemei szikráztak, s mielőtt csak sejthették volna is, galléron kapta nagybátyját. E pillanatban valami nehéz test esése hallatszott a felső szobából és közvetlenül rá hangos jajveszéklés.

Mindnyájan némán álltak és egymásra néztek. Most jajveszéklés jajveszéklést ért, azután gyors járkálást hallottak a szobában, míg végre néhány tisztább hangot lehetett megkülönböztetni azok közt e szót: „Meghalt.”

— Félre! — kiálta Miklós, ki most indulata egész rohamát, melyet eddig megfékezett, kitörni engedte. Ha itt az állott be, mit alig merek remélni, ugy ti, gazemberek, magatok estetek törötökbe.

Kirohant a szobából, felrohant a lépcsőkön azon irányban, honnan a lárma hallatszott, utat tört magának az embereken keresztül, kikkel a kis hálószoba tele volt, és Brayt a földön halva találta, míg leánya a holttestet körülkarolta.

— Mikép történt ez? — kiálta Miklós zavart tekintettel.

A zagyva beszédekből ki lehetett venni, hogy a félig kinyilt ajtón keresztül látták Brayt egy székbe hátradülni; többszöri megszólításra sem adott semmi feleletet, úgy hogy azt hitték: alszik, míg valaki közeledvén hozzá, karjánál fogva megrázta, mire nehézkesen, holtan a talajra leesett.

— Ki e ház tulajdonosa? — kérde Miklós sietve.

Egy öreg asszonyt neveztek meg neki, kinek ő, míg letérdelt és Magdolna karjait a holttestről, melyet azok átöleltek volt, gyengén elvonta, a következőket mondta:

— Én, mint ezen szolgáló itt bizonyíthatja, a kisasszony legközelebbi barátjainak nevében intézkedem, és azért kötelesnek érzem magamat őt e borzasztó jelenettől eltávolítani. Ez itt az én hugom, kinek vigyázata alá adom őt át. Nevemet és lakásomat megmondja kegyednek e jegy; és minden szükséges utasításokat a további intézkedésre tudtul adandok kegyednek. De most távozzatok innen mind, és adjatok helyet és levegőt.

Az emberek hátravonultak, nem kevésbé csudálkozva a történeteken, mint a beszélőnek felindultságán.

Miklós a magánkívül levő leánykát karjaira vette és kivitte a szobából, le a lépcsőzeten, azon szobába, melyet éppen elhagyott volt. Katicza és a hű szolgáló követtek, és míg utóbbi kocsit hozott, Miklós és huga aggódva, bár sikeretlenül abban fáradoztak, hogy Magdolnát magához térítsék. A hiv cseléd igyekezetének lehetett köszönni, hogy a kocsi pár percz múlva készen állt.

Nickleby Ralph és Gríde egészen elkábultan ez ir-

tóztató esemény miatt, mely tervöket oly rögtön megsemmisítette, — minthogy az körülben valószínűleg nagyon csekély hatással lett volna rájuk nézve — és a sietség s erőszakoskodás által, melylyel Miklós mindent félreszorított, minden eszmélet nélkül nézték ezen eseményeket, mintha álom, vagy mámoros képzelet rémei lettek volna. Csak amidőn minden előkészületek megtették Magdolna elszállítására, szakasztá félbe Ralph a hallgatást, és kimondá, hogy annak nem szabad megtörténnie.

— Ki mondja azt? — kiálta Miklós, térdéről felugorva, és mindkettőjüknek elébe lépve, a nélkül azonban, hogy Magdolna élettelen kezét eleresztette volna.

— Én, — felele Ralph mogorván.

— Pszt, pszt! — veté magát közbe az öreg Gride, ismét megfogván barátját. — Hallja ön, mit mond ő.

— Igen, — felele Miklós, szabad kezét kinyujtván, — halljátok, mit mond ő. Hogy mindkettőtök követelése meg vannak fizetve a természet iránti tartozás lerovása által, úgy hogy most már a ma délben tizenkét óraker lejárandó kötelezvény csak elpazarlott papirnak tekinthető, — hogy szándékolt csalástok mégis ki fog világosodni — hogy örült terveiteket az emberek megtudták, és hogy rátok, ti nyomorultak, guny és bűnhődés vár.

— Ez a férfi, — mondá Ralph alig érthető hangon — ez a férfi igényt tart nejeire —

— Ez a férfi igényt tart olyasmire, a mi nem az övé és nem is lesz az övé soha, ha még annyian is állnának pártján — felele Miklós.

— Ki fogja őt abban akadálvozni?

— Én!

— Csak szeretném tudni, micsoda jogczimen? —  
mondá Ralph. Miféle joggal, ha szabad kérdezni?

— Az, a mit összeesküvésekről tudok, oly jogot  
ad nekem, melynél fogva nem tanácsos részletekről, hogy  
tovább utamba álljatok — felele Miklós. — Helyet!

— Még egy szót, — kiálta Ralph tajtékozva a  
méregtől.

— Egy szótagot se, — viszonzá Miklós. Egy szó-  
tagot sem akarok többé öntől hallani, mert már eddigi  
beszédje is untig elég. Vigyázzon ön magára, és ne fe-  
ledje el az intést, melyet önnek adtam. Az ön napja le-  
szállt, éjszakája közelg.

— Átkom, keserü halálos átkom reád, kölyök!

— Mikép teljék be az az átok, melyet ön mond?  
Micsoda értelme van az áldásnak vagy átoknak oly em-  
ber ajkán, mint ön? Intem önt: baj és felfedeztetés fe-  
nyegetőznek az ön feje ellen; az épületek, melyeket ön  
egész gyalázatos életében épített, halomra dőlnek. Az ön  
ösvénye kémekkel van tele. Összezsugorgatott gazdagságá-  
ból ma egy pillanatban tönkre ment tizezer forint.

— Az nem igaz! — kiálta Ralph visszarettenve.

— Igaz, egyébiránt nincs több vesztegetni való  
szavam. Félre az ajtótól! Katicza, menj előre. Senkinek  
nem tanácslom, hogy e nőkhöz vagy hozzám nyuljon,  
még csak ruhájokat se érintse senki, ha mellettetek elmen-  
nek. — Mi? Ön megnyugszik benne, és ez utunkat állja?

Tudniillik Gríde Arthur — készakarva-e, vagy za-  
varában — az ajtóhoz állt. Miklós azonban oly erővel  
félrelökte őt, hogy a szobában körültámolygott, míg egy  
meredek falsarckba ütődött és leesett. Senki se merte  
őt feltartóztatni. Utaz nyitott magának a néptömeg közt,



## Ötvenhatodik fejezet.

Családi dolgok, gondok, remények és csalódások.

Bár Nicklebyné gyermekei által beavattatott Bray Magdolna történetébe és a felelősséget, melyet Miklós átvállalt, megmagyarázták neki és még azon lehetőségre is előkészítették, hogy a fiatal hölgyet talán saját házukba kellend fogadni, mégis mindez oly megfoghatlan és titokteljes maradt előtte, hogy sem kifejtés, sem magyarázat nem fogott rajta. Oly állapot, melyet ő minden új monolog, minden új megfontolás után nyomasztóbban érzett.

— De, oh én istenem, Katicza — okoskodék a jó asszony, ha a Cheerible urak nem akarják, hogy az az úrhölgy férjhez menjen, mért nem pörlik be a lordkancel-lárt, s miért nem adják őt a kancellária-törvényszék gyámsága alá, hogy tétetné az biztonságba? Ilyesfélét már százszor is olvastam a hirlapokban. Vagy ha a del-nőt annyira kedvelik, mint Miklós mondja, miért nem veszik őt nőül — azaz valamelyik közülök? És feltéve, hogy nekik nem tetszik, hogy férjhez menjen, bár ők ma-guk nem akarják elvenni őt, mért — az isten szerelmére — kelljen Miklósnak szanaszét mászkálni, és mások ná-szát megakadályozni?

— Én ugy sejttem, hogy még most se fogta fel iga-zán a dolgot, mama, — mondá Katicza szeliden.

— Természetesen ; te rendkívül udvarias vagy, édes Katiczám, — felele Nicklebyné. — Gondolnám, hogy én is csak voltam férjnél, és tudom mi a házasság. Nem fogtam fel ? No nézze meg az ember !

— Én nem akarom kétségbe vonni, hogy kegyed igen tapasztalt asszony, édes mama, — mondá Katicza, — mindazáltal azt gondolom, hogy a jelen esetben a körülményeket nem egészen fogta fel. Bizonyosan mi ügyetlenül adtuk elé azokat.

— Az nagyon valószínű, — felelé az anya sebesen ; — és akkor természetesen én oka nem vagyok. De mint-hogy a körülmények maguk is beszélnek, bátorságot vesznek magamnak, édesem, neked azt mondani, hogy én igenis felfogtam : tökéletesen felfogtam, bár ti az ellenkezőt hiszitek is. Ugyan minek csinálni oly nagy dolgot abból, hogy Magdolna kisasszony nem akar egy oly férfihoz nőül menni, ki öregebb mint ő ? A te boldogult tatád is öregebb volt mint én — ötödfél évvel. Dibabs Janka — a Dibabsok egy szép, kis, fehér, egyemeletes szalma fedelű házban laktak, mely tele volt növe repkénnyel és más kúszó növényekkel, és kiváló szép kapuja volt, — Dibabs Janka, mondom, szintén oly férfihoz ment nőül, ki sokkal öregebb volt, mint maga, és nem akart lemondani róla, bármint igyekeztek is őt lebeszélni, mert oly szeretettel viseltetett iránta, hogy ahoz hasonlót nem igen láthatni. — Dibabs Jankánál semmi lármát nem ütöttek, és férje egy derék, becsületes ember volt, kiről az egész világ jót beszélt. Mit akartok most ezzel a Magdolnával ?

— A neki szánt férfi sokkal öregebb, nem is a saját választása, és jelleme egészen ellenkezője annak, melyet

kegyed épen leirt. Nem veszi észre mama, hogy e két eset között roppant különbség van, — mondá Katicza.

Nicklebyné erre azt felelte — hogy neki nagyon ostobának kell lennie, hogy saját gyermekei ezt minden nap a szájába rágják, hogy ő mégis csak valamivel öregebb, mint sarjadéka, és vannak oly bolondok is, kik azt tartják, hogy neki kellene legjobban a dologhoz érteni, de neki kétségkívül nincs igaza, — hiszen sohasem is volt — neki egyáltalában nem lehet igaza — oly valamit tőle nem is várhatni. — És jó egy óra hosszát nem adott a jó urhölgy más feleletet a békéltetésre és csillapításra, mint: oh természetes, minek is kérdezték őtet — hisz az ő véleménye nem vétetik figyelembe — mindegy volna akármit mondana.

Nicklebyné megmaradt ezen kedélyhangulatban, míg Miklós és Katicza aggodalmas gondjuk tárgyával visszatértek. Nicklebyné aközben tisztába jött magával saját fontossága fölött, és azonkívül még a fiatal és szép delnő iránt is érdeklődni kezdett, miért is nemcsak a legbuzgóbb figyelemmel fordult hozzá, de jóságát még azal is tetézte, hogy a fia eljárását dicsérte is, mi mellett nem ritkán nyilatkoztatta jelentékeny tekintettel, hogy igen jó, hogy a dolog úgy folyt le, és még azt is sejtette, hogy most bizonynyal máskép állna az, ha az ő bölcs tanácsa és az ő bátorításai a dolgokat a kellő kerékvágásba nem terelik.

A két testvér, hazaérkezésük után Miklóst eljárásáért oly dicséretekkel árasztotta el, és oly nagy örömet nyilvánították a tényállás megváltoztán s fiatal barátnejoknak oly nagy nyomoruságától és fenyegető veszélyétől történt megszabadításán, hogy madame Nickleby leá-

nyát ismételten biztosította ; hogy a család boldogságát oly bizonyosnak tartja, mintha már megtörtént volna. Cheerible Károly ur, mint madame Nickleby a leghatározottabban állította — valójában mondta is meglepetése és öröme első kitörésében e szavakat : „oly bizonyos mint. . .“

A hirtelen és szörnyű csapás, egyesülve a kínos lelki küzdéssel, melyet oly sokáig szenvednie kellett, fölötte sok volt Magdolna erejéhez képest, és miután a kábultságból, melybe őt, szerencsére, atyjának hirtelen halála ejtette, magához tért, veszélyes betegségbe esett. Magdolna betegsége se könnyű, se hamar elmuló nem volt, hanem egy ideig eszét fenyegette, és — mi a legrosszabb, még életét is.

Hol az a lábbadozó, ki egy oly gyengédérzéstű és részvétű ápolónő figyelme iránt, mint Katicza, érzéketlen maradhatott volna ? Kire hathatott volna vidám, nesztelen gyakorlása azon ezernyi apró szeretetnyilvánításoknak, melyeket a betegség napjaiban oly mélyen érezünk, és mihelyt meggyógyulunk, ismét oly könnyen elfeledünk, — kire hathatott volna mindez oly mélyen, mint egy fiatal szivre, ki a legtisztább és legnemesebb érzést hordozta belsejében ? Csudálkozhatunk-e, ha a visszatérő egészség minden órájában élénkebb magasztalásokban részesítette Katicza bátyját, midőn a régi jelenetekre — most régieknek és évek előtt történeteknek tetszetek — emlékeztek ? és csudálhatja az ember, ha e magasztalások Magdolna szívében gyors viszhangra találtak, és ha, mint-hogy Miklós képe annak húga vonásaiban oly szünet nélkül előtte állt, hogy alig tudta a kettőt egymástól elválasztani, ha, mondom, nehéz volt neki érzéseit oly szorosán mérlegelni, hogy a fiatal ember iránti háladatossá-

gába, valami melegebb érzés is, mint a milyet Katicza iránt érzett, ne vegyült volna?

— Édes gyermekem, — szokta Nicklebyné mondani, midőn oly kikeresett elővigyázattal lépett a szobába, mely egy beteg idegeinek megtámadására alkalmasabb volt, mint ha egy lovas vágatva ugratott volna be; — hogy érzi magát kegyed ma este? Remélem, jobban?

— Oh egészen jól, mama, — felelt olyankor Katicza, munkáját félre téve és Magdolna kezét megfogva.

— Katicza! — hangzott aztán Nicklebyné feddése — ugyan ne beszélj oly hangosan.

Katicza az ily feddések a legnagyobb nyugodtsággal tűrte, és Nicklebyné olyankor, midőn oly módon járkált körül, hogy minden palló csikorgott, hozzávethette:

— Fiam Miklós épen haza jött, és én szokott módon meglátogatni jöttem, édesem, hogy saját ajkairól halljam, mint áll egészsége, mert neki az én értesitésem nem elég, és soha se fog elég lenni.

Magdolna olyankor talán felelé:

— Ma este tovább maradt, mint rendesen — csaknem egy félórával.

— No én életemben nem láttam ilyen embereket, kik a perczeket számítják — sopánkodott ilyenkor Nicklebyné. Ilyesmi nekem soha sem jut eszembe, és valóban egy pillanatig se gondoltam arra, hogy Miklós később jött mint máskor. Nickleby azt szokta mondani — szegény tatádról beszéltek édes Katicza — ő azt szokta mondani, hogy az éhség a legjobb óra a világon: de az kegyednél nem áll, Bray kisasszony, mert kegyednek még mindig nincs étvágya, bár mennyire óhajtom azt, és valóban, én azt vélem, valamit be kellene venrie kegyednek, hogy

az ismét megjöjjön. Nem tudom ugyan már jól, de úgy hiszem, hallottam, hogy két-három tuczat rák étvágyat csinálna neki, bár úgy gondolom, kegyednek már előbb kell, hogy étvágya legyen, mielőtt a rákokat megehetné. Rákokat mondtam? Nem, én osztrigákat gondoltam, no de az egyre megy, de hogy tudhatta kegyed, hogy Miklós —

— Azon egyszerű oknál fogva, mert épen róla beszéltünk.

— Nekem úgy tetszik, hogy te soha se beszélsz másról, és nem kevésbé lep meg, hogy oly annyira gondolatszegény vagy. Hiszen elég tárgy van, miről az ember egyszer-másszor beszélhet, és miután tudod, mily fontos dolog Bray kisasszonyt felderíteni, szórakoztatni, én valóban meg nem foghatom, mi visz reá, hogy mindig ugyanazon tárgyat pengeted. Te igen barátságos és jó ápolónő vagy, Katicza, és csakugyan belátom, hogy a legjobb szándékod van, de nem tudom, hogy állna a dolog Bray kisasszony felvidítésával, ha én nem volnék, mit az orvosnak is mindennap mondok. Ő azt mondja, hogy nem foghatja meg, miként birom ki, és magam is gyakran csudálkozom rajta. Természetesen ellankaszt néha, de már belenyugszom, minthogy tudom, mennyi függ tőlem ebben a házban. Azért én semmi dicséretet nem érdelek, mert a mi szükséges, épen csak azt teszem.

Igy beszélve Nicklebyné, egy széket huzott elő és három óranegyedig egyvégben monologizált a legzavartabb tárgyakról a legzavartabb módon, míg végre távozott azon ürügy alatt, hogy mennie kell, nehogy Miklós egyedül legyen az estelinél.

Miután fiát azzal a hírrel vigasztalta meg, hogy a beteg határozottan rosszabbul van és azon további örven-

detes közlést is tehetne, hogy mily komoly, fásult és levert Bray kisasszony, mivel Katicza semmiről se fecseg neki egyébről, mint épen róla és családi dolgokról.

Máskor Miklóst midőn haza ment, Cheerible Frank kísérte, kit a testvérek megbiztak, hogy Magdolna egészsége iránt tudakolódzék.

Ily alkalmakkor — és azok nem ritkán fordultak elő — Nicklebyné különösen fontosnak tartotta, eszét összeszedni, mert bizonyos jelekből, melyek nem kerültek ki figyelmét, azt a ravasz gyanitást következtette, hogy Frank ur, bármikép érdeklődtek is nagybátyjai Magdolna — ő nem kevésbé érdeklődik Katicza iránt és nem egyszer jön az utóbbi kedvéért; oly gyanítás, melyet annyival könnyebben igazoltnak tartott, mivel a testvérek folytonos közlekedésben voltak az orvossal, maguk is gyakran megjelentek, és minden reggel körülményesen értesítették magukat Miklós által. Azok büszke idők voltak Nicklebynéra nézve. Sohase volt valaki oly foglalatoskodó és bölcs félig is, vagy csak félig oly titokteljes; se soha nem voltak ravaszabb fogások és mélyebb alapu tervek, mint azok, melyeket ő Frank ur ellen szerepeltetett, hogy magának meggyőződést szerezzen, alapos gyanítása, és hogy — igenlő esetben — reá Tantaluskinokat mérjen, míg őt, anyját bizalmába avatandja, és magát neki feltétlenül megadja.

Egy este közvetlenül a lefekvés előtt fiával egyedül volt, s szívének teljes büszkeségével és örömjajával használta fel az alkalmat, hogy őt e tárgy iránt, mely a maga gondolatjait oly egészen foglalkoztatta, kipuhatolja; nem is kételkedvén, hogy az e tekintetben vele hasonló véleményben van. Tekervényes vargabetű után Cheerible

Frank ur szeretetreméltóságára tért át s közeledett a kérdéshez.

— Tökéletesen igaza van, anyám — mondá Miklós, — egészen igaza van, ő igen szeretetreméltó fiatal ember.

— És szép is, — tevén hozzá Nicklebyné.

— Bizonyosan — igen szép, — felele Miklós.

— Ugyan minemünek neveznéd te orrát? édesem, — folytatá madame Nickleby, ki fiának érdeklődését a legnagyobb fokra kívánta emelni.

— Az orra? — ismétlé Miklós.

— Igen — a formáját értem, — felele anyja — alkotását, minéműségét. — Én nem értek az orrokhoz. Rómainak találod te azt, vagy görögnek?

— Valóban, anyám, — mondá Miklós nevetve, a mennyire én emlékszem, összeillesztett vegyes orrnak kellene mondanom, de nem tudom egészen elképzelni, azonban ha kegyed kívánja, majd kissé jobban megnézem, aztán jelentést teszek önnek.

— Nagyon szeretném, Miklós, — mondá madame Nickleby komoly képpel.

— Nos, hát meglesz — felele Miklós.

Midőn a beszélgetés már ennyire haladt, Miklós a könyvet ismét fölvette, melyet előbb olvasott, Nicklebyné azonban, miután kis ideig gondolkodott, folytatá:

— Ő nagy ragaszkodással viseltetik irántad, édes Miklós.

Miklós betette könyvét s nevetve felelé, hogy ennek igen örül, és megjegyzé, hogy a mint látszik, anyja már nagyon behatolt barátja bizodalmaiba.

— Hm! — felelé Nicklebyné. — Én azt nem tu-

dom, édes Miklósom, de nagyon szükségesnek tartom, hogy valaki bizodalját teljesen bírja.

Fianak egy kíváncsi pillantása által fellelkesítve és azon öntudatban, hogy egy titok kizárólagos birtokában van, Nicklebyné nagy élénkséggel folytatá :

— Valóban, édes Miklós, én meg nem foghatom, hogy te észre nem vetted, bár nem is várhattam, mert az embernek — természetesen csak bizonyos határig — az ily dolgokban jártasnak kell lennie. Nem akarom azt mondani, hogy én különösen éleselmű vagyok. A mi talán nem is úgy van, mit környezetemnek persze legjobban kell tudnia, és talán tudják is. Egyébiránt én e dologban nem kockáztatok semmi véleményt, az nem illenék hozzám, azért felhagyok e kérdéssel egészen és végkép — igen, egészen és végkép.

Miklós megkoppantotta a gyertyát, kezét zsebébe dugta, magát székében hátravetette, és oly arcot vágott, mint egy türelmes szenvedő, a ki teljes megadást fogadott.

— Én kötelességemnek tartom, édes Miklós, — kezdé újra anyja, — neked megmondani, a mit tudok, nemcsak mert neked jogod van azt szintén tudni, és általjában mindent tudni, a mi családjunkban előfordul, hanem mivel hatalmadban áll a dolgot lényegesen előmozdítani, és mivel kétségkívül mindig jobb az ily dolgokkal minél előbb tisztába jönni. Te fontos szerepet játszhatnál a dologban ; például : egyszer-másszor a kertbe sétálhatnál, magadat egy időre szobádba megvonhatnád, úgy téve, mintha elaludtál volna, vagy valamely ürügy alatt egy-egy órára Smike-kal kimehetnél. Ezek igen jelentéktelen dolgoknak látszanak, és te bizonyosan nevensz rajtam,

hogy én oly fontosnak tartom azokat, de egyszersmind biztosíthatlak — és te magad is úgy fogod találni, édes Miklós, ha egyszer szerelmes leszel, a mi, mint én bizonyosan remélem, egyszer csak mégis meg fog történni; előrebocsátva, hogy az egy tiszteletreméltó és jól-nevelt urhölgy lesz, mert természetesen az álmodban se jutna eszedbe máskép, — mondom biztosíthatlak, hogy ily kicsiségektől több függ, mint gondolod. Ha még szegény atyád élne, ő megmondhatná neked, mily sok függ attól, ha a szerelmeseiket magukra hagyják. Természetesen nem úgy gondolom, hogy úgy látszassék, mintba szándékosan hagynád őket magukra, hanem egészen véletlennek keli látszania, és a visszajövedelednél is így kellene történnie. Ha te, mielőtt a szoba ajtaját kinyitod, a fülkében köhögsz, gondtalanul füttyörészesz, egy dalocskát dudolgatsz vagy olyasvalamit csinálsz, jövedeledet értésőkre adandó, úgy mindig jobb; mert bár magától érthetőleg nemcsak természetes, hanem ily körülmények közt tökéletesen helyes és illendő is, azért egy ilyen fiatal párnak háborgatása mégis zavart okoz, ha — ha egymás mellett ülnek a pamlagon, és — és — több afféle, miket talán bolondságnak lehet nevezni, de a melyek egyszer mégis elő szoktak fordulni.

Noha a bámulás, melylyel Miklós e hosszú beszéd alatt anyját nézte, lassan-lassan a legmagasabb fokra hágott, azért Nicklebyné épen nem hagyta magát nyugalmából kivettetni, sőt még erősbbedett véleménye a maga okosságáról. Azért csak megállt kissé beszédében, hogy nagy öntetszéssel azon megjegyzést tegye, mikép ő természetesen előre látta, hogy ez Miklóst meg fogja lepni, mire aztán azon számos bizonyítékok körülménye-

összebonyolító és különösen össze nem függő magyarázatába bocsátkozott, melyek kétségen kívülé teszik, hogy Cheerible Frank fülíg szerelmes Katiczába.

— Kibe? — kiáltá Miklós.

Nicklebyné ismértlé előbbi állítását.

— Mit, a mi Katiczánkba — az én hugomba?

— Oh jó isten, Miklós, hát miféle Katicza volna; vagy mit törődném én mással, vagy mi érdeke volna reám nézve, ha más valaki volna, és nem a te hugod?

— Édes anyám, bizonyosan téved.

— Nem, nem, édes Miklós, — felele Nicklebyné a legelbizakodottabb tekintettel, — én nem tévedtem. Várj csak, és meg fogod látni.

Miklós mindeddig távolról sem gondolt ily eset lehetőségére, mert mellőzve azt, hogy a legutóbbi időben ritkán volt honn, és majd mindig más dolgokkal foglalkozott, féltékenysége mégis folyvást azt a gyanut suttogta neki, hogy Cheerible Frank legujabb időbeli gyakori látogatásai valami titkos érdeken alapulnak Magnolna iránt, mely érdek mindenesetre hasonlíthat az övéhez. Sőt még most is, bár tudta, hogy egy gondos anya észrevétele ily esetben sokkal alaposabb lehet mint az övé, és noha anyja őt több apró körülményre emlékeztette, melyek összevéve nagyon is kimenthették a gyanut, melyet az oly diadalmasan állított, még sem volt egészen meggyőződve, hogy nem csupán jóakaratu, gondolatnélküli udvariasságról van-e szó, milyennel minden más fiatal és szeretetreméltó leányka iránt is viseltetni szokott az ember.

— A mit kegyedtől hallok, nem kissé nyugtalanít

engem, mondá Miklós rövid gondolkodás után, bár még mindig remélem, hogy csalódott.

— Megvallom, nekem különösnek tetszik, hogy te azt reméled — felele Nicklebyné. Abban azonban bizonyos lehetsz, hogy én nem csalódom.

— Hát Katiczánál hogy áll a dolog? — kérde Miklós.

— Ej, édes Miklós, — viszonzá Nicklebyné; épen ez a pont az, melyre nézve még nem vagyok tisztában; Magdolna egész betegsége alatt alig távozott el annak ágyától — én nem hiszem, hogy két barátné jobban szerethesse egymást, mint ezek már oly rövid idő alatt is — és az igazat megvallva, Miklós, egyszer-másszor én magam is távol tartottam őt, mert ez jó rendszabály egy fiatal embert feltüzelni. Tudod, hogy el ne bizza magát a fiatal.

Ezt oly boldogító érzéssel és öntetszéssel mondta, hogy Miklós rendkívül fájlalta, hogy reményeit meg kell zavarnia. Érezte mindazáltal, hogy reá nézve ez az egyetlen ut, amiért is kötelességének tartotta azon haladni.

— De édes anyám, — mondá szeliden, — nem látja kegyed, hogy nagyon becestelen és hálátlan szerepet játszunk, ha mi azon esetre, ha Frank ur Katicza iránt igazán komoly hajlamot táplálna, csak egy pillanatig is készek volnánk őt felbátorítani? Kérdem anyám, nem látta-e be azt maga is? Még világosabban fejezzem ki magamat? Azt csak tudja, hogy mi mily szegények vagyunk?

Niklebyné elszomorodva bólinta fejével és könyek közt felelé, hogy hiszen a szegénység nem véték.

— Az nem, — felelé Miklós, — de épen azért

kell nemes büszkeséggel párosulnia, mely bennünket méltatlan cselekvésektől megőrizzen, és megtartsa önbecsülésünket, mely mellett még a legszegényebb vízfordó és favágó is érdemteljesebbnek tűnik fel, mint egy király felségének egész pompájában. Gondolja meg ön, mennyit köszönünk mi a Cheerible testvéreknek; juttassa eszébe, miket tettek értünk és tesznek mindennap oly nemeslelkűleg, oly gyengéd módon, hogy mi azt nem viszonozhatjuk, ha egész életünket nekik szenteljük is. Micsoda köszönet volna az részünkről, ha mi jó szemmel néznők, hogy unokaöcscsük egy vagyontalan leánykával köti össze magát, ki oly közel rokonunk, hogy az emberben kell, hogy ellenállhatlanul az a gyanu keletkezzék, hogy mi őt kicsinált terv szerint behálóztuk. Fontolja meg jól a dolgot, anyám. Micsoda szívvvel léphetne ön a testvérek elébe, ha, mint sokszor megesik, oly szándékkal jönnének ide, hogy önt jótettekkel elhalmozzák, és ön azt kényszerülne nekik mondani, hogy unokaöcscsük Katiczát eljegyezte magának? Vajjon helyén érezhetné-e szívét és meggyőzhetné-e anyám magát arról, hogy becsületes és őszinte szerepet játszott?

A szegény Nicklebyné még hangosabban zokogott és mormogá, hogy Frank urnak természetesen előbb nagybátyáinak helybenhagyását kellett volna kikérni.

— Az csakugyan illőbb lett volna hozzá, — mondá Miklós, de azért a gyanut, mely reánk esnék, az nem gyengíthetné meg, miután a távolság közte és köztünk ugyanaz marad, és az előnyök, melyek abból reánk nézve származnak, szintén oly szembetűnők. — No, de mi itt a gazda nélkül készítjük el a számadást, — tevé hozzá vidámabban, — és én remélem, — igen, én abba az

erős meggyőződésben vagyok, hogy a dolog úgy van. Másrészt van annyi bizalmam Katiczához, hogy ő érzéseimet osztja, és önhez, édes anyám, hogy egy kis megfontolás után hasonlóképen fog teenni.

Miklós kérésére megígérte végre Nicklebyné, hogy mindenkép igyekezni fog magát fia véleményéhez alkalmazni, és Frank urat, ha még tovább is utána járna — bár nem fosztja is őt meg minden reménytől — de még sem segíti elő semmi tekintetben. Katiczára nézve pedig elhatározá a dolgot nem hozni többé szóba, míg e lépés valódi szükségességéről meg nem győződik, egyszersmind feltevé magában, hogy a legszorgalmasabb személyes észlelés által magának a dolgok valódi állásáról bizonyosságot fog szerezni. Ez nagyon bölcs szándék volt, csak kár hogy újabb nyugtalanságok és szorongattatások által foganatosításában meggátoltatott.

Smike tudniillik aggasztólag megbetegedett. Annyira ki volt merülve és elgyengülve, hogy segély nélkül alig mehetett egyik szobából a másikba, s ahhoz annyira elsoványodott, hogy fájt az embernek, ha reá nézett.

Az orvos, kinek tanácsát Miklós már előbb kikérte, oda nyilatkozott, hogy csak gyors eltávolítás által Londonból lehetne még némi remény. Devonshire azon része, hol Miklós gyermekkorát töltötte, jelöltetett ki kedvező helyiségnek; de ezzel a tanácssal az az elővigyázati intézés volt összekapcsolva, hogy a ki elkiséri, legyen elkészülve a legrosszabbra is; minden előjelek rohamos aszkórra mutatnak, úgy, hogy alig lehet arra számítani, hogy élve visszatér.

A jóakaró Cheerible testvérek, kik előtt a szegény teremtés szomorú története tudva volt, az öreg Tim-et

küldték el, hogy az orvosi tanácskozásnál jelen legyen. Ugyanazon reggel Károly testvér behívta magához Miklóst szobájába, s így szólt hozzá:

— Kedves Nickleby ur, nincs veszteni való időnk. A fiatal embernek nem szabad meghalnia, ha emberi eszközök, milyeket mi nyujthatunk, életét megmenthetik. Se magában ne vegyen ő bucsut a világtól egy idegen helyen. Ön öt holnap reggel elkisérendi; gondoskodjék, hogy minden kényelme meglegyen, melyet állapotja megkíván, és el ne hagyja őt — el ne hagyja, míg nem tudja, hogy már semmi közvetlen veszélytől nem lehet tartani. Tim estére önhöz menend, sir, ő még néhány bucsusót viend önnek. Édes bátyám Eduárd, itt van Nickleby ur, hogy neked isten hozzádot mondjon. Nickleby ur nem marad sokáig távol. A szegény fiu nemsokára jobban lesz, — sokkal jobban lesz — aztán majd találhatunk egy rendes családot, melyre reá bizhatjuk, — és a hol egyszer-másszor meg lehet látogatni. Igen, néha utána kellend nézni, és — nos, semmi okunk nincs az elcsüggedésre, mert nemsokára jobban álland dolga, nemsokára — nemde Eduárd bátyám, nemde?

Hogy mit mondott Linkinwater Timotheus, és ez mit vitt oda este, nem szükség itt megemliteni. Másnap reggel Miklós beteg barátjával utnak indult.

És ki — egyetlenegyét kivéve — és az egy az volt, ki soha mástól mint e környezettől nem kapott egy barátságos pillantást, vagy egy szavát a részvétnek — ki mondhatta volna, mily lelki kín, mily megrendítő gondolat, és mily büteljes szorongatás feküdt e bucsuban?

— Nézd — kiálta Miklós élénken, midőn a kocsiajtón kinézett, — ott állnak még az utczasarkon. És

Katicza is, a szegény Katicza, kitől te, mint mondád, nem birtál elbucsuzni — ő int nekünk zsebkedőjével. Így nem kell elválnod tőle. Ints neki legalább egy isten hozzádot.

— Nem tehetem! — szolt a reszkető beteg, ülésére visszaruskadva és szemeit betakarva. — Látja ön még? Ott van még?

— Igen, igen, — mondá Miklós komolyan; im, még egyszer int a kezével. Én feleltem helyetted — most eltűnt szemem elől. Ne keseregj annyit, édes barátom, ismét meg fogod látni őket mindnyájokat.

Így felbátoritva felemelte a szegény beteg fonnyadt kezeit és forró szeretettel összecsapta azokat.

— Az égben! — Az égben!

Ugy hangzott e szó, mint egy megvasadt szív imádsága.

## Ötvenhetedik fejezet.

Nickleby Ralphnak véletlenül alkalmá nyilik visszatérésre, mely ozéira egy kipróbált czimborával tanácskozik.

Az események természetés folyamataja, melyektól a történetirónak nem szabad eltávozni, most az előbbi fejezet színhelyére vezet vissza bennünket, mely Gríde Arthur és Nickleby Ralphot festi, mikép maradtak egyedül a házban, hol a halál oly hirtelen kitúzte végzetteljes fekete zászlóját.

Ökölbe font kezekkel és összeszorított fogakkal maradt Ralph néhány perczig ugyanazon állásban, melyben utolszor unokaöcscsét megszólította, nagyott lélegzett, de minden más tekintetben oly merev és mozdulatlan volt mint egy érekszobor. Csak később nyerte vissza rugékonyságát, mintha lassan-lassan egy mély, nehéz álomból ébredne fel. Egy pillanatig alattomban, de vad indulatossággal rázta öklét az ajtó felé, melyen Miklós el-tűnt, aztán dühét elnyomni igyekezett és társához fordult, ki még mindig a földön feküdt.

Az összetöpörödött gazember, ki még mindig egész testében remegett, végre lábaira állott, arcját midőn Ralph pillantásaival találkozott, mindkét kezével betakarta, és annak bizonyítgatása közben, hogy ő nem hibás, az ajtóhoz mászott.

— Ki állította azt valaha? — viszonzá Ralph elnyomott hangon. — Ki állított olyasmit?

— Ön olyan képet csinál, mintha szememre — akarná vetni, tervünk rossz kimenetelét. — felele Gríde félénken.

— Eh, — felele Ralph, mosolyt erőtetvén, amannak vetem szemére, hogy még egy óráig nem élt, egyetlen egy óra elég lett volna. Másnak senkinek nem vethetem szemére.

— Se — senkinek másnak? — kérdé Gríde.

— Ezt a balesetet legalább nem, — viszonzá Ralph. — Azzal — azzal a fiatal ficzkóval, ki az ön menyasszonyát elragadta, még egy régi adósságot is tisztába kell hoznom, de annak semmi köze mostani hetvenkedéseihöz, miután mi őt csakhamar leráztuk volna a nyakunkról, ha az átkozott körülmény nem állt volna be.

Ha az ember azt az erőtetett nyugodtságot, mellyel Nickleby Ralph beszélt, az ő fakó képével és vonásainak irtóztató kifejezésével egybevetette, hol minden izom, iparkodása ellenére belső küzdelmét eltitkolni, görcsösen rángott és reszketett, és ábrázatát pillanatonként rémitőbbnek láttatta, ugy azon természetlen és megdöbbentő ellentét hangja és beszéde közt még inkább nyilatkozott.

— A kocsi, — mondá. Ralph kis vártatva, mialatt mint egy erős férfi egy görcsös támadás ellen viaskodott. — Mi kocsiba jöttünk. Lent van még?

Gríde örömmel használta fel azt az ürügyet, hogy az ablakhoz siessen, míg Ralph, ki képét állandóan elfordította, rekedt hangon dörögé magában:

— Tízezer font! ő tizezeret mondott! Épen ezen összeget fizettem ki tegnap a két zálogkötelezvényre, melyeket holnap nagy kamatra ismét kiadni szándéko-

zom. Ha az a ház megbukott volna, és ő lett volna az első, ki e hirt tudtomra adja? — Itt a kocsi?

— Igen, igen, — felele Gride, a kérdés heves hangja által megfélemlítve. — Itt van. Ah jó isten, mily szilaj egy ember ön.

— Jőjjön ön, — mondá Ralph intve neki. Nem szabad zavartságot mutatnunk. Karon fogva megyünk le.

— De ön nagyon nyom engemet, — felele Gride fájdalmasan.

Ralph hagyta Gride-ot türelmetlenül menni, s ő szokott szilárd kemény lépésekkel ment le a lépcsőzeten és beült a kocsiba. A megcsalatott vőlegény követte. Ez Ralphra kétkedve nézett, midőn a kocsis kérdezte, hogy hová hajtson; de mivel a becsületes ember néma maradt, Arthur a maga lakását nevezte meg, a hová a kocsi aztán meg is indult.

E kocsizás alatt Ralph összetett karokkal és minden szó nélkül a sarokba szorulva ült. Álla mellére csuklott, félre irányzott szemei elbujtak az összehuzott szemöldök alatt, és az egész emberen semmi jele nem látszott az öntudatnak, úgy hogy azt lehetett volna hinni, hogy alszik. Csak mikor a kocsi megállt, emelte fel fejét, kinézett a kocsiajtón és kérdé, hogy hol vannak.

— Az én házam előtt — felele a levert Gride, kit az egyedüliség, melytől menekülni remélt, bizonynyal kellemetlenül érinthetett, — ah, jó isten, az én házamnál.

— Csakugyan, — mondá Ralph. — Az uton nem vigyáztam. Szeretném, ha egy pohár vízhez juthatnék. Gondolom, valami csak mégis található a háznál.

— Kap ön egy pohár italt — a mit akar, — fe-

lele Gride sohajjal. — A zörgés nem segít, kocsis, huzd meg a csengetyüt!

Az ember csengetett és csengetett, és ismét csengetett; azután kopogtatott, hogy az utca visszhangzott bele s azután hallgatódzott a kulcslyukon. Senkise jött. A ház csendes volt mint a sír.

— Mit jelent ez? — kiálta Ralph türelmetlenül.

— Ah, Örzse süket, — felele Gride nyugtalan és aggódo képpel. Oh jó isten! csengess még egyszer kocsis. Hátha meglátja a csengetyü mozgását.

Az ember csengetett és kopogtatott és ismét csengetett. Egy pár szomszéd kinyitota az ablakot és egymásnak átkiabálta az utcán, hogy az öreg Gride gazdasszonyát bizonyosan a szél ütötte meg, mások a kocsi körül gyűltek össze, és különféle gyanut említettek. Néhányan abban a véleményben voltak, hogy alszik, mások ismét azt gondolták, hogy megégett, ismét mások, hogy kissé pikós lett, míg egy vaskos ember azt a gyanut nyilvánítá, hogy talán valami enivaló tűnt szemébe és elájult e ritka tünemény láttára. Ez utolsó tréfa különösen nagy tetszést aratott a körülállóknál, kik szilaj kifejezést adtak ennek és csak ügygyel-bajjal lehetett őket visszatartani, hogy a palánkra fel nem másztak bizonyosságot szerzendők. Ez azonban még nem volt minden, mert az a hir terjedt el, hogy Gride Arthur ma reggel nászt ül, s ezért a menyasszony után kérdezősködtek. A nagyobb rész hajlandó volt azt Nickleby Ralph személyében keresni, a mi sok tréfás kifakadásra szolgáltatott alkalmat. Végre a két uzsorás egy szomszéd házba ment, hol létrát szereztek, melyen a hátulsó udvar nem

igen magas falán átmásztak, és így baj nélkül a másik oldalra jutottak.

— Megvallom, én szinte félek bemenni, — mondá Arthur Ralphnak, midőn maguk voltak. — Feltéve, hogy meggyilkoltatott — és fejét betörték — mi?

— És az mit tenne? — felele Ralph mérgesen. Én azt mondom önnek, én szeretném ha ilyesmi gyakrabban előfordulna, és az könnyebben végbevitethetnék. Ön reám bámul és borzad? Igen, igen, komolyan beszélek. — Ekkor a kuthoz ment, nagyot ivott, befecskendezte fejét, képét és ismét szokott nyugodtságát visszanyerte, bement előre a házba, míg Gríde nyomban követte.

A ház oly titokteljes volt, mint mindig; ugyanazon néma sötét szobák és minden kisértetes butor a helyén állt. A mogorva fali óra vas belseje, nem hagyva magát a külső lárma által háborgatni, ketyegett poros tokjában; az ingadozó szekrények az emberek láttára visszaszorultak nyomoru zugaikba és a viszhang a lépteiket szokott komorsággal viszhangozta. A hosszulábu pókok abbahagyták körutjokat kis kerületökben, elijedve az emberek megjelenésén és mozdulatlanul csüngtek — a halál képe — a falon, míg azok elmentek mellettök. A két uzsorás felnyitott a pinczétől kezdve egész a házsucsig minden csikorgó ajtót, hogy a sivár szobákat megvizsgálják. De Örzse seholsem volt található. Végre Gríde Arthur szokott szobájában leültek, hogy kipihenjenek.

— Gondolom, a boszorkány kiment, némi előkészületeket tenni a nászünnepeyre, — mondá Ralph, indulni készülve. — A kötelezvény egyébiránt most már haszta-

lan. Im, fogja a rongyot. — E szavakkal széttépte a papírt.

Gríde, ki időközben a szobának minden zugában nyugtalanul körülnézett, e pillanatban borzasztó kiáltással rogyott össze egy láda előtt.

— Nos, mi baj? — kérde Ralph mogorván hátratekintve.

— Ki vagyok rabolva! Ki vagyok fosztva! — rikácsolá Gríde Arthur.

— Kirabolva? hibázik a pénziből?

— Nem, nem. Roszabb, — sokkal rosszabb annál.

— Hát mi más? — kérde Ralph.

— Roszabb, mint ha pénz volna, rosszabb! — kiálta az öreg ember, a ládából iratokat hányva ki, mint egy állat, mely a földet turja fel. Jobb szeretném, ha pénzt lopott volna tőlem — minden pénzemet. — Nekem nem sok van. Tett volna inkább koldussá, mint a mit cselekedett.

— Mit cselekedett? — kérde Ralph, — mit tett, esztelen vén ördög?

Gríde azonban még mindig nem adott feleletet, hanem a papírok közt kaparászott, és kiáltott, ordított mint elkárhozott lélek a pokol kinjai közt.

— Ön azt mondja, hogy valamije elveszett? — mondá Ralph, dühösen megrázva őt gallérjánál fogva. — Mi az?

— Papírok, okmányok! Oda vagyok — végem van, végem! Ki vagyok rabolva, tönkre tettek. A vén boszorkány! Ő látta, mikor olvastam azt — még nem régen — én magam sokszor olvastam. Meglesett, látta,

mikor ebbe a fiókba tettem. A fiók is oda van, ő lopta el. — A pokol kinjai szállják meg. Ő a tolvaj!

— S miét lopta el önnek? — kiálta Ralph, ki nek hirtelen valami villant meg eszében, mert szemei villámokat löveltek, és egész teste felhevült felindulásában, midőn Gride csontkarját körülmarkolta. Mije hiányzik?

— Ő nem tudja, mi az? — kiálta Gride a kérdést semmibevéve. Csak egy utja van, melyen pénzzé teheti és ez abban áll, hogy ő el fogja olvastatni magának s akkor megmondják neki, mit kell tennie. Ő és czinkosa jól megfizettetik magukat és még azonkívül nem is bántják őket. Ők azt maguknak érdemül fogják tulajdonítani, — azt fogják mondani, hogy találták, a tényt ismerték — és ellenem tanuságot akartak tenni. Az egyetlen személy, ki a miatt szenvedni fog, az én vagyok, — én — én!

— Türelem! — mondá Ralph még erősebben megkapva őt és oly éles, várakozásteljes pillantást vetve reá, hogy abból világosan érthető volt, hogy abban a mit mondani akar, valami titkos szándék lappang.

— Legyen ön okos. Még nem régen mehetett el. Én a rendőrséget felszólítom. Mondja meg ön nekem, miről van szó és ön meg lehet győződve, hogy én csakhamar elcsipetem. Hé! — Segítség!

— Nem, nem, nem! — rikácsolá az öreg, Ralph száját befogva. — Nem tehetem, nem szabad azt tennem!

— Segítség! segítség! — kiálta Ralph.

— Nem — nem — nem! kiálta az öreg borzasztóan, egyszersmind mint egy örült tombolva. Mondom önnek, nem! — Nem tehetem, nem szabad tennem azt!

— Mit nem tehet ön? — nem teheti nyilvánossá a tolvajságot? — kérde Ralph a legnagyobb várakozással.

— Nem! — felele Gríde, kezeit tördelve. — Pszt! pszt! — szót se erről! — Én oda vagyok. Bármit kísértsek meg, el vagyok veszve. El vagyok árulva. Befognak. Newgate-ban fogok meghalni.

Ez és hasonló kiáltások után, melyekben félelem, bú és düh különös módon vegyültek össze, a nyomorult lassan-lassan alábbhagyott hangos jajveszékelésével, míg az tompa, kétségbeesett nyögéssé enyhült, mely csak itt-ott lön egy felordítás által félbeszakasztva, midőn a többi papíron menve keresztül valami új veszteséget fedezett föl. Ralphnak már elég volt. Egyszerre eltávozott a nélkül, hogy rögtöni elindulásáért magát különösen mentegette volna, s a ház előtt összecsoportosult kíváncsi népet megnyugtatta, hogy semmi sem történt, felült a kocsiba és haza hajtatott.

Asztalán egy levél feküdt. Darabig fekvé hagyta, mintha nem volna bátorsága azt feltörni, de végre mégis megtette, és csakhamar látszott annak hatása a halál-sápadtságban, mely vonásain elterjedt.

— A legroszabb megtörtént, — mondá. A cég megbukott. Látom — a hír még tegnap este elért a citybe és a kereskedők fülébe jött. Jó, jó!

Hevesen járt fel-alá a szobában, azután ismét megállt.

— Tizezer font! és csak egy nap volt kinn — csak egyetlen egy nap! Mennyi aggodalmas évembe, mily sok kínos napomba és álmatlan éjembe került, míg ezt a tizezer fontot összekaparhattam! — Tizezer font! Mennyi büszke úrhölgy epekedett és mosolygott volna, hány dob-

zódó oktondi hizelgett volna szemembe és átkozott volna hátam mögött, míg tizezer fontot húszezerre változtattam volna; mily mézes szavakat, hizelgő tekinteteket és mily udvarias leveleket pazaroltak volna reám, míg én e szegény élődieket hasznomra és gyönyörködésemre vérig kiznoztam volna. Tizezer font! — Hátha még megduplázom — ha száz száztólit nyerek — ha minden aranyat kettőre változtatok — de még akkor sem volna csak egy darab is az egész halomban, mely tizezer közönséges és aljas hazugságokat ne képviselne, nem a hitelező, hanem a kölcsönvevő, e szabados, gondolatüres, pazar, divatos csócselék részéről, mely a világ minden javáért sem akarna abba az aljasságba süllyedni, hogy magának csak egy pár pence-t is megtakarítson.

E szavak alatt, melyekben bosszuságának keserüségét ilyen gondolatok keserősége által látszott enyhíteni akarni, folytatá Ralph szobasétáját. De szilárdsága mindig jobban-jobban elhagyta, midőn gondolatjai lassan-lassan ismét veszteségére tértek vissza. Végre karszékébe hanyatlott s mig annak karjait oly erősen megmarkolta, hogy szinte recsegték, fogait csikorgatta.

— Volt idő, mikor semmi se tört volna meg anynyira, mint ily nagy összeg elvesztése, — mert születési, halálozási esetek, házasság és minden esemény, melyek által az emberek nagyobb része érdekeltetik, reám nézve semmi értékkel nem bírtak, hacsak nem volt kész nyereség vagy veszteség velök összekapcsolva. De most, lelkemre mondom, ez a kár nem esik fájdalmasabban, mint a diadal, melylyel ő azt velem közölte. Ha ő lett volna maga az okozója — és csaknem úgy látszik — úgy nem tudnám mint gyűlöljem még kegyetlenebbül. De csak

megboszulbassam — bár mily későn történnék is az, — ha csak lehetőségét látandom is egyszer, hogy a mérleg serpenyőjét részemre billenthetem, akkor minden fájdalmamat örömet kész vagyok elfelejteni.

Efféle eszmélkedései sokáig tartottak, és mélyen hatottak, s azzal végződtek, hogy Newmannak egy levelet adott át: Squeers urnak czimezve a Szerecsenfőben, azon utasítással, hogy tudakolja meg, megérkezett-e már a városba nevezett uri ember? Ha igen, várjon feleletre. Newmann azzal a hírrel tért vissza, hogy Squeers ur az nap reggel igenis megérkezett, és a levelet még az ágyban vette át, tiszteletét izeni, és nemsokára felkel, hogy Nickleby urnál tisztelegjen.

Kis vártatva Squeers ur valóban meg is jelent. Időközben igyekezett a felingerültségnek minden nyomát eltávolítani arczáról, és ismét szokott kemény és merev modorát öltötte fel, melynek talán nem kis része volt azon befolyásnak tulajdonítható, melyet ő csaknem készakarva még oly embereknél is gyakorolni szokott, kik a morállal nem igen törődnek.

— Nos, Squeers ur, — szólta emberét szokott mosolyával fogadván, melytől bizonyos éles tekintet és egy gondolatteljes szemöldösszehúzás elválaszthatlanok voltak. — Hogy van ön?

— Meglehetősen, sir, — felele Squeers ur; ugy családomban is, és a fiúk, ha egy kis bőrkiütést leszámítok, mely az intézetben uralg és étvágyukat elrontja. De valami rossz szél fú, mely senkire nem hoz jót, mint mindig mondom az ifjaknak, ha csapás éri őket; csapás, sir, a halandók sorsa, és a halandóság maga is csapás. A világ telesteli van csapásokkal, és ha egy fiú egy csapás fölött

panaszkodik és magát nyikorgása által kellemetlenné teszi, egy kicsit meg is kell csapnom. Így egészen betöltöm a szentírás szavát.

— Squeers ur, — mondá Ralph szárazan.

— Sir!

— Ezeket az erkölcsi nyalánkságokat, ha úgy tetszik, hagyjuk el és beszéljünk komoly dolgokról.

— Kész örömmel, sir, — felele Spueers. — Mindenek előtt azonban meg kell önnek mondanom — —

— Mindenek előtt hagyjon engemet beszélni ön, ha úgy tetszik. — Roggs!

Newmann csak akkor lépett be, midőn a felszólítás néhányszor ismételtetett, és belépve még némi kétkedéssel kérdezte, hogy hívták-e?

— Minden bizonynyal. Menjen ebédelni — de mindjárt. Hallja ön?

— Még nincs itt az ideje, — felelt Newmann bosszusan.

— Az én időm az öné, és a szerint alkalmazza magát, — felele Ralph.

— Ön minden nap változik, — mondá Newmann. — Az nem jól van így.

— Ön nem tart szakácsot, és könnyen kimentheti magát a fáradságért, melyet neki okoz, — vizzonzá Ralph. Menjen, ha mondom.

Ralph e parancsot nemcsak igen követelően ejtette ki, hanem azon ürtügy alatt, hogy szolgálja dolgozószobájából némi irományokat hoz ki, utána is nézett, hogy teljesített-e az, és midőn Newmann a házat elhagyta, az ajtót belülről bereteszelte, meggátolandó, nehogy főkulcsa segítségével alattomban visszatérjen.

— Okom van a ficzkóra gyanakodni, — mondá Ralph, mikor írószobájába visszatért. — Annálfogva jó őt távol tartani, míg majd szép szerivel a nyakára hágok.

— Gondolom, ahhoz nem sok kell, — mondá Squeers vigyorogva.

— Talán nem, — felele Ralph, és bizonynyal éppen oly kevés, mint sok ismerőseimnél. Különben — mire czéloz ön?

— Én csak azt akartam mondani, sir, hogy engem a háládatlan és megkeményedett gaz Snawley ügye egészen kiforgat sodromból, és nekem fölötte alkalmatlan; bizton mondhatom önnek, hogy ez az ügy Squeersné aszszonyt özvegygé teszi. Azon természetesen örvendek, hogy önnel egyesülve működhetem.

— Természetesen! — felelt Ralph szárazon.

— Igen, mondhatom, hogy természetesen, — folytató Squeers ur, térdeit dörgölve. Mindazáltal az embert nem kis zavarba hozza az, ha egy bizonyítvány miatt kétszázötven mérföldnyire legyen kénytelen utazni, a veszélyt nem is említve, melynek magát kiteszi.

— És miben áll az a veszély, Squeers ur? — kérdé Ralph.

— Mondom, nem említve a veszélyt, — felele Squeers kitérőleg.

— És én kérdeztem, miben áll ez a veszély?

— Ön jól tudja, Nickleby ur, hogy én nem akarok panaszkodni, — menté magát Squeers ur. Szavamra mondom, én soha oly — —

— Még egyszer kell kérdenem, miben áll az a veszély? — ismétlé Ralph nyomatékkal.

— Miben áll a veszély? — felele Squeers még jobban

dörgölve térdeit. Eh, fölösleges, hogy az iránt nyilatkoz-  
zam, mert bizonyos dolgokat az embernek legjobb hallga-  
tással mellőzni. Hisz ön maga is tudja, mit értek az alatt.

— Hányszor mondtam már önnek, — mondá Ralph  
— és még hányszor kell mondanom, hogy veszélyről szó  
sem lehet? Esküdött ön más egyébre, vagy követelnek  
öntől más esküt, mint azt, hogy önnek egy bizonyos idő-  
ben egy Smike nevű fiu átadatott; hogy az bizonyos  
ideig az ön iskolájában volt, hogy az bizonyos körülmé-  
nyek közt elveszett, most azonban ismét megtaláltatott,  
és hogy ön azonosságát bebizonyíthatja? — Hisz ez mind  
igaz — vagy nem?

— Igen, — felele Squeers, — az mind igaz.

— Nos, hogyan beszélhet ily körülmények között  
veszélyről? — mondá Ralph. — Az egyetlen, a ki hamis  
esküt tesz, Snawley — kit pedig sokkal rozszabbul fizet-  
tem meg mint önt.

— Snawley csakugyan nagyon olcsóért tette meg,  
— jegyzé meg Squeers.

— Igen, ő olcsóért tette, — felele Ralph boszusan,  
s azon felül még jól is szerepelt, mert színeskedéssel és  
szenteskedő képpel vitte végbe. — De ön és veszély? Mit  
ért ön veszély alatt? Az igazoló bizonyítványok rendben  
vannak. Snawleynak még egy fia volt, kétszer házasodott;  
első neje meghalt; senki, csak Snawley maga bizo-  
nyíthatja be, hogy Smike nem az ő fia, mert az ő fiát a  
a férgek rég megették. A hamis eskü egyedül Snaw-  
leyt terheli, s én azt hiszem, hogy ő az afféléhez megle-  
hetősen hozzá van szokva. Hol volna itt veszély önre.

— No hát, ön tudja, — mondá Squeers, székét

erre-arra tolva, ha arról van szó, én is csak úgy kérdezhetném, hogy hát az ön veszélye hol van?

— Azt én kérdem öntől, — viszonzá Ralph. — Mondja meg ön nekem, hol van az enyém? Sem én, sem ön nem fogunk előfordulni. Egészen a Snawley érdekében fekszik, hogy a történetnél, melyet előadott, megmaradjon és semmi sem érheti őt, ha attól el nem tér. Hogy beszélhet ön veszélyről e conspirációban?

— Oh, kérem, — felele Squeers nyugtalanul körültekintve, — ne nevezze annak; legyen azzal a szivességgel irántam, és ne nevezze annak.

— Miattam nevezheti ön, a minek akarja, — mondá Ralph ingerülten, — de vigyázzon arra, a mit mondok. A történet kezdetben a czélból koholtatott, hogy egy embert mélyen megkeserítsen, ki az ön kerestetét csökkentette és önt elpáholta, továbbá meggátolta, hogy egy félholt együgyüt újra birtokába kerítsen, kit ön megtartani kíván, mert tudja, hogy nem boszulhatja meg magát jobban ellenségén, mint ha annak abban a meggyőződésben kell élnie, hogy az a kiért ő annyira érdeklődik, ismét az ön hatalmában van. Nem úgy van Squeers ur?

— Némileg csakugyan úgy van, sir, — felele Squeers a határozottság és praecisio által, melylyel Ralph mindezt előszámlálta és szigoru, hajthatatlan lénye által megfélemlítve.

— Mit jelentsen az a „némileg“? — kérdé Ralph nyugodtan.

— Nos, hát azt akarom vele mondani, hogy ám legyen úgy, — viszonzá Squeers. — De csak nem megy mégis minden az én rovásomra, mert a dologban még

néminemű régi gyűlölségnek is van része, melylyel önnek fel kell hagynia.

— Azt hiszi ön, hogy kezet nyujtottam volna önnek, — mondá Ralph fõn nem akadva e megemlékeztetésen, ha ez már meg nem történt volna?

— No hinni akarom, — felele Squeers. Egyébiránt csak azért hoztam elõ ezt a pontot, hogy a dolgot végkép kiegyenlitsük.

— Hogy is lehetne az máskép? — viszonzá Ralph. A különbség csak az, hogy nekem pénzembe kerül gyűlöletemet kielégíteni, míg ön azt zsebre rakhatja és egyszermind ellenségén is kedvét töltheti. Ön legalább is szintoly pénzszomjas, mint boszuvágyó, valamint én is. És ki jár jobban a dolognál: ön, — ki miután ugyanazon eljárásért pénzt és boszuállást nyer, és ha az utóbbi nem sül el, erszényét mindenesetre megtöltötte — vagy én, kinek pénzemet mindenesetre ki kell adnom, és legjobb esetben a pusztá boszuállással kell beéernem?

Mínthogy Squeers ur erre csak egy vállvonítással és mosolylyal birt felelni, szigorun megparancsolá neki Ralph, hogy hallgasson, és adjon hálát istennek, hogy ily konczhoz jutott; azután keményen szemügyre vette barátját, és a következõket mondta el neki:

Elõször: Miklós semmivé tette egy tervét, melyet õ bizonyos urhölgy férjhezmenetelére nézve készített, s azt, atyja hirtelen halálát felhasználva, a zürzavarban rögtön hatalmába kerítette és diadallal elvitte.

Másodszor: Az érintett urhölgynek egy végrendelet vagy más okmány folytán, melyben nevének kell hogy előforduljon, és így felismerhetõ, ha az ember bejuthatna oda, hol az több okmányokkal együtt õriztetik,

igénye van oly vagyona, mely, ha ez az okmány valaha kezébe kerülne, férjét (ki nem lehetne más mint Miklós) gazdag és következésképen nagyon veszélyes ellenséggé tehetné.

Harmadszor: Az említett okiratot ellopák azon embertől, ki azt csalárd módon elsikkasztotta, és visszaszerzésére egy lépést sem mer tenni, Ralph azonban ismeri a tolvajt.

Mindezekre nagy érdeklődéssel fülelt Squeers ur, mintha minden szótágot elnyelni akarna, míg egyetlen szeme elmeredt és szája tátva maradt afölötti csodálkozásában, hogy mily különös ok vihette Ralphot arra, hogy őt bizodalmaival ennyire megtisztelje, a mint hogy nem kevésbé volt kíváncsi azt is megtudni, hogy mire czéloz ez a bevezetés?

— Most hallja ön a tervet, melyet kiföztem és a melyet keresztül kell vinnem, — folytatá Ralph, előrehajolván és kezét Squeers karjára tevén. Ez az okmány, — bármily alakban legyen is kiállitva, — senkinek nem hajthat hasznot, csak a leánykának magának, vagy férjének, és annak bírása egyik vagy másik félnek, szükséges, hogy e vagyonhoz jusson. Ez kétségen kívül világos. Azért óhajtom azt itt szobámban látni. A ki azt nekem megszerzi, ötven fontot kap aranyban, és tanuja lehet, mint égetem el saját szemei láttára.

E szavakat egy kézmozdulattal kísérte a kandalló felé, mintha e pillanatban átadná az iratot a lányoknak, és Squeers ur, ki ezt a taglejtést elfojtott lélegzettel követte, válaszolt:

— Az ugyan jó volna, de ki szerzi meg?

— Talán senki, mert sok bajjal jár, — viszonzá Ralph, — de ha valaki megteheti, akkor ön az.

Squeers ur megrezzenése és azon körülmény, hogy ő e feladatot kerekén visszautasította, bizonynyal a legtöbb embert ingadozóvá tette volna, de Ralph azzal nem törődött. Midőn az iskolamester csaknem kifogyott a szuszából, Ralph indítványát, mintha épen nem lett volna félbeszakasztva, oly hidegvérüleg fogta fel ismét és folytatá a felvilágosítást azon értelemben, mint az neki céljához képest legalkalmasabbnak látszott.

A főpontok, melyekre nagyobb nyomatékot helyezett, ezek voltak: Sliderskew asszony vénsége, törődöttsége — a nagy valószínűtlenség, hogy valami bűntársa vagy átaljában ismerőse volna, — s ezeket annak csudálatos szokásaiból és Gride házában való hosszas tartózkodásából következtette, — a valószínűség, hogy a tolvajság nem volt megfontolt terv eredménye, minthogy különben megragadta volna az alkalmat és egy szép kis összegecskét is vitt volna magával, a mi bizonynyal ráfér, — a veszedelmes helyzet, melyben volt, ha elkezdett tettéről gondolkodni, és magát oly okirat birtokában látta, melynek értéke és jelentősége előtte előbb egészen ismeretlen volt — és végre a könnyűség, melylyel egy a körülményekről tökéletesen értesült személy magának nála ki- és bejárást eszközölhetne, és bizalmát megnyerhetné, mivel akkor egy vagy más ürügy alatt, szükség esetében még félénkségét is felhasználva, az okirat kézbekerítését is végbe lehetne vinni. Fölhozá még mint kedves körülményt, hogy Squeers ur távol lakik, melynél fogva nincs mit tartania attól, hogy később valaha reá ismernek; beszélt azután saját működésének

lehetetlenségéről, miután a vén nő őt személyesen ismeri, és végre magasztalta az iskolamester nem közönséges tapintatát és tapasztalásait; ékesszólással rajzolt egy élénk képet a hosszú orról, melyet Miklósnak kapnia kell, ha egy koldusnőt vesz el abban a hitben, hogy gazdag örökösöt kap; czélt az arra is, hogy mily rendkívül fontos volna egy férfiura nézve Squeers helyzetében, ha magának oly barátot tart meg mint ő; felsorolta, hogy első ismeretségek óta mennyit használt ő neki, többek közt egy, Squeers kezei közt volt betegeskedő fiú halálózása alkalmával (azt persze nem mondta, hogy neki és védenczének mily jól esett az a meghalózás) és végre oly czélzást tett, hogy az ötven font, jó eredmény esetében, hetvenöt, sőt száz fontra is felrughat.

Ez érvelések után Squeers urlábait keresztbe fonta, fejét vakarta, szemét dörzsölte, tenyereibe nézett, körmeit rágsálya, végre kérdezé, hogy száz font-e a legtöbb, mit Nickleby ur adni szándékozik? Az igenlő válasza ismét nyugtalan lett, és némi gondolkodás után, miközben azt a sikeretlen kérdést kockáztatta, hogy nem lehetne-e mégis vagy ötven fonttal többhöz jutni, — ki nyilatkoztatta, hogy meg fogja a dolgot kísértetni, megtesz mindent, a mit csak egy baráttól várni lehet, és ezzel az alku megkötöttet.

— De hogy férhetek ahhoz a vén nőhöz? — kérdé. Ez a pont még mindig nem tiszta előttem.

— Meglehet, hogy nem sikerül őt megtalálnunk, felele Ralph, — de én megkísértem. Felhajásztam én már ebben a városban oly embereket, kik valószínűleg jobban el voltak rejtve mint ő, és ismerek városrészeket, hol egy pár helyén alkalmazott guinea gyakran homá-

lyosabb rejtélyeket is megfejtett, mint ez. Most el kell válnunk. Jobb, ha ön engem nem látogat meg többé. Várjon azért, míg hallani fog ön felőlem.

— Jó! — viszonzá Squeers. — De ha ön az öreg nőt nem találja fel, megfizeti ön költségeimet a Szerecsenfőben és káratlanit idővesztésemért?

— Azt se bánom, — felelt Ralph boszusan. — Van még valami hozzá adni valója?

Squeers fejét rázta, és Ralph elkisérte a házajtóig, hol — Newmann dicséretére — hangosan nyilvánítá csudálkozását, hogy az, mint az esteli alatt, zárva volt. Aztán kinyitotta, hogy az irnokot be, és Squeerst kieressze és visszatért szobájába.

— Most jöjjön a minék jönni kell, — most szilárdan és tántoríthatlanul állok — dörmögé magában morgván. Csak ezt a csatavesztést üthessem helyre, csak sikerüljön ezt az egy reményét semmivé tennem, mely szívének, kell hogy nagyon drága legyen. Ez képezze első szemét ama láncznak, melyre verni fogom; akarom, hogy viselje örökké!

## Ötvennyolczadik fejezet.

Nickleby segédje mikép fog a dologhoz.

Sötét, nyirkos őszi est volt, midőn egy rozszant ház felső szobácskájában Lambeth közelében, egy egyszerű férfi egyedül s magábanült. — Jobb öltözék hiányában, vagy hogy magát fölismerhetlenné tegye, egy bő felső öltönybe burkolózott, melynek ujjai még egyszer oly hosszúak voltak mint karjai, és a melybe megerőtetés nélkül az egész embert fejestül, mindenestől be lehetett volna göngyölni.

Ily öltözetben, ily szegényes helyen, ily messze szokott utaitól és tevékenysége színhelyétől, bizonyosan még Squeersné asszony sem ismert volna szerető férjére, daczára, hogy egy gyöngéd feleség szívében a benső szózat és ösztön is működik. És mégis a dicső úrhölgy életpárja volt az, ki meglehetősen vigasztalhatlan hangulatban érzé magát, miután mellőzve azt, hogy egyszer-másszor egy mellette álló palaczkból egy-egy kortyot nyelt, nyugtalanul nézett körül a szobában, anélkül azonban, hogy annak bútorait különösen szemügyre vette volna.

— Nos, pompásan megy a dolog — mormogá magában! Már majd hat hete udvarlok ennek az átkozott vén boszorkánynak, míg Dotheboyshallban a gyom nyakamra nő! Ezt nyeri az ember, ha oly vakmerő intrikussal czimborál, mint az öreg Nickleby! Sohase tudja az ember, mikor lesz készen vele, és ha egy ujját nyujtja az ember

neki, ő mindjárt az egész kezét akarja; a penny nem elég, neki egész font kell.

E megjegyzés Squeers urat a száz fontra emlékeztethette, mely végett itt ült, mert volásai megszelidültek, és palaczkjának tartalma egyszerre jobban kezdett neki izleni.

— Soha életemben nem akadtam ily fúrteszű gazemberre, mint ez az öreg Nickleby — folytatá Squeers ur monologját, senki nem jár tul az eszén, és méltán elmondhatja az ember felőle, hogy nem tizenhárom, hanem száz próbás. Ha reá gondolok, mily álnokul és fortélyosan fundálta ki a dolgot, mint csúszott-mászott napról napra, mint fárasztá magát, és mily kóborlást vitt végbe, mig kitudta, hol lappang ez a drágalátos Örzse. Oh mily jól illet volna ő a mi mesterségünkhöz. Lángesze minden határt tulszárnyal, és minden gátot lerontott volna, mig magának dicső emléket — no de a többit még meggondolom, és majd alkalmasb időben mondom ki.

Itt észrevételeit megszakasztva, Squeers ur a poharat ismét ajkaihoz vitte, mire egy piszkos levelet vett ki zsebéből, és azt olvasni kezdte — persze oly képpel, mint a ki a foglalatját már tudja, és ki jobb mulatság hiányában az emlékezet ily surogatumához folyamodik.

„A sertések jól hiznak, — olvasá Squeers ur, — a teheneknek nincs bajuk, és a fiuk is rendben vannak, a fiatal Spauter kinevetett.“ — Úgy, azt tette? Majd én elfelejtetem vele a nevetést ha visszamegyek. — „Cobbey nem akarja az evésnél elhagyni a szaglálódást, s azt mondja, a marhahus az oka, mert nagyon bűzlik.“ Jól van, Cobbey, majd meglátjuk, nem vehetünk-e reá, hogy marhahus nélkül szaglálódjál. „Pitchernek ismét hidegle-

lése van.“ Azt gondolhattam. — „Rokonai elvitték, és másnapra meghalt mikor haza ért.“ — Persze csupa gonoszságból. Más fiu nem halt volna meg az évnegyed végén, hogy tápdija utolsó fillérjét is fölemészsze, és a megátalkodottságot a végletig űzze. „A legifjabb Palmer azt mondta, hogy az égben szeretne lenni.“ — Valóban nem tudom, mit csináljak azzal a fiatal gazemberrel, ő mindig valami borzasztót kíván; egyszer meg azt mondta: szeretne számár lenni, mert akkor nem volna olyan apja, ki nem szereti! Nem kikeresett gonoszság ez egy hat éves kölyöktől.

Squeers urat a leverő tapasztalatok szörnyen felbőszítették, annyira, hogy mérgében a levelet ismét zsebébe dugta és új gondolatokban keresett vigasztalást.

— Meddig kell még, hogy ebben a Londonban vesztegeljek? — folytatá. — És még ahoz ily lyukban, mely elég arra, hogy az embert végkép elkeserítse, ha csak egy hétig lakik is benne. Azonban száz font öt fiut ér, és ezzel az öttel egész éven bajlódni kell, míg a fizetés leszolgálva lesz, nem is említve, hogy tartásuk mibe kerül. Semmi esetre sem vallok kárt, mert a fizetés a fiukért folyik, így is, úgy is, és nőmben elég erély van arra, hogy a kölyköket fegyelemben tartsa. Persze az elvesztett időt ismét helyre kell hozni, és bizony jó adag verést kell utólag kipótolnom; azonban ezt egy pár nap alatt tisztába hozhatom, és száz fontért egy kis külön munkát nem kell valami szorosan venni. De most ideje lesz, hogy a vén banyánál tisztelegjek. Tegnap beszédemél fogva úgy vélem, hogy ma este célhoz jutok. Azért jó szerencsémre egy fél pohárkával még többet iszom, hogy fel-

bátoritsam magam. Squeersné asszony, kedves kincsem, egészségedre!

Squeers ur pislogott egyetlen szemével, mintha az urhölgy, kinek egészségére ivott, jelen volna, és — kétségen kívül csupa gyengédségből — egy teli pohárral öntött a garatra. Mivel azonban a pálinka nagyon erős volt, és a becsületes ember a palaczkot már nem egyszer vette igénybe, nem lephet meg senkit, hogy csakugyan igen vidám volt, és czéljához eléggé kedvező hangulatra tett szert.

Hogy mi volt a czélja, csakhamar kivilágolt, mert miután a szobában néhányszor fel-alá járkált, hogy lábait megindítsa, palaczkját hóna alá, a poharat kezébe fogta, a világot elfújta, mintha az járnia eszében, hogy nem egyhamar tér ismét vissza, a lépcsőzet karfái mellett el-suhant a szemközt levő ajtóhoz, és csendesen kopogtatott.

— De mit ér a kopogtatás, ha ő nem hallja? — mondá. Azt hiszem, nem zavarom valami különös foglatosságban, és ha igen, akkor se baj.

E rövid előbeszéd után megnyomta Squeers ur a kilincset, bedugta fejét egy padlásszobába, mely még nyomorultabban nézett ki, mint a melyet épen elhagyott, és mivel abban semmit nem vett észre, csak egy vén banyát, ki a csekély tűz fölé hajlik, belépett és vállára tette kezét.

— Helyesen, jó Slider asszonyom, — mondá Squeers vidor kedvvel.

— Ah, ön az? — mondá Örzse.

— Igen, én vagyok, és én, az egyes szám első személye összekötve a vagyok igével, mely általam Squeers

iskolamester által a jelen időben conjugáltatik, — felele Squeers.

Minthogy azonban tudós élczét szokott hangján adta elő, Örzse természetesen nem hallhatta azt; egy székot vont a tűzhöz, az öreggel átellenben leült, a palaczkot, poharat a földre helyezte, aztán ujra de nagyon fenhangon mondá :

— Nos, édes jó Sliderem.

— Hallom önt, — felele Örzse kegyteljesen.

— Igéretem szerint itt vagyok, — orditá Squeers.

— Ugy szokták az én szülőföldemen mondani, — jegyzé meg Örzse kedveskedőleg — de én azt gondolom, az olaj jobb.

— Jobb, mint mi? — kiálta Squeers halk káromkodással toldva meg mondókáját.

— Nem, — mondá Örzse, természetes, hogy nem.

— Csakugyan életemben nem láttam ily banyát! — mormogá Squeers magában, mindazáltal oly szeretetreméltó képet csinált hozzá, a mint csak tehette, mert Örzse szeme reá volt szegezve, és a vénség oly borzasztón vigyorgott, mintha egészen el volna ragadtatva helyes feleletei által. — Látja ezt? ez palaczk.

— Látom, — felele Örzse.

— Jó, és látja-e ezt is? — kiálta Squeers; — ez pohár.

Örzse azt is látta.

— Hát nézzen ide, — folytatá Squeers ur, szavait megfelelő tagmozdulatokkal kísérve. — Én ezt a poharat megtöltöm a palaczkból, fölköszöntöm önre, Slider, és kiiszom. Azután kiöblitem, mint az előkelő uraknál szo-

kás, egy csepp pálinkával, melyet a tűzbe öntök, aztán újra megtöltöm és önnek nyújtom.

— Az ön egészségére! — mondá Örzse.

— Nos, ezt bezzeg érti, — dörmögé Squeers, Sliderskew asszonyt jól megnézve, míg az porcióját leöntötte. Most fecsegjünk kissé. Mit csinál a náthája?

Sliderskew asszony sok szemhunyorogatással és vi-gyorgással, s oly pillantásokkal, melyek Squeers ur magas személye, magaviselete és társalgása iránti nagy bámulását fejezték ki, felelé, hogy náthája már elmúlt.

— Ugyan mi lehet oka, — mondá Squeers ur, új élczet kölcsönözvén a palaczkból; mi az oka a náthának? Miért kapnak vajjon az emberek náthát, he?

Sliderskew asszony úgy véli, hogy nyilván onnan, mert az ember nem menekülhet előle.

— A kanyaró, nátha, szamarhurut, a hideglelés minden neme és a köszvény mind csupa filozófia, ez az egész, — mondá Squeers. Az égi testek — filozófia és a földi testek hasonlóképpen. Ha egy égi testnél egy csa-var hibázik, az filozófia, és ha egy földi testnél hibázik, az is filozófia; ha netán néha egy kis metaphizika nem vegyül bele, a mi azonban nem gyakran esik meg. A bölcsészet az én elemem. Ha egy atya tőlem a remek-irókból, vagy a mennyiségtanból, avagy a kereskedelmi tudományokból kérdez valamit, egész komolysággal azt mondom: Először az a kérdés, uram, hogy bölcsész-e ön? — Ha aztán azt mondja: „nem, Squeers ur, — nem vagyok az” — akkor azt felelem neki: „Sajnálom, de ez esetben nem magyarázhatom meg önnek a dolgot.” Természetesen akkor az atya azzal az óhajtással megy el,

hogy bár bölcsész volna, és világos, hogy engem annak tart.

Squeers ur ezt és még sok egyebet komolytréfás képpel mondotta, és az ittasságnak szeretetreméltó genialitásával, a nélkül hogy szemét Sliderskew asszonyról levette volna, ki persze egész beszédjéből egyetlen szót sem hallott. Aztán ismét a palaczkhoz nyult és Örzse-nek nyújtotta, ki emberül megfelelt neki.

— No még egy jóízű kis kortyocskát, — mondá Squeers ur. — Ön most husz font és tíz shillinggel jobb színben van, mint előbb.

Sliderskew asszony ismét vicsorgott, de szerénysége gátolta őt a bókra szavakban jelenteni ki köszönetét.

— Igen, ön husz fonttal és tíz shillinggel jobb színben van, — ismétlé Squeers ur, mint az nap, melynek ismeretségünket köszönhetem. Emlékszik még kegyed?

— Ah, — felelt Örzse fejét rázva — hogy rám ijesztett akkor ön.

— Valóban? Tettem azt? — mondá Squeers. — Na, el akarom hinni, hogy mindenesetre megrezzentheti az embert, ha egy idegen lép a házba, ki azzal mutatja be magát, hogy mindenről értesítve van, tudja a kegyed nevét, csendes élete okát, azt a kis csempészeti históriát, és ismeri a személyt, a ki annak áldozata lett — nem ugy van?

Örzse megegyezőleg bólintott fejével.

— De ön látja, hogy a mi csak afféle történt, mind tudom, — folytató Squeers ur. — Semmi afféle nem fordulhat elő, hogy én azonnal meg ne tudjam. Én első rangu ügyvéd vagyok Slider, furfangos ficzkó, legbensőbb barátja és megbizott tanácsolója majd minden em-

bernek; férfiaknak ugy mint nőknek és gyermekeknek, kiket bizalmuk lépre vitt. Én — —

Squeers urnak saját érdemei és jeles tulajdonai előszámlálása, mi részint a közte és Ralph között kicsinált terv, részint a pálinkás üveg kifolyása volt, itt Sliderskew asszony által félbeszakasztatott.

— Ha, ha, ha! — kiálta az, karjait egybefonva és fejével billentve; — ő hát nem kapta meg a leánykát, hát még se kapta meg?!

— Nem, nem, — felele Squeers, szégyenszemre, világ csufjára el kellett kotródnia.

— És egy fiatal szerető jött, és elragadta előle a menyasszonyt, nem igaz? — kérdé Örzse.

— Igen, épen az orra elől, — felele Squeers. — Azt is hallottam, hogy a fiatal ember jól elpáholta, és lenyelette vele a nászbokrétát, a mibe majd megfult.

— Beszélje el még egyszer az egész esetet — kiálta Örzse gonosz gyönyörrel régi urának kellemetlensége fölött, mely rútságát még borzasztóbbá tette. Szeretném azt a históriát elejétől kezdve még egyszer hallani. Tegyen ön ugy, mintha még soha semmit se mondott volna nekem róla. Kezdje egészen előlről — szóról-szóra — azon pillanattól kezdve, midőn ama végzetes reggel a házhoz ment.

Squeers ur, ki Sliderskew asszonyt gazdagon megvendégelte pálinkával, és a hangos beszéd folytán maga is szorgalmasan fel-felöblitgetett, reáállott e kérelemre, és leirta Gríde Arthur csatavesztését, oly csinosan kiczirkalmazva és megszépítve, mint leleményessége sugallta. Sliderskew asszony el volt ragadtatva, ide-cda hintálta fejét, csontos vállait magasra felhuzta, és vázhoz hasonló ar-

czát úgy el-elfintoritotta, hogy Squeers ur is alig tudta leplezni határtalan bámulatát és undorát.

— Ó az áruló, vén bakkecske, — mondá Örzse — ki engem ravasz, alattomos és hazug ígéreteivel bolonditgatott. De mit sem tesz, most már nem vagyunk adósa egymásnak, lequitteltük a tartozást.

— Nemcsak hogy ön nem tartozik neki, — felelt Squeers, — de már akkor se tartoznék neki, ha a menyasszonyt haza vitte volna is; mivel az nem sült el, úgy ön nagyon is előnyben van. — Erről egyébiránt eszembe jut — tévé hozzá, a poharat oda nyujtván, — hogy mostépen jó alkalmunk van, ha önt érdeklí, véleményemet azon okiratok felett meghallgatni, hogy aztán tudja, melyiket kell megtartania, és melyiket lehet elégetnie.

— Ah, az nem oly sietős, — mondá Örzse ravasz kacsintással.

— Jó, hát megtarthatja, a mint akarja, — jegyzé meg Squeers, — mert én nem gondolok vele. Azonban ön tudja, hogy maga kért föl ez ügyben, és én mint jóbarátja, tanácsommal ingyen szolgálnék. Az természetes, hogy ön legjobban megtudja itélni azt; megvallom azonban, hogy ön egy vakmerő asszony, Sliders.

— Mért vakmerő? — kérdé Örzse.

— Nos hát, én abban a nézetben vagyok, hogy részemről semmi olyan okiratokat nem tartanék magamnál, melyek akasztófára vihetnek és hogy olyasmit, a mivel pénzt lehet szerezni, nem kell ide-oda hányni-vetni, — felele Squeers; — a haszontalan rongyokat elhánynám és a használhatót jól és biztosan megőrizném. No de minden embernek magának kell legjobban tudnia, mi jó

neki és én csak a mondó vagyok, hogy az ön helyében igy cselekedném.

— Nos hisz jőjjön ön, — mondá Örzse, — megengedem, hogy lássa az okiratokat.

— Oh, épen nincs szükségem rá — felelé Squeers tetetett rosz kedvvel. Kár a dolgot úgy fogni fel, mintha az által engem valami kedvezésben részesítene. Csak mûtassa meg másnak, és adasson magának tanácsot másfelé —

Squeers ur e bohózatot hihetőleg még tovább is folytatta volna, ha Silderskew asszony iparkodva, hogy ismét kegyébe jusson, oly rendkívül gyengéddé nem vált volna, hogy amaz veszélyben forgott, édelgéseitől megfoglalni. Igyekezett azért ez apró bizalmaskodások ellen magát lehető szelid képpel védelmezni, s biztosította, hogy csak tréfált, és bizonyosságául annak, hogy egyáltalában nem neheztel, ajánlkozott az okiratok azonnali átvizsgálására, ha az által szép barátnéjának szivességet tehet, vagy kedélyét megnyugtathatja.

— És minthogy ön épen felállt, — jó Sliderem, az ajtót is bereteszelheti, — kiálta fülébe Squeers, midőn az felemelkedett, hogy az iratokat előhossa.

Örzse az ajtóhoz botorkált, tapogatódzott a retesz körül, a szoba másik végéhez mászott, és a szenes ládából egy szekrénykét hozott elő, melyet Squeers lábaihoz a földre letett. Azután vánkosa alól egy kis kulcsot húzott elé, melyet vendégének oly utasítással adott át, hogy a szekrényt nyissa ki. Squeers ur, ki a banya minden mozdulatát a legnagyobb várakozással kísérte, azonnal szót fogadott, a födelet hátravetette, és elragadtatva pillantott a benn fekvő iratokra.

— Nézze meg csak ön, — mondá Örzse, kedvese mellé leguggolván, és az iskolamester türelmetlen kezét visszatartván. A mik haszontalanok, azokat el fogjuk égetni, a melyeket pénzzé lehet tenni, elteszszük, és ha valamit találunk, a mi által őt gyötörhetjük és ezer bajba hozhatjuk, azt különös gonddal megőrizzük, mert ez az, amit elérni reméltem, midőn elhagytam.

— Azt jól tudom, hogy ön bizony nem valami nagyon szereti őt, — felele Squeers. De monőja csak, miért nem hozott el tőle már egy kis pénzecskét is?

— Mit kellett volna tennem? — kérdé Örzse.

— Egy kis pénzecskét magával hozni, — kiálta Squeers. — Egy kevés pénzt, Slider, pénzt!

— Eh, hogy is kérdezhet ilyet? — felele Örzse megvetőleg. — Ha én a bűnöstől pénzt hoztam volna el, az egész világot kifürkészte volna utánam — igen, és kiszimatolt, kikapart volna, ha London legmélyebb kutjába rejtőztem volna is. Nem, nem; jobbat gondoltam én annál. Én azt hoztam el, a miben hihetőleg titkai vannak elrejtve, és ezeket nem hozhatja nyilvánosságra, ha még annyi pénzt érnének is. Ő egy vén kutya. Eleinte majd halálra koplaltatott, azután meg megcsalt. Oh, én agyon tudnám ütni a nyomorultat!

— Ez mind helyes és dicséretes, — vélekedék Squeers; — de először is, és mindenek előtt a szekrényt elfogjuk égetni, mert önnek főleg arra kell vigyáznia, hogy semmit se tartson meg magánál, a mi fölfödözésére vezethetne. Ócska és törékeny; könnyen szétroncsolhatja és darabonként elégetheti, míg én az iratokat áttekintem és tartalmukat önnel közlendem.

Örzse ráállott, és Squeers a szekrényt kezébe adta,

miután előbb kifordította és tartalmát a földre öntötte. E tanácsa azonban csak csel volt, hogy a banya figyelmét elfoglaltassa, ha kívánatos találna lenni rá nézve.

— Ime, — mondá Squeers, — ezeket a forgácsokat szórja a kandallóba és csináljon jó tüzeckét. — Hadd lássam csak.

— A világot a maga oldalához huzta, és sietve hozzá fogott az átvizsgáláshoz, mialatt egy örömteljes vi-gyorgás vonult el vonásain.

Ha a banya oly igen süket nem lett volna, a midőn az ajtóhoz ment, a mögött két személynek lélegzését halhatta volna, valamint az érintett két személy is, ha Örzse süketségéről tudomásuk nem lett volna, valószínűleg ezt a pillanatot vagy belépésre, vagy menekülésre használták volna. Miután azonban tudták, kivel van dolguk, egészen nyugodtan maradtak, és most észrevétlenül nemcsak az ajtóba, mely nem volt bereteszelve, mert a retesz el volt romolva, hanem nagy elővigyázattal és nesztelen lépésekkel egészen a szobába hatoltak.

Mig mindketten lassan-lassan, lélegzetvétel nélkül, óvatossággal közelebb lopódtak; a vén boszorkány és Squeers bizonyosan legkevésbé se gondoltak olyan nem óhajtott látogatásra, és szorgalmasan hozzá fogtak dolgukhoz. A vén banya fonnyadt képét a kandallónak fordította, és fujta a pislogó szenet, mely fölött a fa nem akart meggyulni, és Squeers lehajolt a gyertyához, melynek világa képét épen úgy tüntette elő teljes rutságában, mint barátnője szépségét az izzó szén visszfénye. Mig e kettő szorosán foglalkozott, elmállott vonásaikban oly kedvtelés mutatkozott, mely eleven ellentétet képezett a hátulálló arczkifejezésével, kik a legkisebb neszt is hasz-

nukra fordították, hogy előhaladásukat palástolják, és a beállandó csendben mozgalmaikkal felhagytak.

A két észre nem vett vendég egyike Cheerible Frank, a másik Newmann Roggs volt. Newman egy ócska fuvót kaparitott meg rozsdás orránál fogva, melyet készülve, hogy Squeers ur fejéhez vágja, a levegőben forgatott, mielőtt még egy lépést tett előre, és most már oly szorosán az iskolamester háta mögé került, hogy egy kis előrehajlással világosan megkülönböztethette az iratot, melyet az épen figyelmével megtisztelt.

Squeers ur maga is csak gyöngén iskolázott ember lévén, az első okmány által, mely nem igen olvashatólag volt írva, kissé zavarba hozatott, igyekezett azt balról jobbra, és jobbról balra olvasni, és miután sehogyse boldogult vele, annak felső részét aláfordította, a nélkül azonban, hogy kedvező eredményhez juthatott volna.

— Ha, ha, ha! vicsorgott Örzse, ki a tűz előtt guggolt, melyet a szekrény romjaiból élesztgetett. — Miről szól az az irat?

— Semmi különösről, — felele Squeers, oda vetvén neki, — egy régi bérlet, a mennyire kivehettem. — Dobja a tűzbe.

Sliderskew asszony megfelelt a felhívásnak, aztán a közelebbi tartalmát kérdezte.

— Ez egy csomó nyugtatvány és prolongált váltó hat vagy nyolcz urfitól; kik azonban csupa parlamenti tagok, és így a rongyokat senki se használhatja. Tűzbe velők!

Örzse engedelmeskedett és tovább hallgatózott.

— Ez, — mondá Squeers, — úgy látszik a pure-churchi igazgatóságnak valami adásvevési szerződése Ca-

shub közelében. Ezt tegye el, Slider — az istenért, ezt tegye el; annak idejében pénzt fog érni.

— Mi a következő? — kérdé Örzse.

— Ez, a két mellékelt levél szerint, egy falusi lelkes kötelezvényének látszik, negyven fontról. Vigyázzon erre, mert ha nem fizet — a püspök csakhamar előveszi érte.

— Mit mondott ön? — kérdé Örzse.

— Semmit, — felele Squeers. — Csupán nézegetem, hogy --

Newmann felemelte fuvóját ismét, de Frank újra meghiusította szándékát egy gyors, de nesztelen karmozdulattal.

— Itt vagy bezzeg, — mondá Squeers. — Váltó! — ezt jól eltegye kegyed. Ügyvédi meghatalmazások — ezeket is használhatja. Egy bérlet, hirdetéssel együtt — ezt égesse el. Ah! Bray Magdolna. — A férjhezmenés esetében — az emlegetett Magdolna — itt van, égesse el.

Hirtelen egy darab pergament dobott oda a banyának, melyet e végre kapott fel, és mihelyt az fejét elfordította, az okmányt, melyre szavai czéloztak, felső öltönye oldalzsebébe dugta, mialatt egyszersmind diadalmas nevetésre fakadt.

— Megvan, — mormogá Squeers. — Megvan! Hoppsza! a terv jó volt, bár én az eredmény fölött csaknem kétségbeestem. — Hála isten, végre célzt értünk.

Örzse kérdezte, hogy miért nevet? de nem jött rá felelet, mert Newmann karja nem hagyta magát tovább visszatartani. A fuvó sulyosan zuhant le kitűzött céljára — Squeers ur feje tetejére, és a becsületes ember egész hosszában magán kívül végig terült a földön.

## Ötvenkilencedik fejezet.

Melylyel e történet egy fejezete bevégeződik.

Miklós utazása első napján feleuton megállapodott, hogy a beteget ki ne meritse, és másnap este már csak pár mérföldre volt a helytől, hol élte legboldogabb napjait élte. De bármennyire tölté is el annak közelsége mellett vidám felemelő gondolatokkal, egyuttal fájdalmas emlékeket is keltett benne.

Egy szerény lakást béreltek egy földmivelő rétektől körülvett kis házában, a mely előtt Miklós mint kis fiu gyakran egész csoport fürge tanulótársaival zajongott, és itt oly kényelmesen berendezték magukat, a mint csak lehetett.

Eleinte Smikenak még volt annyi ereje, hogy Miklós támogatásával apróbb sétákat tehetett, ez órákban semmi se volt neki kedvesebb, mint azon helyeket felkeresni, melyek barátjának hajdanta drágák voltak. Miklós, ki e szeszélynek szívesen engedett, és örült hogy az által a beteg ifjunak sok terhes óráit megröviditheti.

Ily alkalmakkor Miklós csaknem akaratlanul régi visszaemlékezésekbe mélyedt, és meg tudta mondani egyik-másik fának a nevét, melyre százszor is felmászott, hogy a madárfiakat fészkeikben megnézzé; az ágat is megmutatta, melyről a kis Katiczának lekiáltott, ki megijedve a vakmerőségen, lenn állt, és bámulata tulságában mindig

főlebb-főlebb biztatta az ágakra. A család előbbi lakása mellett is minden nap elmentek és fölpillantottak a kis ablakra, a melyen át Miklóst a nyári reggel — és akkor minden regg nyári reggel volt — az első napsugár felébresztenszokta. Ha aztán barátunk a kertfalra mászott és letekintett, meg tudta ismerni a rózsabokrot, melyet Katicza mint gyöngé hajtást egy kis szeretőjétől ajándékba kapott, és saját kezeivel elültetett. Aztán ott volt a pázsit, hol a két testvér oly gyakran szedett ibolyát és szedret, a zöld mezők és az árnyékos ösvények, hol oly gyakran futkároztak. Minden utczához, minden patakhoz, minden bokorhoz, minden házikóhoz volt kapcsolva valami gyermekkori esemény és a lélekben ismét elevenen felmerült, bár magukban véve csekélységek lehettek, talán egy szó, egy nevetés, egy pillantás, valami kis szerencsétlenség, egy ötlet, egy kiállott félelem, de csekélységök daczára is mégis élénkebben és erősebben tüntek elő, mint más, ha mindjárt egy évnél nem régibb idő legfanyarabb, legkeserűbb megpróbáltatásai.

E kirándulások egyike a temetőn is keresztül vitte őket, hol Miklós atyjának sirja volt. — Még itt is — mondá fia fájdalommal, — szoktunk kalandozni, míg a halál rémitőségét nem ismertük, és míg nem gondoltunk arra, mely hamvakat fog maholnap a hant rejteni. Bámultunk a környék csendén, leültünk és halkán beszélgettünk egymással. Egyszer elvesztettük Katiczát, és órákig tartott hasztalan keresés után édes álomban találtuk meg őt a fa alatt, mely atyám sirját beárnyékolja. Ő nagyon szerette Katiczát, és mikor a kis alvót karjára felvette, mondá, hogy ha meghal, azon helyen temessék el, hol

kedves kis gyermeke feje feküdt. Ime, láthatod, hogy kívánsága szerint történt.

Smike hallgatott, de azon éjjel mint egy szendergésből felrezzent, kezét az ágya mellett ülő Miklós kezébe tette, és sűrű könnyhullatás közt kérte őt, hogy ígérjen meg neki valamit.

— És mi legyen az? — kérdé Miklós nyájasan. — Hiszen te jól tudod, hogy meg fog történni, ha tehetségemben áll.

— Oh ön bizonyosan megteheti, — volt a felelet. Ígérje meg nekem, hogy ha meghalok, ama fa közelébe temettet, melyet ma leltünk.

Miklós megígérte, bár csak kevés szóval, de azok komolyak és ünnepélyesek voltak. Szegény barátja megfordult, mintha alunni akarna, anélkül azonban, hogy a kezét eleresztette volna; csendes zokogása és ismételt kézzsoritása azonban azt mutatta, hogy csak későn nyugodott el.

Két hét eltelte után annyira megroszabbult állapota, hogy már nem járhatott ki. Miklós tehát egy párszor kocsin hordozta körül, de a dőczögés a betegnek fájdalomosan esett és ájulásokot okozott neki, melyek meggyengült állapotában veszélyesekké válhattak volna. A házban találkozott egy ócska nyugágy — nappal a betegnek kedvencz heverő helye. Meleg verőfényes napokon Miklós e nyugágyat egy kis gyümölcsöskertbe a ház elé, aztán jól begöngyölve a szabadba vitte és órákig elült vele ott.

Egy ily alkalommal oly körülmény adta elő magát, melyet Miklós akkor a betegség által gerjesztett kép

zelődésnek tartott, bár az, mint későbbben bebizonyúlt, valóságban előfordult.

Smike-ot karján vitte ki, — egy gyermek is elbirta volna akkor — hogy a nap leáldozását együtt nézzék, és miután fekhelyet csinált neki, oldala mellett foglalt helyet. De mivel az azelőtti éjt egészen ébren töltötte, testi és lelki bágyadtsága folytán lassan-lassan álomba merült.

Még alig zárta be szemeit öt percz előtt, midőn egy kiáltás ismét felébresztette. Felugrott és nagy megütközéssel vette észre, hogy ápoltja felült, és kidülledt szemekkel, veritékes homlokkal, egész testében remegve segítségért kiáltott.

— Mindenható isten! mi baj? — kiálta Miklós — fölé hajolván. Légy nyugodt, álmodtál?

— Nem, nem, nem, — kiálta Smike, hozzá kapaszkodva. — Tartson erősen. El ne ereszsen. Ott — ott — a fa mögött —

Miklós követte az irányt, a nélkül azonban, hogy valamit felfödözött volna.

— Merő képzelgés, — mondá Miklós, a beteget megnyugtatón igyekezvén, — bizonyosan semmi egyéb.

— Oh, én azt jobban tudom. Oly tisztán láttam, mint most önt látom, — volt a felelet. Esküdjék meg ön, hogy egy pillanatig se megy el mellőlem!

— Hát távozom valaha oldaladtól? — felele Miklós. — Feküdj le ismét — ugy. Látod, hogy itt vagyok. — De mondd meg, mit láttál?

— Jut-e még eszébe önnek — mondá Smike susogva és félénken körülnézve, jut-e még eszébe, a mit

önnek arról az emberről beszéltem, ki engem Dotheboysba vitt?

— Oh bizonyosan.

— Én imént szemeimet ama vastag sudaru fára vettem; és ott állt szemeit rám meresztve.

— Szedd össze csak egy pillanatra gondolatidat, — mondá Miklós. — Tegyük fel, hogy bár még életben volna is, és itt e félre eső helyen járkálna, azt hiszed, hogy oly hosszú idő múlva képes volnál azt az embert megismerni.

— Mindenütt — minden ruhában. Ép úgy állt ott — ép úgy, mint emlékezetem festi — botjára támaszkodva, és felém nézett. Szegényes — és gondolom — rongyos ruhája porral volt belepve, de a mint megláttam, ismét visszatért emlékezetembe az esős est, az ő termete, arcza, mikor engem elhagyott; a szoba, melybe vittek, — és az emberek, kik ott találkoztak. Midőn észrevette, hogy megláttam őt, megijedni látszott, megrezzent és odább állt.

Miklós semmi fáradságot nem kimélt, hogy meggyőzze, hogy képzelete megcsalta, és hogy ép ez a feltűnő hasonlatosság álmainak képe és azon ember közt, kit látni vélt, a legvilágosabb bizonyítéka annak; de mind hiába. Mihelyt rábeszélhette a beteget, hogy egy kis ideig a háztulajdonos felügyelete alatt maradjon, legszigorubban fürkészte, hogy nem láttak-e valami idegent? Maga megnézte a helyet a fa mögött; a szomszédság környékét is keresztülvizsgálta és minden helyet, hol elrejthette volna magát egy ember, de semmi eredményhez nem juthatott. Miután így első véleménye helyességéről meggyőződött, mindent elkövetett, hogy Smike félelmét elosz-

lassa, mi részint sikerült is, bár a benyomást, melyet az kedélyére tett, meg nem szüntethette, mert az ifju ismételve erősítette, még pedig a leünnepélyesebben, hogy ő azt, a mit leirt, határozottan látta, és semmi sem képes ebbeli meggyőződését megtántorítani.

Lassan-lassan Miklós is belátni kezdte, hogy nyomora és jobb napjainak hü pajtására nézve nincs többé mit remélni, és hogy élete gyorsan végéhez közelg. A szenvedőnek ugyan kevés fájdalma és meglehetősen csendes napjai voltak, de minden erőteljes visszahatás megszűnt és szervezete már nem is iparkodott többé az élet mellett küzdeni. Legnagyobb mértékben el volt aszva, és hangja annyira leszállt, hogy alig lehetett érteni a mit beszélt. A természet egészen ki volt merülve, és ugyszólván halálos ágyán feküdt.

Egy szép őszi napon, midőn minden csendes és nyugodt volt, a szende lég a csendes szoba nyitott ablakán át belengett és a levelek halk susogásán kívül más nesz nem hallatszott, Miklós, mint rendesen, barátja ágyánál ült, azon szomorú meggyőződéssel szívében, hogy órája nemsokára ütni fog. Oly csendes volt minden, hogy egyszer-másszor lehajolt hozzá, megfigyelni az alvó lélegzetét, mintha megakarna győződni, hogy még van benne élet, és hogy a beteg nem merült még abba a mély álomba, melyből nincs ébredés többé a földön.

Ekkor egyszerre kinyíltak a bezárult szemek és a halvány arczon egy szelid mosoly ömlött el.

— Ugy látszik, az alvás felüditett, — mondá Miklós.

— Oly örvendetes, boldog álmaim voltak!

— Miről álmodtál?

A haldokló feléje fordult, átölelte nyakát karjával, és felelé:

— Én nemsokára ott leszek.

Kis idő múlva folytatá:

— Én nem félek a haláltól, nem talál készületlenül. Nem is akarnék ebből az ágyból felkelni, ha tehetném is. Ön gyakran mondta nekem — kivált az utolsó időkben igen gyakran — hogy ismét meglátjuk egymást, és én oly elevenen érzem ennek a biztosításnak igazságát, hogy a bucsu még öntől sem esik nehezen.

A reszkető hang, a könnyel telt szemek és a kéz erősebb szorítása, mivel utóbbi szavait kísérte, mutatták, mennyire szívéből jöttek e szavak a beszélőnek, de társa szívére is mély behatással voltak.

— Örülök, hogy úgy beszélsz, és nagy vigaszt talállok szavaidban, — felele végre Miklós. Szerettem halni, hogy boldognak érzed magad.

— Egyébiránt még egy vallomással tartozom önnek, nem akarnám, hogy ön előtt titkom legyen. Tudom, hogy ily pillanatban nem fog ön engem hibáztatni, hanem fog feddeni.

— Én tégedet feddeni?

— Tudtam én azt jól. — Ön kérdezte tőlem egyszer, hogy miért változtam meg annyira s miért ülök annyit magamban. Megmondjam önnek az okát?

— Nem, ne mondd, ha az benned fájdalmas érzést kelt. Én csak azért tettem, mert boldogabbnak szerettem volna látni.

— Értettem én a szándékot és éreztem. — Ekkor közelebb huzta magához barátját. — Ön megbocsát nekem, de nem tehettem másképp, mert bár életemmel meg-

vásároltam volna a Katicza boldogságát, mégis megtört szívem, midőn láttam . . . hogy Frank urat egész szivéből szereti . . . Ah, ki fődözhetne volna ezt fel előbb, mint én?

A mit még azután mondott, alig volt hallható, és hosszas szünetek által lőn félbeszakasztva. De világos lett barátunk előtt, most először világos, hogy a haldokló lényének egész hevével, mely ez egyetlen, mindent legyőző, reménytelen és titkos szenvedélyben összpontosult, hugába szerelmes volt.

— Meg tudta valahogy szerezni egy hajfürtjét s egy szalagon viselte szive fölött; arra kérte Miklóst, hogy halála után távolítsa el azt, hogy más szem, az övén kívül, ne lássa; de ha majd a koporsóban fog feküdni, akaszszá ismét a nyakába, hogy azzal nyugodjék sirjában.

Miklós térdein ígérte ezt neki, és ismételte fogadását, hogy azon helyen temetteti el, melyet ő maga kijelölt volt. Azután összeölelkeztek és megcsókolták egymást.

— Most boldog vagyok, — susogá.

Ezzel könnyű álomba merült, midőn felébredt, mosolygott, mint azelőtt. Azután szép, messze terjedő kertekről beszélt, hol férfiak, nők és gyermekek vidám csoportokban járkálnak csupa fénylő arcokkal, aztán alig hallhatóan susogta, hogy az a paradicsom — és meghalt.

## H a t v a n a d i k f e j e z e t.

Az ármány bukása közeleg.

Ralph egyedül ült a rideg szobában, hol rendszeren ebédjét szokta elkölteni, vagy az estét eltölteni, ha valami jövedelmező üzlet nem hívta el a háztól. A reggeli érintetlenül állt előtte; az órát nézte, mialatt ujjával nyugtalanul dobolt az asztalon. Az idő, mikor óráját szokott pontossággal sok év óta zsebébe dugni, és kimért lépésekkel a lépcsőzeten le dolgaira menni szokott, rég elmúlt, de ép oly keveset gondolt annak egyhangu kettyegésével, mint az előtte álló étellel, hanem fejét egyik kezére támasztva, szemeit boszusan a földre szegezte.

Emez eltérés a szabálytól egy férfiunál, ki mindenben, mi a pénzszerzésre vonatkozott, maga a pontosság volt, már magában véve is elárulhatta, hogy az uzsorás roszul volt. Egyébiránt, hogy ő valami testi vagy lelki fájdalmat szenvedett, melynek mindenesetre elég erősnek kellett lennie, miután ily embert sodrából kiforgatott, az beesett képéből, zavart tekintetéből és mélyen fekvő lankadt szemeiből világosan látható volt.

— Mi hát az — mondá, a mi engem úgy nyom, a nélkül hogy lerázhatnám? Én még sohasem érzékenyültem el, sohase voltam álmodozó és sohase hagytam magam bolond képzelgés által gyötörni; de hova lesz az ember, midőn a béke, a nyugodtság elhagyja?

Kezét homlokára nyomta.

— Egyik éj a másikat éri, és engem kerül az álmom. Ha alszom is, szünet nélkül ugyanazon gyűlölt képek töltik álmaimat — ugyanazon gyűlölt emberek keverik be magukat minden beszédembe és tetteimbe, és mindenfelől meghiusítják terveimet. Ha ébren vagyok, szünet nélkül üldöz egy mord árnyék. Csak egy éjjel tudjak pihenni, és ismét férfi leszek.

— Különös! — mondá. — Dél van, és Roggs még nincs itt! Nem sajnálnék némi költséget — igen, még azon felejtethlen veszteség után is szánnék reá pénzt, ha valami kocsmai verekedésben valakit agyonütne, vagy betörne valakinél, vagy zsebet metszett volna, amiért vaskarikát kapna a lábszárára és hűvösre tennék, — csak szabadulhatnék tőle! Még jobb lenne, ha kísértetbe vihetném, és magamat lopatnám meg vele. Mindegy volna, akármi rossz fát tenne a tüzre, csak a törvényszéknek adhatnám át, mert esküdni mernék, hogy áruló, bár azt, hogy mikép, mikor és hol: nem tudom, csak gyaníthatom.

Miután még egy további félórát várt, gazdasszonyát Newmann lakására küldte, megtudni, hogy miért nem jött el, és ha tán beteg, miért nem tudatta vele. A nő azon hírrel tért vissza, hogy egész éjjel nem volt otthon és senki se tud róla semmit.

— De egy ur van odalenn, sir, — tevé hozzá. — Mikor visszajöttem, az ajtónál találtam, és azt mondta —

— Mit mondott? — vágott a szavába Ralph, haragosan visszafordulva. Nem mondtam magának világosan, hogy ma nem fogadok semmi látogatást?

— Azt mondta, hogy fontos ügyben jön, mely nem

tűr halasztást, — felele az asszony, gazdája felháborodásán megijedve, — és én azt hiszem, hogy talán azért — —

— Nos, miért, az ördögbe? — viszonzá Ralph hirtelen. — Maga is kezdi kémlélgetni, hogy mi dolgom van más emberekkel?

— Oh istenem, nem, sir! Én csak azt vettem észre, hogy ön nyugtalan, és azonkívül semmit se gondoltam, mint hogy talán Roggs ur végett lehet.

— Ugy — maga látta bát, hogy én nyugtalan vagyok? — dörmögé Ralph. — Hogy mindenkinek le-selkedni kell utánam. Hol van az az ember? Csak nem remélem, hogy maga azt mondta, hogy nem vagyok lenn?

A gazdasszony azt felelte, hogy a látogató Roggs ur szobájában van; és ő azt mondta neki, hogy urának dolga van, azonban a látogatást bejelenti neki.

— Jól van, — mondá Ralph, — elfogadom. Maga menjen konyhájába és maradjon ott — értette? . . .

A gazdasszony lehető gyorsan eltűnt, örülve, hogy távozhatott. Ralph összeszedte magát, igyekezett szokott kifejezését visszanyerni s aztán a lépcsőn lement. Még néhány pillanatig a csengetyűhuzóval kezében megállt az ajtónál, s midőn Newmann szobájába lépett, a várakozó urban Cheerible Károly urra ismert.

Minden halandók között ez volt az utolsó férfi, kivegy bármely időben találkozni kívánt volna; de most, midőn benne egyedül unokaöcscse ótalmazóját látta, még egy kisértet is kedvesebb lett volna előtte. Ez az összetalálkozás azonban mégis jótévéleg hatott reá, mert abban a pillanatban felébresztette az minden szendergő ere-

jét, felgyújtotta szenvedélyeit keblében, melyek ott annyi éven át gyümölcsöző talajt találtak, ismét fölélesztette a gyűlöletet, gonoszságot és dühöt, kimutatta a gunyt ajkai körül, a sötét boszuságot homlokán és egész külsejében ismét az a Nickleby Ralph lett, kire oly sokan keserű fájdalommal emlékeztek.

— Hm! — mondá Ralph, az ajtónál megállván. — Ez váratlan szerencse, sir!

— És nem szívesen látott egyszersmind, — felele Károly testvér. — Tudom, hogy nem örömet lát itt.

— Azt beszélik önről, hogy ön maga az igazság, sir, — gunyolódék Ralph. — Most mindenesetre nem mondott igaztalant, és nekem nem szándékom szavaiban kételkedni. A szerencse legalább annyira nem szívesen látott, mint váratlan. Alig mondhatnék többet.

— Nyiltan szólva, sir — kezdé Károly testvér.

— Nyiltan szólva, sir, — vága közbe Ralph; én kívánom, hogy ez a látogatás rövid legyen, és mindjárt elején végződjék is. Elgondolhatom, mi iránt akar ön velem beszélni és nincs kedvem önt meghallgatni. Ön szereti, úgy hiszem, az őszinteséget; ime láthatja ön, hogy nem fogom be a számat. Itt az ajtó! A mi utaink különböző irányiak. Kérem, járjon ön a magáén, és hagyjon engem békével a magamén haladnom.

— Békével? — ismétlé Károly testvér szeliden és oly pillantással, melyben több számalom, mint guny volt. — Ő utján békével akar haladni!

— Nem remélem, hogy önnek szándéka, akaratom ellenére házamban maradni, — mondá Ralph. — Semmi esetre ne várja ön, hogy benyomást fog gyakorolhatni oly emberre, ki füleit minden előtt, mit ön mondana,

bedugja, és el van határozva, hogy őnt nem hallgatja meg.

— Nickleby ur, — folytatá Károly testvér, oly szeliden mint előbb, de mégis erélyvel, — én akaratom ellenére jöttem ide, és csak igen kedvetlenül vállaltam magamra e lépést. Én eddig sohase voltam e házban; azt is megvallom, hogy nem épen különösen jól érzem magamat benne, és nem kívánom, hogy még valaha be kelljen szólnom ide. Ön nem találhatja el, hogy miért akarok önnel beszélni, mert ha eltalálhatná, bizonyára egészen máskép viselné magát.

Ralph erősen megnézte őt, de az öreg ember tiszta szeme és nyilt vonásai nem szenvedtek változást, s nem vesztett hidegvérüségéből, midőn az uzsorás pillantásával találkozott.

— Folytassam? — kérdé Cheerible ur.

— Ha ön kedvét találja benne, miattam teheti, — felele Ralph szárazan. Ön itt beszélhet a falaknak, az íróasztalnak és a két széknek — nagyon figyelmes hallgatók, és ön bizonyos lehet benne, hogy nem fogják őnt félbeszakítani. Kérem, kezdje el ön, tekintse házamat mint a magáét. Mire sétámból visszatérek, ön talán befejezte mondókáját és akkor legyen szives és bocsássá rendelkezésemre sajátomat.

E szavakkal begombolta kabátját, levette a szegről kalapját és kilépett a folyosóra. Cheerible ur követte, és épen beszélni készült, midőn Ralph türelmetlenül intett neki, hogy hallgasson és távozzék.

— Egy szót se, — mondá. Mondom önnek, egy szót se, sir. Bármily erényes legyen is ön, azért még sem angyal, hogy más emberek házaiban azok akaratja

ellenére megjelenjen és mondókáit azok füleibe bedudálja, kik arról mitsem akarnak tudni. A falaknak itt papolhat ön miattam, de nem nekem.

— Azt tudja az ég, hogy én angyal nem vagyok, hanem csak gyarló, tökéletlen ember, — felele Károly testvér, fejét rázva. — Mindamellet van egy tulajdonság, mely minden emberben közös az angyalokkal, ők, ha akarnak, könyörületességet gyakorolhatnak. Az én látogatásom a könyörületesség egy neme. Kérem, ne engedjen távoznom a nélkül, hogy dolgomat végeztem.

— Én nem szoktam könyörületességet gyakorolni és mástól se követelem azt, — felele Ralph diadalmas mosolylyal. Nálam ne keressen ön könyörületességet a ficzkó iránt, ki az ön gyermekies hiszékenységét ravaszul rászedte, én azt mondom, legyen elkészülve a legroszabbra a mit csak tőlem várhat.

— Ő keressen könyörületességet önnél? — kiálta az öreg ur hévvel, — miért nem megfordítva, sir. Ha most nem akar ön engem önként meghallgatni, annak idején majd kényszerűségből fog meghallgatni. Ha azonban gyantja ön, mit akarok mondani, a szerint rendezze el intézkedését, hogy minden további összetalálkozásunknak elejét vegye. Az ön unokaöcscse egy nemes ifju, sir — egy becsületes, nemes ifju. Hogy ön micsoda, Nickleby ur? arról nem akarok nyilatkozni, de tudom, hogy mit tett ön. Ha azon ügyben készül ön kimenni, a mit most nemrég megindított, és annak folyama alatt nehézségekre bukkan, jöjjön el hozzám, Eduárd bátyámhoz és Linkinwater Timotheushoz, és ön megkapja a szükséges felvilágosításokat. De jöjjön mielőbb, különben elkéshetnék, és ön igen könnyen durvább módon és hevesebb gyöngédséggel

jutna felvilágosításokhoz. Ne felejtse azonban, sir, hogy engem ma reggel a könyörületesség, a szájalom ön iránt — hozott ide, és hogy még mindig kész vagyok ily értelemben beszélni.

E nagy nyomatékkal és mély belső megindulással mondott szavak után Károly testvér feltette széles karimájú kalapját, és Nickleby Ralph mellett elmenve sietett ki az utcára.

— Ez csakugyan szörnyű! — mondá Ralph. — És talán ez is azokhoz az álmokhoz tartozik, melyek a legutóbbi időben alvásomat háborgatták. Irántami szájalomból és könyörületből? A vén pimasz örvongott.

De daczára a csufolódo gunynak, melylyel magát megnyugtanni akarta, mégis szembetünő volt, hogy Ralph annál nyugtalanabbá lett, minél tovább gondolkodott a dologról, és oly elfogódás szállta meg, mely folyvást növekedett, miután még mindig semmi hirt nem vehetett Roggsról. Estig várt, ezer rettegéstől kinoztatva. Végre elhagyta házát, és — alig tudva miért — de minden esetre homályos sejtéstől üzelve — Snawley lakására ment. Itt annak neje lépett elébe, kitől kérdezé, honn van-e Snawley ur.

— Nincs, — felele az begyesen, — nincs itthon, és kereken kimondom önnek, hogy sokáig fog tartani, míg ismét haza jön.

— Ismer ön engemet? — kérdé Ralph.

— Oh igen, — talán nagyon is jól; és sajnálom, hogy ki kell mondanom, de férjem is ezen a véleményen van.

— Mondja meg neki, hogy az utczáról láttam őt

az ablakban állni, és okvetlen beszélnem kell vele bizonyos ügyben — mondá Ralph. Hallotta?

— Hallottam, — felele mrs. Snawley, a nélkül hogy egyéb figyelmet fordított volna a látogatóra.

— Azt ugyan tudtam, hogy ez a fehérszemély egy zsoldártaló, bibliarágó, álszentelkedő — mondá Ralph elmerve mellette, de azt nem gondoltam, hogy iszákos is.

— Megálljon! Ön itt nem fog bemenni! — kiáltá Snawley ur életpárja, sulyos testével elállván utját. — Már is kelleténél többet beszélt vele, és én mindig mondtam neki, hogy az önnel való közlekedés nem vezet jóra. Vagy ön, vagy az iskolamester — és talán mindketten együtt — koholtatták azt az utánczott levelet. Jegyezze meg jól magának: mit nem ő tett, annak nem is ő iszsza meg a levét.

— Fogd be a szádat te Jezabel, — kiáltá Ralph vadul körültekintve.

— Ah, én igen jól tudom, mikor kell a számat befognom, és mikor kell beszélnem — felele az urhölgy, — Csak gondoskodjék, hogy mások fennhangon ne kiáltssanak.

— Asszony, — mondá Ralph mérges vicsorgással, — ha férjed elég oktondi volt, téged titkaiba beavatni, legalább tartsd azokat magadban, te ördög bordája te!

— Én ugy gondolom, itt inkább más emberek titkai forognak fenn, mint az övéi, — felelt az asszony, — igen, más emberek titkai! Nem szükség, hogy oly mérges szemeket vessen reám.

— Bemegy ön? — mondá Ralph, indulatját a mennyire

lehetett, fékezve, és kézcsuklóját erősen megmarkolá. — bemegy ön férjéhez megmondani, hogy tudom honnlétét, és hogy vele beszélnem kell? És meg akarja mondani nekem, hogy ez a viselet az ön és az ő részéről mit jelent?

— Nem, — felele az asszony, erőszakkal kiszabadítván magát; — sem az egyiket, sem a másikat nem fogom tenni.

— Ön daczol velem? — kérdé Ralph.

— Igen, — volt a határozott felelet.

Ralphnak egy pillanatra rángott a karja, és épen egy ütést készült mérni az asszonyra. Azonban még idejében megállt, intett a fejével és távozott mormogva, hogy ezt nem fogja neki elfelejteni.

Azután egyenesen azon korcsmába ment, hol Squeers ur rendszeren be szokott tekinteni, és kérdé, hogy nem volt-e ott utóbbi időben; mert azt hitte, hogy czimborája, akár sikerült feladata, akár nem, követségéből eddig visszatért. De Squeers ur már tiz nap óta nem mutatta magát, és a kocsmabeliek nem tudtak egyebet mondani, mint hogy holmija még ott van, de számláját még nem fizette ki.

Ezer aggodalom- és gyanutól gyötretve és meg akarva tudni, hogy Squeers gyanuskodik-e Snawley ellen, vagy tán részes is annak megváltozott magaviseletében; Ralph elhatározta, hogy az iskolamestert Lambethben fekeresi és vele ottani lakásán beszél. A halasztás türhetlen volt előtte, és így csakhamar elment a hely színére, hol — leírás után jól ismerve a szoba fekvését — a lépcsőkön fellopózkodott és csendesen kopogatott az ajtón.

Kopogtatott egyszer, kétszer, sőt tán tizenkétszer is, de ez csak arra szolgált, hogy Ralphnak azt a kinos meg-

győződést nyujtsa, hogy senki sincs benn. El akarta magával hitetni, hogy az iskolamester tán elaludt, azért hallgatódzott az ajtón, s úgy tetszett neki, mintha lélegzést hallana. Még mikor már bizonyosságot szerzett magának arról, hogy az nem lehet ott, még akkor is leült a romlott lépcsőzetre és várt, azt gondolván, hogy Squeers ur egy kis időre tán kiment, és nemsokára visszatér.

Különböző léptek jöttek a dobogó lépcsőzeten felfelé, és némelyiket felismerni vélte, azt hitte, hogy az, a kit ő vár. De senkise jött fel arra a helyre, hol megtelepedett, és minden új csalódásnál hideg borzongás futotta keresztül ereit.

Végre belátta várakozása hasztalan voltát. Azért ismét lement a lépcsőn és a lakók egyikét megkérdezte, nem tudja-e, mikor szokott Squeers ur kimenni? Természetes, hogy azon álnév után kérdezősködött, melyet Squeers az összebeszélés szerint felvett volt. A bérbenlakó egy másik személyhez utasította s ez ismét egy másikhoz, hol végre megtudta, hogy az iskolamester tegnap este két férfival hirtelen kiment, kik csakhamar azután az ugyanazon padláson lakó öreg asszonyt is elvitték magukkal. Ez mindenesetre különösnek tetszett neki, azonban ő a két férfival se nem beszélt, se tovább nem kérdezősködött.

Ez arra a gondolatra vitte őt, hogy Sliderskew Örszét az elkövetett lopásért befogták és Squeers urat, mivel nála találták és bűntársául tekintették, szinte elfogták. Ha így volt, úgy Gridenak kellett a dologról tudnia, a miért is lépteit haladék nélkül annak háza felé intézte, nem kissé nyugtalanítva a félelemtől, hogy

most végre oly rendszabályokat kezdtek foganatosítani, melyek az ő megrontására czéloztak.

Midőn az öreg uzsorás házához ért, az ablakokat szorosán betéve találta és a piszkos redőnyöket leeresztve; minden néma volt, szomoru és sivár. Egyébiránt itt mindig úgy nézett ki. Kopogott elébb halkán, azután hangosan, és ismét hangosabban, de nem nyitott ajtót senki. Ekkor plajbászszal pár szót irt egy jegyre és az ajtórés alatt keresztül toltta, midőn egyszerre oly neszt hallott, mint midőn egy tolóablakot visszahuznak, és feltekintvén, az öreg Gride arcát látta meg, ki elővigyázattal kandikált le egy padlásszoba ablakából. Midőn látta, hogy ki van lenn, ismét visszabuzta magát, de még sem oly hirtelen, hogy Ralph ne adhatta volna tudtára, hogy meglátta, így egyszersmind fel is szólitotta, hogy jöj-jön le.

Felszólítását többször kellett ismételnie, míg Gride ismét és oly elővigyázattal megjelent az ablakban, hogy semmit se lehetett látni, mint élesmetszetű vonásait és ősz haját.

— Pszt! — kiálta ő. — Távozzék ön — távozzék!

— Jöjjön le, — inte neki Ralph.

— Igyekezzék ön eltávozni, — nyikorgott Gride, türelmetlenül fejét rázva. — Ne beszéljen velem; ne kopogtasson, ne keltse fel a közfigyelmet, hanem menjen dolgára.

— Esküszöm önnek, hogy kopogtatni fogok, míg csak a szomszédság az utcára nem csődül, ha ön meg nem mondja, mit jelentsenek e fortélyok. Vén nyöszörgő varangy! — mondá Ralph.

— Nem értem, hogy mit mond, — ne is beszéljen sokat, hanem lássa, hogy forduljon a sarkán, — felele Gride.

— Mondom önnek, jöjjön le, — nem akar? — kiálta Ralph zordonan.

— Ne—em! — mordult rá Gride.

Ezzel fejét visszabuzta és Ralphot a faképnél hagyta, ki jól kivehette, mint csukódik be ismét halkán és gondosan az ablak.

— Mit jelent ez? Mindenki elpártol tőlem és kerül, mint a pestises dögöt? — mondá Ralph. És még azok is, kik előbb lábaimról a port lenyalták! Hát csakugyan lemenőben van napom? Tudnom kell, mit jelent sen mind ez — tudnom kell minden áron. Ismét érezni kezdem magamat, és ismét szilárd vagyok, mint rég nem voltam.

Elhagyta az ajtót, melyen haragja első fellobbanásában zörgetni akart, míg csak Gride ki nem nyitja, és a Citynek fordult. Öt-hat óra között volt este, és Ralph, ki magának az onnan áramló tömeg között nyitott utat, közvetlenül a Cheerible testvérek lakására ment, bedugta fejét az üvegszekrény-alaku írószobába, hol Linkinwater Timotheust találta egyedül.

— Nevem Nickleby, — mondá Ralph.

— Tudom, — felele Tim, a látogatót szemüvegén át megnézve.

— A czég melyik tagja volt ma reggel nálam? — kérdé Ralph.

— Károly ur.

— Ugy mondja meg Károly urnak, hogy beszélni szeretnék vele.

— Azt teheti ön, — felele Tim, nagy ügyességgel csuszván le íróasztaláról, de nemcsak Károly ural, hanem Eduárd ural is.

Tim darabig elhallgatott, Ralphot komolyan és élesen megnézte, oly módon intett fejével, mely azt látszott jelenteni, hogy még egyéb is van hátra és eltűnt. Kis vártatva visszatért, bevezette őt a két testvérhez és maga is benn maradt a szobában.

— Én azzal az ural akarok beszélni, a ki ma reggel fölkeresett, — mondá Ralph, ujjával azon férfira mutatva, kit beszéde illetett.

— Nekem sem Eduárd bátyám, sem Linkinwater Tim előtt nincsenek titkaim, — jegyzé meg Károly nyugodtan.

— De nekem igen, — felele Ralph.

— Nickleby ur, — mondá Eduárd testvér, — a dologról, mely ma reggel öcsémet önhöz vitte, mindhármunknak, és még több személynek is van tudomása, és fájdalom, még többeknek is fülébe fog az jutni; Károly ma reggel csupa gyöngédségből ment önhöz. De látjuk, hogy minden további kimélet roszul volna alkalmazva, és ha a dolognak egyáltaljában szóba kell jönnie, az csak a mi jelenlétünkben, vagy épen nem történhetik meg.

— Jó, — felele Ralph, ajkait felbiggyesztve, — a főnök urak ugyancsak talányokba burkolóznak és gondolom, könyvvezetőjük, mint okos ember, ezt a mesterséget szintén tanulmányozta, hogy magát az önök kegyébe fészkelje. Ám beszéljenek hát önök isten nevében egyetemesen, uraim! Én elnézéssel leszek.

— Elnézés? — kiálta Linkinwater Timotheus, ki nek képe egyszerre biborveressé gyult. — Ő akar elné-

zéssel lenni irányunkban! Ő a Cheerible testvérek irányában elnézéssel akar lenni! Hallják önök? Azt mondja, hogy a Cheerible testvérek iránt elnézéssel akar lenni!

— Tim, mondák Károly és Eduárd egyszerre, — kérem, Tim, hagyja el azt most.

Tim az intésnek engedett és iparkodott boszuságát, ahogycsak lehetett, elnyomni.

— Miután senki se kínál meg székkal, — mondá Ralph körülnézve, — bátor leszek magam foglalniel egyet, mert fáradt vagyok a járástól. És most uraim, ha ugytetszik, szeretném tudni — kívánom tudni, mert jogom van hozzá, — hogy mit mondhatnak nekem, a hang és a mód igazolására, melylyel önök magukat kéz alatt dolgaimba ártják. Én nyiltan kimondom önöknek, uraim, hogy én a közvéleménnyel — mint azt nevezni szokták — keveset törődöm ugyan, de nem vagyok hajlandó magamat roszakaratu rágalmaknak alávetni. Akár állanak önök magok is a könnyenhivés befolyása alatt, akár szándékból vettek abban részt, — rám nézve az mindegy, mert mindkét esetben nem várhatnak önök oly férfitól mint én vagyok, sok kiméletet.

Mindezeket oly nyugodtan és határozottan mondá, hogy tiz, a körülményeket nem ismerő ember közől kilencz bizonyosan hajlandó lett volna Ralphot tartani a sértett félnek. Összetett karokkal ült ott, bár halványabban, mint közönségesen, és meglehetősen roszkedvvel, de egészbe véve sokkal több hidegvérrel, mint a két testvér és a haragos Tim.

— Igen jól van, sir, — mondá Károly testvér. — Igen jól van; Eduárd bátyám, nem huznád meg a csengetyüt?

— Édes Károly öcsém, várj még kissé, — felele a másik. **Nickleby urra** és a mi célunkra nézve jobb lesz, ha ő — a mennyiben teheti — nyugodtan marad, míg megtudja, a mit neki mondani akarunk.

— Igen helyes, igen helyes, — mondá Károly testvér.

Ralph csak nevetett, a nélkül hogy felelt volna. A csengetyüt megnúzták, az ajtó megnyilt, és egy sántító ember lépett be, kiben Ralph, midőn megfordult, nem csekélyebb személyre ismert, mint Newmann Roggsra. E pillanattól kezdve bátorsága csökkenni kezdett.

— Szép kezdet, — mondá keserűn. — Valóban dicső egy kezdet! Megvallom, önök becsületes, jámbor, őszinte férfiak. Egy ily ficzkóval czimborálni, ki lelkét egy pohár pálinkáért eladná, és kinek száján nem jött ki más szó mint hazugság. — Oh, felséges egy kezdet!

— Én beszélni akarok, — kiálta Newmann, lábujj-hegyre állva, hogy Tim feje fölött keresztül nézhessen, ki elébe lépett volt, hogy beszédjében megakadályozza. — Hát érdemes gazd'uram — öreg Nickleby — mit akar ön itt azzal a „ficzkó“-jával mondani? Ki tett engem olyan ficzkóvá? Ha lelkemet egy pohár pálinkáért el akartam volna adni, akkor mért nem lettem inkább tolvaj, rabló vagy zsebmetsző, mintsem az ön házi szamara és igás lova? Ha minden szó, mely számon kijön, hazugság, mért nem voltam önnek kedvence? Hazugság! Mikor csúsztam-másztam én ön előtt és kerestem kedvét önnek? Azt szeretném tudni. Én önnek hiven szolgáltam. Én többet dolgoztam, mert szegény voltam és több durva szót elszenvedtem öntől, mint bárki eltűrhetett volna, kit ön a szegények házából vett volna magához, mert

én önt és szidalmazásait megvettem. Csak büszkeségem vitt arra, hogy önnél szolgáljak, mert magam voltam ott és semmi más teherhordó barom nem láthatta lealacsonyítatásomat — mert senki se tudta jobban, mint ön, hogy én nem voltam mindig oly szegény, és hogy jobb helyzetben lehetnék, ha azt a bolondot nem követem el, hogy magamat az ön és más gazemberek kezébe vetem. Tagadhatja ezt — he?

— Csendesesen, Roggs ur, csendesesen! — szóla bele Tim. — Emlékezzék ígéretére.

— Jó, jó, — kiálta Newmann, Timet félre tolvá. Nem szükséges, hogy ön csittitson. Ne tétesse magát vén Nickleby, mintha nem törődne velem, az önnek semmit nem használ, mert én tudom, a mit tudok. Hadd jöjjön szóba most a czimborálás! Ki czimborált a yorkshirei iskolamesterrel és mialatt a teberbordó szamarat a háztól elküldték, hogy semmit ne hallhasson, ki felejtette el, hogy az ily elővigyázatnak gyanut kell, hogy keltsen, mi okot szolgáltathat arra, hogy a gazdát éjjel kilessék és az iskolamestert szemmel tartsák? Ki czimborált egy semmirevaló apával, s ki erőttette azt, hogy leányát az öreg Gridenak eladja — és ki tett hasonlót magával Gridével is, és pedig a kis dolgozó szobában, hol egy bizonyos faliszekrény van.

Ralph eddig nagy önuralmat tanusított, de a zárszavaknál nem bírta palástolni összerezzenését.

— Áhá! — kiálta Newmann. — Gondoltam, hogy ez figyelmessé teszi. Ki vitte rá először ezt a szegény teherhordó szamarat, hogy urának tetteire vigyázzon és mi erőttette rá azt a meggyőződést, hogy csak olyan gonosz, sőt még gonoszabb lenne, mint ura, ha annak tervei el-

len teljes erejéből nem munkálódnék? Semmi egyéb, mint ugyanennek az urnak kegyetlensége saját teste és vére ellen, és az ő alávaló cselei egy fiatal leányka befónására, mi még az ő lealázott, részeges, nyomorult teherhordó gebéjét is szánalomra és arra indította, hogy megmaradjon a szolgálatában, mert csak úgy remélhette, hogy a szegény leánykának hasznára lehet, minthogy különben nagyon is hajlandó lett volna urát jól elpáholni, és azután pokolba menni. Igen, így állottak a dolgok — jegyezze meg azt magának, és jegyezze meg továbbá, hogy én most azért vagyok itt, mert ezen urak azt jónak találták. Midőn én őket felkerestem — mert én tettem, a miért is a velem való czimboráskodásról szó se lehet, — én mondtam nekik, hogy segélyre van szükségem az ön kipuhatólása, nyomozása és elkezdett munkám bevégezése végett, hogy az elnyomottakat jogaikba visszahelyezzem és hogy én, ha minden megtörtént, az ön szobájába lépni és önnek mindent szemébe mondani kész vagyok.

Newmann Roggs, ki e szavak alatt a legnagyobb indulatba és tűzbe jött volt, most egyszerre meredten és mozdulatlanul állt ott, és mereven nézett Nickleby Ralphra.

Ralph egy pillanatig szintén ránézett, azután intett kezével, topogott a földön és fuladozó hangon mondá:

— Tovább, uraim, tovább! — Én türelmes vagyok, mint látják. Még vannak törvényszékek az országban — igen, igen, még vannak törvényszékek. Elégtételt akarok ezért a bánásmóderért. Vigyázzanak önök szavaikra, mert majd megfelelnek értök.

— Mi készek vagyunk megfelelni, — felele Ká-

roly testvér. — A bizonyítékok kéznél vannak. Snawley tegnap vallomást tett.

— Ki ez a Snawley? — viszonzá Ralph, — és mi közöm nekem az ő vallomásához?

E kérdésre, mely oly megátalkodott komolysággal tétetett, milyet nyelv ki nem fejezhet, az öreg ur nem felelt, meglegedvén azzal a nyilatkozattal, hogy ők szükségesnek hitték nemcsak a vádakat közölni vele, melyek ellene szólnak, hanem őt a bizonyítási eszközökre is, melyek rendelkezésökre állnak, és a módra, melyen azokhoz jutottak, figyelmeztetni. Miután a tényállás ily világosan előterjesztetett, zavart beszélgetés kezdődött Eduárd testvér, Linkinwater Tim és Newmann között, a melyből Ralph végre a következőket tudta meg.

Newmann egy férfitől, ki egyelőre nem akart fellépni, azon biztosítást nyerte, mit szükség esetén esküvel is erősíthet, hogy Smike nem a Snawley fia. E közlés után először indítottak arra, hogy azt kétségbe vonják, miután, a hiteles okiratnál fogva, máskülönben erre okot se lehetett volna felhozni. Mivel azonban a gyanu és bizonyíték nagyon különböző dolgok, azért egy ravasz, tapasztalt ügyvédhez folyamodtak tanácsért, ki azt ajánlotta, hogy az ellenfél által a fiatal ember visszanyerésére intézett lépéseket lehetőleg halasztás által iparkodjanak megakadályozni, és a közben Snawleyt, ki szembe-tűnőleg főrgő a csalásban, hacsak lehet, ellenmondásokba bonyolítsák, és őt végre megfélemlítés és más ijesztőeszközökkel az összeesküvés fölfödözésére, valamint a többi bűnrészeseknek feljelentésére is reá bírják. Mindez rendkívüli ügyességgel volt munkába véve; de Snawley minden táradtságukat meghiusította, míg egy előre nem

látott körülmény állott be, mi által csak tegnap este vétegett rá, hogy meghunyászkodjék.

A dolog így történt: Newmann jelentése folytán, hogy Squeers ismét a városban van, és Ralphfal oly titkos értekezést tartott, hogy őt jónak látták a háztól eltávolítani, az iskolamesterre vigyáztattak, abban a reményben, hogy valamit fölfedeznek, mi némi világosságot vethetne a gyanított összeesküvésre. Azonban az sült ki, hogy semmi további közlekedést nem folytat se Ralphfal, se Snawleyval, és egészen visszavonulva él, — oly körülmény, mely okot adott a kémlelődés abbanhagyására, mit nem is kezdtek volna meg újra, ha Newman egy este véletlenül Ralphfal az utcán meg nem látja. Követte őket és nagy meglepetésére látta, hogy azok különböző nyomoru lakásokba és korcsmákba — tönkrejutott játékosok gyűlhelyeibe, kik közül nem egy volt ismerős Ralphfal — szóltak be, hol, mint Newmann később megtudta, egy öreg asszony után kérdezősködtek, kinek személyleírása tökéletesen ráillét a süket Örsére. Miután a dolgok most már komolyabb alakot látszottak ölteni, a kémkedést még nagyobb buzgalommal ujitották meg. Egy rendőrt szállásoltak be a korcsmába, hol Squeers lakott; és ez, valamint Cheerible Frank a semmit se sejtő iskolamester minden lépését kinyomozták, míg az utóbbi Lambethben fogadott lakást. Ekkor a rendőr is kiköltözött, és ugyanabban az utcában helyezte el magát, épen az átellenben fekvő házban, hol nem sokára kitudta, hogy Squeers ur és Sliderskew Örsze állandó közlekedést folytattak.

Mig a dolgok így álltak, Gride Arthurhoz fordultak. A lopás hire részint a szomszédok kíváncsisága, részint

saját dühe és aggodalma által már rég a közönség közé jutott. Az öreg zsupori azonban mégis határozottan vonakodott a vén asszony befogatásába beleegyezni, vagy abban közreműködni, és azon gondolatnál, hogy neki mint tanúnak kell majd fellépnie, oly iszonyu félelem fogta el, hogy magát házában bezárta és megszakasztotta közlekedését a világgal. Ekkor ismét tanácskoztak, mi arra az igazsághoz elég közel járó véleményre vezetett, hogy Ralph és Gríde Squeerst eszköz gyanánt használták, hogy az ellopott iratokból néhányat ismét visszakerítsenek, melyeknek minden látszat szerint nem kellett nyilvánosságra jönniök, és a melyek talán a Newmann fülébe jutott, Magdolnát illető czélzásoknak kulcsát tartalmazták, minek az lett következése, hogy elhatározottat Sliderskew Örzsét még addig, míg az okiratok birtokában lesz, befogatni, valamint Squeers urat is elfogni azon esetre, ha valami gyanus dolog kisülne reá. Megtettek minden intézkedést és vigyáztak Squeers ablakaira, míg csak a gyertyáját el nem oltá, és mint már azelőtt tudták, Sliderskew asszony látogatására indul. Akkor Cheerible Frank és Newmann a lépcsőn fellopózkodtak, és kedvező pillanatban a rendőrnek intettek. Mily alkalmas perczen érkeztek oda, és mit hallottak ez alkalommal, az olvasó előtt már tudva van, Squeers ur még félig kábultan és az ellopott okirattal zsebében hurczoltatott el, és Sliderskew asszony hasonlókép elfogatott. Squeers befogatásának hírét Snawleynak, a nélkül hogy okát megmondták volna, tudtára adták és csak most, miután előbb ígéretet csikart ki, hogy neki semmi baja sem lesz, fődözte fel az egész Smike-féle történetet, azt állítva, hogy az nem egyéb hazugságnál és csalásnál, még pedig

Nickleby Ralph által koholva. Ugyanazon reggel Squeers ur is átesett egy magánkihallgatáson egy békebiró előtt, és minthogy nem tudta magát az okirat birtoklása és Sliderskew asszonynyal társalgása iránt igazolni, a vén asszonynyal együtt további kihallgatásig elmarasztaltatott.

Mindezen fölfedezéseket közölték most Ralphfal körülményesen és részletesen. De hogy mily behatást tett ez rá, annak legkisebb nyoma sem látszott külsején; nyugodtan ült ott, kezét szája előtt tartva és sötét szemeit a talajról fel nem vetve. Mikor véget érte sok fölfedezés, hirtelen fölemelte fejét, mintha szólni akarna; de mivel Károly testvér ismét szóhoz fogott, visszahanyatlott előbbi merev némaságába.

— Mondtam ma reggel önnek, — folytató az öreg ur, kezét bátyjának vállára téve, — hogy könyörületességből mentem önhöz. Mennyiben részes ön a dologban és mennyire van kockáztatva az ön becsülete a befogott által, azt ön maga legjobban tudja. Az igazságnak azonban utól kell érni mindazokat, kik azon szegény, védtelen, zaklatott fiatal ember elleni összeesküvésben tevékenyek voltak. Sem nekem, sem bátyámnak nincs hatalmunkban önt a következesek ellen megvédeni, és a legtöbb, a mit tehetünk abból áll, hogy idejekorán figyelmeztetjük és alkalmat nyújtunk önnek, hogy intézkedéseit megtehesse. Mi nem kívánjuk, hogy oly öreg emberre, mint ön, egy közel rokona gyalázatot és fenytést hozzon, és kellemetlenül érintene bennünket, ha unokaöcscse az ön példáját követve minden természeti kötelet félre dobna. Azért kérjük önt — tudom, te Eduárd bátyám is támogatód kérésemet, és ön nem kevésbé, Lin-

kinwater Tim, bár ön makacsnak mutatkozik és sötét tekintettel ül itt, mintha nem tetszenék önnek — kérjük önt, hagyja el Londont, és keressen oly helyen ótalmat, hol boldogtalan terveinek következtetése ellen biztosságban lehet, és hol ideje lesz a megbánásnak élni és jobb emberré válni.

— És azt gondoljátok, — felele Ralph ördögi gúnnyal, mialatt fölkelte és távozásra készült, — azt gondoljátok, hogy engem oly könnyen agyon nyomhattok? Azt hiszitek, hogy finomul kifőzött terveitek száz megvesztegetett tanu, száz hamis vád vagy kenetteljes szavak engem megindíthatnak? Egyébiránt köszönöm önöknek, hogy terveiket fölfedezték előttem, most el vagyok készülve rá. Én nem vagyok az az ember, kinek engem tartotok. Csak tegyetek próbát, de engedjétek kimondanom, hogy én szép szavaitokat és ravasz ármányaitokat megvetem. Én daczolok veletek — ellentállok szándékaitoknak és felhivlak benneteket, hogy bánjatok velem oly gonoszul a mint csak tehetitek.

Igy váltak el egymástól ez alkalommal, de a legrosszabb még hátra volt.

## Hatvanegyedik fejezet.

**A veszély növekedik és a legrosszabb napfényre jő**

A helyett, hogy haza ment volna, Ralph az első bérkocsiba vetette magát, mely elébe került, és a kocsist utasította, hogy a kerületi rendőrséghez hajtson, hol Squeers szerencsétlenül járt. Az épület közelében leszállt, a kocsit elküldte s az ut hátralevő részét gyalog tette meg.

Minthogy Ralph a fogolylyal beszélni kívánt, egy szobába vezették, hol Squeers ur, állásánál fogva — miután őt a tudósokhoz számították — napközben elmaradhatott. Egy homályosan égő, csepegő gyertyánál alig lehetett az iskolamesterre, ki egyik távolabb sarokban elaludt, ráismerni. Előtte az asztalon üres pohár állt, mely a férfi álmoságánál és a nagy pálinkaszagnál fogva a lépcsőn érhetőleg megmagyarázta, hogy Squeers ur kényelmetlen helyzetében legalább vigaszt és feledést keresett.

— Igen, igen. Ön volt az, ön tette azt — vagy talán nem?

— Mit csinált ön fejével? — kérdé Ralph.

— Eh, az ön kamasza, az a feladó, lélekáruló Roggs-a majd betörte, — felele Squeers bosszusan. Más nem csináltak vele. Csakhogy valahára megérkezett ön.

— Miért nem küldött értem? — kérdé Ralph. —

Hogy jöhettem volna önhöz, mikor nem tudtam, mi történt önnel ?

— Ah, a családom ! — kiálta Squeers ur, a gerendához fordított arczczal, beszédében fennakadva a pálinka által okozott csuklás által. — A leányom, ki épen abban a korban van, mikor az érzelmek legszebben virágznak — a fiam, ez a fiatal Narval, büszkesége, disze, bálványa egy falunak — és most ez a csapás ! ez a csapás ! A Squeersek czimere meg van gyalázva és napja leáldozott a nagy Oczeán hullámaiba !

— Ön ivott, és még nem aludta ki magát, — mondá Ralph.

— Nem az ön egészségére ittam, vén zsugori, — felele Squeers ; — azért önnel semmi gondja.

Ralph elnyomta dühét és még egyszer kérdezte, hogy mért nem küldött utána.

— Mit használt volna az nekem ? — felele Squeers. Önre való hivatkozásom nem termett volna rózsákat számomra ; és nem is akartak semmi kezeset elfogadni, hogy még többet kivehessenek belőlem, és így itt ülök keményen és erősen, míg ön egész kényelemmel szabadságának örvend.

— Nos, néhány nap mulva ön is kiszabadul, — viszonzá Ralph erőtetett jókedvvel. — Mit árthatnának önnel ?

— Persze én is azt gondolom, hogy velem nem sokat tehetnek, ha megfejtem nekik, mikép jutottam a rut vén Slider kellemes társaságába, — mondá Squeers mérgesen. Bárcsak muzeumba került volna régen, mielőtt vele valami dolgom akadt. Ma reggel így szólt a bíró hozzám : fogoly, miután ön ennek a nőnek társa-

ságában találtatott; miután őnt ez okirat birtoklásán kapták, és miután őn család módon mások iratainak elsikkasztásában közreműködött, a nélkül hogy kellő számot tudna adni magáról, egyelőre nyolcz napig a fogházba vitetem, hogy akközben a nyomozások megtétethessenek és tanukat kerithessünk. Addig tehát semmiesetre nem lehet szó kezesről. De most azt mondom, hogy igazolhatom magam, átadhatom neki intézetem jegyét: Squeers Wackford esqu. Én vagyok azon férfi, kinek legkétségbevonhatatlanabb bizonyítványai vannak erkölcsiségéről és elvszilárdságáról. Ha valami nem jól történt a dolog folytában, annak nem én vagyok oka. Nekem épen semmi sejtelmem nem volt, hogy rosztat cselekszem, miután én csak egy barátom megbízása folytán működtem s ez Nickleby Ralph a Golden-Squareben. Küldjön ön utána, sir, és kérdezze meg tőle, őt illeti a dolog, nem engemet.

— Micsoda okmány volt az, melynek birtokában találták önt? — kérdé Ralph, ki az épen érintett pontnak egyelőre ki akart térni.

— Micsoda okmány? Ej, az a Magdolna-féle okmány — felele Squeers. — Egy végrendelet volt.

— Végrendelet? Kitől? Micsoda keletű? s mire terjeszkedik? — kérdé Ralph hirtelen.

— Én egyebet nem tudok, csakhogy az az ő javára szól, — felelt Squeers; de ez mindenesetre több, mint a mennyit őn észrevett volna, ha önnek a fuvó fejére esik. Az őn elővigyázata oka annak, hogy most mások kezében van az. Ha elégetnem engedte volna őn, és szavaimra hallgat, ugy most a kandallóban volna, egy kis rakás hamu, és nem találták volna sértetlenül, egész épségében a felső kabátom zsebében.

— Hát minden oldalról meg vagyok verve! —  
dörmögé Ralph ujjait rágszálva.

— Ah! — sóhajtá Squeers, kinek gondolatai pálinkától megkábitott fejében különös ugrásokat tettek, — a kedves Dotheboys-hallban, közelében Greta-Bridgenek Yorkshireban, a fiuk kosztot, ruházatot, könyveket, mosást, zsebpénzt és minden szükséges ellátást kapnak, minden nyelvet tanulnak, élöket és holtakat, mértant, helyesírást, mennyiségtant, csillagászatot és háromszögmértant. De most a háromszögmértani háromszöget kijátszották. Minden-nek: számnév, vé-ge: főnév. S-qu-e-e-r-s=Squeers: nomen substantivum et proprium, ifjak nevelője. Végképen, minden oda van!

E hóbort alatt sikerült, Ralphnak lélekjelenlétét ismét visszanyerni, s felfogta szükségességét annak, hogy az iskolamester aggodalmait, a mennyire csak lehet, meg kell szüntetnie, és elhíttetni vele, hogy a legjobb ut, melyet követhet, a legmélyebb hallgatásban áll, és hogy egyedül csak ez által mentheti meg magát.

— Még egyszer mondom önnek, hogy nem hághatnak önnek nyakára, — mondá. Ön panaszt támaszt alaptalan befogatása ellen, és ez eseményből még hasznot huzhat ön. Kigondolunk valami történetet, melynek önt még huszszor nagyobb zavarból is ki kellene segítenie, kezességet is nyujtok önért, ha mindjárt ezer fontomba kerül is. Csak az igazzal nem szabad előállania! Ön ma este kissé pikós, és tán nem látja be ezt úgy, mint különben tenné; de ön nem tehet mást, s azért minden eszét össze kell szednie; mert egyetlenegy hibás fogás a legroszabb következéseket vonhatná maga után.

— Ah, hát azt kellene tennem? — mondá Squeers

ravasz pillantással társára, s egyszersmind fejét mint egy öreg varju félrefordította. Jó, de hallgasson meg éntőlem is egy-két szócskát. Az nem szükséges, hogy éniattam történeteket gondoljon ki valaki, mert nincs kedvem azokat használni. Ha úgy találom, hogy a dolgok ferdén mennek, hát elvárom, hogy önnek is kijusson a maga részecskéje, és rajta leszek, hogy ne csak én igyam meg a levét. Ön soha se akart semmit se tudni veszélyről, és én nem azért léptem alkura, hogy ily bajba keveredjem, és egyáltalában nem vagyok hajlandó azt oly könnyen venni, a mint ön nyilván gondolja. Én magamat ön által egyre-másra rávétetni hagytam, mert bizonyos módon egymással összeköttetésben állunk, és mivel a rossz szándék az ön részéről az én üzletemet talán csökkenthette volna, míg engem az ön kedvezése némi haszonhoz juttathatott. Ha minden jól fog menni — isten neki, úgy se baj, én nem veszem nagyba ezt a kis bezáratást, de ha az úgy rossz fordulatot vesz, akkor természetesen megfordul a koczka és én azt fogom tenni s mondani, a mit saját bőrömrre nézve legjobbnak gondolok, a nélkül hogy másnak tanácsát magamra erőszakolni hagynám. Erkölcsei befolyásom az ifjagnál megrendítettett — tevé hozzá Squeers ur mély komolysággal. Nőm és fiam Wackford képe, kik most kenyér nélkül maradnak, folyvást szemeim előtt áll. Ily tekintetek mellett természetesen minden más tekintetek kell hogy elenyésszenek, és az egész számtannak egyetlen száma, mely e válságos ügyben a férjre és nőre nézve tekintetbe jó, az egyesszám.

Meddig szavalgatott volna még Squeers úr, és ez orációk mily viharos tárgyalásokhoz vezettek volna, nem tudhatni, miután a derék két férfi társalkodása most

a kocsi megérkezése és egy törvényszéki szolga megjelenése által félbeszakasztatott. Squeers ur nagy méltósággal a feje köré tekert zsebkendőre nyomta kalapját, egyik kezét zsebébe tette, a másikkal kísérlője kezét megfogta és magát elvezetni engedte.

— Mindjárt sejtettem ezt, mivel nem küldött hozzám, — gondolá Ralph, és részeg, buta esze daczára is látom, hogy ez a ficzkó el van határozva mindent reám háritani. Be vagyok fonva! be vagyok hálózva! De történjék bármi, s törjön minden ellenem, én egy szikrát se tágitok.

Haza ment és örült, hogy gazdasszonya rosszullétről panaszskodik. Ez ürügyet szolgáltatott neki, hogy őt közel fekvő lakásába küldje. Azután egyetlenegy gyertya világánál leült és elkezdett, most először, a nap eseményeiről gondolkodni.

Tegnap este óta sem étel, sem ital nem volt a szájában, és a lelki szorongattatáson kívül még sok időt is töltött az ide-oda járkálással. Betegnek érezte magát és kimerültnek, még sem élvezhetett egyebet, mint egy pohár vizet, és így ülve maradt, kezére támasztott fejjel, nyugalomra ép oly képtelen lévén mint gondolkodásra, bár igyekezett mindakettőt tenni, miután most a bágyadságon és elhagyatottságon kívül minden más érzés ki-aludt benne.

Tíz óra felé kopogást hallott az ajtón, de ő oly nyugodtan ülve maradt, mint azelőtt, mintha nem volna képes a hallott hangokkal valami gondolatot összekapcsolni. A kopogtatás többször ismételtetett, és Ralph több ízben megkülönböztetett egy hangot, mely azt mondta, hogy világot látni az ablakon keresztül — és

amint jól tudta, az övét értették azalatt — mielőtt magát összeszedhette és lemehetett.

— Nickleby ur, szörnyű hírek vannak önre nézve, és engem ide küldtek, önt kérni, hogy azonnal jöjjön velem, — mondá egy hang, melyet felismerni látszott.

— Kezét szemei fölé tartotta, kitekintett és Linkinwater Timotheust látta künn a küszöbön.

— Hová menjek? — kérde Ralph.

— A mi házukhoz — aboz a házhoz, hol ön ma reggel volt. Kocsival vagyok.

— És miért menjek oda? — mondá Ralph.

— Ne kérdezze: miért, hanem jöjjön velem.

— Ujabb kiadásban élvezzem a ma reggeli jelenetet! — felele Ralph és az ajtót ismét bezárni készült.

— Nem, nem! — kiálta Tim, őt karján fogva, sürgető hangon. — Csak egy eseményt akarunk önnel közölni — egy rettentő eseményt, Nickleby ur, mely önt igen közélről érinti. Azt hiszi ön, mondanék ilyesvalamit, vagy jönnék ily módon önhöz, ha az ügy nem volna oly igen fontos!

Ralph a küldöttet jobban megnézte, s midőn látta, hogy az valóban rendkívül meg van indulva, hebegve mondá, hogy nem tudja, mit gondoljon s hogy mit szóljon hozzá.

— Bizony jobb lesz, ha most hallja meg ön a dolgot, mint máskor — mondá Tim. — Talán hatása lesz önre. Az isten szerelmére jöjjön ön.

Más órában Ralph makacsságát és ellenszegülését talán csak növelte volna egy ez oldalról jövő felhívás, de most rövid gondolkodás után visszament a házba, fogta

kalapját, és aztán a nélkül, hogy egy szót is szólt volna, felült a kocsiba.

Tim későbbben gyakran elbeszélte, hogy ő Nickleby Ralphot, midőn a kalapért szobájába visszament, a gyertya világánál, melyet az egy székre letett, mint egy részeget látta tántorogni és düledezni. Arra is emlékezett még, hogy midőn lábát a kocsi hágcsójára emelte, megfordult, és oly fakó arczezal és zavart, meredt szemmel nézett reá, hogy borzadás futott át rajta és egyideig félt vele menni. Az emberek azt mondták, hogy már akkor némi elősejtelve volt a bekövetkezendőkről. Azonban izgatottságát nagyobb valószínűséggel a napi eseményeknek lehetett tulajdonítani.

Egész kocsizás alatt szót se szólottak. Midőn rendeltetésök helyére értek, Ralph követte kísérlőjét a ház egyik szobájába, hol a két testvér volt. Azonban a szánakozás néma kifejezése, mely ugy azok, mint az öreg könyvvezető magatartásában is nyilvánult, oly bámulással, — hogy eliszonyodásnak ne mondjuk — tölté el, hogy alig volt képes egy szót szólni.

Midőn helyet foglalt, próbálkozott, bár csak akadozó hangon, kérdést tenni, mi mondanivalójuk van még hátra?

A tágas ódivatu szoba csak gyengén volt megvilágítva és egy erkélyablaknál végződött, melyet egy tömör függöny eltakart. Midőn Ralph beszélt, szeméit e felé fordította, és ugy rémlett neki, mintha egy ember sötét árnyékát venné észre ott.

— Ott van valaki! — mondá Ralph.

— Egy ember, ki csak pár óra előtt közölte velünk azt, a miért önért küldöttünk, — felelt Károly testvér. De hagyjuk őt egyelőre, sir; hagyjuk őt.

— Hát még több rejtély is van! — mondá Ralph bágyadt hangon. — Nos, sir?

Midőn arczát a testvérek felé fordította, le kellett venni szemeit az ablakról, de mielőtt egyikök is megszólalt volna, ismét arra függesztette tekintetét. A láthatlan személy jelenléte nyugtalanította őt nyilván.

A testvérek egy ideig maguk közt beszélgettek, mialatt egész maguktartásában nagy megindultság volt kifejezve Ralph néhányszor feléjük nézett, és iparkodott magát ismét összeszedni:

— Nos, mi ez? — mondá. — Ha ily későn utánam küldtek önök, csak kell valami okának lenni. Mi mondanivalójuk van önöknek? S kis vártatva hozzá tevő: Unokahugom meghalt?

Oly hangon ejté ezt ki, mely a kezdet kellemetlenségét megkönnyíté, Károly testvér oda fordult felé és azt felelte, hogy igenis halálesetet jelentenek neki, de unokahuga egészen jól van.

— Azzal csak nem azt akarják mondani önök, hogy bátyja halt meg — felelt Ralph égő szemekkel. Nem, nem, az sokkal kellemesebb hír volna, hogysen elhihetném.

— Szégyelje magát, elfásult, természetlen ember! — kiálta a másik testvér hévvel; legyen élkészülve oly hirre, mely önt rémülettel és iszonynyal töltendi el, ha még egy szikra emberi érzés van keblében. Mit fog ön mondani, ha megtudja, hogy egy szegény, szerencsétlen fiatal ember, minden tekintetben gyermek, csakhogy ő azt az édességet és a derűs órákat, melyek gyermekkorunkat egész életünkre a visszaemlékezés boldog tárgyává teszik, soha nem ismerte; — egy meleg kedélyű, ár-

tatlan és szeretetteljes teremtés, ki önt soha meg nem sértette, de ön reáhozta mindazt a gonoszságot és gyűlöletet, melyeket unokaöccse ellen táplál keblében, s kit ön eszközül használt, saját testvére fiának megrontására — mit szól majd arra, ha önnek elmondom, hogy az a szegény teremtés az ön üldözése, a nyomor s egy sanyaruságos élet után eljutott annak színe elé, ki előtt majd ön számolni fog ez elveszett életért.

— Ha önök azt mondják nekem, — felele Ralph élénken, hogy meghalt, úgy minden egyebet kész vagyok önöknek megbocsátani. Ha azt mondják, hogy meghalt, úgy le vagyok önöknek kötelezve egész életemre. Igen, ő meghalt, ezt olvasom arcukból. Ezek az önök rettentő hirei. Láthatják önök, mint illetődöm meg általok. No ugyan volt mért utánam küldeni önöknek. Száz mérföldet gyalogoltam volna sárban és sötétségben, csak hogy ezt a hirt hallhassam.

Még most is, daczára a vad örömnök, mely belsejét eltölté, láthatott Ralph a két testvér vonásaiban a boszankodás és megborzadás mellett valamit abból a leirhatlan szánakozásból, mi már előbb felötlött neki.

— És ő hozta önöknek ezt a hirt — nemde? — mondá Ralph, ujjával a már érintett erkélyre mutatva; és ő kétségkívül iti ül, hogy összezuzatásomnak és megrezzenésemnek tanuja legyen! Ha, ha, ha! De én azt mondom neki, hogy még nem jutottunk a végire, én önöket ismételve biztosítom, hogy őt még nem ismerik, és hogy annak idejében meg fogják átkozni azt a napot, melyen a földönfutó iránt szánalmat tanusítottak.

— Ön engemet unokaöccsének tart, — mondá egy

mély, szomorú hang; — egyébiránt mind önre, mind reám nézve jobb lenne, ha úgy volna.

Az alak, melyet előbb csak árnyékképpen lehetett látni, most felállt és lassanként előlépett. Ralph visszariadt, mert látta, hogy az nem Miklós, mint hitte volt, hanem Brooker áll szemben vele.

Ralph nem tudott okot, miért tartson ez embertől, a minthogy sohase is félt tőle; de most vonásait ismét elfutotta az előbbi sáppadtság, és lehetett látni mint reszket, midőn, a nélkül hogy szemét levette volna róla, megváltozott hangon mondá:

— Mit akar ez a ficzkó itt? — Tudják önök, hogy ő egy elítélt — egy deportált — közönséges tolvaj!

— Hallgassa csak meg elébb, mit fog mondani önnek — hallgassa végig Nickleby ur, — kiálták a testvérek oly komoly nyomatékkal, hogy Ralph bámulva fordult feléjük. Ők Brookerre mutattak, és Ralph — mint látszott, egészen gépiesen — ismét felé pillantott.

— A fiatal ember, kiről ezen urak beszéltek — kezdé Brooker.

— A fiatal ember — ismétlé Ralph, gépiesen tekintve reá.

— Kit én halva és hidegen láttam ágyán feküdni, és ki most a sírban nyugszik — —

— Ki most a sírban nyugszik — viszhangzá Ralph, mintha álmában beszélne.

Brooker fölemelte szemeit, és kezait ünnepélyesen összecsapta:

— az ön saját, egyetlen fia volt, úgy legyen isten hozzám kegyelmes végső órámban, a mint hogy igazat szólok.

Halálcsend állt be, mely alatt Ralph leült és kezeit halántékihoz nyomta. De percz mulva ismét lecsüggesztette, és most arcza torzképet mutatott, minő a halotté vagy a ki halálos sebet kapott. Egészen a mellette álló Brookerre meresztette szemeit, a nélkül hogy csak egy mukkanást, vagy a legkisebb mozdulatot is tett volna.

— Uraim, — mondá Brooker, én nem akarok mentésekkel előállni. Már azon régen túlestem. Ha én önöknek elmondom, hogy történt mindez, és hozzáteszem, hogy keményen bántak velem, és az által oly tette erőszakoltak, mely talán nem volt természetemben, csak azért történik, mivel szükségkép a történethez tartozik, nem mintha én abban valami védelmet találni hinnék. Én vétekekkel terhelt ember vagyok.

Elhallgatott, mintha magát összeszedni akarná. Elfordult Ralptól a testvérekhez, azután csendes, bűnbánó hangon folytatá:

— Azok között, kik egykor e férfival viszonyban álltak, a minek húsz-huszonöt éve lehet — volt egy durva, iszákos, falusi nemesember is, ki vagyonát eltékozolta, és aztán nővére vagyonát is el akarta pazarlani. Szülei meghaltak, s ő fivére gazdaságát vezette. Nem tudom, azért történt-e eredetben, hogy magának befolyást szerezzen és a fiatal leányt elcsábítsa, vagy nem — elég az hozzá, Nickleby Ralph úr gyakran felkereste a házat Leicester-shireban, és nem ritkán napokig is elmaradt ott. A férfiaknak több végezni való dolguk volt egymással, és talán azért járt oda, vagy talán azért is, mert tönkrement védenecznének dolgait akarta rendbehozni, mi mellett természetesen neki magának is csöppent. A leány nem tartozott ugyan már a legfiatalabbak közé, de, mint nekem beszél-

ték, még szép volt és azonkívül nagy vagyonhoz tartott igényt. Idő jártával nőül vette őt. De ugyanazon birvagy, mely arra indította, hogy e házasságra ráadja a fejét, egyuttal arra is bírta őt, hogy titokban tartsa e viszonyt, mert atyja végrendeletének egy záradéka azt a rendelkezést tartalmazta, hogy e vagyon, melyből hajadon korában évpénzt húzott, egy oldalágra szálljon át azon esetre, ha bátyja beleegyezése nélkül menne férjhez. Ez csak tetemes öszvegért akarta beleegyezését megvásároltatni, és Nickleby, ki mit sem akart erről tudni, összebeszélt nejevel, hogy a házasságot titokban tartsák, míg a rókaüző bátya nyakát töri, vagy iszákossága folytán a guta megüti. Ennek azonban sem egyikhez, sem másikhoz nem volt kedve, és időközben egy fiúgyermek lett a titkos összekeletés következménye. A gyermek egy távollakó ápolónőre bízott, hol anyja csak egy, vagy kétszer, és akkor is csak lopva, látogatta meg. Atyja azonban sohase látta a gyermeket, hogy gyanut ne keltsen, mert sógora kórügyba esett és napról-napra gyöngült és a pénzvágyó Nickleby már az egész vagyont markába szorithatni vélte. Azonban sógora meghalálózása után nem oly könnyen ment a dolog, és bár gyakran sürgette az asszony a házasság közzétételét, mit férje mindig a leghatározottabban ellenezett. A nő kénytelen volt magában maradni a pusztai falusi házban, és kevés más társaságot látott, mint tobzódó iszákos vadászokat. Nickleby Londonban lakott és üzletének élt. De ekkor elkezdődtek a veszekedések és szemrehányások, és majd hét évi házasság után — csak kevés héttel a pillanat előtt, midőn fivére halála mindent kiegyenlített volna, — egy fiatal emberrel megszökött és férjét cserben hagyta.

Itt elhallgatott, de Ralph nem mozdult és a testvérek intettek Brookernek hogy folytassa.

— Én akkor az ő saját szájából tudtam meg e körülményeket. Nem volt titok, mert fivére és mások is tudták azt. Velem azonban más okból közölték, azért, mert szükség volt reám. Ő üldözte a szökevényeket. Némelyek azt mondák azért, hogy neje gyalázatából pénzt csináljon, én azonban azt hiszem, hogy inkább boszúból tette; mert a bosszu szintugy jellemében fekszik, mint a pénzvágy — sőt talán még inkább. Nem talált reájok, és nemsokára rá neje meghalt. Nem tudom, kezdte-e hinni, hogy a fiát szeretni tudná, vagy hogy biztosítani akarta a gyermeket magának, hogy soha anyja kezébe ne kerüljön — elég az hozzá, mielőtt kutatásait megkezdte, megbízott engem, hogy a gyermeket Londonba hozzam, mi meg is történt.

Brooker ezentúl sokkal törődöttebb hangon beszélt, és Ralphra mutatva, egészen csendesen folytatá:

— Ő velem rosszul, kegyetlenül bánt — nemrég is felhoztam azt neki, midőn az utcán találkoztam vele — és annak következése az lett, hogy meggyülöltem őt. A gyermeket házához vittem, hol az utcára néző padlásszobát jelölte ki számára. Elhanyagolás folytán megbetegedett a gyermek és orvost kellett hivatnom, ki oda nyilatkozott, hogy meg fog halni, ha légváltoztatásról nem gondoskodnak. Ez először keltett egy tervet fejemben. Én követtem az orvos utasítását. Nickleby hat hétig elmaradt, s midőn visszatért, azt mondám neki, hogy a gyermek meghalt és el van temetve. Megakadályozta-e e jelentésem valami tervében, vagy némi természetes hajlam keletkezett szívében: elég az hozzá, hogy nagyon elbúsulta magát, mi engem azon szándékomban, hogy egykor a titkot előtte

felfedezem és eszközül használom, hogy tőle pénzt csikarjak, megerősített. Hallottam a yorkshirei iskolákról, s a gyermeket, kinek Smike nevet adtam, ez iskolák egyikébe vittem, melynek valami Squeers volt főnöke. Hat évig évenként húsz fontot fizettem érte, a nélkül hogy a titkot valaki csak sejtette volna is; apja velem mindig durvábban bánt, és én szolgálataiból kiléptem, s pert kezdtem ellene. Azután Angolországot el kellett hagynom, és csak nyolcz év múlva tértem vissza. Első dolgom volt Yorkshireba menni, és alattomban a gyermek után kérdezősködni. Itt megtudtam, hogy egy fiatal emberrel, ki a Nickleby, tehát atyja nevét viseli, megszökött. Én az öreg Nicklebyt fölkerestem Londonban, némileg sejteni hagytam vele, hogy mit tudnék neki mondani, és reméltem, hogy az által élelmemre egy kis pénzt kaphatok tőle, de fenyegetésekkel utasított el. Azután megismerkedtem irnokával, kit szép módjával rá birtam, hogy azokat, mik házukban történnek, velem közlöttesse, mire én neki felfedeztem, hogy az a fiatal ember nem annak az embernek a fia, ki magát atyjának adja ki. Azóta egész idő alatt nem láttam a fiút; de ugyan e forrásból értesültem, hogy az nagyon beteg, és azt is, hogy hol lakik. Oda utaztam, hogy magamat, a mennyire lehet, emlékezetébe hozzam, és általa történetemet megerősíttessem. Egészen véletlenül reá akadtam, de mielőtt beszélhettem volna vele, ő megismert, — a szegény ifjúnak elég oka volt reám ismerni, és meg mertem volna reá esküdni, hogy ő az, ha mindjárt Indiában találkoztam volna is vele. Ugyanaz a nyomoru kép volt mint kis gyermek korában. Néhány napig haboztam, de azután a fiatal emberhez fordultam, kinek felügyeletére volt bízva, és ettől megtudtam, hogy meghalt.

Ő közlöttem velem, mily hirtelen rám ismert a fiatal ember, hányszor leirta az utazást és az iskolát, és hányszor beszélt a padlásszobácskáról — ugyanarról, melyet én említettem, és a mely még most is atyja birtokában van. Ez történetem. Kivánom, hogy az iskolamesterrel szembe-sitsenek, és ajánlkozom a mondottakat minden megkívántató bizonyítékokkal erősíteni. Fájdalom, e bűn terheli lelkemet.

— Szerencsétlen ember! kiáltának a testvérek. — Mivel fogja ön mindert jóvá tenni?

— Ah, semmivel — semmivel! Én már semmit nem tehetek jóvá. Most már mindennek vége. Én vén vagyok évekre nézve, de még öregebb a nyomorra és aggodalomra. E valómás nem hozhat rám egyebet, mint fájdalmat és büntetést. De én megmaradok mellette, történéjék bármi. Eszközül választott a gondviselés, hogy általam büntetést háritson oly ember fejére, ki istentelen terveinek kivitele végett saját gyermekét a sírig üldözte. A következők most természetesen az én fejemre szállnak, — jól tudom, hogy meg nem menekülök előlük. Kibékülési kísérletem már későn jön, és sem itt, sem túlán semmit nem remélhetek!

Alig végezte be szavait, midőn a gyertyatartó, mely Ralph közelében az asztalon állt volt, a földre esett, és a szobában hirtelen sötét lett. Némi zavar állott be, míg a gyertyát ismét meggyújtották és most fedezték fel csak, hogy Ralph a szobát elhagyta.

A derék Cheerible testvérek visszajövetelét darabig valószínűnek tartották, de minthogy az nem következett be, azt gondolák, hogy jó lesz tán utána küldeni. Eszükbe jutott Ralph néma és különös magatartása, valamint a

mozdulatlan merevség, melyben az egész elbeszélés alatt  
tespedett, és mivel azt hitték, hogy talán beteg, végre  
abban állapotok meg, hogy bár már nagyon késő volt,  
valami ürügy alatt elküldenek a házához, a mi Brooker  
jelenlétében aztán meg is történt. Azt üzenték ugyanis  
Ralphnak, hogy nem tudnak semmi intézkedést tenni  
Brookerre nézve mindaddig, míg az ő véleményét nem  
hallják, és szeretnék ez ügyet még lefekvés előtt el-  
végezni.

## Hatvankettedik fejezet.

Melyben Miklós és huga minden okos ember jó véleményét eljászták.

Másnap reggel a Brooker által tett vallomás után Miklós hazatért. A viszontlátás nem történt élénk megindulás nélkül, miután kedvesei leveleiből már mindent tudott. Mindnyájan közösen sajnálkoztak a szegény Smike halálán, kinek szerencsétlen és reménynélküli állapota előbb szánakozásukat vette igénybe, és a ki szive hűsége és hálás jelleme által napról napra kedvesebbé lett nekik.

— Bizonyosan — mondá Nicklebyné szemeit törölve és keservesen zokogva, én a legjobb, legbuzgóbb és legfigyelmesebb teremtményt vesztettem el, a kivel valaha érintkezésbe jöttem, — természetesen kiveszlek tégedet, kedves Miklósom és Katiczám és szegény boldogult atyátokat, és az udvarias ápolónőt, ki a vászonnémükkel és a tizenkét kis kanállal megszökött. Ah, a szívem meghasad, ha most a kertet látom, mely neki büszkesége volt, vagy ha szobáskájába megyek, hol még annyi minden van, mit ő a mi kényelmünkre összehárogatott. Ah, ez reám nézve kemény, keserű megpróbáltatás. Neked azonban, Miklós, életed végéig vigaszodra szolgálhat, ha eszedbe jut, hogy mennyi jóssággal és szeretettel viseltettél iránta folyvást — és még reám nézve is megnyugtató, ha arra gondolok, mily jól kijöttünk mi mindig egymással, és mennyire szeretett engem a szegény lélek! És nagyon is természetes,

hogy te oly jó voltál hozzám, édesem, és én nagyon megfoghatónak tartom, hogy halálát szivedre veszed. Bizonyonyosan, csak látni kell az embernek téged, hogy észrevegye, mennyire megváltoztál, de senki nem tudhatja, mi történik az én belsőmben — nem, azt senki sem tudhatja — teljes lehetetlenség azt tudni!

Mig Nicklebyné szomorúságának a legnagyobb őszinteséggel adott kifejezést, nem ő volt egyedül, ki ily érzelmeknek adta át magát. Bármennyire szokása volt Katiczának magát elfelejteni, ha másokról volt szó, most még se tudta fájdalmát elnyomni. Magdolna szintén alig volt kevésbé megindulva, mint ő; és a szegény, kedves, jámbor, kicsike La Creevy, ki a szomorú hír megérkezte óta, mig Miklós távol volt a többieket csak vigasztalta és felvidította, alig vette őt az ajtóban észre, midőn kinn a lépcsőn leült, sűrű könyeket hullatott és sokáig semmi vigasztalást nem akart elfogadni.

Mihelyt mindnyájan ismét nyugodtak lettek és összedtétek magukat, Miklós, kinek a hosszas utazás után nyugalomra volt szüksége, visszavonult szobájába, ruhástól az ágyra vetette magát és mély álomba merült. Mikor felébredt, Katicza ült mellette s mihelyt észrevette, hogy szeméit kinyitotta, lehajolt fölé és megcsókolta.

— Azért jöttem, hogy szóval mondjam el neked, mennyire örvendek, hogy ismét itthon láthatlak. Annyira óhajtottuk visszatérned! — mondá Katicza — mama és én és — Magdolna.

— Te azt irtad nekem utolsó leveledben, hogy Magdolna már egészen jól van, — felele Miklós hirtelen és egészen kigyúlva. Távollétemben nem volt szó róla, hogy a testvérek mit akarnak vele jövőre?

— Egy szó se, — viszonzá Katicza. Ah, én nem tudok fájdalom nélkül a tőle való válasra gondolni, és te Miklós, bizonyosan te sem kívánod ?

Miklós újra elpirult és huga mellé ült egy kis pam-lagra az ablak közelében.

— Nem, én se kívánom azt — mondá. — Ah, Katicza, neked — és csak egyedül neked, kitárom szívem legbelsejét, — röviden és őszintén — én szeretem őt.

Katicza szemei égtek, és készült valamit mondani, midőn Miklós kezét karjára tette és folytatá :

— De senkinek nem szabad róla tudni — neki ma-gának legkevésbé.

— Édes Miklós !

— Mondom, neki legkevésbé — nem, soha, bár a „soha“ hosszú egy nap. Néha ugyan el akarnám magam-mal hitetni, hogy jöhet idő, mikor azt neki becsülettel megmondhatnám, de az oly távol van, hogy sok év elmúlhat azalatt, és ha valaha elérkeznék is, oly egészen máskép érezném magam, mint most ; a fiatalság napjai és a regényesség oly messze mögöttem lesznek — bár szerelmem lángja ki nem hal soha. De nagyon is érzem, mennyire álomszerűek az ily remények ; és örömet meg-kisérték mindent azok elnyomására, hogy a fájdalom egyszerre átessen. Távollétem alatt, Katicza, a szegény meghaltban szünet nélkül új példája volt szemeim előtt a Cheerible testvérek nagylelkűségének. Nem akarom magam arra érdemtelenné tenni, és ha ezelőtt kötelességemben ingadoztam is, most el vagyok határozva, azt szigorúan teljesíteni, és minden további kisértést elutasítok ma-gamtól.

— Mielőtt tovább beszélnél, — mondá Katicza el-

halványodva, — hallgasd végig, a mit neked mondani fogok. E végből jöttem ide, de bátorságom csökkent. A te közléseid azonban, most új erőt ad.

Hebegve kezdett beszélni, de sirva fakadt.

Valami volt vonásaiban, a mi Miklóst arra, a mi-nek következni kellett, előkészítette. Katicza kísérletet tett beszélni, de a sirás elfojtotta szavait.

— Nos, Katicza, bohó leány, szedd össze magadat, — mondá Miklós. — Én úgy hiszem, tudom, mit akarsz velem közölni. Nem Frank urat illeti?

Katicza fejét keblére hajtotta és igen-t zokogott.

— És ő neked távollétemben kezét ajánlotta. Ugy van? Igen? — No, úgy annak az elmondása, a mint látod, nem oly óriás dolog. Megkínált kezével?

— Igen, de én visszautasítottam, — felele Katicza.

— Igazán? És miért?

Elmondtam neki mindazt — folytatá remegő hangon, — a mit te, mint azóta megtudtam, édes anyáknak mondtál és bár előtte szintoly kevéssé tudtam eltitkolni, mint előtted, hogy — hogy csaknem a szívem meghasad bele, mégis megtettem szilárdsággal, és felkértem őt, hogy ne lásson engem többé soha.

— Oh te jó, dicső leánykám! — kiálta Miklós, Katiczát keblére vonva; tudtam én azt jól, hogy te így fogsz cselekedni.

— Ő határozatomat meggingatni próbálta — mondá Katicza, és azt mondta, hogy jőjjön, a minek jönni kell, de ő úgy nagybátyjait, valamint téged, mihelyt visszajössz, a lépésről, melyet tett, értesíteni fog. Én félek, — tevé hozzá, és magatartásában ingadozni kezdett, — félek, hogy nem elég nyomatékosan mondtam meg neki, hogy

mennyire tudom becsülni önzetlen szeretetét, és hogy mily forrón kívánok neki boldog jövőt. Ha majd te beszélsz vele — úgy—úgy nagyon szeretném, ha ő azt megtudná.

— És csakugyan hiszed, Katicza, hogy én, ha te annak, a mit helyesnek és becsületesnek találtál, oly áldozatot tudtál hozni, hogy én a kisebbtől visszariadhatnék?

-- Oh, nem! Nem hiszem, hogy a te helyzeted is olyan volna, mint az enyém, de — —

— Épen olyan az, — vágott szavába Miklós. — Magdolna ugyan nem közel rokona jótevőinknek, de hozzájuk épp oly drága kötelékekkel van kapcsolva, és története csak azért közöltetett velem, mert föltétlen bizalmat helyeztek bennem, s engem oly szilárdnak tartottak, mint az acél. Mily alávalóság volna most, ha én a körülményeket, melyek őt házunkhoz hozták, vagy a jelentéktelen szolgálatot, melyet neki rörténetesen tettem, a magam előnyére akarnám kizsákmányolni és az ő hajlama megnyerése után járnék. Ez oly merészség, mely sikerülés esetében a testvérek kedvencz óhajtását, hogy őt örökbe fogadják, meghiusitaná, és engem oly világitásban tüntetne fel, mintha az ő közreműködésökre számitanék, a midőn őt méltatlan módon behálóztam és háláját, hő szivét és balsorsát a magam érdekére fordítottam! És ily színben tűnnek én fel, — én, ki büszke vagyok rá, Katicza, hogy mások igényt tartanak reám, — én, a ki már egy kellemes és boldog élet eszközeinek birtokában vagyok, s azért jogom sincs többet kívánni? Szilárdul el vagyok határozva, ezt a terhet lelkemről lerázni, és talán már is helytelenül cselekedtem, hogy oly sokáig halogattam a dolgot, de még ma fel akarom min-

den tartózkodás nélkül fődözni Cheerible uraknak igazi okaimat, és megkérem őket, hogy gyorsan intézkedjenek és a fiatal hölgyet helyezték el máshol.

— Még ma? Oly igen hamar?

— Már hetek óta jár az eszemben, és miért halasztanám tovább, ha a jelenetek, melyeknek utóbbi időkben szemtanuja voltam, megfontolásra tanítottak és éberebb kötelességérzetet ébresztettek bennem? Miért várnék, míg ez a benyomás meghül? Bizonyosan, Katicza, te nem fogod az ellenkezőjét tanácsolni nekem?

— De hiszen te magad is gazdag lehetsz még? — mondá Katicza.

— Igen, -- gazdag, de addig öreg is lehetek, — felele Miklós borús mosolylyal. Azonban gazdagon vagy szegényen, öregen vagy fiatalon, mi mindig ugyanazok maradunk egymás iránt, és abban fekszik vigaszunk. Lehetünk egyedül, ha folyvást egy fődél alatt lakunk? Ha első benyomásainkhoz hivek maradunk, ugy azok csak egy további szemét képezik a láncznak, mely bennünket egymáshoz köt. Nekem ugy tetszik, mintha csak tegnap lett volna, mikor játszótársak voltunk, Katicza, és a holnapi nap már meglett öreg emberek képét mutatja nekem, kik mind eszívfájdalmakra visszapillantanak, mint mi most gyermekkorunk napjaira tekintünk, és akkor fájdalmas örömmel emlékszünk vissza az időre, hol bennünket oly csekély gondok megrázkódtathattak. Ha későbbi években azon napokról beszélünk, hol lépteink még rugékonyabbak voltak, és hajunk még nem volt ősz, ugy talán még há-lásak leszünk a megpróbáltatásokért, melyek bennünket oly szorosan egymáshoz kötöttek.

Katicza mosolygott könyein keresztül, midőn Miklós

e képet vázolta; de azok nem voltak fájdalomkönyvek, bár folyton folytak, midőn már beszélni megszűnt is.

— Nincs igazam? — mondá Miklós rövid hallgatás után.

— Jó, jó; oh én le nem irhatom, mily boldoggá tesz az engem, hogy a te kívánságod szerint cselekedtem.

— És nem bántad meg?

— Ne-em — felelt Katicza akadozva, kis lábával a földön figurákat rajzolva. Természetesen nem bánom, hogy azt tettem, a mi helyes és becsületes, de fáj, hogy így kellett mindennek jönni — tudnillik néha fáj, — néha meg nem is tudom, mit beszélek. Én csak egy gyenge leány vagyok, Miklós, — ah, és nagyon szivemre hatott.

Nem üres beszéd, ha határozottan állitjuk, hogy Miklós, ha e pillanatban tizezer fonttal rendelkezik, habozás nélkül és utósó fillérig oda adta volna, ha azzal a lesütött szemű zokogó gyermek boldogságát megszerezheti. De így csak annyit tehetett, hogy nyájas szavakkal vigasztalta, mi annyira sikerült neki, hogy a szegény Katicza, bátyjának nyakába esett és megigérte, hogy többé nem sir.

— Melyik férfiu, — gondolá Miklós büszkeséggel, midőn nemsokára utban volt főnökei házához, — melyik férfiu nem lenne még egyszer oly nagy vagyon feláldozásáért is eléggé megjutalmazva ily sziv birtoka által? Franknak van elég aranyja, és nincs többé szüksége; de hol vásárolhatna azon magának oly kincset, mint Katicza? És mégis általában az a nézet uralkodik a boldogtalan házasságoknál, hogy a gazdag fél nagy áldozatot hoz, és a másik jó vásárt csinál! Azonban én úgy gondolkodom,

mint egy szerelmes — vagy mint egy számár, a mi meglehetősen egyre megy.

Midőn ő a szándékához oly kevésbé illő gondolatmenetet hasonló és még erősebb dorgatóriumokkal megállította, tovább haladt útjában, míg Linkinwater Timotheus üvegszekrényéhez jutott.

— Ah, Nickleby ur! — kiálta Tim, — isten hozta, isten hozta! Hogy van ön? Jól? Ah, nyugtasson meg, hogy jobban érzi magát, mint valaha.

— Én egészen jól vagyok, — mondá Miklós, az öreg könyvvezetővel kezét szorítván.

— De ön bágyadtnak látszik, veszem észre, — mondá Tim. — Hallja? Hallotta? Dick volt, a fekete rigó. Az ön elutazása óta egészen kivetkezett magából, és ön nélkül már alig tudta kiállni, ő ép annyira ragaszkodik önhöz mint hozzám.

— Dick közel sem oly okos, mint hittem, ha azt véli, hogy én csak félannyira is vagyok érdemes becsülésére, mint ön — felele Miklós.

— Eh, mondok önnek valamit, sir, — viszonzá Tim, magát kedvencz állásába helyezve és tolla végével a kalitra mutatva; egészen rendkívüli felfogásra mutat e madár részéről, hogy Károly, Eduárd ur, én, és ön vagyunk az egyedüli személyek, kikről tudni akar.

Itt Tim elhallgatott, Miklóstra kíváncsi pillantást vetett, és mikor szeme a fiatal ember szemével összetalálkozott, ismételte. — Igen, önről és rólam — önről és rólam sokat tart ez a madár. — Azután ismét reá nézett Miklóstra, megszorította kezét és folytatá: — De bocsásson meg ön, én nem könnyen tudok elnyomni valamit, a minek előttem érdeke van. Nem akarom épen kérdezni,

de mégis kedvesen venném, ha a szegény fiatal emberről beszélne valamit. Valóban megemlékezett a Cheerible testvérekről?

— Oh igen, gyakran és sokszor, — felele Miklós.

— Az szép tőle, — viszonzá Tim, szeméit megtörlvén; — azt jól tette.

— És önről is százszor meg százszor beszélt, és megkért, hogy Linkinwater urnak szives üdvözlését jelentsem — mondá Miklós.

— Dehogy — valóban tette azt? — felele Tim hangosan felzokogva. — Szegény ember! Csak a városban temettethették volna el. Nincs jobb temető egész Londonban, mint a Square-tünk másik oldalán — csupa irodák köröskörül, és ha szép napon megy el az ember, láthatja a könyveket és írószekrényeket a nyitott ablakon keresztül. És igazán köszöntött engem? Nem gondoltam volna, hogy eszébe jussak. Szegény ember, szegény ember! Még engem is köszöntet!

Tim ezen annyira megindult, hogy e pillanatban a beszédet nem folytathatta. Miklós tehát csendesen elhagyta a szobát, és Károly testvér szobájába ment.

A szilárdság, melyet meg akart tartani, kinos erőködésébe került, de a hű fogadtatás, a szívélyesség és őszinte részvét a jó öreg úr részéről mélyen megindították őt, és semmi belső küzdelem nem volt képes megindulását visszanyomni.

— Ah, kedves Nickleby úr, — mondá a jóakaró öreg, — ne vegye annyira szívére, ne hagyja magát úgy elnyomatni. Meg kell tanulnunk a szerencsétlenséget tűrni, és magában a halálban is sok a vigasztaló. Minden nap, melyet a szegény fiatal ember még élt volna, csak alkal-

matlanabbá tette volna magára és másokra. Jobb így, a mint van — igen, igen, jobb így.

— Én ugyanezt gondolom, és érzem az ön szavainak igazságát, — felelt Miklós torkát köszörülve.

— Na, úgy jól van, — felele Cheerible, ki daczára hogy mást vigasztalt, épen úgy el volt fogódva, mint a becsületes öreg Tim; — úgy jól van. Hol van Eduárd? Linkinwater, hol van Eduárd bátyám?

— Trimmers urral kimentek, hogy azt a szerencsétlenül járt embert a kórházba vitessék és ápolóról gondoskodjanak a gyermekek számára, — mondá Tim.

— Eduárd bátyám derék ember, — igen derék ember, — kiálta Károly testvér, midőn az ajtót bezárta és Miklósához visszatért — ő szerfelett örülni fog, hogy önt ismét láthatja, kedves Nickleby. Mi mindennap beszélünk önrői.

— Nyiltan megvallva, sir, nagyon szeretem, hogy önt egyedül találtam, — mondá Miklós egy kis hallgatás után; — mert nekem igen sok függ attól, hogy önnel valamit közölhessek. Van néhány szabad pillanatja számomra?

— Hogyne? Hogyne? — felele Károly testvér, csudálkozólag pillantva barátunkra. — Beszéljen ön, kedves Nickleby ur, beszéljen.

— Alig tudom, hol kezdjem, — mondá Miklós. — Ha valaha volt oka halandónak egy másik iránti szeretettől és tisztelettől áthatva lenni, szívében a ragaszkodást megőrizni, mely a legnehezebb szolgálatokat örömmé és gyönyörre változtatja, úgy ez érzemények az én lelkemben élnek ön iránt; igyekezni fogok egész tehetségemből, hogy azoknak megfelelhessenek.

— Én hiszek önnek, sir, és boldognak érzem magamat ebben a hitben, — felele az öreg ur. Nekem soha se volt kétségem ön irányában, és bizonynyal én sohasem fogom az ön szándékait kétségbe vonni.

— Az ön biztosítása oly jóságos, — felele Miklós, — hogy bátorságot ad a folytatásra. Midőn ön engem bizalmával legelőször megtisztelt és megbizásokkal ruházott fel Bray kisasszonyra nézve, meg kellett volna önnek mondanom, hogy én őt már előbb is láttam, hogy az ő szépsége ellenállhatlan benyomást tett reám, és hogy sokáig hiába fáradoztam, hogy őt feltaláljam és történetével megismerkedjem. Én ekkor hallgattam, mert oktalan módon gyengébb érzéseimen győzedelmeskedhetni, és minden más tekintetet ön iránti kötelességemnek feláldozni hittem.

— Ön azonban a bizodalommal, melyet önbe helyeztünk, nem élt vissza, sem hasznára nem fordította azt, — mondá Károly testvér. — Én meg vagyok győződve, hogy önnek olyasmi sohase forgott eszében.

— Ön helyesen ítél felőlem, — felelt Miklós szilárdan. — Bár láttam, hogy az önlegyőzés szükségessége napról napra parancsolóbbá és a belső küzdelem nehezebbé lett, és azért soha se engedtem meg magamnak egy szót, egy pillantást, melynek ön tanuja ne lehetett volna. Én mind a jelen pilanatig semmi tekintetben nem hagytam figyelmemen kívül a megbizást, melyet ön nekem adott. De úgy látom, hogy a folytonos társalgás és közlekedés e dicső lényvel, lelkem nyugalalmát veszélyezteti, és talán az elhatározást, melyet kezdetben tettem magamban, és mindez óráig hiven megtartottam, szétrombolhatja. Szóval, sir, énnekem nem szabad magamban biznom többé. és kérve kérem önt, hogy a fiatal urnót haladék nélkül

távolítsa el lakásunkból. Én tudom, hogy kivülem mindnyájan, — különösen pedig ön, miután ön a nagy különbséget köztem és e fiatal hölgy között, ki most önnek gyámleánya és az ön különös védelme alá tartozik, ismeri, — már csak a gondolatot is, hogy szerelmes legyek bele, hallatlan vakmerőségnek kell, hogy tekintsék. Igen jól tudom ezt. De ki láthatja őt úgy mint én láttam, — ki ismerheti élete történetét, a nélkül hogy meg ne szeresse? Nekem nincs egyéb mentségem, mint ez, és miután a kisértéstől szintugy nem menekülhetek, mint szenvedélyemet el nem nyomhatom, mig annak tárgyát szünetlenül szemeim előtt látom, nem tehetek mást, mint kérni és esdekelní, hogy — távolítsa el őt, hogy elfeledhessem.

— Ön természetesen nem tehet mást, Nickleby ur — mondá az öreg úr kis szünet után. — Én nem jól cselekedtem, hogy oly fiatal embert, mint ön, ily megpróbáltatásnak tettem ki, miután a következéseket előre láthattam volna. Azonban köszönöm önnek, köszönöm önnek. Magdolna el lesz távolítva.

— Még egy kegyért esedezném uram. Ne közölje vele, kérem, soha e vallomást, hogy mindig becsüléssel gondolhasson reám.

— Legyen a miatt nyugodtan — mondá Cheerible ur. — És most — vagy van még valami mondanivalója.

— Igen! — volt a felelet.

— Azt már tudom, — felele Cherible ur, szemlátomást megkönnyebbedve az által, hogy Miklós oly határozott feleletet adott. — Mikor tudta meg?

— Ma reggel.

— És ön kötelességének tartotta, tüstént hozzám

jönni és nekem megmondani, a mit kétségkívül huga közlött önnel?

— Igen, sir, ámbár örömet beszéltem volna előbb Frank urral, — viszonzá Miklós.

— Frank tegnap este nálam volt — válaszolt az öreg. — Ön helyesen cselekedett, Nickleby ur, — igen helyesen; fogadja ismételve köszönetemet.

Miklós engedelmet kért, hogy még néhány szót szólhasson. Azon reményét fejezte ki, hogy talán nem beszélt semmi olyat, a mi Katicza és Magdolna között idegenséget támaszthatna, kik annyira vonzódnak egymáshoz, hogy barátságos viszonyuk megzavarása mindkettőre nézve fájdalmas lenne, és őt különösen, mint annak szerencsétlen okát, nagy búbánattal töltené el. És azt is gondolá, hogy ha ez mind el lesz felejtve, úgy ő és Frank ismét jó barátok lehetnének, és egy szó, vagy gondolat az ő szerény lakukra, vagy arra, ki szívesen beérte azzal, hogy csendes háztartásukat velök megosztotta, nem zavarná meg kölcsönös jó egyetértésüket. Elbeszélte, a mint csak tehetett, hogy mi fordult elő ama reggel közte és Katicza között, a minél oly hévvel és szeretettel — bár nem minden büszkeség nélkül — beszélt hugáról, és annyira ragaszkodott elhatározásához, hogy minden önző szánalmat legyőz, és kölcsönös testvéri szeretetben boldogul fognak élni, hogy csak kevesen hallgathatták volna szavait benső megindulás nélkül. Azonban ő se volt képes elfogódását elrejteni, midőn kevés, de megható szavakban adott kifejezést óhajtságának, hogy a Cheerible testvérek szolgálatában élhessen és halhasson.

Károiy testvér mindezekre mély hallgatással figyelt és oly állást foglalt el, mely Miklós előtt elrejtette képét.

Nem szokott módján, hanem némi zavarodottsággal és fesszsel beszélt, úgy hogy Miklós indittatva érezte magát kérdezni, ha nem sértette-e meg? Károly ur azonban nem felelt egyebet, mint hogy ez nem történt, és hogy ő egészen helyesen járt el a dologban.

— Frank meggondolatlan, bohó ember, — tevė hozzá kis szünet után; nagyon meggondolatlan, nagyon bohó ember. De gondoskodni fogok, hogy ennek a dolognak haladék nélkül véget vessek. Jőjjön el ön félóra mulva ismét hozzám; rendkívüli közlendőim lesznek önnel, kedves Nickleby úr. Nagybátyja is várja ma délután az én, és az ön látogatását.

— Látogatást tőlem — és önnel, sir? — kiálta Miklós csudálkozva.

— Igen, velem, — felele az öreg úr. — Jőjjön el félóra mulva hozzám, aztán majd többet fog megtudni.

Miklós a kiszabott időben megjelent, és akkor mindent megtudott, a mi azelőtti napon történt, valamint azt is, mi közelebb előadta magát. Annak könnyebb megérthetéséhez azonban szükséges lesz, hogy mi az öreg uzorás lépteit azon pillanattól fogva kövessük, midőn a két testvér házát elhagyta. Miklósról annyival inkább levehetjük most figyelmünket, mivel tudjuk, hogy főnökeinek kegyes magukviselete által némikép meg lőn nyugtatva, ámbár ő azt bizonyos tekintetben oly megváltozottnak találta, hogy egy titkos aggodalmat nem birt elnyomni.

### Hatvanharmadik fejezet.

Ralph meghívást küld és meg hagyja magát találni.

Nickleby Ralph tolvajkép lopódzott ki a házból, ti-  
pegett ide-oda az utczán, mint egy vak, mialatt minden  
pillanatban körültekintett, mintha valaki üldözné, ki visz-  
sza akarja tartani; a Cittyt elhagyta, és a legnagyobb  
sietséggel annak az utnak tartott, mely saját lakába vezetett.

Az est sötét volt, és a hideg, éles szél a felhőket  
viharos erőszakkal kergeté maga előtt. Egy fekete, mogorva  
felhőgomolyag, mely mások mord vadászatában nem vett  
részt, hanem morogva késett és csak nehézkesen s halkkal  
haladt előre, követni látszott őt. Ralph sokszor visszánézett  
feléje, és nem egyszer állt meg, hogy a felhőt előre bo-  
csássa; de mihelyt tovább ment, az ismét mögötte maradt  
szomorúan és lassan huzódva, mint egy árnyékokból álló  
gyászkiiséret.

Utja a szegények-temetője mellett vitte el. Barát-  
ságtalan egy hely, mely pár lábbal magasabban feküdt az  
utczánál, melytől egy alacsony fa- és vaskorlátokkal volt  
elválasztva; egészségtelen, posványos hely, hol még a fű  
és dudva nyomoru tengése is mutatta, hogy szegények  
holttestein zöldel és gyökereivel oly emberek sírjából szí  
táplálékot, kik nyomoru üregekben laktak és éhség és  
részegség ölte meg. Ott feküdtek most, az élőkötől csak  
egy kis földdel és pár deszkaszál által elválasztva — össze-

nyomva és szorosan feküdtek egymás mellett — ép oly nyomoru hullák, mint a mily romlottak voltak lelkeik. Ott feküdtek ők, csaknem egy vánkoson az élőkkel, arcz arcz mellett, alig egy marok földdel befödve, és majd embermagasságnyira egymásra hányva. Ott feküdtek — egy irtóztató család — a gömbölyű képű papnak édes testvérei az urban, ki irányukban egyházi tisztét csak a gyorsan végrehajtott eltemetéssel teljesítette!

Ralphnak midőn ott elment, eszébe jutott, hogy ő egy embernek, ki a torkát elmetszette és itt van eltemetve, esküdtszéki elítéltetésén jelen volt. Nem tudta magának megmagyarázni, hogy jutott ez most eszébe, mert gyakran ment el már e hely mellett, anélkül, hogy arra az emberre gondolt volna; azon is csodálkozott, hogy érdekelheti őt most ez a körülmény. És mégis úgy volt. Megállt, kezével a korláthoz kapaszkodott és kíváncsian nézett be, ha nem tudná-e annak az embernek a sirját felismerni.

A midőn még úgy állt ott, részeg emberek jöttek felé hangosan kiabálva és dölve, utánok mások jöttek, kik rá akarták őket birni, hogy békével menjenek haza. Nagyon jókedvük volt, és egy közülök, egy púposhátu szőrnyecske elkezdett tánczolni. Különös egy alak volt, és társai nevettek rajta. Ralph maga felvidult rajta s a hozzá legközelebb állóval együtt ő is nevetett. Az hozzá visszafordult és szeme közé nézett. Midőn azok odábbmentek s ő egyedül látta magát, előbbi gondolataihoz új érdekléssel visszatért, mert eszébe jutott, hogy az, a ki az öngyilkost utójjára még életben látta, igen vidámnak találta, és még eszébe jutott, hogy e körülményt maga az esküdtszék is igen különösnek találta.

A sirhalmok közt a helyet, melyet keresett, nem

tudta feltalálni, de az öngyilkos egész alakja és minden apró körülmény, a mi őt a szánandó lépésre vitte, a legelevenebben tűnt elő lelkében. Ez a benyomás kísérte őt még tovább haladtában is, és azonkívül még egy kísértet alakja is eszébe jutott, melyet valamikor gyermekéveiben egy ajtóra festve látott, s a mely neki akkor sok tépelődést okozott. De elűzte e gondolatokat, minél közelebb ért lakához, és az az egy gondolat maradt agyában, hogy mily sivárnak és elhagyatottnak fogja házát találni.

Ez érzet oly egészen és teljesen erőt vett rajta, hogy midőn háza ajtajához ért, alig tudta magát eltökélni arra, hogy a kulcsot megfordítsa és az ajtót kinyissa. Azonban mégis megtette, és midőn a folyosóra lépett, úgy tetszett neki, mintha az egész világot elzárná maga után, ha az ajtót bezárja. Azonban nagy csörömpöléssel látott hozzá. Semmi világ nem volt — minden szomorú, hideg és csendes.

Tetőtől talpig borzongva haladt a lépcsőkön tova a szobához, hol utószor megzavarták. Némikép feladatul tűzte ki magának, hogy arról, a mi ma történt, előbb nem gondolkodik míg otthon nem lesz. Most otthon volt, és csak most engedett időt magának a fontolgatásra.

— A saját gyermeke, — saját gyermeke! Egy pillanatig sem kétkedett az elbeszélésben, érezte annak igaz voltát, s úgy tetszett neki, mintha már rég tudta volna azt. Az ő saját gyermeke — és meghalva! Miklós oldala mellett halt meg — szerette őt, örangyalának tartotta! Ez fájt. Ez nagyon fájt.

Mind elfordult tőle, mind elhagyta — az egész világ, és nincs az a pénz, ami megmenthette volna. Mindennek világoosságra kellett jutni, és a világ szeme elé ke-

rülni. A fiatal lord meghalt, a Gríde-féle összeesküvés azon pillanatban, midőn a győzelem már biztosnak látszott, összeomlott, későbbi terve felfödözött, ő maga veszedelemben és üldözés tárgya; Miklós védencze — az ő saját szerencsétlen fia! Minden összecsapott fölötte, és őt az omladék alá temetni fenyegeté.

Ha fiát életben tudta volna, ha meg nem csalják és a gyermek szeme alatt növekedik fel, ugy valószínűleg durva, gondatlan és kemény atya lett volna — azt nagyon is érezte magában. De hátha mégis másképp fordul és fia talán még vigasza és öröme lehetett volna; talán még a boldogság is beköszönt hozzájuk, mert azzal áltatta magát, hogy fiát elvesztette, és neje szökése nagyban járultak ahhoz, hogy oly mogorva, durva emberré lett. Mintha emlékezett volna időre, melyben nem volt olyan mint most, és majd ugy tetszett neki, mintha Miklóst kezdettől fogva csak azért gyűlölte volna, mivel fiatal, csinos volt és ahoz a pimasz csábitóhoz hasonlított, ki szégyent hozott rá s családjára és anyagilag is megkárosította.

De egy-egy futólagos szelidebb gondolat, vagy a megbánás symptomája a szenvedélyek és lelkiismeretfurdalások e viharában nem volt több, mint egy harmatcsepp a dühöngő tengerben. Miklós iránti gyűlölete még magasabb fokra hágott leveretése tudatában és azon körülmény által, hogy tervein keresztül járt és mindenütt győzedelmeskedett. Dühös volt mérgében, mint egy örült. Hogy minden élők között épen neki kellett az ő fiát megszabadítani, hogy ép ő lett fia ótalmazója és barátja, hogy ő viseltetett fiához szeretettel és gyengédséggel, melyet az születésétől fogva soha nem ismert; hogy ő tanította

saját atyját gyűlölni és nevét megátkozni, és hogy ő mind-  
ezt tudja, és e tudatban rajta diadalmaskodjék — ez elvi-  
selhetlen volt az uzsorásra nézve.

— Le vagyok tiporva, semmivé vagyok téve! — or-  
ditott Ralph ökölbe szoritott karjaival hadonázva. A nyo-  
morult igazat mondott. Nem volna mód a győzelmet elő-  
lők elragadni, szánalmukat, irgalmukat kigúnyolni? Nincs  
egy ördög, a ki segítene rajtam!

Egyszerre ismét feltűnt lelkében az öngyilkos alakja.  
Mintha most is maga előtt látná feküdni a halottat, mint  
a hogy utószor látta, feltett kalappal; még jól emléke-  
zett a megmeredt, összevont, márványhideg lábakra. Az-  
után megjelentek a sápadt és reszkető rokonok, kik az  
esküdtszéknék bejelentették — a nők jajveszéklése — a  
férfiak borzasztó hallgatása, — mindenütt megrettenés és  
irtózás — s mindez diadalmak tetszett neki, melyet a gö-  
röngy kezének egy mozdulatával szerzett.

— És mily zűrzavart támasztott ez azok közt a —

Nem fejezte be szavait, hanem kis szünet után el-  
hagyta a szobát, és a dobogó lépcsőkön felment — az  
első padlásszobácskáig, hol az ajtót — maga után be-  
zárta. — Abba most mindenféle ócska lim-lomot tartot-  
tak, de még is ott állt egy rozzant ágy, ugyanaz, mely-  
ben fia aludt egykor — ezt kikerülte, és oly messze ült  
le attól, a mennyire csak lehetett.

A lámpák halvány fénye az utcán, mely az abla-  
kon keresztülhatolt, elég világosságot terjesztett a szobá-  
ban, — bár a különböző ócska holmit, összenyalábolt mál-  
hákat és az összetört butorokat, melyek szétheverték, nem  
lehetett megkülönböztetni. A héjazat által alakult ferde  
fal egyik oldalról magas volt, másik oldalról azonban csak-

nem a padlóig leért. Annak legmagasabb pontjára irányozta Ralph tekintetét és néhány perczig nem tudta onnan elfordítani; azután felkelt, az ócska ládát, melyen ült, közelebb taszította, reá állt, s mindkét kezével megtapogatta a falat feje fölött. Végre egy nagy vas-kapocsba fogódzott, mely szorosán be volt verve a gerendába.

E pillanatban hangosan dörömböztek az ajtón. Kis várakozás után kinyitotta az ablakot és kérdezte, hogy ki van alant.

— Nickleby urhoz akarnék menni, — felelt egy hang.

— Mit akarnak velem?

— Ez lehetetlen, hogy Nickleby ur hangja legyen! — hangzott a felelet.

Az csakugyan nem hasonlított az ő hangjához, pedig mégis Ralph volt, a ki beszélt.

A hang alulról aztán azt kiabálta fel, hogy a Cheerible testvérek tudni akarják, hogy azt az embert, kit az este látott, letartóztassák-e? Nem tudják, hogy e tekintetben mi a szándéka s hogy valami hibába ne essenek, inkább ily késői órában küldtek el hozzá.

— Igen, — kiálta Ralph, tartóztassátok le holnapig, azután hozzátok ide — őt és unokaöcsémet is — az urak maguk is eljöhhetnek, meg lehetnek győződve, hogy kész leszek elfogadásukra,

— Mely órában? — kérdé a hang.

— Bármely órában, — felelt Ralph hevesen. — Mondja meg ön nekik, hogy délután. Akkor aztán nekem mindegy, akármely órában, vagy akármely perczen.

Figyelt a távozóinak lépteire, míg csak hallani lehetett azokat, aztán az égre nézett, hol azt a fekete

felhőt, mely őt hazáig kísérte és a mely most ép háza fölött látszott lebegni, pillantotta meg, vagy hitte megpillantani.

— Most tudom, mit jelent az, — dörögte magában. A nyugtalan éjszakák, az álmok, és mind, mi utóbbi időben szorongatott. — Mind, mind erre az egy pontra mutat. Ah, ha a lelkem árán megvásárolhatnám a diadalt a világ előtt, mily csekély időhalasztással megelégedném én ez éjjel!

A közel tornyon az óra egyet ütött.

— Hazudozz bátran ércnyelveddel, — kiálta az uzsorás. — Hangoztasd vigan énekedet az ujonszülött felett, midőn az örökséget remélők kezeiket összecsapják, és lakodalmaknál, melyek a pokolban köttettek, és kongjál szomorun a halott felett, ki elnyütte saruit a földi zarándoklásban. Hivd össze az embereket imádságra, kiket ájtatosaknak tartanak, mert nem ismerik őket, és társaidal egyhangulag üdvözöld az újévet, mely ezt azátkozott világot közelebb viszi végéhez. Nekem nem kell harangszó, nem kell halotti ének. Lökjétek egy szemétdombra és hagyjatok ott elrothadni, hogy a levegőt dögleletessé tegyem!

Vad pillantással, melyben örültség, gyűlölet és kétségbeesés rémesen olvadt egybe, rázta öklét a felleg felé, mely még mindig sötéten és szomorun függött feje fölött, és betette az ablakot.

Jégeső csapkodta az ablak üvegeit, a kémények recsegték és inogtak, és a korhadt ablakkeretek zörömböltek a szélben, mintha valami türelmetlen kéz az ablakot felnyitni iparkodott volna. De nem volt ott kéz, és az ablak nem nyilt meg többé.

— Mit jelent ez? — kiálta valaki. Az urak azt mondják, hogy senkit se tudnak kizörcgetni, daczára, hogy már két óra óta dörcömböznek.

— Pedig tegnap hazajött, — mondá egy másik, mert beszélt valakivel az ablakból.

A ház előtt egy kis embercsoport gyült össze, és midön az ablakról beszéltek, az utcza közepére mentek, hogy az ablakra feltekinthessenek. A bátrabbak közül néhány a házat körüljárta, hogy valami ablakon bemászszanak, míg a többiek türelmetlen várakozással elül megmegálltak.

A földszint minden szobáit átvizsgálták, miközben az ablaktáblákat felnyitották, hogy világot bocsássanak be. De minthogy senkit sem találtak, és minden csendes és a maga helyén volt, már ismét visszavonulni akartak; valakinek azonban eszébe jutott, hogy még nem voltak a padlásszobácskában, hol utoljára látták, azért elhatározták, hogy oda is felmennek.

Egy pillanatig megállottak a lépcsőn és egymásra néztek. Az azonban, ki az indítványt tette, megnyomta a kilincset, kissé kinyitotta az ajtót és a nyíláson benézett, de hirtelen visszakapta fejét.

— Különös, — suttogá. — Az ajtó mögé rejtőzött. Nézzetek csak ide!

Előre tolultak, hogy saját szemeikkel meggyőződnek, de egyikök hangos felkiáltással félretolta őket, zsebéből egy bicsakot vett ki, besietett a szobába, és a holttestet levágta.

Ralph közvetlenül a titkos ajtó alatt a boltozatra felakasztotta magát. Ugyanazon hely volt az, melyre tizenégy évvel előbb fiának, a rideg, elhagyatott, kis lénynek szemei oly gyakran irányódtak gyermekek félelemmel.

## Hatvannegyedik fejezet.

**A Cheerible testvérek különféle nyilatkozatai. Linkinwater Timotheus is megszólal.**

Elmúlt néhány hét, és az első megdöbbenés, melyet ez esemény okozott, elmúlt. Magdolna eltávolított; Frank elutazott, és Miklós hugával együtt egész komolysággal iparkodtak fájdalmukat elnyomni. Egy este Linkinwater ur látogatta meg őket, és meghívást hozott a testvérek részéről másnap ebédre. E meghívás Nicklebyné, Katicza és Miklóson kívül La Creevy kisasszonyra is kiterjedt.

— Nos, édeseim, — mondá Nicklebyné — miután a meghívást kellő szóbőséggel megköszönte, és Tim eltávozott, — vajjon mit jelenthet ez ?

— Mit gondol, anyám ? — kérdé Miklós mosolyogva.

— Én megmondom, kedvesem, — felelt a jó asszony leirhatlan titokteljes pillantással, — hogy mit akarnak ezzel a meghívással, mi céljok, mi szándékjok velem.

— Gondolom, semmi mást nem akarnak, mint hogy náluk együnk és igyunk, és szándékuk az, hogy nekünk örömet szerezzenek — mondá Miklós.

— És mást nem gyanítasz, fiam ?

— Valóban nem tudok mélyebben behatolni a dologba, anyám.

— Ugy mondok neked valamit, — felelt madame

Nickleby, — itt bizonyosan valami meglepetés forog fenn. Légy bizonyos benne, hogy nem marad a puszta ebédnél.

— Hiszen lehet, hogy talán még thea és esteli is következik utána.

— Ugyan, hogy tudsz oly izetlen lenni, édesem, -- felelt Nicklebyné magas hangon. — Nem, az épen sehogy sem illik hozzád, és rosszul is áll neked. Én azt mondom, hogy a Cheerible urak nem ok nélkül hívnek meg ily ünnepélyesen ebédre. Mindegy akármi rejlik alatta, de majd meg fogjátok látni. Nekem természetesen soha se hiszitek el, ha valamit mondok, és jobb is — igen, sokkal jobb, és minden részről kielégítőbb — ha az ember elvárja, akkor legalább a vitának vége. Én nem akarom az ügyet tovább vitatni, de gondoljatok reám és szavaimra, és ha úgy lesz mint én mondtam, később aztán ne mondjátok, hogy nem mondtam előre.

Ezzel Nicklebyné felhagyott e tárgygyal és más tárgyra ment át. Nem volt azonban se éjjel, se nappal nyugta, mert minden pillanatban azt hitte, hogy egy por- és verejtéklepett küldött felrántja az ajtót és azt a hirt hozza, hogy Miklós a testvérek által a czég társául fogadtatott.

— Az valami rendkívüli, és nem győzők eléggé csudálkozni rajta, hogy La Creevy kisasszonyt is meghívták; szavamra, ez még a legbámulandóbb a dologban. Egyébiránt ez nekünk csak kellemes lehet — nagyon kellemes, és én nem vonom kétségbe, hogy magát a legillőbben viselendi, mert e tekintetben soha se lehet ellene panaszkodni. Azon is nagyon örülök, hogy tulajdonkép nekünk köszönheti, hogy oly társaságba jutott — igen, igen, én nagyon örvendek ennek mert ő igazán jóviseletű és jószívű

kis jószág. Szeretném azonban, ha valami jó barátnéja megmondaná neki, mennyire rosszul áll neki a csipke-főkötő, és mily ügyetlenül bókol, de ilyesmit persze nem örömet mond meg az ember, és ha épenséggel baglyot akar csinálni magából, ahoz kétségkívül teljes joga van. Az ember soha se látja — soha se látta — és hihetőleg soha sem is fogja látni magát.

Ez elmélkedés eszébe juttatta, hogy magának is kellő toillettről kell gondoskodnia ez alkalomra, hogy La Creevy kisasszonyt kivethesse a nyeregből.

Midőn a nagy nap megjelent, leánya keze alá adta magát a jó asszonyság, és még elég jókor elkészült öltözködésével, úgy hogy Katicza is rendbehozhatta a magáét, mely daczára egyszerűségének és a csekély idővesztésnek, annyira kielégítőleg ütött ki, hogy az a lányka soha elragadóbban és kedvesebben nem nézett ki. La Creevy kisasszony is el jött pár katulyával, melyek közül egynek, mikor kiemelték a kocsiból, a feneke kiesett, és a szegény kisasszonynak még elébb vasaláshoz kellett látnia. Végre a nők rendbe szedték magukat és Miklóssal — ki értök ment, a testvérek által küldött hintóban elkocsiztak. Kocsizás közben Nicklebyné nem kevésbé volt kíváncsi, hogy vajjon mi lesz ebédre, és Miklóst végehossza nélkül kikérdezte, hogy miket fedezett fel, hogy nem érzett-e valami tek-nősbéka szagot, és ha nem: miféle más szagokat érzett. Egyuttal a beszélgetést oly ebédek reminiscentiáival fűszerezte, melyeknél húsz s több év előtt maga is jelen volt, és nem mulasztotta el az étkekre nézve szintugy, mint a jelenvolt vendégekre nézve részletekbe bocsátkozni, bár a hallgatók a nevekkal nem sokat törődtek, minthogy történetesen azokról soha semmit se hallottak.

A vén szolga mély tisztelettel fogadta őket, és jelentős mosolylyal a vendégszobába vezette őket, hol a testvérek által oly szívéllyességgel és barátsággal fogadtattak, hogy Nicklebyné egészen magán kívül lett, és alig birt annyi lélekjelenlélet megtartani, hogy La Creevy kisasszonyt ótalma alá vehesse. Még nagyobb benyomást tett ez a fogadtatás Katiczára, mert tudta, hogy a testvérek azt, mi közte és Frank között történt, tudják, s ezért annyira el volt fogódva, hogy Miklós karján reszketett, midőn Károly testvér karját kínálta neki és a szoba másik végére vezette.

— Látta ön Magdolnát, mióta házukat elhagyta? — hangzott első kérdése.

— Nem, sir — felelt Katicza, — egyetlenegyszer sem.

— S nem is hallott felőle semmit?

— Csak egy levelet kaptam tőle, — viszonzá Katicza szeliden. — Nem gondoltam volna, hogy oly hamar elfelejthet.

— Ah, szegény gyermek! — mondá az öreg ur, arczát megcsipkedve, és oly szeretetteljesen beszélt vele, mintha saját leánya volna. Mit szólsz ahhoz, Eduárd bátyám? Magdolna csak egyszer irt neki, — csak egyetlenegyszer; és ő nem gondolta volna, hogy őt oly hamar elfelejti?

— Oh, az gonosz dolog — nagyon gonosz, — mondá Eduárd,

A testvérek egy furfangos pillantást váltottak, mire Katiczát, a nélkül hogy szóltak volna hozzá, darabig nézegették, aztán kezet szoritottak és intettek egymásnak, mintha valamihez gratulálnának.

— Na, na — mondá Károly testvér, lépjen ön abba

a szobába ott, édesem, és nézze, nem talál-e tőle levelet. Én azt hiszem, ott fekszik egy az asztalon. Hanem so'se siessen a visszajövetellel, még nem ebédelünk, addig még jó idő eltelik.

Katicza úgy tett, mint mondatott neki, és Károly testvér, miután gyönyörű termetét szemeivel követte, Nicklebynéhez fordult.

— Szabadságot vettünk magunknak, — monda ő, egy órával a tulajdonképi ebéd előtt kegyeteket ide kérni, madame; mert akkőzben valami ügről akarnánk beszélni. Édes Eduárd, nem közlenéd Nicklebyné asszonynyal, a mit egymás közt végeztünk? Önt Nickleby ur, kérem, jőjjon kissé velem.

És így Nicklebyné, La Creevy kisasszony és Eduárd testvér magukban maradtak, mig Miklós Károly testvért szobájába követte, hol nem kis meglepetésére Frankot találta, kit ő elutazottnak gondolt.

— Nos, fiatal emberek, adjatok kezét egymásnak, fogjatok kezét — monda Cheerible ur.

— Arra nem várok felszólítást, — felelt Miklós, kezét oda nyujtván.

— Én épp oly kevésbé — viszonzá Frank, ki az oda nyujtott kezét szívélyesen megszorította.

Az öreg ur véleménye szerint már szebb és derekabb két fiatal embert találni se lehetett. Hallgatva nyugtatta szemeit rajtok, s azután íróasztalához ülve mondá.

— Én kívánom, hogy barátok legyetek, — szívbéli, andó jó barátok — és ha gondolhatnám, hogy nem így lesz, akkor abban, a mit nektek mondani akarok, fenakadást kellene találnom. Nézz ide, Frank, — és Nickleby ur álljon a másik oldalra.

A fiatal emberek jobbra-balra helyezkedtek Károly testvér mellé, ki iróasztalából egy iratot vett ki és azt szétbontotta.

— Ez, — mondá, — másolata egy végrendeletnek Magdolna nagyatyjától az anyai részről, melyben Magdolnáról tizenkétezer fonttal van gondoskodva, mely összeg mihelyt nagykoruvá lesz, vagy férjhez megy, kifizetendő. Ugy látszik, hogy az az ur neheztelt rá, mivel löbbszöri ajánlata daczára sem akarta az ő oltalmát elfogadni és atyját elhagyni, mert oly végintézkedést tett, hogy minden vagyona bizonyos jótékony intézetre szálljon. De mint látszik, három vagy négy hét mulva ezt megbánta, mert ugyanazon hónapban keltjelen végrendelet is, mely halála után elsikkasztatott, míg a másik — az egyetlen, melyet fel lehetett találni — megvizsgáltatott és végrehajtatott. Mióta ez az okmány kezeink közt van, e dologban barátságos egyezkedésre törekedtünk, és mivel az okmány valódiságát kétségbevonni nem lehetett, annyival kevésbbé, mert mi némi fáradsággal a tanukat is előállithattuk, a pénz ismét visszafizettetett. Magdolna tehát jogának birtokában van — vagy inkább lesz, mihelyt a végrendelet valamelyik föltétele teljesedik, és ő szabadon fog rendelkezhetni e vagyon fölött. Tisztában vagytok ezzel?

Frank igent mondott, míg Miklós — ki nem mert szólani, hogy szavai remegését észre ne vegyék — csak fejével bólintott.

— Nos, Frank, — mondá az öreg ur, te vagy közvetlen okozója ez okmány kézrekerítésének. A vagyon ugyan nem jelentékeny, de mi szeretjük Magdolnát, és a mint már a dolgok állnak, mi jobb szeretnők, hogy in-

kább te vedd nőül őt, mint akármely más leányt, kinek talán háromszor annyi vagyona van. Nem akarnál nála kérvényeskedni?

— Hiszen én, sir — felele Frank — különösen azért fáradoztam ez okmány megkerítésében, mert azt hittem, hogy keze már másnak van odaajánlva, a kinek százszor több igénye van hálájára, és ha nem csalódom szivére is, mint nekem vagy akárki másnak. Azonban úgy látszik, én elhamarkodva ítéltém.

— Mint közönségesen tenni szoktál, fiu, kiáltá Károly testvér, szinlett méltóságáról egészen megfélemedkezve. — Hogy is hiheted, Frank, hogy mi azt kívánhatnók, hogy te pénzért házasodjál, midőn fiatalság, szépség és a szivnek minden jelessége kínálja magát számodra? És hogy bátorkodhattál, Frank, oda menni, és Nickleby ur hugának szerelmet vallani, a nélkül hogy szándékosan előbb velünk közlötted és minket hagytál volna beszélni helyetted?

— Alig mertem remélni — —

— Ugy — alig merted remélni? Annyival nagyobb szükséged lett volna segélyünkre. Nickleby ur, ámbár Frank hirtelenkedve szeret ítélni, most az egyszer mégis igaza volt. Adja ide kezét, sir; Magdolna szive el van ígérve — önnek van ígérve, a mit természetesnek is talállok. Ez a vagyon az öné lesz; de ön még nagyobb kincset bir a leányka személyében, mint a pénzben, ha mindjárt negyvenszer annyi volna is az. Az ő választása önre esett, Nickleby ur. Ő úgy választott, mint mi — legbelsőbb barátjai — választottunk volna számára. És Frank is akarataink szerint cselekedett. Ővé legyen az ön hugának kis keze, sir, és habár tizenkétszer visszautasította

volna is — mégis az övé legyen, és lesz is! Ön, tekintve azt, hogy a mi gondolatainkat nem tudta, nemesen cselekedett; de most midőn azokat már tudja, sir, a mi akarathoz kell szabnia magát. Mért gondolkodnánk sokáig? Ti egy derék ember gyermekei vagytok, és volt idő, midőn én és Eduárd bátyám mint két jóindulatu fiu csaknem mezitláb bolyongtunk szerencsét keresni. Most mások legyünk, midőn években és külső körülményekben megváltoztunk? Nem, attól őrizzen meg isten! Ah Eduárd, Eduárd, mily boldog napunk lesz ez a mai! Vajha még élne jó anyánk, hogy tanúja lehetne örömkünknek. Mily büszkeséggel kellene szívének eltelnie!

E beszéd alatt Eduárd, a fiatal emberek által észre nem véve lépett volt be Nicklebynéval és sietett testvérét megölelni.

— Hozzátok be az én kis Katiczámat, — mondá az utóbbi rövid hallgatás után. — Vezesd ide, Eduárd. Látni akarom Katiczát, egy csókot akarok neki adni. Most jogom van hozzá, és mindjárt szerettem volna megcsókolni, mikor a szobába lépett; igen, igen, többször majd csak hogy meg nem tettem. Ah, galambocskám, megtalálta a levelet? Vagy magát Magdolnát találta? Meggyőződött, hogy a jó barátné, az ápolónő — s szeretetteljes társnő nem lőn elfeledve? Ha, ha, ha! Ez még a legszebb az egészben!

— Jer, jer, — mondá Eduárd; Frank még féltékeny lesz rád, és még torokmetszésre kerül ebéd előtt.

— Na, hát hadd vigye őt magával, Eduárd, hadd vigye magával. Magdolna a mellékszobában van. A szerelmesek egy időre eltávozhatnak és elvégezhetik egymás

közt, a mi végezni valójuk van. Parancsold ki őket, Eduárd, egyenként és mindnyáját.

Károly testvér hagyta el először a szobát, az elpi-  
rult leánykát az ajtóhoz vezetve és egy csókkal elbocsátva.  
Frank nem késett követni őt és Miklós sietett magát lát-  
hatatlanná tenni. Így még csak a két testvér, Nickle-  
byné és La Creevy kisasszony maradtak hátra, kik közül  
az utolsó mélyen megindulva hangosan zokogott. Nemso-  
kára reá Linkinwater Timotheus is belépett, kinek kerek  
képe vidám mosolytól sugárzott, midőn a jelenvoltagekkel  
kezet szorított.

— Nos, Linkinwater Tim, — mondá Károly test-  
vér, ki folyvást a beszélő szerepét vitte — a fiatal nép  
most boldog.

— Ön azonban nem bírta a dolgot addig kétségbe  
hagyni, mint feltette volt magában, sir, — felele Tim  
csintalanul. Nem kellett volna Nickleby urnak és Frank  
urnak, nem tudom meddig, szobáikban maradni? és va-  
lóban nem tudom mit mondhatott ön nekik, mielőtt az  
igazzal előállott?

— No nézd, ki látott valaha ilyen csélcspot! —  
mondá az öreg ur; nézze meg az ember ezt a Linkinwa-  
ter Timet. Még szememre hányja türelmetlenségemet, és  
ugyan ki az, ki bennünket reggel, délben és este kinezott  
és azon volt, hogy engedjük meg neki, hogy dobra üthesse  
az egész históriát, mielőtt tervünk még félig sem volt  
megérve? Hát ki volt, ha nem az az akasztófa czimere!

— Igen, ugy van, Károly öcsém, — felelt Eduárd;  
Tim áruló, kiben megbizni nem lehet. Tim egy fiatal  
szeleburdi, kinek egy kis komolyságra s higgadtságra csak-

ugyan szüksége volna. Még sok víz lefolyik a Themsén, míg ő a társaság egy tiszteletreméltó tagjává kinövi magát.

Mindabárman jóízűt nevettek az öreg úr tréfáján, és talán még tovább is nevettek volna, ha a testvérek észre nem veszik, hogy Nicklebyné boldogsága túlaradatában szorongató aggódásban van, mikép öntse ki hálaérzéseit. Azért őt közbe vették, és azon ürügy alatt, hogy némely igen fontos készülétek iránt kell vele tanácskoznok, a szobából kivezették.

Tim és La Creevy kisasszony most már annyiszor találkoztak és mindig igen jól találták magukat egymás társaságában — következőleg a világ legtermészetesebb dolgaihoz tartozott, hogy Tim a még mindig zokogó úrhölgyet vigasztalni próbálta. Minthogy La Creevy kisasszony egy nagy, ódivatu pamlagon ült az ablakmélyedésben, az is hasonlóképp egészen rendén volt, hogy Tim mellette helyet foglalt. És Tim szokatlanul választékos öltözeke? Nos, mit jelenthetett egyebet, mint hogy a mai magas ünnepet ő is a maga módja szerint akarta megülni.

Tim tehát La Creevy kisasszony mellé leült s lábait egymásra vetette és csillapítólag szólt.

— Ne sírjon kegyed.

— Nem tehetek mást, — felelt La Creevy kisasszony.

— Oh nem, ne tegye. — viszonzá Tim. — Kérem, tegye meg nekem azt a szivességet, és ne sírjon.

— Én oly boldog vagyok! — zokogá a kis jószág.

— Hát nevéssen, — mondá Tim, — hát nevéssen.

De mit is akarhatott Tim karjaival, azt teljes lehetetlen eltalálni; mert könyökét az ablak azon részébe ütötte, mely éppen La Creevy kisasszonyon túl kiszögelllett, és az csak világos, hogy ott semmi keresni valója.

— Nevezzen ön, — mondá Tim, vagy engem is sírva fakaszt.

— És miért sírna ön? — kérdé La Creevy kisasszony mosolyogva.

— Mert én is boldog vagyok, — felelt Tim. Mindketten boldogok vagyunk, és én is szeretném azt tenni, a mit ön tesz.

Bizonyosan soha sem ült annyira tükön senki, mint Timnél kellett, hogy legyen, mert másodszor is az ablakba ütötte könyökét — csaknem ugyanazon helyre — és La Creevy kisasszony azt mondta, hogy még bajt csinál.

— Azt jól tudtam, hogy ön a mai jelenetnek örülni fog.

— Én le vagyok kötelezve a szivességért, hogy engem is részt engedtek venni benne, — felele La Creevy kisasszony. — Semmi se szerezhett volna nekem annyi örömet.

Ugyan mi indithatta La Creevy kisasszonyt és Linkinwater Timotheust e czéltalan csevegésre? Hiszen nem volt az titok. És vajjon Linkinwater Tim miért vette La Creevy kisasszonyt oly nagyon szemügyre, és ugyan miért sütötte La Creevy kisasszony szemeit folyvást a földre.

— Oly embereknek, kik mint mi, egész életüket magányosan töltötték, vajmi örvendetes, — mondá Tim, — ha fiatal emberek, kiket szeretünk, összekerülnek, és oly szép kilátásnak örvendenek.

— Igen, önnek igaza van, — szólta a parányi úrhölgy szíve legmélyéből.

— És mégis, — folytatá Tim, — és mégis az embernek magános és elhagyatott helyzetét juttatja eszébe. Nem találja ön szintén ugy?

La Creevy kisasszony úgy vélte, hogy azt nem tudja. Vajjon mért beszélt így? Mégis csak kellett azt tudnia, hogy osztja-e Linkinwater ur nézetét vagy nem?

— Megtörténhetnék, hogy mi bennünk magunkban is házasodási hajlamot kelthetne mindezek látása — nem igaz? — mondá Tim.

— Eh, az már esztelenség! — felele La Creevy kisasszony mosolyogva. Mi nagyon vének vagyunk arra.

— Legkevésbé sem! — vizonzá Tim, nagyon vének vagyunk arra, hogy magányosan maradjunk. — Mért ne házasodnánk mi inkább össze, a helyett, hogy a hosszú téli estéken egyedül ülünk a rideg tűzhely mellett? Miért ne csinálnánk a kettőből egy tűzhelyet?

— Ah, Linkinwater ur, ön tréfál.

— Nem, nem — bizonyosan nem, — felele Tim. — Ha ön akarja, úgy komolyan akarom. Mondjon igent, édesem.

— Az emberek csak nevetnének fölötte.

— Ám nevensenek, — kiálta Tim férfiasan. — Mi hasonlóképp jókedvű pár leszünk, és velök együtt nevtünk majd. Hányszor nem nevtünk mi már együtt, mióta egymással megismerkedtünk?

— Az csakugyan igaz, — mondá La Creevy kisasszony, ki most, mint Tim gondolá, már kissé barátkozni kezdett az eszmével.

— Életemnek legboldogabb napja ez, legalább addig míg a Cheerible testvérek írószobájába nem jutottam, — mondá Tim. Engedjen kérésemnek, édesem.

— Nem, nem; arra gondolni se lehet, — felele La Creevy kisasszony. — Mit mondanának ahhoz az ön főnökei?

— Oh mindenható isten! — kiálta Tim ártatlanul.  
— Csak nem fogja azt hinni, hogy csak gondoltam volna is az ily ajánlatra a nélkül, hogy ők ne tudtak volna róla. Hiszen ők épen azért hagytak itt bennünket.

— Ah, én soha többé nem nézhetek az ön szemébe!  
— siránkozék La Creevy kisasszony.

— Egyezzen bele ön, hadd legyen belőlünk is egy boldog pár, — mondá Tim. Itt lakunk majd ebben a régi házban, hol én már negyvennégy évet töltöttem; együtt fogunk járni ugyanabba a régi templomba, melyet minden vasárnap meglátogattam; minden régi barátaim körülöttünk lesznek, a Dick, a kapu, a kút, a virágcserepek, Frank ur gyermekei Nickleby ur gyermekei, kiknél mi a nagyatyá és nagyanya szerepét fogjuk játszani. Engedjen ön kérésemnek. Milyen jó lesz, ha valamelyikünknek baja támad, ágyba esik és van valaki körülé, egy hű gondviselő. Hadd legyünk mi is egy pár. Engedjen édesem.

Időközben a szélhűdések pinceszér a kész ebéd hallatlan halogatása miatt már majdnem görcsökbe esett. Miklós azalatt oly ügyben volt elfoglalva, melyet a kegyes olvasók vagy olvasónők maguk is könnyen elgondolhatnak, és most sietett a zajos felhívásoknak engedve és lement a lépcsőn, hol új meglepetés várt reá.

A folyosó egyik fordulatanál ugyanis egy diszesen feketébe öltözött idegent vett észre, ki szintén az ebédlőnek evezgetett. De minthogy az kissé sántított, Miklós lépésről lépésre követte, kíváncsi lévén, hogy az ki lehet, midőn a férfi egyszerre megfordult és mindkét kezét felé nyújtotta.

— Newmann Roggs! — kiáltá Miklós örömmel.

— Igen, Newmann; az ön Newmannja, az ön öreg, hú Newmannja. Ah! kedves barátom, legdrágább Miklósom, kívánok önnek örömet, egészséget, szerencsét és minden áldást. El nem viselhetem; ez sok, fölötte sok — egészen gyermekké tesz engem

— Hol volt ön eddig? — kérde Miklós, — és mit csinált? Hányszor kérdezősködtem ön után, és mindig azt felelték, hogy annak idején majd hallani fogok önről.

— Tudom, tudom, — felelt Newmann. Azt akarták, hogy minden boldogság összejőjjön. Én is segitettem hozzá. Igen, én — én — nézzen csak végig rajtam, Nickleby ur, nézzen meg csak jól.

— És miért nem engedte ön nekem soha azt tennem? — mondá Miklós szelid szemrehányás hangján.

— Én nem gondoltam akkor azzal, hogy mikép nézek ki, és félttem volna jobb ruházatot viselni, mert az csak a régi jó időkre emlékeztetett és csak boldogtalanná tett volna. De most más ember vagyok, Nickleby ur! Ah, nem bírok beszélni. — Ne beszéljen ön velem. — Lehetetlen, hogy ön tudja, mint érzem én ma magamat.

Karon fogva együtt mentek az ebédlőbe és egymás mellett foglaltak helyet.

Világ kezdete óta soha se volt ily ebéd. Ott volt a nyugdíjazott banksegéd, Linkinwater Tim barátja, és Linkinwater Tim nővére, a vastag öreg urhölgy, és Linkinwater Tim nővére La Crrevey kisasszony iránt oly sok szívéllyességet tanusított, és az öreg banksegéd annyit enyelgett, és Linkinwater Tim a jókedvnek oly magas fokán állott, és a kis La Creevy kisasszony oly bohókásan viselte magát, hogy ezek négyen, már magokban a világ legboldogabb embereinek voltak mondhatók. Azután Nicklebyné is

oly urias és leereszkedő volt, Magdolna és Katicza pedig oly szépek szelid elpirulásukban, Miklós és Frank oly büszkék és gyengédek — és mindanégyen oly hallgatagok, csendesek — és Newmann Roggs ur oly alázatos és boldog, és a két testvér oly ragyogó pillantásokat váltott, hogy az öreg szolga mintegy odaczövekelve állt ura széke mögött, és csak könyvtől homályos szemekkel nézhetett az asztal körül.

Midőn az ujság első benyomása némileg már lecsilapult és szerencséjük érzetében oly igen melegen ott ültek, a beszélgetés általánosabb lett, és a kedélyesség, vidorság, a mennyire még lehetséges volt, még magasabb fokra hágtak. A testvérek teljesen elemükben voltak; és mivel a nőket nem akarták eltávozni engedni, a nélkül hogy őket sorra ne esókölták volna, az öreg banksegéd megragadta az alkalmat, és annyi élczet hordott össze, hogy maga magát is felülmulta.

— Édes Katicza, — mondá Nicklebyné, leányát, mihelyt az urnók felmentek, félre vonva, — te csak nem hiszed, hogy az a történet La Creevy kisasszony és Linkinwater ur közt valóban igaz volna?

— És miért ne gondolnám, mama?

— Ilyesmit soha életemben nem hittem volna, — kiálta Niklebyné.

— Linkinwater ur egészen derék férfiu, és korához képest még elég fiatalon néz ki, — felelt Katicza.

— Korához képest! — igen édesem, — viszonzá Nickleby, — az ellen senki sem tehet kifogást, kivéve, hogy én őt a legesztelenebb embernek tartom, kit valaha láttam. Hanem én korát értem. — Hogy neki áll és kezét ajánlja egy nőnek, ki tegalább is még egyszer annyi

idős mint én, és hogy az azt elfogadni merészli! De nem szólok többet, Katicza. — Én többé nem szenvedhetem őt.

Madame Nickleby sokat jelentő fejcsoválással lépett vissza, és a most következett vidámság közepette, melyben ő ennek az egynek kivételével, teljesen részt vett, La Creevy kisasszony irányában egész este gőgösen és kimérten viselte magát, hogy az által roszalását kimutassa.

## Hatvanötödik fejezet.

· Egy régi ismerős igen szánandó állapotban. Dotheboishall végnapjai.

Miklós egyike volt azoknak, kiknek örömei tökéletlenek, ha komorabb és kevésbé boldog napjainak barátjai nem osztoznak abban vele. Az első szerelem minden varázsától körülvéve, szíve a becsületes Browdie János után vágyott. Eszébe jutott első találkozásuk, látta a szegény Smikeot ismét a batyúval hátán türelmesen ügetni oldala mellett, és hallotta a derék yorkshirei durva, de becsületes bucsuszavait, midőn tőlök a londoni uton elvált.

Ismételten összeült Magdolnával, hogy együtt írjanak levelet neki, mely boldogságát egész végtelenségében közölje vele. A levél soha sem készült el. Bár a világon a legjobb szándékkal rajta volt, hogy befejezze, de úgy esett, hogy mindig volt valami más beszélni valójok, és ha Miklós aztán maga neki állt, lehetetlen volt csak felét is papírra tenni annak, a mit mondani kívánt. És így ment az napról napra míg végre komoly szemrehányást tett magának, és elhatározta: hogy egy kis kirándulást hevenyész Yhorkshireba, és Browdie urat feleségestől meglátogatja.

És így történt, hogy egy este hét és nyolcz között Katiczával a postára ment, a Szerecsenfőhöz, hogy magát másnapra a Greta-Bridgebe utazók közé beirassa. A Westendben még némely más elrendezni valója is volt az

utra — szép este lévén, elhatározták, hogy oda mennek és azután kocsiznak haza.

A hely, hol éppen voltak, annyi emléket keltett föl bennök, Katicza annyit tudott Magdolnáról, és Miklós oly sokat Frankról beszélni, mindenik oly figyelmesen hallgatta a másik szavait, és mindketten oly boldog és közlékeny hangulatban voltak, hogy Miklós csak miután egy egész félóráig ögyelegtek sikátorok tömkelegében, jött arra a gondolatra, hogy aligha el nem tévedtek.

E gyantítás csakhamar bizonyosságá vált, mert midőn körülnézte magát és egyik utcasarkot a másik után szemügyre vett, még csak legkisebb jelét se fődözhetette fel, a mi utba igazította volna; a miért elhatározzák, hogy megfordulnak, olyan helyet keresni, honnan ismét el fognak igazodhatni.

Az egy mellékutca volt, és a piszkos boltok előtt egy lelket se lehetett látni. Miklós egy bágyadt világnak tartott, mely egy pinczelakból tört elő, és éppen néhány lépcsőn készült lemenni, hogy ott kérdezősködjék, midőn egy feleselő női hang visszatartotta.

— Oh jer innen, — mondá Katicza, — ott lenn veszekednek, s még bajod lehet köztök.

— Csak egy pillatang légy türelmes, Katicza, — felelt bátyja. — Halljuk, mi bajuk van. Pszt!

— Te istentelen, henyélő, semmirekellő, — kiálta a nő a földre toppantva, — mért nem huzod a mangorlót?

— Hiszen húzom, én életem és lelkem, — felelt egy férfi hang; — hiszen mindig húzom, és szünet nélkül, mint egy pokoli gebe valami elátkozott malomban. Hisz az én egész életem nem egyéb, mint egy ördögi borzasztó őrlés!

-- Hát miért nem mégy katonának? — viszonzá a nő. — Ugy se vagy egyébre való.

— Katonának? — kiálta a ferfi. — Ah, katonának! Nézhetne-e reám az én örömem, az én gyönyörűségem durva katonaruhában? El tudná-e tűrni, hogy velem a dobosok ördögi módra paczkázzanak? Azt akarja hogy egy igazi fegyvert elsüssek, hogy hajamat, barkómat megnyirbálják, hogy parancsszóra szemeimet jobbra, balra forgassam?

— Édes Miklós, — susogá Katicza, — te nem tudhatod, ki ez; ez nem más, mint Mantalini ur.

— Győződjél meg magad, nézd meg, addig én az ut iránt tudakozodom, — mondá Miklós. Jer velem le egy pár lépést.

Maga után vonta őt, lement a lépcsőkön és betekintett egy kis, kipallózott pinczébe. Itt tűnt elő fehér ruhák és mosókosarak közt, ingújjakban ugyan, de még mindig régi kivarrt, divatos szabásu nadrágban, egy hajdanán pompás mellényben s a régi bajuszszal s barkóval, mely azonban a szép fekete szint már elvesztette — itt tűnt elő, mondom, a bájos, kedves, ellenállhatlan piperkőcz Mantalini, buzgón igyekezve egy vaskos urhölgy, az üzlettulajdonosnő haragját lecsillapítani, míg ő a mángorlót egész erejéből huzgálta, mely egyesülve az asszony feleselésével a szegény ördögöt majd megsüketítette.

— Oh te álnok áruló! — kiálta az urnő, Mantalini ur arcját egy gyöngédtelen érintéssel fenyegetve.

— Álnok? Oh kárhozat! Ugyan nyugodjál meg, lelkem, én szelid, igéző és ördögiesen zsarnok galambocskám, — rimánkodott Mantalini ur alázatosan.

— Nem, nem akarok, — rikácsolá az asszony. — Kikaparom a szemedet.

— Ah, mily pokoli vad bárány! — kiálta Mantalini ur.

— Az utczára sem hagyhat az ember, — folytatá az asszony. — Tegnap egész nap nem jöttél haza, és bizonyosan ismét az után a leány után szaladgáltál — ismerlek. Nem elég, hogy két fontot és négy shillinget kellett megint fizetnem érted, hogy a börtönből kivettelek, és itt élösködni hagylak mint egy urat? Ujra előlről kell kezdenéd a garázdálkodást és hozza még szívemet is megrepesztenéd?

— Isten őrizzen, hogy én a kincsecském szívét megrepeszszem, engedelmes gyermek leszek, soha többé nem teszem. Nem, bizonyára, soha se leszek többé neveletlen és csak egy kis bocsánatért esedezem, — mondá Mantalini ur, a mangorló fogantyuját eleresztve és kezeit kérőleg összekulcsolva.

Az uraőnek azonban ugy látszik, nincs kedve magát e hathatós könyörgések által megindíttatni, mert épp hargagos feleletre készült, mikor Miklós megszólalt és kérdezte, melyik uton mehet Piccadillybe.

Mantalini ur hátrafordult, megpillantotta Katiczát és egy ugrással az ágyhoz szökölt, mely az ajtó mögött állt, az ágy takarója alá rejté magát s lábaival topogott reszketésében.

— Kárhozat! — kiálta félig elfojtott hangon — a kis Nickleby! Zárd be az ajtót, oltsd el a gyertyát, hányd rám a fehér ruhát! — Ó kárhozat — kárhozat — kárhozat!

Az asszony előbb Miklósra nézett, azután Mantalini

urra. mintha ingadozna, hogy melyiken töltsé boszuját e rendkívüli bánásmód miatt; de minthogy szerencsétlenségére Mantalini ur, hogy lássa: elmentek-e a látogatók, épen kidugta az orrát az ágytakaró alól; hirtelen, és hosszas gyakorlatra mutató ügyességgel hozzá dobott egy meglehetősen nehéz mosókosarat, hogy aztán még jobban dobogott lábaival mint előbb, bár betakart fejét nem merte egészen kidugni. Miklós ezt a legjobb alkalomnak tartotta a netalán ő ellene intézendő haragkitörésnek kitérni és elsietett Katiczával. — Másnap reggel utnak indult. Hideg téli nap volt, mely elevenen eszébe juttatta a körülményeket, melyek közt először tette ez utazást és a sok történetet és változásokat, melyeket azóta átélt. Az utnak nagyobb részét a kocsiiban egyedül töltötte és ha egyszer-másszor egy kis szendergésből fölébredve a kocsiajtón kinézett és egyik másik helyre, melyre vagy oda utaztából, vagy a hosszú utazásból a szegény Smike-kal emlékezett, ráismert, alig tudta binni, hogy nem csupa álom mindaz, a mi azóta történt.

Hogy e visszaemlékezések még élénkebbé tétessenek, az éj beálltával hó esett, és midőn Stamford Granthan, és a kis kocsi mellett elment, hol a vitéz Weinzapf báró történetét hallotta volt, úgy tetszett neki, mintha mindez csak tegnap történt volna, és csak egyetlenegy hópohely sem olvadt volna le azóta a fehér házfödelekről.

Elmerülve e gondolatokba, majdnem elhitette magával, hogy ismét Squeers-el, és a fiukkal ül fenn a kocsin és hallja szavait fenn a légben és újra érzi azt a keserves honvágyat, mint akkor, bár most közé édesebb érzés is vegyül.

Mig ily ábrándozásnak adta át magát, elaludt, és álmodott Magdolnáról és minden egyebet elfelejtett.

Megérkezése első estéjét Greta-Bridgeben a korcsmában töltötte, másnap korán felkelt és a mezővároskába ment, hol Browdie János lakott. János háza egészen kívül feküdt, mindenki ismerte őt, s nem volt nehéz fiut találni, ki oda vezesse.

Vezetőjét a kapu előtt elbocsátotta és türelmetlenségében pillantásra sem méltatva a csinos házat és kertet, egyenest a konyhaajtónak ment, hol jókedvűen kopogtatt botjával.

— Hó! — kiálta egy hang belül — mi baj? tűz van? Teremtettét, ki mer itt úgy kopogni?

E szavakkal Browdie János maga nyitotta ki az ajtót, de aztán szemeit úgy kimeresztette, a mint csak birta és kezeit összecsapta, mialatt torkaszakadtából kiáltotta:

— Teringettét, a koma! a koma! Tilly, Nickleby ur van itt! Kezét, barátom. Erre befelé. ide — a tűzhöz! Itt a papramorgó. Egy szót se addig, mig ki nem ittad — csak le vele, le vele! Lánczhordtát! De nagyon örvendek, hogy ismét láthatlak.

János örömkitörését azzal kísérte, hogy Miklóst a konyhába vonta, egy szörnyű nagy lóczára lenyomta a tűz mellé, egy nagy palaczkból egy jó poharat pálinkával megtöltött, annak kezébe nyomta, barátja száját kinyitotta, és annak jeléül, hogy azonnal meg kell azt innia annak fejét hátra huzta, mig ő maga vidám vigyorgással, mely széles képét vörössel elfutotta, egy vidor szélszélyű óriáshoz hasonlítva állt ott.

— Tulajdonkép tudhattam volna, — mondá János,

hogy senki más nem kopogtathat így mint te. Nemde, az iskolamester ajtaján is így kopogtattál? Ha, ha, ha! De mondd csak, mi dolog az az iskolamesterrel?

— Hát már hallottátok? — felele Miklós.

— Tegnap lenn a városban beszéltek róla, — vizionzá János, — azonban gondolom, egyikök se tudja miben áll.

— . . . Száz fogás és vonakodás után, malyekkel a törvényszéket bolondította, — mondá Miklós, végre egy elsikkasztott végrendelet jogszerűtlen birtoklása miatt hét évi száműzésre ítélték, de azonkívül még egy összeesküvés miatt is lakolni fog.

— Az ördögbe! — kiálta János, — összeesküvés? Talán olyasvalami, mint a puszkapor-összeesküvés — mi?

— Nem, nem — egy összeesküvés, mely intézetével függ össze. Majd későbbben bővebben elmendem.

— Jó lesz! — mondá János, — elbeszélheted a reggeli után — most ne, mert te éhes vagy, és nekem is lármázik a gyomrom. Tilly bizonyosan szintén kíváncsi tőrtül hegyre megtudni az egészet, mert ő azt tartja, hogy a kölcsönös bizodalom hozza ugy magával. Ha, ha, ha! Teringettét, különös egy ötlet az a kölcsönös bizodalom!

Browdie asszony most csinos főkötővel fején belépett és János további fejtegetését száz mentegetőzéssel, hogy őt a konyhában és a reggelizésnél találták, félben szakasztotta, azután sietett Miklósnak is reggelivel szolgálni, a mi kellő mennyiségű piritott kenyérből, fris tojásból, füstölt sódarból, egy yorkshirei pástétomból és más hideg ételekből állott s egy vaskos szolgáltól által tétetett az asztalra. Miután ezen átestek és a legjobb

szoba befűtve lőn, abba mentek, hogy hallják, mit fog Miklós nekik elmondani.

És vaóban ritkán ébresztett elbeszélés oly különféle érzelmeket két buzgó hallgató keblében, mint ifju barátunké. Majd sóhajtozott a részvét miatt a becsületes János, majd ismét halálra nevette magát örömeiben. Majd hittet erősítgeté, hogy kell, hogy Londonba menjen a Cheerible testvéreket látni, majd meg esküdözött, hogy Linkinwaternek oly szép sódort küld a postán, milyent még soha halandó kése fel nem szelt. Midőn Miklós elkezdte Magdolnát leírni, eltátott szájjal ült ott, mialatt nejét egyszer meglökte és azt susogá neki, hogy annak derék egy kisasszonynak kell lennie, és midőn végre hallotta, hogy fiatal barátja egyenesen csak azért jött, hogy őt boldogságáról értesitse és barátságáról élő szóval biztosítsa, mert azt nem bírta volna elég melegen megírni, és hogy utazásának egyedül az volt a célja, hogy őket az ő és Magdolna legforróbb kívánságához képest látogatásra birja — mihelyt saját gazdálkodásukat megkezdi, — akkor János már nem tartóztathatta magát tovább, hanem nejére egy boszankodó pillantást vetett, hogy miért könyezik, azután öltönye ujjával szeméit kitörle és hangosan felordított.

— Hogy ismét az iskolamesterre térjek, még valamit kell mondanom, — kezdé végre János nagy komolysággal, miután mindkét részről egyet-mást elbeszéltek. Ha ezeket a híreket ma az iskolaházban meghallják, sem a vén boszorkánynak, sem leányának nem marad egy csontja is épen.

— Ah, János, — kiálta Browdiené.

— Igen, és még egyszer „ah János“ — felele a

**Yorkshirei.** — Nem tudhatja az ember, mikép fogják a fiuk őket megabajgatni. Már mikor először híre támadt, hogy az iskolamester kellemetlenségekbe került, elvitette onnan néhány apa és anya gyermekeit. Hanem ha a visszamaradtak megtudják, mikép állnak dolgai, akkor bizonyosan fellázadnak. Vigyázz csak, lesz ott ölés és agyonverés, és azok a kölykök úgy ontják majd a vért, mint a vizet.

Browdie János aggodalmai valóban oly komolyak voltak, hogy elhatározta azonnal az iskolaházhoz lovalgolni. Fölkérte Miklóst is, hogy kísérje, mit ő azonban azon ürügy alatt tagadott meg, hogy megjelenése szerencsétlenségök keserűségét csak nevelné.

— Az igaz, — mondá János. — Lelkemre, az eszembe se jutott.

— Nekem holnap vissza kell mennem, — mondá Miklós, — de ma veletek akarok ebédelni, és ha Browdie asszonynak heverő ágya van. . . .

— Heverő ágy! — kiálta János. — Bárcsak négy ágyban fekhethnél egyszerre. Teringettét! négy ágyat vetetnék számodra. Maradj itt, míg haza jövök; igen, igen, nőmnek nem szabad téged elereszteni, és aztán, lánczhordtát, mily víg napot csapunk majd!

Egy hangos csókot nyomott neje arczára, nem kevésbé erősen megszorítá Miklós kezét, lovát kivezette és ellovagolt, nejeire bizván, hogy tegyen előkészületeket egy takarékos ebédhez, fiatal barátjára pedig, hogy nézzen szét a szomszédságban és látogassa meg a helyeket, melyek reá nézve szomorú visszaemlékezések által érdekesekek.

Midőn János Dotheboyshallba megérkezett, lovát a

sövényhez kötötte és az iskolaszoba ajtajához lépett, melyet zárva talált. Mivel pedig borzasztó zajt és lármát hallott, betekintett egy falrepedésen és a tombolás oka iránt nem sokáig maradt kétségben.

Világos volt, hogy a Squeers ur szerencsétlenségének hirtelen Dotheboysban már tudva volt. Az ifju urcskáknak, mint látszott csak nemrég kellett meghallaniok a dolgot, mert a zendülés még csak első stádiumában állott.

A kénreggelek egyike volt és madame Squeers a nagy tállal és fakanállal kisasszony leányának, valamint a szeretetreméltó Wackfordnak társaságában az iskolaszobába indult. Mellékesen meg kell említenünk, hogy utóbbi apja távollétében a végrehajtó hatalom alárendelt ágait magára vállalta, a növendékeket a szegekkel jól ellátott csizmáival rugdosván, a kis fiukat hajuknál fogva czibálgatván, másokat a legérzékenyebb helyeken csipkedvén, és átaljában ezen és hasonló eljárásokkal bizonyítván be anyjának, hogy mennyire támasza neki. Belépte — összebeszélés következtében-e, vagy közös ösztönből — jelt adott a lázadásra. Míg egy szakasz az ajtóhoz sietett, hogy azt bezárja, és egy másik a padokra és asztalokra felállt, a legerősebb fiu (következésképp a legujabb is) felragadott egy botot s mord képpel madame Squeersnek ment, lerántotta főkötőjét és hódalapját fejről, s mindakettőt a maga fejébe tette fel, hatalmába ejtette a fakanalat és halálbüntetés alatt ráparancsolta, hogy térdepeljen le, és vegyen egy adagot abból a zagyvalékból. Még mielőtt a tiszteletreméltó asszonyság bámulatából magához térhetett és ez illetlen kivánságot boszut állhatott volna, egy ordító kinzó szellem-csoport térdeire rántá és kényyszeríté a gyalázatos keverékből egy kanállal lenyelni,

melynek kellemes izét még nevelte azon körülmény, hogy egy másik párttűtő a fiatal Wackford fejét mártotta bele. Ez első merény szerencsés kivitele a felbőszült csapatot még további erőszakoskodásokra indították. A kolompos azon volt, hogy a madame még egy adagot vegyen be, az ifju Squeersnek még egy bemártáson át kellett ésnie, és épen Squeers kisasszony ellen is készült egy erőszakos támadás, midőn Browdie János, ki egy hathatós rugással az ajtót betaszította, segítségére érkezett.

Az ujongás, kiabálás, vigyorgás és tapsolás egyszerre megszűnt és síri csend állott be.

-- No ti ugyan finom legények vagytok, — mondá János, kemény tekintettel széjjel nézván. — Micsoda pajkosságot üztök itt ti, ifju kópék?

— Squeers tömlőczben van, és mi el akarunk menni, — kiálta félszáz süvítő hang. Mi nem akarunk maradni — nem, mi el akarunk menni.

— Hát szaladjatok, ki merre lát, — felele János; — ki tartóztat benneteket? Fussatok el mint tisztességes emberek, de a nőket ne bántalmazzatok.

— Hurráh! — még élesebben süvítették a hangok mint előbb.

— Hurráh! — ismétlé János. — Még hangosabban! A fiuk szótfogadtak.

— És még egyszer hurrah! — kiálta János. — Még hangosabban! Szaladjon, ki merre tud. Látjátok, hol hagyott a kőmives lyukat. Nem szükség félnetek, csak orditsatok mentől jobban.

— Hurráh!

— És most még egyszer utoljára, — mondá János, aztán rohanjatok, de oly gyorsan a mint birtok. De

előbb fújátok ki kissé magatokat. — Squeers fogságban van, — az iskola feloszlattatik — annak vége — és most még egyszer: — Hurráh!

Sohse volt Dotheboyshall falai közt még ily tomboló láрма hallható, és sohasem is fognak olyat hallani. Midőn az utolsó hang elzajlott, az iskola üresen állt, és a zivajgó seregből, mely azt öt percz előtt népesítette, még csak egyetlenegy se maradt vissza.

— Nagyon szép, Browdie ur, — mondá Squeers kisasszony, még melegen és vörösen az előbbi küzdelemtől, — ön ifjainkat fölláztatja és szökésre indította. Vigyázzon ön, hogy nem fog-e nekünk azért elégtétellel tartozni. Ha papám szerencsétlen és ellenségeitől letiportatik is, azért nem akarunk sem ön, sem Tilda által alacsony módon bántalmaztatni.

— No az nem is fog történni rajtad — felele János durván — arra mérget vehetsz. Nekünk nem jár ilyesmi eszünkben, Fanni. Bár mindkettőtöknek ki kell mondanom, hogy örülök, az öreget egyszer kellő helyén tudva, átkozottan örülök, — de nektek elég szenvedni valótok lesz a nélkül, hogy én valami fájdalmat adjak még hozzá. És nem is vagyok az az ember, ki képes volna ilyesmire; és kereken kimondom nektek, hogy Tilly se gondoland soha arra. Ellenkezőleg, ha né tán barátokra lesz szükséged, kik nektek szolgálatot tehetnek — no csak ne is duzzaszd fel az orrodát Fanni, mert az csakugyan megeshetnék — ha segélyre lesz szükséged, a régi idők kedvéért, nálam és Tillynél mindig találhatsz. Hanem mikor ezt mondom, épen nem kell azt hinned, hogy én bánom azt a mit tettem, mert

még egyszer mondom, — Hurráh! és le az iskola-  
mesterrel!

E bucsuszavakkal elhagyta Browdie János az iskolaszobát, fölült gebéjére, hagyta azt derekasan ügetni, dalolt néhány töredéket egy régi énekből a patkók víg csattogásához és visszasietett ismét nejecskéjéhez és Miklóshoz.

Még azután egy pár nap mulva is nyüzsgött a szomszéd tájék a fiuktól, kik mint hire járt, Browdie ur és asszonytól alattomban nemcsak élelmiszerekkel láttattak el, hanem némi pénzbeli segélylyel is támogattattak, hogy aztán az utat haza megtalálhassák. János sehogy se akarta ennek a hirnek igazságát elismerni, de azt oly szemfüleskedő vigyorgással mondta, hogy épen nem szüntette meg a gyanut, hanem inkább megerősítette.

De volt néhány félénkebb kis fiu is, kik bármily nyomorultan folyt is dolguk, és bármily sok könyvet ejtettek is ebben az inséges intézetben, semmi más ott-hont nem ismertek, s azért a ragaszkodás egy nemével, mely a bátrabbak megszökésekor könyvet facsart ki szemeikből, az iskolához mint egyedüli menedékhelyükhöz ragaszkodtak. Néhányat közülök a földeken, s afféle helyeken találtak, mert elhagyatottságukban nem tudtak magukon segíteni. Egyik fiu egy megdöglött madarat hurezolt magával kalitkában, ő oda majd husz mérföldnyiről került és mikor kis kedvence kimult, megvigasztalhatlanná lett; annak oldalához feküdt le. Egy másikat egy udvarban találták, szorosan az iskolaépület mellett egy kutya oldalánál aludva, az állat mindenki után kapkodott fogaival, kik védenczét elvenni akarták, és nyalogatta az alvó fiu sápadt képét.

Ezek és még néhányan, kik azon a vidéken kóvályogtak, visszavitettek az iskolába, lassan-lassan azonban haza szállítottak, vagy ismét eltűntek, és időjártával a szomszédok is kezdék felejteni Dotheboys-Hallt és az ottani iskola feloszlását, és legfeljebb úgy beszéltek azokról, mint oly dolgokról, melyek ködös hajdanán történtek.

---

## Hatvanhatodik fejezet.

### Befejezés.

A gyászidő lejártá után Magdolna kezét s vagyonát Miklósnak adta, és ugyanazon egy napon ülte meg Katicza is nászát Cheerible Frankkal. Várták, hogy Linkinwater Tim és La Creevy kisasszony ez alkalommal a harmadik párt fogják képezni, mit azonban visszautasítottak. Hanem két vagy három hét múlva azután egy reggel a reggelizés előtt együtt kimentek, és rendkívül vidor arcczal tértek vissza és nyilváníták, hogy ma egész csendben megesküdtek.

Miklós a neje hozományát a „Cheerible testvérek“ czégénél helyezte el, kiknek Frank társuk lett. Mielőtt azonban néhány év folyt le, az üzlet „Cheerible és Nickleby“ név alatt folytattatott; e szerint Nicklebyné jóslata végre mégis megvalósult.

A két testvér visszalépett. Szükség-e mondanunk, hogy boldogok voltak? Ők a maguk által alkotott boldogság közepette éltek, és csak azért éltek, hogy azt még fokozzák.

Linkinwater Tim sok kérés és fenyegetés után megnyugodott abban, hogy ő is részes-társ legyen az üzletben; de őt arra sohase lehetett rávenni, hogy nevét mint társét kihirdessék, és folyvást vezette a könyveket szokott pontossággal és szabályszerűséggel.

Ő és neje a régi házban laktak, és ugyanazon hálszobát használták, melyben ő negyvennégy éven át aludt volt. Minél korosb lett neje, annál vidorabb és jobbkedvűvé vált, és általában azt beszélték barátjai, hogy lehetetlen azt szóval kifejezni, melyik néz ki boldogabban : Tim-e, mikor nyugodtan mosolyogva a kandalló mellett zsöllyeszékében ült ; vagy az ő eleven, nevető és enyelgő kis felesége, mikor szünet nélkül férje körül szerzett magának valami dolgot ?

Dick, a fekete rigó az írószobából eltávolított és az ülőszobában meleg helyre léptettetett elő. Annak kalitja alatt függött két miniature-kép madame Linkinwater ecsetétől, egyike önmagát, másika Timet ábrázoló, mindkettő barátságosan mosolygott a szemlélőkre. Mint-hogy Tim, mint egy háromkirálynapi sütemény be volt hajporozva, és a szemüveg a legnagyobb gondossággal volt ábrázolva, minden látogató első megpillantásra észrevette a megszólaló hasonlatosságot, a mi azután arra a gyanura vezetett, hogy annak a másiknak nejjének kell lennie — mely körülmény mindenkit felbátorított azt minden ceremónia nélkül kimondani. A miért is madame Linkinwater erre a műtermékre nagyon büszke volt, és ezt az arczképet a legsikerültebbek közé számította, melyek valaha az ő kezéből kerültek ki, s Tim hasonlóképen sokra becsülte azt, mert itt is, mint minden dologban, nem volt más véleménye mint a nejjé. És ha valaha élt boldog pár a világon, úgy az Linkinwater ur és asszony voltak.

Miután Ralph nem hagyott hátra végrendeletet, és nem voltak más rokonai mint azok, kiket oly keserűen gyűlölt, a törvény folyamatja szerint vagyonának Mik-

lósra és Katiczára kellett volna szállnia. De azok félték az oly módon szerzett vagyontól, mert abban áldást találni nem reméltek, és nem emeltek igényt a hagyatékra, minélfogva a kincsek, melyekért az uzsorás magát egész életén át fárasztotta és lelkét annyi gonosztettel terhelte, végre az államra szálltak, anélkül hogy azzal bárki is boldogult volna.

Gríde Arthur a végrendelet jogtalan birtoklása miatt, melyet vagy ellopatott, vagy más hasonlóképp gonosz módon magának megszerezni birt, törvényszék elé állíttatott. Ügyvéde fogásai őt ugyan kirántották, de csak azért, hogy még nagyobb büntetést szenvedjen, mert rövid idő múlva azután egy éjjel tolvajok, kiket gazdagsága híre kecségtetett oda, házába betörték és irtóztatón meggyilkolva találtatott ágyában.

Sliderskew asszonynak Squeerssel egy időben megkelle tennie a tengeri utat, és sohase tértek vissza. Brooker megbánva tetteit, halt meg. Sir Mulberry Hawk nagy tekintélyben és tisztelve élt külföldön mint egy tökéletes piperkőcz, de midőn vissza mert térni Angolországba, az adósok börtönébe zárták, hol nyomorultan mult ki.

Miklós első tette, miután gazdag és tekintélyes kereskedővé lett, abból állott, hogy atyjának régi lakását megvette. Időjárával, midőn lassan-lassan egész csoportocskája gyült már össze körül a kedves gyermekeknek: megváltoztatta és megnagyobbította azt, de a régi szobák egyikét se rontatta le s egy fát se vágatott ki a régiékből, és semmit el nem távolított, a mihez visszaemlékezések a régi évekből voltak kapcsolva.

Egy parittyahajtásra onnan egy másik, szintén vi-

dor gyermekhangoktól élénkitett ház feküdt, és itt lakott Katicza sok számos új ábrázattal maga körül, kik az ő édes mosolya után esengtek — egyikök az övéhez annyira hasonlított, hogy nagynya, abban leányát kicsi korában hitte látni — de folyvást ugyanaz a hű, szende lélek, az a gyöngéd testvér, ugyanaz a kedves lény egész környezete iránt, mint leánykorában volt.

Madame Nickleby felváltva majd leányánál, majd fiánál lakott, elkísérte majd egyiket, majd másikat Londonba, midőn a két családot üzleti dolgok oda kivánták, méltóságteljes magatartását mindig fentartotta, és el nem mulasztotta tapasztalásait — különösen a gyermekekkel bánásmód és nevelésre nézve — szokott fontosságával és ünnepélyességével elő-előterjeszteni. Sokáig tartott, míg reá bírhatták, hogy madame Linkinwatert ismét kegyébe fogadja, és kétséges, hogy megbocsátott-e valaha egészen neki.

Egy kis házikóban szorosán Miklós lakása mellett élt télen, nyáron egy őszhaju csendes, ártatlan ur, ki Miklós távollétében annak házára felügylet. Főörömét a gyermekek között lelte, kikkel maga is gyermekké lett, ő rendezvén játékaikat. A kis nép semmit se kezdetett a kedves Newmann Roggs nélkül.

A meghalt Smike sirdombján zöldelt a fű, oly kicsiny és könnyű lábaktól tapodva, hogy annak csak egy szála se hajolt meg. Egész tavaszon és nyáron át üde virágkoszorúk, gyermekkezektől fonva ékesítették az emlékkövet és mikor a kicsinyek előjöttek, hogy ujakat hozzák, melyek az alul pihenőnek kedvesebbeknek kellett hogy legyenek, megteltek szemeik könnyekkel és szívesen beszéltek szegény meghalt rokonokról.



# OTTHON.

*Szépirodalmi és ismeretterjesztő havi közlöny.*

Szerkeszti: SZANA TAMÁS.

Az eddigelé megjelent füzetek tartalma:

**1874. Október.** Petőfi Sándor kiadatlan költeményeiből: Készülj hazám! Akaszszátok föl a királyokat! Újév napján 1849. Ausztria. Itt a nyílám, mibe lőjjem? Föl a szent háborura! Závodszy Károly: Történelmi és irodalmi emlékeink. László Mihály: Thales esillaga, beszély. György Aladár: A nők társadalmi helyzete. Vidor: Irodalmi arcképek. I. Arany János. Endrődi Sándor: Alvajáró (költemény). Törs Kálmán: Romeo és Julia, elbeszélés. Bartók Lajos: A Petőfi-díszkiadás. Láng Lajos: Uton. Petőfi Sándor kiadatlan költeménye: Jellemtelenség. Ára 70 kr.

**1874. November.** Névy László: Élvezzünk. Benedek Aladár: Egy elégia az életről (költemény). Láng Lajos: Az első patiens (vigjáték). Balázs Sándor: Markalf. Vidor: Irodalmi arcképek II. Kecskeméthy Aurél. E. Kovács Gyula: Hull a virág (költemény). Benedek-Büttner Lina: Az isten elébe! Tankréd: A szerencsétlen flótásokról. Ára 70 kr.

**1874. December.** Visi Imre: Az első föltétel. Dalmady Győző: Vesd meg az idegent (költemény). Hajnalka: A ki az ideálját keresi, elbeszélés. Vidor: Irodalmi arcképek. III. Szemere Miklós. Névy László: „A népért“ című tragédiából. Balázs Sándor: Bősz szomszéd. Genrekép. Endrődi Sándor: Tündérvilág. Závodszy Károly: Magyar nemzeti érdek. Ára 70 kr.

**1875. Január.** Szana Tamás: Legujabb költőink és a közönség. Petőfi Sándor: A királyok ellen. Abonyi Lajos: Megvan-e már a esizma, János? Zsilinszky Mihály: Ajtóssi Antal és családja. Endrődi Sándor: A mult (költemény). P. Szathmáry Károly: Égből a földre, beszély. Ká. o. Jy. Hugó: A nők szépészeti képzése. Tankréd: A végzetes tárcacikk. Ára 70 kr.

**1875. Február.** Fendler József: Zeus és a természetbuvárlat. E. Kovács Gyula: Az éji árny (költemény). Rózsaági Antal: Visszaröpült madarak, beszély. Szász Gerő: A hamélieai esoda (költői elbeszélés). Névy László: Bolyai Farkas. Katinka: Igaz és bolygó fény. Életkép. Ára 70 kr.





OSAKA

